AENMERKINGEN
over de
GESLACHTEN
DER
ZELFSTANDIGE NAEMWOORDEN,
ten dienst der taellievenden tot een
proeve opgestelt
DOOR
D. VAN HOOGSTRATEN.
De tweede druk merkelyk vermeerdert.
Hier komt by een Brief van den Heer Arnold
Moonen aen den opsteller dezer
AENMERKINGEN.

T'AMSTERDAM,
By FRANCOIS HALMA, 1710.

1710 van Hoogstraten
deel 1/4

AENSPRAEK

TOT DEN

NEDERDUITSCHEN LEZER.

NIETS had ik minder gedacht, dan dat ik na verloop van zoo weinigh jaren weder de hant zou slaen aen deze verzameling van woorden, voorheen, nevens eenige Aanmerkingen, daar op gepast, uitgegeven, enkel om te strekken tot eenige hantleidinge voor de aankomelingen, die gedreven door zucht tot de kennisse onzer moedertale, echter hier óntrent geene vaste bepalinge wisten te maken, en dus by gebrek van noodige onderrechtinge bleven steken in de oude onzekerheit. De weinige bladen zeker, toen door my over deze stoffe beschreven en uitgegeven, waren alleen geschikt tot eene proeve voor de leergierigen, dien daer in aengewezen wert, hoeze hadden voort te varen, om door naerstigheit te geraken tot eenige vorderinge. Dit middel gelukte ook aan velen, die op myne aanwyzinge nu de vruch-

ten plukken van hunnen arbeit en aandacht, en zonder wankelen het padt, hun aangewezen, betreden. Zoo dat ik wel vernoegt met dit treffen myns doelwits gaerne anderen wilde overlaten het geen gebrak aan de ontworpe tekening: te meer ook, om dat sedert dien tydt de Heer Arnold Moonen, op wien nu oogt al wat tael- en dichtkunde bemint, zyne lang verwachte Spraekkunst in het licht gaf, en by die gelegenheit de stoffe dezer Geslachtwoorden genoegh uitputte: brengende aan den dagh de regels der geslachten, die nu door myne exempelen bevestigt worden. Wat mogt dit baten? Men heeft my, toen de afdruxels vertiert waren, geene rust gelaten, maer van alle kanten, ook verre van over zee, aengemoedigt en gebeden, dat ik toch een boekje, zoo wel ontfangen, wilde wederom overzien, en ten tweeden male in de werrelt brengen. Zoo waer is het dat de exempelen, gelyk de oude Wyzen ons hebben ingescherpt, den menschen, die zich zetten tot het leeren van Kunsten, dieper ingaen, dan de leerstukken, die altydt iet wrangs en onsmakelyks

kelyks schynen over zich te hebben. Ik derhalven, dus gedwongen, ook tegen mynen zin geperst, als die wel wat anders te verrichten hebbe in de uren, die my overschieten van myne lastige bedieninge, heb in het ende moeten zwichten, en my laten omzetten door de gestadige vermaningen en gebeden van vremden en vrienden. Onder welke de beroemde Heer Moonen zich zoo verre queet, om het werk aen den gangh te helpen, dat hy my overzond eene verzameling van woorden uit Vondel, die ten deele van my voorbygegaen waren, om mynen arbeit hier in te verlichten. Eene gelyke inzameling uit Hooft had voor zich ook gedaen de edele Heer Mr. François van Bockhoven, die nu als eene nieuwe star aen onzen Parnashemel begint te blinken, en te schitteren in het oogh van alle dichtlievenden, van wien die my even gulhartigh wert bygezet. Niet minder bevlytigden dit werk de Heeren J. Suderman, en J. de Haes, die in Rotterdam, onze geboortestadt, zich zoo zeer niet overgeven aen den Koophandel, dienze met roem oeffenen, dat-

ze daer door het heiligdom der Zanggodinnen vergeten ; maer op eene loffelyke wyze , en het voorbeelt van Henrik L. Spiegel, die in deze doorluchtige koopſtadt aen het Y te gelyk grooten koophandel dreef, en te gelyk de oeffeningen der wysheit betrachtte, de koopmanſchap mengelen met de wysheit, naer het voorſchrift van des laetſtens Overgrootvader, den doorluchtigen Kaſpar van Baerle, die over vele jaren hier in onze vermaerde Schole zynen WYZEN KOOPMAN voor den dagh bragt; ook van zynen zaligen Vader, den Heere Frans de Haes, een fraei vernuft, en het vermaek myner jeugt, met hem in de letteroeffeningen niet zonder vrucht doorgebragt. Alle deze Heeren, dien ik hier opentlyk moet betuigen verplicht te zyn voor hunne genegenheit tot my, en yver tot de kunſten, zyn de voornaemſte oirzaken geweeſt, dat ik de penne weder heb opgevat, om hun genoegen te voldoen, en het verlangen te beantwoorden van vele andere taelminnaers, te veel om hier hooft voor hooft te noemen. My luſt niet te herhalen

len alle de redenen, die ik tot u gevoert heb in het Berecht der eerſte uitgave dezer Aenmerkingen : dogh ik kan evenwel niet nalaten in den aenvang myns werx een woort vooraf te zeggen, opdat gy te meer moogt geſterkt zyn in de rechtmatigheit uwer begeerte, die zoo veel magt op mynen geeſt gehadt heeft, en verzekering hebben van de nutbaerheit, die in deze weinige bladen, hoe vremt het ook iemant magh toeſchynen, begrepen is.

Men moet zeker bekennen dat de allerſchranderſte letterkunſtenaers, zy mogen zich des vermeten, zoo veel als zy willen, zoo veele regels, die in dit ſtuk alles bevatten, niet kunnen opſtellen, dat 'er niet een menigte van uitzonderingen zal overblyven, waer over het gebruik vonnis zal moeten vellen; zoo dat de onzekerheit door de regelen niet wechgenomen zynde, niets voordeeliger is dan het opſtellen eener lyſte volgens de orde van het A, B, C. Want zelf ook het lezen der ſchryveren, die de ſierlykheit bevlytigen, geeft geenen ſteun genoegh, om zich vaſt te

houden, zoo men alles niet onderzocht en doorkropen heeft: dewyl deze om de maet van 't rym, die om den taelvloedt en trant, die zelfs in onrym waar te nemen is, niet te quetſen, meenigmaal eene letter of lettergreep van een woort affnydt, waar door de uitgang terſtont verandert wort, en den lezer dus weder in dwaling trekt, die hy myden kan, als hy dusdanigh eene lyſte van geſlachten voor zich heeft, die hem voor een kompas verſtrekt, om zonder ſtoot of ſchipbreuke voort te zeilen. Voor ons ſpreekt zelve de waarheit, naar welker voorſchrift wy ons moeten regelen. Teweten, wy zyn van gevoelen dat deze Naemgeſlachten, zoo alsze hier uitgedrukt ſtaan, eigen zyn aan onze Nederduitſche tale, en daar van niet moeten afgeſcheiden worden. Want niemant behoeve te denken dat wy uit kiesheit of zinlykheit ons bedienen van de getuigeniſſen, getrokken uit Hooft, Vondel, en weinige anderen, als of zy de luiden waren, die ons de wet moſten ſtellen, en wy maer de glory zochten van voor hunne aanhangeren te willen doorgaen.

Geenszins. wy werpen hier geenen aanhang op; maar ſpreken met deze letterhelden, ten deele om dat zy 's lants tale grondigh verſtonden, ten deele ook om dat wy bekoort waren door de zonderlinge kracht van welzeggen, die in hunne ſchriften alom uitblinkt, waer in de majeſteit en zuiverheit telkens met elkander ſtryden, en den gragen luſt des lezers altydt even wakker houden. De eenparigheit, die zy behartigden, en die wy op hunnen voorgang moeten behartigen, zoo wy de taelkunde willen voortzetten, beſtont ontrent de woorden hier in, datze net uitdrukten den rechten en onderſcheidentlyken naemval, zoo als die op yder woort met zyn litwoort te paſſen is naar het mannelyk, vrouwelyk, of onzydigh geſlacht. Waer ontrent wel aen te merken is dat t'eeniger tydt onder onze Schryvers een groot verloop is beſpeurt, waar door afgeweken wert van de oirſprongkelyke eigenſchap dezer Naamvallen in onze tale, welke eigenſchap al gevonden wort in dat dierbar boek, *de Hollantſche Rymkronyk van Melis Stoke*,

een letterjuweel, dat uit de verwoeſtinge des tydts voor ons is overgebleven. Dit verloop (gelyk naerſtige opmerkers der Hollantſche outheden meenen te kunnen bepalen) is naeſt af te rekenen van den laetſten tydt der vyftiende eeuwe: of, om klaarder te ſpreken, zyn aanvang is van het einde der eeuwe, waar in men 1400 ſchreef, na de geboorte van Chriſtus tot het jaar 1624, of wel tot den juiſten tydt der letterkunſtige vergaderinge, by Vondel aangeroert in de opdragt van Hekuba, ook in het voorberegt van Palamedes, dat in den ouden druk ſtaet; waar van onlangs duidelyk genoegh geſproken is door den ongenoemden ſchryver van de Latynſche * Schetſe der Nederduitſche Spraakkunſt, door ons uitgegeven. Door dit verval, als door eenen watervloedt, lieten zich mede ſlepen bykans alle de ſchryvers, die in dien tydt de pen voerden, zonder dat daar van uitgezondert bleef dat helder licht van geleertheit en wetenſchappen, Huig de Groot; dat wy moeten aanroeren, opdat niemant zich late misleiden door de beroemtheit zyns naems,

* *Linguæ Belgicæ Idea Grammatica.*

naems, met recht door zyne uitmuntende ſchriften verkregen. Dit gebrek openbaert zich niet alleen in zyne *Inleidinge tot de Hollantſche Rechtsgeleertheit*, maar ook in zyn *Bewys van den Chriſtelyken Godtsdienſt*, en andere Nederduitſche gezangen. De zelve ſleur volgden toen ook de Schryvers, zyne tydtgenooten, meeſt altemael. Zoo dat my wonder voorkomt, hoe Joannes Uitenbogaert, die in dien tydt leefde, al onder dat verloop en daer na (want hy ſchreef dus al in den jare 1588) zyne pen even zuiver heeft weten te houden, en geheel overeenkomt met de vertalinge des Bybels, die door 's lants Staten bezorgt is; gelyk zich daer al naeſt aanhouden ontrent het regelen der geſlachten de Heeren Hooft en Vondel, na hen ook Geeraert Brant, en zyne zonen, nevens Joannes Vollenhove, wien de Nederduitſche welſprekentheit tot haar groote ſchade onlangs verloren heeft, om nu niet te ſpreken van den Heer Moonen, die ons hier tot voorganger en leitsman dient, en anderen, in myn eerſte berecht ge-

genoemt. Dit zoo zynde, gelyk het is, kan ik naeulyx vatten, hoe het mogelyk is, dat onze Schryvers voor een groot gedeelte in dezen tydt, zoo verre van den wegh dwalen; gelyk ik ook niet weet wat ik zeggen zal van vele predikers, die dagelyx den Bybel hanterende, en de woorden vindende in zulk eene stelling van naemvallen, door de artikelen onderscheiden, nochtans in hunne schriften toonen, datze of daer geen acht op geven, of zulk eene bepaling van voorschriften, die de vertalers zonder twyffel vooraf hebben vastgestelt, enkel verachten of veronagtsamen. Ik zal niet op my nemen eene verweringe aen te vangen voor deze Overzetters, die menschen zynde, alsze waren, ook hunne dolingen gehadt hebben in zaken, die onze spraek betreffen, en het werk, datze te verrichten hadden. Maer datze in het bepalen der geslachten meest altydt (niet altydt zeker, gelyk de brief hier achter gevoegt aanwyst) over een komen met de exempelen, door ons hier voortgebragt, lust ons ter proeve te stellen uit

de

de woorden, die ons aanstonts het boek opslaende voor oogen komen. Neem eens met my, goetwillige lezer, zoo veel gedult: en de vergelyking zal u zonder moeite blyken.

ADEM m. *Al wat eenen adem hadde*, Genes. VII. 22.

AERDE v. *Godt zagh de aerde*, Genes. VI. 12.

AERT m. *Naer zynen aert*, Genes. VII. 14.

AERTBODEM m. *De menschen op den aertbodem*, Genes. VI. 1.

AKKER m. *In 't einde van zynen akker*, Gen. XXIII. 9.

ALTAER m. *Noah boude den Heere eenen altaer*, Genes. VIII. 20.

AVONT m. *In den avont*, Genes. XIX. 1.

BAK m. *Drinkt water uit uwen bak*, Spreuk. V. 15.

BEK m. *Een afgebroke olyfbladt was in haren bek*, Genes. VIII. 11.

BOOM m. *Onder dezen boom*, Gen. XVIII. 4.

BUIK m. *Twee volkeren zyn in uwen buik*, Genes. XXV. 23.

DAGH m. *Op dezen zelven dagh*: en kort te voren: *Op den zeventienden dagh*, Genes. VII. 11.

DAUW m. *Zoo geve u dan Godt van den dauw des hemels*. Genes. XXVII. 28.

DEUR

DEUR v. *In de deur der tente*, Gen. XVIII. 1.
DRAET m. *Van eenen draet*, Geneſ. XLV. 23.
DROOM m. *In eenen droom*, Geneſ. XX. 3.
DUIF v. *Daerna liet hy eene duive uit*, Geneſ. VIII. 8.
EEDT m. *Dan zult gy van mynen eedt rein zyn*, Geneſ. XXIV. 41.
EZEL m. *Abraham zadelde zynen ezel*, Geneſ. XXII. 3.
FLESCH v. *Abraham nam eene fleſſche waters*, Geneſ. XXI. 14.
FONTEIN v. *Aen de fonteine*, Geneſ. XVI. 7.
GANG m. *Weegt den gang uws voets*, Spreuk. IV. 26.
GEEST m. *Al wat op de aerde is, zal den geeſt geven*, Geneſ. VI. 17.
HAVE v. *En Abram nam al hare have*, Geneſ. XII. 5.
HEL v. *Haere treden houden de helle vaſt*, Spreuk. V. 5.
HEMEL m. *Van onder den hemel*, Geneſ. VI. 17.
HEUP v. *Leg uwe hant onder myne heupe*, Geneſ. XXIV. 2.
HONGER m. *Behalven den eerſten honger*, Geneſ. XXVI. 1.
HOOP m. *Tot eenen hoop volkeren*, Geneſ. XXVIII. 3. Ook als het *ſpes* beteken t, wort het vrouwelyk genomen, als by ons: *Wy verwachten door den Geeſt uit den gelove de hope der rechtvaerdigheit*, in den brief aen die van Galatie v. 5.

JAGT

JAGT v. *Op de jagt*, Geneſ. XXV. 27.
KEUR v. *In de keure onzer graven*, Geneſ. XXIII. 6.
KROON v. *Eene ſierlyke kroone zalze u leveren*, Spreuk. IV. 9.
KRUIK v. *Zy hadde haere kruike*, Geneſ. XXIV. 15.
LEER v. *Verlaet de leere uwer moeder niet*, Spreuk. I. 8.
LOON m. *Godt heeft mynen loon gegeven*, Geneſ. XXX. 18.
MAENT v. *In de tweede maent*, Geneſ. VII. 11.
MONT m. *Het wiltbraet was naer zynen mont*, Geneſ. XXV. 28.
NAEM m. *Abram heeft aldaer den naem des Heeren aengeroepen*, Geneſ. XIII. 4.
NAVEL m. *Voor uwen navel*, Spreuk. III. 8.
OEVER m. *Aen den oever*, Geneſ. XXII. 17.
OUDERDOM m. *In zynen ouderdom*, Gen. XXI. 7.
PLAETS v. *Gaet uit deze plaetſe*, Geneſ. XIX. 14.
POORT v. *Lot zat in de poorte*, Geneſ. XIX. 1.
PUT m. *Daerom noemde men dien put*, Geneſ. XVI. 14.
RAM m. *Abraham nam dien ram*, Geneſ. XXII. 13.

RAVE

RAVE v. *En hy liet eene rave uit*, Geneſ. VIII. 7.

REUK m. *De Heer rook dien lieffelyken reuk*, Geneſ. VIII. 21.

RUST v. *De duif vont geene ruſte*, Geneſ. VIII. 9.

SCHADUW v. *Onder de ſchaduwe*. Geneſ. XIX. 8.

SCHOOT m. *In uwen ſchoot*, Geneſ. XVI. 5.

SCHOUDER v. *Zy hadde haere kruike op haere ſchouder*, Geneſ. XXIV. 15.

SCHREEUW m. *Hy ſchreeude met eenen grooten bitteren ſchreeuw*, Geneſ. XXVII. 34.

SCHRIK m. *Van haeſtigen ſchrik*. Spreuk. III. 25.

SLUIER m. *Toen nam zy den ſluier*, Geneſ. XXIV. 65.

SCHULT v. *Zoodat gy eene ſchult op ons zout gebragt hebben*, Geneſ. XXVI. 10.

SLAEP m. *Toen nu Jakob van zynen ſlaep omwaekte*, Geneſ. XXVIII. 16.

SPELONK v. *Dat hy my de ſpelonk gave*, Geneſ. XXIII. 9.

SPIJS v. *Zy namen alle hare ſpyze*, Geneſ. XIV. 11.

SPRAEK v. *Laet ons hunne ſprake verwarren*, Geneſ. XI. 7.

STEEN m. *Hy nam den ſteen*, Geneſ. XXVIII. 18.

STEM v. *Hoort naer haere ſtemme*, Geneſ. XXI. 12.

STRAET

STRAET v. *Op de ſtraete*, Geneſ. XIX. 2.

TAFEL v. *Op de tafel*, Spreuk. III. 21.

TENT v. *In 't midden zyner tente*, Geneſ. IX. 21.

TOOREN m. *Laet ons eenen tooren bouwen*, Geneſ. XI. 4.

TUCHT v. *Hoort de tucht uws vaders*, Gen. I. 8.

VENSTER v. *En het geſchiedde dat Noah de venſter open deed*, Geneſ. VIII. 6.

VLAKTE v. *Hy zag de ganſche vlakte*, Gen. XIII. 10.

VLOEDT m. *Noah leefde na den vloedt*, Geneſ. IX. 28.

VLOEK m. *Zoo zoude ik eenen vloek over my halen*, Geneſ. XXVII. 12.

VOET m. *Gy zult uwen voet niet ſtooten*, Spreuk. III. 23.

WACHT v. *De bedachtzaemheit zal over u de wacht houden*, Spreuk. II. 11.

WEGH m. *Op den wegh van Sur*, Geneſ. XVI. 7.

WET v. *Vergeet myne wet niet*, Spreuk. III. 1.

WIJN m. *Hy dronk van dien wyn*, Geneſ. IX. 21.

WIJNGAERT m. *Noah plantte eenen wyngaert*, Geneſ. IX. 20.

WINT m. *Godt deed eenen wint over d'aerde doorgaen*, Geneſ. VIII. 1.

WOESTIJN v. *De Engel des Heeren vont haer in de woeſtyne*, Geneſ. XVI. 7.

* *

ZAEK

ZAEK v. *Omdat gy deze zake gedaen hebt*, Genes. XXII. 16.

ZEE v. *Aen den oever der zee*, Genes. XXII. 17.

ZEGEN m. *Zoo zoude ik eenen vloek over my halen, en geenen zegen*, Genes. XXVII. 12.

ZON v. *Godt doet zyne zonne opgaen over goeden en quaden*, Matth. v. 45.

ZONDE v. *Wat heb ik aen u gezondigt, dat gy over my en over myn koningryk eene groote zonde gebragt hebt?* Genes. XX I. 9.

Hier uit is kennelyk, hoe het bepalen der geslachten in dien tydt begrepen is van mannen, die vooraf eene Spraekkunst hadden ontworpen, om niet by den taft heen te schryven, maer orde en maet te houden: welke manier van doen gewisselyk waergenomen is van Hooft, Vondel, Hubert, Dekker, Vollenhove, de Branden, en anderen meer dan eens genoemt. Deze nettigheit openbaert zich alom zoo wel in de naemwoorden, als voornaemwoorden, en artikelen of litwoorden. Hoe klaer is het onderscheit te merken in de exempelen door ons aengetogen! Hoe klaer ook is dit uit het vierde boek der Eneade: *Die dagh was eerst een oirzaek van*

van hare doot, en eerst een oirzaek van haren val; daer met eenen opslagh blykt, dat *doot* vrouwelyk, en *val* mannelyk genomen wort. Hoe licht ook te buigen het litwoort *de*, om het verschil te kennen, in Vondels gedichten:

Gy zyt de dagh, of voert den dagh in uw gezicht;

daer het eerste den noemer, het tweede den beschuldiger of vierden naemval betekent; even als dit van Hooft uit Plutarchus: *De man van staet keure den aert der gemeente*; om nu niet meer over hoop te halen, dat eenmael genoegh gedaen is. Terwyl ik dezen artikel *de* aenroer, komt my van eenigen voor, dat ik in myn eerste berecht in de buiginge des zelven (want ik stelde een voorbeelt daer van voor oogen) verzuimt heb te zetten in den tweeden naemval by *des* en *der*, ook *van den*, en *van de*; daer nochtans de Schryver der Schetse daer uitdrukkelyk van melt, en voor hem al de heer Nyloë in zyne Aenleiding tot de Ne-

derduitſche tael. Maer men wete dat het geen verzuim is. Anders ware het ook een verzuim niet alleen van den Heer Moonen, die in het voorbeelt der buiginge daer niet van rept, ſchoon hy elders zegt, dat men voor *des* veeltyts zegt *van den*, dat wy niet ontkennen, gelyk wy in het tegendeel niet aennemen dat *van dezen* de rechte *genitivus* zou zyn van *dees*, die naer ons oordeel *dezes* is, waer voor men dan ook *van dezen* zegt; maer ook van den Ridder Hooft, die hier van zwygt in zyne waernemingen, waer in de buiging van dezen artikel en andere woorden gevonden wort. Van Heulen, Ampzink, en anderen zwygen 'er ook van. Maer Leupenius trekt aen, nadat hy zyne buiginge zonder *van* in den tweeden naemval gemaekt heeft, dat die dikwyls uitgedrukt wort door het bywoort VAN. De Schryver der Nederduitſche Spraekkunſt, die na Moonen ons ook zyne gedachten heeft medegedeelt, ſchynt dit mede te erkennen. Maer waerom die ſchryft *van den vader*, *van den burger*, *van den zoon*, *van den neef*, en wat des meer

meer is, meer dan *van den man*, *van den menſch*, *van den afgodt* enz. kan ik niet vatten, noch zien, waer in dit verſchil magh beſtaen. Wat my belangt, ik ſtel vaſt, dat men in goet Duitſch zegt, *het hof van den Koning*, *het huis van mynen vader*, zoo wel, als *des Konings*, *en myns vaders*. Maer dat *van* echter iets anders zou zyndan een enkel voorzetſel (geen bywoort als Leupenius wil) kan ik geenszins aennemen. Het is en blyft een voorzetſel, nochte verzaekt zyn natuur, maer gevoegt by den zeſten naemval trekt het de kragt aen van den tweeden, als by de Grieken, by welke de tweede naemval meeſt gaet voor den nemer, ὑπὸ. Want by Thucydides vint men, ὑπὸ τῶν πάλεων ἀρχονῖες, *regeerders van de ſteden:* en in de Handelingen der Apoſtelen XVII. 13. οἱ ὑπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι, *de Joden van Theſſalonika.* By de Latynen ook *fulgor ab auro*, *de glans van't gout*, voor *auri*, by Lukretius: *ab Andria ancilla*, *de dienſtmaegt van de vrou van Andrus*, voor *Andriæ*, by Terentius: daer *ab auro*, en *ab Andria* geenszins *genitivi*

zyn (want wie zou men dat doen gelooven ?) maer ſpreekwyzen, die de *genitivi* verbeelden; ten zy men dit wil rekenen figuurlyker wyze gezegt te zyn, dewyl de ſchikking der woorden van den gemeenen trant afgaet. Want in het tegendeel hebben ook onze oude ſchryvers den tweeden naemval voor den leſten gebruikt, en gezegt, *iemant 's lants verdryven*, voor *uit het lant*, of *uit den lande*, waer van geene exempelen by Melis Stoke ontbreken. Men zie een ſtael hier van in Ada ℣. 526.

Eer ſi hem / oir / laet 's lants verdriven /

En in Jan den II. ℣. 2659.

Dat ſi heeren uit anderen lande
Aldus wouden 's lants verdriven.

In Diderik den VI. ℣. 216.

Si verdreven des lants thant
Die van Kuuk ende Arentsberge.

Welk

Welk *des lants* de heer Alkemade wel uitlegt, *uit het lant*. De geleerde heer Peter Schryver brengt in zynen toetſteen op het oude Goutſe Kronykje ook een dergelyk exempel op uit zekeren Rymſpiegel, geſchreven op perkement, dien hy onder zich had, zonder dat die ſedert myns wetens het licht gezien heeft. Hier is het:

Om Vrieſlant onder zyn ſwaert
Te bringene / ende te dwingene mede.
Aldus ruimd' hy der ſtede /
Daer hi meer weder ne quam.

Melis evenwel hecht zich daer zoo niet aen, of hy heeft ook de ſchikkinge, die wy in dezen tydt volgen, als blykt op vele plaetſen, en onder die in Florens den V. ℣. 566.

Die mi begheren in alre wiſen
Te verdriven uit minen lande.

Dit geſlachtwoort *de* my nu in 't hooft ſpelende erinnert my tevens het niet be-

 palende

palende *een*, dat wy ook voor de zelfſtandige naemwoorden ſtellen, *een man*, *een vrou*, *een paert* enz. omdat ik hier ontrent, voor zoo veel het onzydige geſlacht aengaet, een misbruik gemerkt heb, dat het dagelyx gebruik, en onze ooren, die anders gewoon zyn, afweren en wraken. Teweten men zegt wel, *dit*, of *dat*, of *het heerlyk werk*, en *het heerlyke werk*: *dit*, *dat*, of *het treffelyk huis*, en *het treffelyke huis*; maer niet *een treffelyke huis*, *een heerelyke werk*, hoedanige uitdrukkingen men nu en dan vint, die ſchoon eenen ſchyn hebbende van te mogen gebruikt worden, echter niet aennemelyk zyn. Waerom *een ſtale wapen*, myns oordeels, niet goet te keuren is in Jan Vos, ſchoon men zegt, *het ſtale wapen*, gelyk *het ſterke wapen*, niet *een ſterke wapen*: moetende de uitdrukking zyn, *een krachtigh*, *een groot*, *een ſterk*, en uit dien hoofde ook *een ſtael wapen*, in welk zeggen *ſtael* byvoegelyk is. Dit gebiet, zeg ik, het gebruik, en verbiet het andere, zoo wel, als het ook niet toelaet de ſpreekwyzen, by

by hem ook gangbare munt: *Wy offeren onze wanſchepſel* (hy geeft dit toneelſtuk waerachtigh zynen rechten naem) en *ontfang onze wanſchepſel*, in d'opdragt van Aran en Titus, voor *ons wanſchepſel*: ſchoon men wel zegt, *het* of *dit yſſelyke wanſchepſel*. hoedanigh een wangeluit zich ook opdoet in Medea, door den zelven gedicht:

Of ik zal door myn hant, die hem de borſt doorſtiet,
De moortvlak van myn' ziel in uwe bloet uitſpoelen.

Ook in het zelve ſpel:

Ondankbare, gy zult met uwe bywyf bloên.

Nogh: *om uwe ſtamhuis: 't ſchip van uwe leven: zwaerder dan uwe lichaem;* in welke exempelen in dit voornaemwoort geen *e* toegelaten wort: niet tegenſtaende men wel magh zeggen: *het doorluchge ſtamhuis, het koſtelyke leven*, en *het*

brooze lichaem. Want, om ook over 't mannelyk iets aen te merken, men zegt onberispelyk *een groot man, een deftigh Vorst, een grootmaghtigh Koning*, maer niet *een hoog bergh, een hoog heuvel*, dewyl deze, en andere woorden meer, schoon van 't zelve geslacht, de *e* niet missen willen, en de uitdrukking wezen moet, *een* of *de hooge bergh*, en *een* of *de hooge heuvel*. Dit zy in 't voorbygaen gezegt, dewyl ik my niet verder wil in laten in vele onhebbelykheden, die in zyne schriften door gebrek van taelkunde, daer hy nochtans mooi meê scheen te zyn, gevonden worden, te berispen: en myn inzicht alleen is de leerzame jeugt te waerschuwen voor zulke ongerymtheden. Die zich met eenen wel te hoeden heeft voor de ongebonde vryheit der straettael, die alles in 't war smyt, dewyl onze steden van elkander ook telkens verschillen in het uitdrukken der artikelen, gelyk de Schryver der Schetse, waer van gesproken is, het onderscheit van zyne en myne geboortestadt, en deze stadt Amsterdam in deze uitspraek klaer getoont heeft. Want gelyk men door-

doorgaens by Jan Vos, die aen de straettael dezer stadt vertuit was, dusdanige spreekwyzen ontmoet: *Wy noemen u door de mont van alle gezonde oordeelen met de bynaem van Doorluchtigh, zelf met de Poëet* enz. zoo spreken de inwoners onzer vaderlyke stadt weder recht anders, en bedienen zich van de litwoorden op de wyze van Zwaerdekroon in de vertaelinge van Terentius, die anders niet te verachten is. *Ik ben*, zegt Demea daer in het spel de Gebroeders, *den boer, den grimmert, den zuurbek, den spaerbrok, den taeiaert, den yzegrim*; volgende ook Westerbaen hier in zynen vrient op dezelve plaets van dat spel:

Ik ben den kinkel, ik den loer, den boddebek,
Ik ben den zuurmuil.

Kort daer aen weder by Zwaerdekroon (om niet alles aen te roeren) *dit is den dank van mynen arbeit.* Waer voor onze Amsterdammers in 't gemeen wel zouden zeggen: *Ik ben de boer, de grimmert*: en *dit is de dank*: maer zy zouden ook blyven

blyven zeggen: *Ik ben by de boer geweeſt*: en *ik heb 'er de dank van*. Dit is zoo zeer te myden, als de verkeerde klanken, die men in de rymwoorden der onbedrevenen beſpeurt, die hun aenkleven uit het geluit der uitſpraek, die het een van 't ander niet weet t'onderſcheiden. Hier uit is het dat men geen verſchil weet in *lyden*, *pati*, en *leiden*, *ducere*: dat men *pyl* zeit voor *peil*, *zeil* voor *zyl*, *reizen* voor *ryzen*, en weder anders om, en, als Oudaen zegt,

Zyn loutre armoedigheit in 't rymen dus bedekt,
En voor het heldre Duitſch een warre-tael verwekt.

Evenwel dringen wy niemant op in den dagelyxen ommegang der menſchen zoo ſtip hier op te letten, en dulden in het ſpreken de manieren van zeggen: *den Apoſtel zegt*: dewyl deze *Paragoge* of Nazetting, die echter, als men recht zal ſpreken, voor quaet Duitſch moet geacht worden, gelyk wy in onze Aenmerkingen op

op de 128 bladtzyde dit Vondel zelf niet wel afnemen, eene zachtheit geeft in het uitbrengen der woorden; en, *Ik heb ſmaek in die wyn*, en wat men des meer dagelyx hoort; om niet tot neuswysheit en bedilzucht te vervallen; maer begeren alleen dat in 't ſchryven een vaſte en geregelde voet gehouden wort. Waer toe, om de waerheit te zeggen, de leerling nu veel vooruit heeft, geſterkt door vele hulpmiddelen, die de vorige tyden gemiſt hebben. Hy ſchikke zich daer ook naer, noch late af eenen letterſchat op te garen uit de onwaerdeerbare ſchriften der mannen, door my voorheen hem aengeprezen. Waer in hy nu ook met meerder gront zal vorderen, nu ſedert dien tydt de Heer Moonen zynen arbeit heeft te koſte gelegt aen eene Nederduitſche Spraekkunſt, op eene klare en bevattelyke wyze opgeſtelt, en geheel overeenkomende met de regelen, die de gepreze Schryvers hebben waergenomen. In welk loffelyk beſtaen hem op de hielen volgde de naeukeurige Schryver der Spraekkunſtige Schetſe, een werkje, waer in vernuft en ſchranderheit uit-

uitſteken, ook nyverheit om alles uit den gront op te delven, wat dienen kan tot opbouw en verlichtinge onzer taele, en hierom geacht van alle luiden van letteren, op zyne waerde ook geſchat van den heer Moonen, ſchoon die in eenige ſtukken, als hier achter blykt, van ander gevoelen is. Waer op misſchien een nader uitlegging tot Verdadiging der Schetſe volgen wil, als de ongenaemde Schryver zien zal, wat daer op aengemerkt is. In deze geſchriften vint men de regels naer behooren geveſtigt, om alle wankelinge, alle dwalinge af te weren, waer aen de leerlingh geſtadigh onderworpen is, als de Spraekkunſtenaer zelf wankelt, nochte weet waer hy zich keeren of wenden zal. Want hoe weinigh is hy gehart, als hy zullende de gronden gaen leggen der tale, die hy leeren wil, in dat zelve boek, dat hem den wegh moet wyzen, niet dan loſſe ſtellingen ontmoet, en in de plaets van onverwrikbare regelen geſchreven vint: *Anderen meenen: het komt my waerſchynlyxt te vore: 'T is by my niet buiten bedenken: ik kan van my zelven niet*

niet verkrygen: het komt my zoo voor: ik ſchryf liever; en wat des meer ſmaekt naer twyffelzinnigheit, die den leerling luttel te ſtade komt. Want wat doet zulk een letterkunſtenaer meer dan eenige Aenmerkingen opwerpen, en de bepalinge daer van laten aen anderen, die hy, alsze al iets bepaelt hebben, nogh niet volgen wil? En hoe veel meer toch dan ik hier doe, wiens oogwit geenszins is te komen tot Spraekkunſtige bepalingen, of iemant eenig gevoelen over het een of ander ſtuk in te perſſen, ſchoon ik myn werk doormengt heb met waernemingen uit de Spraekkunſtenaers getrokken, en daer eenige ingevlyt over ſpreekwyzen, daerze niets of weinigh van zeiden. Ondertuſſchen is alles wat ſedert eenigen tydt door oude en jonge taelminnaers te boek geſlagen is, my overaengenaem geweeſt, en vint zynen volſlagen lof by my, al mogt ik in het een of het ander van hun verſchillen; gelyk ik zeker verſchil van den laetſten Schryver in het oordeel, waer mede hy nederſtelt, dat men niet zeggen magh *Ik donder, ik regen*,

gen, ik blixem, enz. Zeker als ik op de wyze der poëten Jupiter ſprekende invoerde, daer hy dreigde wrake te zullen nemen over de boosheit des menſchelyken geſlachts, wat zou 'er in den wegh zyn? Niets meer voorwaer dan by Ovidius de Fortuin zullende ſpreken zou mogen zeggen, *ſimul intonuero:* daer de dichter nu van haer ſprekende zegt: *At ſimul intonuit, fugiunt.* Ik zie op deze plaets in de Treurdichten:

Dum juvat, & vultu ridet Fortuna ſereno,
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit fugiunt, nec noſcitur ulli
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.

Zoo lang Fortuin u vleit, en ſtreelt met lachend wezen,
Behoeft gy voor gebrek van vrienden niet te vreezen;
Maer als zy dondert, vliet ſtrak yder van u heen,
En laet u, ſlus beſtuwt van vrienden, nu alleen.

Waer

Waer in *ridere* en *intonare*, *vleien* en *donderen* tegen een geſtelt beide aen de Fortuin toegeſchreven worden. By den Evangeliſt Mattheus zegt de Heilant, *dat Godt regent over rechtvaerdigen en onrechtvaerdigen.* En wat misſtant in de tale zou hier zyn, zoo Godt hier zelf ſprekende zich liet hooren: *Ik zal regenen over rechtvaerdigen en onrechtvaerdigen;* gelyk zulk eene rede ook uit Godts mont verhaelt wort in Mozes tweede boek XVI. 4. *Ik zal voor u broot uit den hemel regenen;* daer het beheerſchen zelf van *regenen*, den werkwoorden eigen, wort uitgedrukt. Zoo ook by den Profeet Ezechiel XXXVIII. 22. *Ik zal eenen overſtelpenden plasregen, en groote hagelſteenen, vier en zwaert, regenen op hem.* By Antonides in den Yſtroom, dat bevalligh ſtuk, zegt de geeſt van den Mexikaenſchen Keizer Atabaliba van de woedende Spanjaerden, die in zyn ryk gevallen waren:

* * * Zy

En blixemt wederom, en brult van hof tot hof.

Welke voorbeelden altemael de onperſoonlykheit dezer werkwoorden, die elders te zoeken is, om verre werpen. Om deze ſpreekwyzen te doen doorgaen zou het my aen geene bewyzen ontbreken, nochte geleerde Schryveren, die hier in voor my pleiten. Maer de zaek is al te klaer, en ik zou deze uitdrukkingen zoo vry in onze tale durven gebruiken, als ik *dedere aliquid negotii alicui* in 't Latyn zou durven zetten, ſchoon ik voor Hiſtoriſchryver of Redenaer door wilde gaen, ja vryer ook dan in 't Duitſch *dokteren* en *verdokteren*, dat opgeraept uit den drek der veragtelykſte ſtraettael, en klap van oude wyven, men ons wil opdringen voor ſpreekwyzen onzer tale. Waerom ik niet weet waerom men ook aen zulke dingen wil tornen. Tot het vermeerderen van alle de hulpmiddelen, die wy nu in handen hebben, zal veel toebrengen de Spraekkunſt der Kunſtgenoten, door de zinſpreuk van NIL VOLENTIBUS AR-

ARDUUM bekent, waer van de heer Andries Pels gewagh maekt voor de digtkunſt van Horatius Flakkus. Wat my aengaet, ik verlang zoo wel als andere beminnaers onzer moederſpraeke, naer dit werk, dat de Kunſtgenoten, die nogh in wezen zyn, langh belooft hebben, opdat ik eens beſcheidentlyk begrype, waerom men de naemvallen en hunne litwoorden ontrent de geſlachten zoo onverſchilligh ſtelt, als of 'er niets aen verbeurt ware: daer nochtans alle de Schryvers, op welke wy ons hier beroepen, zulk een werk daer van gemaekt hebben: gelyk wy alle, die aen deze nettigheit ons gewoon zyn te houden, niet zonder walging lezen kunnen in hunne Andromache:

Ik dank de Hemel, die, met ſteets myn reis te ſtuiten,
De wegh na Griekenlant met kracht ſcheen toe te ſluiten.

Waer op ſtrak volgt:

En dat de hemel u zyn wreede hulp niet brogt;

Zy blixemen en donderen,
Als of ons d'afgront zelf beſtormen
quam van onderen.

In het eerſte boek ſpreekt de dichter van de dapperheit des Hollantſchen Amiraels,

Die vreeſlyk donderende op alle water-
ſtreken
Tierannen heeft verleert naer 't hart
der vryheit ſteken.

Vondel in de verovering van Grol:

Gewekt door 't grof geſchut, daer
Frederik mêe dondert.

In zyn' gedicht op de Nederlaeg der Turxe vlote:

De Sultan dondert zonder nut
Met zwangere kortouwen.

In den Zeetriomf der vrye Nederlanden:

Drie-

Driewerf dondrenze op het meer.

In den Zegezang over den zeeſtrydt der Staten door de Ruiter:

Een eenigh Ruiter,
Die Afrika van wederzy
Van Britten, Turk, en Moor, op ſtelen
En ſtroopen heet, uit ſtrantkaſteelen
Kon dondren, komt u weder by.

Op de verwinning van Keizer Leopoldus by den Raäbſtroom:

Hier blixemt Ooſtenryk naer toe.

In het Afzetſel der Koningklyke printe:

Daerze blixemt met piſtolen.

Op de afbeeldinge van Koninginne Chriſtine van Zweden:

Guſtaef, de Groote, ſchynt door deze
oogappels henen,

daer de eerſte en vierde naemval zonder eenigh onderſcheit geſtelt wort; en wat van dien aert alom voorkomt, en de bevalligheit van dat fraei vertaelde Spel misverwt, gelyk Pels ook met deze onagtſaemheit den luiſter zyns werx, in het overbrengen van Horatius Dichtkunſt, en het beſchryven van het gebruik en misbruik des Toneels, niet weinigh bevlekt heeft, waer aen ook deel gehadt heeft zyn Toneelſpel van Didoos doot, en andere gedichten en gezangen, die in yders handen zyn. Ik verlang 'er, zeg ik, naer: omdat 'er buiten dit nogh wel wat uit te leeren zal zyn, dewyl zeker gaet, dat twee meer zien dan een, en geen vernuft gevonden wort, dat niet hier of daer iets toebrengt aen leergierige verſtanden, dat zy te vooren niet gehoort hebben; waer by komt dat d'een meer bequaemheit heeft dan d'ander om iets in te ſcherpen, en zoo ſmakelyk voor te ſtellen, dat het graeg aengenomen en verteert, goet en heilzaem ſap en bloet zet; daar veel aen gelegen is. Komt het ondertuſſchen te gebeuren dat alle plaetſen (want men vint

vint 'er ook zeltſame) by de Schryvers geen licht genoegh ontfangen uit de leſſen en aenmerkingen der Letterwyzen, men moet denken dat figuurlyke wyzen van ſpreken daer veeltyts oirzaek van zyn, en onze tale ook ſomtyts gewelt aengedaen wort, als de rede niet wel opgevolgt wort; een gebrek by de Grieken ἀνακόλεθον, by de Latynen *inconſequens* genoemt.

Zie daer, goetgunſtige lezer, het meeſte dat ik u te zeggen had, gaende vele andere dingen voorby, die ik zoude kunnen trekken in de verhandeling dezer ſtoffe, nochte my moejende met het ſchikken der ſpellinge, die de Schryvers bykans zoo meenig als 'er zyn in zekere punten van elkander geſcheiden hout. Over een gedeelte van welke zaken zich met naeukeurigheit uitbreit de geleerde Joachim Oudaen in zyne Roomſe Mogentheit op de 265ſte en volgende bladtzyden van den laetſten druk, daer hy Vondel ook niet bedektelyk te keer gaet: gelyk hy alles, wat onze tale betreft, nevens de gedenktekenen der outheit wel doorkropen hebbende genoegh bedreven was

in de regelen en waernemingen, die de tale raken, ſchoon hy zich ('t was jammer) niet binden wilde aen wetten, die wy nochtans nootzakelyk achten. Het is der moeite waert hem met zyne eigene woorden op de genoemde plaets te hooren ſpreken, en de vrucht te winnen, die 'er uit te halen is; opdat ook dit gevoegt worde by de hulpmiddelen, waer van wy geſproken hebben.

Zyt gy eindelyk met onvermoeiden arbeit de eerſte zwarigheden, die het leeren der tale medebrengt, doorgeworſtelt, dan wort het tydt de boeken op te ſlaen, die de ſiertale bewerken, Vondels Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt te lezen, en Vollenhoves aenmerkingen u in het geheugen te prenten, nevens de leſſen van den eerwaerdigen en zinryken Heer Nyloë, geſchikt tot het vormen van den ſtyl, daer geſtadige oeffening van lezen en ſchryven toe vereiſcht wort. Vervolgens zult gy zwemmen in eenen vollen ſtroom van letterlekkernyen, die zich opdoen in de ſchriften van Hooft, Vondel, Vollenhove, Moonen, Geeraert Brant, en

en zyne zoonen, Antonides, Oudaen, Dekker, Bake, Rotgans, en andere ook jonge vernuften, die den rechten wegh houdende met wakkere ſchreden gelukkigh voortgaen om de plaets te genaken daer de prys, voor yder even na, is opgehangen,

En nu al toonen wat zy namaels zullen zyn:

nochte ondertuſſen geheel achter de bank ſmyten de werken van Brederode, Huigens, Kats, en anderen van dien aert, daer voordeels genoegh uit te halen is, als ze hunnen rechten lezer maer aentreffen. De geeſt dus geſterkt zynde moet dan ook leeren te rug treden naer ouder tyden, nochte afkeerig zyn van eenigen arbeit te hangen aen het doorlezen van Melis Stoke, wiens Rymkronyk met ongemeene naeukeurigheit uitgegeven door den geleerden en in de Nederlantſche outheit wel bedreven Heere Kornelis van Alkemade, alle Vaderlanders verplicht hout aen zulk eene naerſtigheit en mede-

deelzaemheit, die noit genoegh bedankt of erkent kan worden; en onzen Hollantſchen wyzeman Henrik Laurenszoon Spiegel, wiens Hartſpiegel en andere Zedeſchriften, zoo hoogh geſchat by Hooft en Vondel, ſierlyk en keurlyk van onzen vrient Henrik Wetſteen in den jare 1694. zyn in het licht gegeven. Dus zal Nederlant, edele vernuften aenquekende, Vrankryk niet toegeven, dat onophoudelyk voortgaende in het polyſten zyner tale, den wegh gevonden heeft om zyne glory uit te breiden door de kracht der wetenſchappen, die over de verwoeſtinge des tydts zonder einde triomferen.

Wat reſt'er meer? Ik heb my gequeten van de beloften aen myne vrienden gedaen, niet alleen om van mynen kant den opbouw onzer tale zoo veel te bevorderen, als myn beroep en magt my toelaten, maer ook om u, en alle anderen, dien een edel vier in de aderen gloeit, met deze prikkelen aen te ſporen: gelyk ik zelf daer toe aengeſpoort ben niet alleen door alle de hoogverlichte geeſten, die in ons vaderlant by onzen tydt door hunne Ne-

Nederduitſche welſprekentheit en digtkunſt eenen eeuwigen naem verkregen hebben, maer ook voornamentlyk door den beroemden Profeſſor Petrus Francius, die in de Latynſche welſprekentheit alle geleerden van onzen tydt overtrof: en den edelen Heer Joan van Broekhuizen, den eenigen Fenix der hedensdaegſe Latynſche poëten, eenen letterhelt, die zoo hoog in lof en glory opgeſtegen, en by alle kenners van poëzy en vernuft als een orakel aengezien en geëert, nu echter na zyn' doot begrimt en aengevochten wort van luiden, dien bevindende dat het tot hunnent ook zoo klaer niet is, of het een duif gelezen had, nutter ware wat water in hunnen wyn te doen, en te erkennen dat dwalen menſchelyk is; dat hun van verre en van naby, den laetſten zeker vooral van naby genoegh getoont is door zynen geleerden tegenſtrever, dien hy hier over wel dubbel leergelt ſchuldigh is. Het welk in 't voorbygaen gezegt zy, eer ik eindige met eenen hartelyken wenſch dat u langh magh gebeuren wel te varen.

GROETE

GROETE

aen den edelen Heere

Mr. FRANCOIS VAN BOCKHOVEN,

RECHTSGELEERDEN.

BEgaefde dichtgeeſt, net van zwier,
Dien Febus zelf met zyn laurier
Gekroont heeft, om vol roem te leven
In 't koor der dichtren, en te zweven
Op al de tongen van de Faem,
Met onvergangkelyken naem,
Bevryt voor 't ſlyten van de jaren:
Dien zelf Kalliope haer ſnaren
Geſchonken heeft met eige hant,
Waer aen met luſt ons Nederlant
Blyft hangen met aendachtige ooren;
Gy ziet, gy ziet den tydt geboren,
Waar in ik entlyk, als 't behoort,
My quyt van myn gegeven woort.
Gy ziet de bladen nu voltogen,
Die ik door veler bêe bewogen
(Wat was het anders, dat my dreef?)
Aen Nederlant ten beſte geef:
Opdat de jeugt in deze tyden
Verlicht het ſlinxe padt leer' myden,
Betreden van d'onwetenheit,
En 't onverzetbaer onbeſcheit.
Hoe blinken hier die aertſche zonnen,
Die alle nevels overwonnen!

Zy

Zy ſchitteren ons van om hoogh
Met onweêrſtaenbre kracht in 't oogh:
Hier hoort men Hooft en Vondel ſpreken,
Twee letterhelden onbezweken
In 't veiligen van Neêrlants tael,
Die door naturelyke prael
Vele andre talen gaet te boven:
Twee letterhelden, noit te loven
Naer waerde, om hunne majeſteit
En vinding, kracht, en zuiverheit,
Die zich vertoonen in hun boeken.
Dit wekt een reex van letterkloeken
En letterwyzen, om vol moedt
Te volgen op dien braven voet.
Dus ſtreven Vollenhove en Moonen,
In 't ende met den prys te kroonen,
Die ophangt voor verſtant en vlyt,
Als overwinnaers in den ſtryd.
Geen mindre glory heeft verkregen
De Goeſche zanger, dien de negen
Godinnen hebben opgevoedt,
En ingeblazen kracht en moedt,
Om 's lants triomfen te trompetten,
Den moedt der helden hoogh te zetten,
Die voor de welvaert van het lant
Zoo veel gedrochten heeft vermant:
En Amſterdam in top te halen,
En eene ſchildery te malen
Tot lof van zynen ryken ſtroom,
Die nu gaet weiden zonder toom,
En vloeit met onbekrompe zwieren
Op 't gladde velt van zyn papieren;

En

En aen d'onſterflykheit gewydt
Braveert den moedtwil van de nyt.
In zulk een rang van kunſtenaren
Roert Vader Brant ook zyne ſnaren,
Van zyne zonen, 's Vaders beelt,
Met luſt en yver nageſpeelt.
Hier onder boet ook ons verlangen
Met zyne goddelyke zangen
En overkunſtigh maetgedicht,
De geeſt van Bake, hoog verlicht,
Met Rotgans, die in dicht Oranje,
Den Ryxmonarch van groot Britanje,
'T gewelt des nootlots heeft ontrukt:
Den heldendichter, dien 't gelukt
De Vecht te ſtuiten in haer ſtroomen,
En hare baren te betoomen,
Om ſtil te luiſtren naer den klank
Van zyn vermaeklyk veltgezangk.
Wat rykdom is ook op te garen
Uit Dekkers net beſchreve blaren,
Uit al het dichtwerk van Oudaen,
Met geur van wysheit overlaên:
Uit Huigens bloemwerk: uit de ſchriften
Van Kats, die aen de minnedriften
Des huwlyx maet en wetten ſtelt,
En heil aen d'echtgenooten ſpelt
Of onheil, naer de wys van leven,
Door zyne dichtpen voorgeſchreven.
Wat nektar ſmaekt den mont zoo zoet,
Als 't goddlyk voedſel het gemoedt,
Waar meê Kamphuizen ſterkt de harten,
En heelt hun weedommen en ſmarten

Door

Door zalf van 't hemelſch woort, met kracht
En klem van zeggen voortgebracht:
Om onder 't vormen van de zeden,
'T beſtraffen van alle ydelheden,
En 't wyzen van de ware reis,
Die leit naer 't hemelſche paleis,
De tael van Neêrlant ook te ſtichten
In zuiver ondicht en gedichten.
Dus weit de leerzame aert van bladt
Tot bladt, en gaert een' letterſchat,
Om weder ſchatten uit te deelen.
Dus vaert de geeſt met blyſchap ſpelen
Naer d'oude tyden, en ontdekt
Vernuften, daer hy nut uit trekt
Om al zyn' arbeit te verzoeten:
Daer Plemp en Koſter hem ontmoeten,
Met Ketel, Viſſcher, en Reael,
Geachte ſchryvers altemael:
Daer Brederode met zyn' kluchten
De ſmart verlicht van al die zuchten,
Een andre Plautus, wiens verſtant
Out Rome tart en Grickenlant;
Daer Spiegel zal zyn' luſt ontvonken
Door zedeleſſen, milt geſchonken,
Die Neêrduitſche Ennius, wiens lof
Gerezen uit het aertſche ſtof,
En hoog op Helikon verheven
Met ongeſchonden glans blyft leven.
Ook Stoke, al is hy kunſteloos,
Zal roemryk zweven voor altoos
Op alle Nederduitſche tongen,
Van zynen lof noit moê gezongen.

Bock-

BOCKHOVEN, die door drift genoopt
Al 't Neêrlantſch letterwerk doorloopt,
En even als de nyvre byen
Uit allerhande kruideryen,
Uit alle bloemen honigh leeſt,
En zweeft met uw' verlichten geeſt
Door 't velt, daer Grieken en Latynen
Met ongemeene pracht verſchynen,
En Vrankryx letterhelden eert,
En aen de Merwe quinkeleert,
Tot blyſchap van de ſtroomgodinnen,
Die u om uw gezang beminnen;
Gelyk vrou Themis u lauriert,
Die langen tydt van u geviert,
U heeft geheven op de trappen
Van hare kunſt en wetenſchappen;
BOCKHOVEN, edle geeſt, ontfang
Dit werk, u eigen, en leeflang.

Op de 209 bladtzyde ſtaet WENSCH; waer voor gelezen moet worden WENSCH tw.

AEN-

AANMERKINGEN OVER DE GESLACHTEN DER ZELFSTANDIGE NAEMWOORDEN.

A.

ABDY v. *Naa de Abdye*, Hooft in de Nederlantſche Hiſtorien p. 35. *Hoe het met de d'abdye afgeloopen was*, Vondel in den Inh. van Gysbrecht van Amſtel. Woorden dus uitgaende zyn zonder uitzonderinge, meen ik, van dit geſlacht, als *Artſeny*, *Burgery*, *Dievery*, *Heerſchappy*, enz. die gebogen worden met een *e* achter zich, als *de kracht der artſenye*, *de eendragt der burgerye*, *geſtraft over dieverye*, *de klem der heerſchappye*; waer onder niet te rekenen zyn, *gety*, *gery*, *gevry*, en diergelyke, die van het onzydige geſlacht zyn.

ABYDUS, eene Stadt aen den Helleſpont, o. *Het oeſterryke Abydus*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten. Hier uit blykt dat de namen der Steden (want dat toonen buiten de artikels ook de byvoegelyke woorden) onzydigh zyn, als *het volkryk Parys*, *het ſcheepryk Rotterdam*, *het magtigh Amſter-*

BOCKHOVEN, die door drift genoopt
Al 't Neêrlantſch letterwerk doorloopt,
En even als de nyvre byen
Uit allerhande kruideryen,
Uit alle bloemen honigh leeſt,
En zweeft met uw' verlichten geeſt
Door 't velt, daer Grieken en Latynen
Met ongemeene pracht verſchynen,
En Vrankryx letterhelden eert,
En aen de Merwe quinkeleert,
Tot blyſchap van de ſtroomgodinnen,
Die u om uw gezang beminnen;
Gelyk vrou Themis u lauriert,
Die langen tydt van u geviert,
U heeft geheven op de trappen
Van hare kunſt en wetenſchappen;
BOCKHOVEN, edle geeſt, ontfang
Dit werk, u eigen, en leef lang.

Op de 209 bladtzyde ſtaet WENSCH; waer voor gelezen moet worden WENSCH tw.

AEN-

AANMERKINGEN OVER DE GESLACHTEN DER ZELFSTANDIGE NAEMWOORDEN.

A.

ABDY v. *Naa de Abdye*, Hooft in de Nederlantſche Hiſtorien p. 35. *Hoe het met de d'abdye afgeloopen was*, Vondel in den Inh. van Gysbrecht van Amſtel. Woorden dus uitgaende zyn zonder uitzonderinge, meen ik, van dit geſlacht, als *Artſeny*, *Burgery*, *Dievery*, *Heerſchappy*, enz. die gebogen worden met een *e* achter zich, als *de kracht der artſenye*, *de eendragt der burgerye*, *geſtraft over dieverye*, *de klem der heerſchappye*; waer onder niet te rekenen zyn, *gety*, *gery*, *gevry*, en diergelyke, die van het onzydige geſlacht zyn.

ABYDUS, eene Stadt aen den Helleſpont, o. *Het oeſterryke Abydus*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten. Hier uit blykt dat de namen der Steden (want dat toonen buiten de artikels ook de byvoegelyke woorden) onzydigh zyn, als *het volkryk Parys*, *het ſcheepryk Rotterdam*, *het magtigh Amſter-*

ſterdam: en by Hooft, *Haerlem hielt zyn poorte gesloten*, en elders, *het rampzaligh Haerlem*; en om een wytluftiger exempel te geven, uit Hooft: *Maer luttel ſcheelde 't, oft hy waer voor Medenblik onderſchept geweeſt van zekere Walen, die gezonden van den Hartogh, om 't zelve te bezetten, hadden moeten buiten ſtaen.* Dus moet het zyn: of anders moet men zeggen: *Gezonden om dèze Stadt te bezetten.* Hooft nogh eens in de Hiſtorien 315. *De Naſſauſche party nam een togt op Tertoole voor, met vertrouwen dat het lichtelyk van andre hulp ware af te ſnyden, gemerkt zyn zwakke bezetting.* Dat eens vooral gezegt zy: met byvoeging nochtans, dat de Schryvers zich dikwyls hier eene vryheit inwilligen, gebruikende het vrouwelyk geſlacht, als ofze van de Stad, en niet van den naem der Stadt ſpraken. Vondel in 't 5. b. der Beſpiegelingen p. 166.

Waerna Athene dorſt met dezen titel pronken,
Dat haer de bron der kunſt en wysheit was geſchonken,

ook in d'Opdragt van Joannes den Boetgezant:

Konſtantinopel ſchynt een treurtoneel vol plagen.
Na een belegeringe, een ſtorm van vyftigh dagen
Wortze overweldight, juiſt op 't hooge Pinxterfeeſt.

nogh in de Afbeeldingen, op den heer Kornelis Boelens, in het eerſte deel der Poezye, p. 562.

Men ziet in d'afkomſt hier den Ridder Boelens leven;
Wien Amſterdam nogh dankt voor haere wapenkroon.

dat nochtans, behoudens de eere, die onze tael ſchuldigh is aen den dapperen Agrippyner, buiten noodt

noodt zoo gezegt wort. Want *voor zyne wapenkroon* ware gladt, net, en ruim zoo verſtaenlyk geweeſt. Met de namen van landen is het eveneens gelegen. *Het vereenigt Nederlant, het hoffelyk Vrankryk, de Turk van 't Engelſch Barbarye.* Waer in ook een gelyke vryheit gebruikt wordt. Antonides in zyn gedicht op Franciſcus van den Ende, in zyne Mengeldichten p. 247.

Schoon Spanje (een ander heeft daer d'eere van genoten)
Op nuwen raedt alleen den vrede heeft geſloten
Na zoo veel ſtormen, met het vrye Nederlant:
En d'oorlogsrazerny geſlagen in den bant,
Vervloekte Janus Kerk met honderd kopre boomen
En ſloten toegeknarſt, om 't ongediert te toomen,
En voor die weldaet u in haere ridderſchap
Te pronk wou zetten.

En niet anders gaet het met de vier deelen der werelt Aſie, Afrika, Europe, Amerika. Vondel in de Verloffinge van Valencyn p. 71. *Opgaende zon van 't dreveve Europe.* Antonides ook voor het 2. b. des Yſtrooms, maer met dezelve vryheit, daer wy zoo even van ſpraken: *'T getulbant Azie deelt aen de Scheepvaert uit Geſteente, zyde, en gout uit haren vollen horen.* Een gelyk misbruik valt ook op de onzydige *appellativa*, of gemeene naemwoorden. Hooft in de Hiſtorien 99. *Het geboefte, ziende de vrees in d'Overheit, begon de oren op te ſteeken, en eenigen 't beelt af te vragen, oft haer de anxt zoo vroegh te koore joegh.* Zoo dat in dit exempel de Schryver het oog heeft op het betekekende, niet op het betekenende. Want *haer* ziet niet op het beelt, maer op Maria.

ACHTERDOCHT v. *Een menſch van maer matelyke achterdocht*, Hooft in de Ned. Hiſt. p. 744.

ACHTERKLAP m. Dit woort volgt het enkele *klap*. Hooft in de Ned. Hiſt. p. 46. *Tegens den achterklap.*

ACHTERSTAL m. *Zy eiſchen al den achterſtal*, Hooft in de Ned. Hiſtorien p. 453.

ADDER v. *D'adder zoekt te vergeefſch zich in haer kromme holen te bergen*, Vondel in Virgil. 3. b. der Lantged. Anderen ſtellen 't ook vrouwelyk.

ADEL m. *Uit al zynen adel*, Hooft Ned. Hiſtor. 18. *Uit Roomſchen adel geſproten*, Vondel in den Inh. des briefs van Agnes.

ADEM m. *Den adem der getuigen beſnuft hebbende*, Hooft Ned. Hiſt. 59. *Zet gy een werk op van eenen langen adem*, Vondel in de Aenleiding ter Nederduitſche Dichtkunſt.

ADER v. *Uit een natuurlyke ader vloeiende*; Vond. in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

AEK v. *Zy ſleepten met zich vyf wagens, op elken eene lange aek*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 830.

AEMSTEL of AMSTEL m. Hooft in zyne Gezangen,

De Nimfen fris en gladt,
Die door den Aemſtel zwieren.

De namen der rivieren zyn by ons meeſt alle manelyk. Zie de Spraekkunſt van Moonen op de 60 en 61ſte bladtzyde.

AENBIEDING v. *Gelyke aenbieding te doen*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 10. Woorden van dezen oir-

oirſprong en uitgang zyn alle vrouwelyk', als *beſchryving*, *bewroeging*, *opſporing*, *lezing* enz. uitgezondert alleen, bedrieg ik my niet, het woort *Koning*. Want alle zelfſtandige naemwoorden van andere grontnaemwoorden afgeleit, als ze in LING uitgaen, behooren tot het mannelyke geſlacht, als ze van mannen, tot het vrouwelyk, alsze van vrouwen gebruikt worden, en dienen dus geſtelt onder de naemwoorden, die van de Spraekkunſtenaren *gemeene* genoemt worden, als *banneling* (waer voor men by verkortinge *balling* zegt) *doopeling*, *vremdeling*, *verſchoveling*, *voedſterling*, *vluchteling*, en andere, die van deze natuur wezen mogen. Want in 't mannelyk geſl. moet men zeggen, *ik heb den vondeling bezorgt:* in het vroulyk, *ik heb de vondeling bezorgt.* Het eerſte wort gezegt van een jongske, het tweede van een meiske. *Koning* (my ſchiet hier in het gevoelen van Kampdeen, die beweeren wil dat de Duitſche naem *Koning* of *Kuning* van den Brittanniſchen *Kunobilin* afkomſtig is; dat zeer verre gehaelt en niet aen te nemen is; gelyk ik ook niet aenneem de afleidingen van Stumphius en Reinecius, beide aengetogen van den arbeidſamen Heere Jooſt Georg Schottelius, Hofraedt des Hartogen van Wolffenbuttel: van welke de eerſte dit woordt uitlegt als *Kondig* of *Kundig* (want de Hoogduitſchen zeggen *Konig*, met uitlating van de *n*) als ware hy de wyſte of *Kundigſte* om te regeren; de laetſte het ſtelt als afkomſtig van *konnen*, dat is, van vermogen zyn; dat wel nader aen de waerheit, maer niet net genoeg uitgedrukt is) *Koning* dan zynde van dezelve natuur als *aenbieding* behoorde tot het vrou-

welyk geſlacht, maer wordt nu alleen in 't manne-lyke gebruikt, om dat 'er een man door betekent wort. Want *Koning* is eigentlyk *Konning*, en afkomſtig van *Konnen*, en betekent zoo veel als *vermogen*, of *magt*; gevormt van dit werkwoort, even als *lezing* van *lezen*. Door *Konning* dan of *Kunning*, dat daerna door vermindering van eenen medeklinker geworden is *Koning*, of, gelyk anderen in ſtraettael zeggen, *Keuning*, wort met eene ſpreekwyze, bekent in de Rederykkunſt, verſtaen een man, die de *Konning* of het vermogen heeft. Op deze zelve wyze zegt de Apoſtel Paulus in zynen brief aen die van Rome, *Alle ziel zy de hooge Magten onderworpen*, dat is den genen, die de hooge magt hebben. Dus bevind ik, dat ook het woort *Heerſchap* gebruikt wort in de plaets van *Heer*, dat is, van iemant, die *Heerſchap* of *Heerſchappy* voert. Vondel in zyn lantſpel de Leeuwendalers p. 21.

D'onwetende gemeente ontzagh zich noit haer ſchult
En misdaet op den hals der Heerſchappen te laden.

Hoewel ik in den ommegang der menſchen, dit woort gebruikende, inzonderheit hier t'Amſterdam, merk dat het geſlacht verkeerdelyk geſtelt wort. Want zy nemen 't in het onz. geſlacht: daer het van nature vrouwelyk zynde, even als *Koning*, in 't mannelyke, om de zaek, die het betekent, moſt gebruikt worden. Maer men zegt, gelyk yder weet, *Waer is 't Heerſchap? Hebt gy 't Heerſchap geſproken?* enz. Dat Vondel zelf zich heeft laten ont-

ontvallen zeggende, in Horatius III b. 1 Lierzang, *Hier laet het heerſchap de grondſteenen zinken*, waer voor de Latynſche dichter zegt,

huc frequens
Caementa demittit redemtor.

Hier moſt men dan zeggen *de heerſchap*, gelyk *de Koning*. Anders moet het vrouwelyk blyven, betekenende zoo veel als *Overigheit* of *overheit*, *mogenheit*, *vroedſchap*, en diergelyke woorden. Hoewel deze woorden, in *Schap* uitgaende het onzydige geſlacht ſomwylen wel aennemen, alsze aengemerkt worden voor woorden, die eene meenigte of verzameling van menſchen betekenen, by de Latynen *collectiva* genoemt. Hier van is blyk by onzen ouden Schryver Melis Stoke in zyne Rymkronyk, laetſt zinlyk uitgegeven door den heer Kornelis van Alkemade, p. 106.

Haer gepens alſoo voortgaet,
Dat ſi 't heerſchap, wel na ghemeene,
Van Hollant groet ende clene
Hadden gebrocht aen hare ſtricke.

Hy wil zeggen, dat zy de Overigheit van Hollant byna geheel aen hun ſnoer hadden gekregen. Hier van is gedaelt *het heerſchap ſpelen*, in 't Latyn *regnum agitare.*

AENDACHT v. *Met behoorlyke aendacht*, Hooft Ned. Hiſt. 67.

AENHANG m. *Van den Franſchen aenhang*, Hooft Ned. Hiſt. 6. *Van den afval des aertsengels, en zynen aenhang*, Vondel voor Lucifer.

AENSCHYN o. *Op het aenſchyn van uitgegeve boeken*, Hooft in d'opdr. van Henrik den Grooten. *In 't aenſchyn der bomkiſte*, Vond. in d'opdr. der Gebroeders.

AENSLAG m. Zie SLAG. ook Mooneⁿ in zyne Spraekkunſt p. 79.

AENSTOOT m. *Boven den gemeenen aenſtoot*, Hooft Hiſt. 34.

AENVAL m. Dit is als het enkele woordt *val*. *Om den eerſten aenval te ſtuiten*, Hooft Ned. Hiſtor. 8.

AENVANG m. *Sint den aenvang der beroerten*, Hooft in d'opdragt der Hiſt. *Van den aenvang der lente*, Vondel in d'opdragt der Gebroeders.

AENWAS m. *Door den grooten aenwas*, Hooft Ned. Hiſt. 85. *Den aenwas des Chriſtendoms benydende*, Vondel voor den brief van Apollonia.

AENZICHT o. *Het geeft de zaek een ander aenzicht*. Vondel in d'opdr. der Gebroeders.

AERDBODEM m. Zie BODEM.

AERDE v. *Met de ſpaa in d'aerde*, Hooft Hiſt. 590. *Laeg hy d'aerde te zweven*, Vondel in d'opdr. van Gysbrecht van Amſtel.

AERT m. *Gelyk de menſch in den aert heeft zyn leet te zien aen 't ſchielyk opklimmen van geringen tot uitmuntenden ſtaet*, Hooft in de Hiſt. 27. *De Grooten hebben in den aert, noode iemant tot overhooft te lyden, die hun medeonderdaen geweeſt is*, dezelve in de Ned. Hiſt. 537. *Sint Auguſtyn maelt ons den aert derzelve levendigh af*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

AES o. *Men gaf dat aes van ydele hope*, Hooft in de Hiſt. 48. *Het aes t'huis te brengen*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantg.

AESSEM m. *Het blazen van den aeſſem*, Vondel in de Beſp. p. 24.

AF-

AFBREK m. *Na den geleden afbrek*, Hooft in Jac. 1 B. Vondel zegt, *Afbreuk*. En hy gebruikt hier het vr. geſlagt. *Tot een geweldige afbreuk*, in Virgilius x b. der Eneade.

AFGANG m. Zie GANG.

AFGRONT. Zie GRONT.

AFKEER m. *Om dat de Geeſtelykheit de Kerk tot zulk eenen afkeer maekte*, Hooft in de Hiſt. 5. *Waer door zy eenen afkeer van hem kreeg*, Vondel voor Palamedes.

AFKOMST. Zie KOMST.

AFLAET m. *De Paus had grooten aflaet belooft*, Hooft Hiſt. 594.

AFSCHEIT o. *Dit duiſtere affcheit*, Vondel in Virgil. 6 b. der En.

AFTOGT m. Dit is zonder tegenſpreken m. gelyk *togt*, *voortogt* enz. *Toen liet de Veltheer den aftogt blazen*, Vondel in den Inhout van David herſtelt. *Op den aftogt*, Hooft in Tacitus p. 25. Dus zegt Vondel in Virg. En. 7 b. *Zy voeren den voortogt aen*.

AFTREK m. *Door den dagelyxen aftrek*, Hooft Hiſtor. 63.

AIR v. *Onder de zwangere air*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantg.

AKKER m. *Van eenen akker*, Hooft in d'opdr. der Ned. Hiſt. *In wat ſaizoen men den ploegh door den akker moet dryven*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten, voor aen in 't begin.

ALTAER. Zie AUTAER. Waer voor de Vrieſche dolleman *Gaavhoogte* ſtelt.

AMBER o. *Laet de ſchors van tamariſſen vet amber zweeten*, Vondel in Virgilius agtſte Herderskout.

AMMIRAEL m. *By Clinton hunnen Ammirael*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 15. Dit zy eens voor al gezegt van de namen der mannen, als *Vorſt*, *Prins*, *Graef*, *Herder*, *Schryver*, *Rechter* enz.

AMSTEL m. *Die tot in den Amſtel ſtrekte*, Hooft Ned. Hiſt. 310. Zie AEMSTEL.

ANBEELT o. *Op het anbeelt*, Vondel in Virg. 7 Eneade.

ANGEL m. *Met zynen bedriegelyken angel*, Vondel in het Berecht voor Adam.

ANIO, naem van een rivier in Italie, m. *De den koelen Anio bewoonen*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

ANKER m. *Daer men 't anker laet vallen*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. Men ſpreekt dan qualyk te Dordrecht, daer de burgery gemeenlyk zegt, *De brouwery van den Anker*. Ten zy dit hier van daen kome, om dat men van outs miſſchien gewoon was te zeggen met den mannelyken artikel of lidtwoort, *van den ankere:* hoedanige uitſpraeken vallen in veele woorden van onzydige geſlachten, als, *Hy verwoeſt het Ryk*, en, *Hy verwoeſt den Ryke: Hy is Prins van het bloed*, en, *Prins van den bloede*. Maer men moet hier niet aengaen tegen het gebruik,

Dat ons het recht geeft en den regel van te ſpreken.

ANTWOORT v. *In deze eenige antwoort*. Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. My dunkt dat het zyn moet, *In dit eenige antwoort*, zynde ten minſten het gebruik hier voor: dat Vondel ook al ſtil

ſtil gevolgt heeft, zonder dat hy het voelde (ten zy hy dit woort een dubbel geſlagt toegeſchreven hebbe) in het zelve boek, *Het antwoort der Waerzeggerinne*.

ANXT v. *De Hartogin krygende nieuwe anxt op den hals*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 75. My dunkt liever, *nieuwen anxt:* gelyk Vondel ſpreekt in het 111 b. der Eneade, *Hy was bedaert van zynen anxt*.

APPEL m. *Ziet gy dien appel?* Hooft in Paris oordeel: daer hy echter t'onrecht op laet volgen, *z'is bekoorlyk. Galatea werpt my eenen appel naer 't hooft*, Vond. in Virg. 3 Herdersk.

ARAR, een rivier in Gallie, m. *De Perſiaen zal den Arar drinken*, Vond. in Virgilius 1 Hardersk.

ARBEIT m. *In den arbeit der oorloge*, Hooft Ned. Hiſt. 16. *Gelyk wy dien ſtichtigen arbeit eer en dankbaerheit ſchuldig blyven*, Vondel in het Berecht voor Lucifer.

ARENT m. *Met eenen arent*, Hooft in Tacitus 223. *Van Prometheus dieverye, en zynen arent*. Vondel in Virg. 6 Herd.

ARGERNIS v. *Die groote argernis aenrechten*, Hooft Ned. Hiſt. 81. Dus zyn alle werkelyke Naemwoorden, die dezen uitgang hebben. Zie Moonen p. 75.

ARK v. *Noë boude eene ark*, Vondel voor Noah.

ARM m. *Met eenen arm*, Hooft Ned. Hiſtor. 42. *Eneas bont den beukelaer aen den ſlinker arm*, Vond. in Virg. 11. b. der En.

ARMOEDE v. *In openbare armoede*, Hooft Inh. van Tacit. 2 b.

AS m. *'t welk ik op den as van uw oordeel leg te draejen*, Hooft in den 19 brief. By Vondel is 't v. *onder de kille Noorder as*, Horat. 1 b. 26 Lie. zang.

ASCH v. *Zy beſtelden zyne aſch ter aerde*, Vond. voor Palamedes.

ATHESIS, een ſtroom in Italie, m. *By den genoeglyken Atheſis*, Vondel in Virg. 9 b. der Enea. de.

AVONT m. *Om eenen ſtormenden avont te ſtorten*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 11. *Het Treurſpel eindigt met den avont*, Vondel in den Inh. van Koning David in Ballingſchap.

AVONTUUR o. *Om zyn avontuur*, Vond. Virgil. 2 b. der En.

AUTAER o. *Voor 't autaer des viers*, Hooft in den Inh. van Bato. *Altaer* zegt Vondel. *Aen 't altaer des eenigen Verloſſers*, voor den brief van Agnes.

B.

BADT. Zie WASCHBADT.

BADTSTOOF v. *Mits dat het bloedt belemmert door de vreeze, traeglyk ſchieten wilde, is zy door de warmte eener zeer heete badtſtoove voorts gedoot*, Hooft in Tacitus jaerboeken XIV, 64. *Weshalven men haer in een heete en drooge badtſtoove opſloot*, Vondel voor den brief van Cecilia.

BAEK v. *Dat de Koning beſtevent en bezeilt heeft een andere bake*, Hooft in den 37 brief.

BAEN v. *Buiten de baen des krygs*, Hooft Ned. Hiſt.

Hiſt. 2. *Om op de baen te geraken*, Vondel in de Aenl. ter Dichtkunſt. Dus zyn ook de woorden hier van ſamengeſtelt, als *Renbaen*, *Heirbaen*, *Klosbaen*, *Lynbaen*, *Loopbaen*, enz.

BAER v. *De beelden werden voor de baer gedragen*, Hooft in 't einde van Tacitus 3 jaerboek. *Geen ſtaetſi volgt de baer*, Vondel in de Beſpiegelingen 2 b. p. 74. Zoo ook *dootbaer*. *Zommigen nemen de zware dootbaer op de ſchouders*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade. Dit geſlacht behout het ook als 't genomen wordt in de betekeniſſe van een golf der zee.

BAERT m. *In den baert te varen*, Hooft Ned. Hiſt. 38. *Deuyl gy op mynen langen baert ſchimpte*, Vondel in Virg. 8 Herderskout.

BAET v. *Door inzicht van eenige baet*, Hooft in Henr. den grooten 56.

BAK m. *Hier heeft U. E. den bak met ouwe koſt te vry*, Hooft in den 89 brief.

BAL m. *Hy zal dien bal wel keeren*, Hooft in den 88 br. *Die op den bal niet is afgerecht*, Vondel in Horatius Dichtk.

BALG m. *Een dier dat zynen balg opvult*, Vond. in Virg. 3 boek der Lantg.

BALY v. *Euryalus laet de balie achter zich*, Vond. in Virg. 5 boek der En.

BALK m. *Beelden, die eenen balk onderſtutten*, Vond. in de Aenl. ter Digtk.

BALLAST m. *Tot dat de zoldering de myners met dien ballaſt beviel, en verplette*, Hooft Hiſt. 302.

BALLINGSCHAP. Dit houde ik voor vr. Dus neemt het Vondel in den Inhout van Koning David

David in Ballingſchap. *Na zyne gelede ballingſchap* Doch Hooft zegt in Tacitus p. 24. *Hy heeft vertien jaren het ballingſchap gedult.*

BALSEM m. *Begoten met Aſſyriſchen balſem*, Vondel in Horat. 2 b. 11 Lierzang.

BAN m. *Met eeuwigen of tydlyken ban*, Hooft in de Ned. Hiſtorien, 53. *Die overſchrydt verwaent en reukeloos den ban*, Vondel in de Beſpiegelingen p. 190.

BANDT m. *De Paus ſlaekte den bandt van 't geeſtelyk recht*, Hooft Hiſt. 216. *Zich t'ontſlaen van den bandt*, Vond. Inh. van Koning David in ballingſchap.

BANK v. *Achter de bank*, Vondel in Horatius iv b. 7 Lierzang.

BANKET o. *Op 't laetſte banket*, Hooft in Tacitus 1. b. *Onder het Koninglyk banket*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

BARMTE v. *Men zaeide voetangels op de barmte*, Hooft Hiſtor. 434.

BAST m. *Tegens kling en koegel waren zy, niet tegens den baſt opgewaſſen*, Hooft in de Ned. Hiſt. 338. *Uit den dunnen baſt*, Vondel in 't 2 b. der Lantged.

BAUW m. *Om het volk in den bauw te brengen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 108.

BAZUIN v. Dit blykt uit *Triomfbazuin*. Vondel voor Koning David herſtelt: *Koning Davids weeklagte en lykgeſchrey om Abſolons rampzalige doot, ſchynt bykans zyne triomfbazuin te verdooven.*

BED o. *Zoo zeer verſlingert op onderling gezelſchap, dat meenigmaels d'een den anderen in 't bedde over-*

overliep, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 21. *Tegens het bedde aenleggende*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

BEDE v. *Om onze ootmoedige bede voor te dragen*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 67. *Theſeus ſtilt de leſte bede*, Vondels Inh. van Hippolytus.

BEDERF o. *Men ziet het bederf onvermydelyk*, Hooft Hiſt. 39. *Het bederf der zeden*, Vondel voor Lucifer. Zie Moonen p. 78.

BEDIEDSEL o. *Dewyl dat bediedſel niet wiſſelyk te bevroeden is*, Hooft in den 20 brief. Dus zyn alle werknaemwoorden, die in SEL eindigen, als Moonen zegt p. 71. Waer van echter *Styffel* moet geſcheiden worden, dewyl men overal in Holiant zegt, *de Styffel*: gelyk ik ook aengetogen zie van den laetſten uitgever der Spraekkunſt.

BEDING o. *Met dit beding* Vondel in den Inh. der Gebr. van Thebe.

BEDRYF o. *Het blakend bedryf*, Hooft in d'opdr. der Hiſtorien.

BEDRYFAL m. *De Nyd, die ten hove den bedryfal volgt*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 37; voor zoo veel het eenen man betekent, die alles beſchikt.

BEEK v. *Aen gins zyde eener diepe beeke*, Hooft in de Nederlantſche Hiſt. 198. *Het geruiſch van een ſnelle beek*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

BEELT o. *Eenigen begonden 't beelt af te vragen*, Hooft Hiſt. 99. *Het beelt te ſchaken*, Vondel in den Inhout van Ing. in Tauren.

BEEMT m. *In den beemt*, Vondel in Virgilius 4 Herderskout. Maer het bykomen der e ſchynt dit woort

woordt vrouwelyk te maken. *Dies uyken zy naa de beplante beemde*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 703.

BEEN o. *Een boei aen 't been*, Hooft in de Neder. Hiſt. 17. Men zegt echter, *op de been brengen*, als Hooft in Tacitus, 37. en Vondel in Virgilius Eneade 7 b. Ook, *van de been brengen*, dat Hooft heeft in de Ned. Hiſtor. 872. Ik denk ſchier, dat het een verkorting is, voor, *op de beenen*, *van de beenen:* waer in ik beveſtigt word door Vondel in Salmoneus p. 24. *Het Hof is op de beenen.*

BEEREKLAEU o. *Met zacht beereklaeu*, Vond. 3 Herd. Dit neemt hy zoo, denk ik, om dat het de naem van een kruit is, gelyk men zegt, *zacht Kruidt*. Want het is anders uit twee mannelyke ſtemmen gelaſcht, waer van het laetſte hier gelden moſt.

BEEST o. Want dat by Hooft ſtaet in d'opdr. der Hiſtorien, *Ik wil dien beeſte toonen*, moet verſtaen worden, als meer onzydige woorden, dus in gebruik, gelyk *Prins van den bloede*, en wat desmeer is. Op den zelven voet ſtaet de ſpreekwys, *den beeſt ſpelen*, dat is, *den beeſte*. Zie BLOET.

BEET m. *Om teffens eens met eenen beet te vatten Den ſmaek van al het lekkerſt*, Vondel in de Altaergeheimeniſſen, p. 20. Maer Hooft, dien de Heer Moonen volgt, ſchoon gewoon liefſt Vondel te volgen, ſtelt dit vr. *Dat, die de verkleumde ſlang in den boezem ſtooft, t'hans een venynige beet, vande verwarmde tot zyn loon krygt*, Hooft in de Hiſtorien 1027.

BEGEERTE v. *Heet in de begeerte*, Hooft Ned. Hiſtor. 33. *Drong op haere ſchandelyke begeerte*, Vond. Inh. van Joſ. in Eg. Zie Moonen p. 83.

BE-

BEGIN o. *In het begin*, Hooft in de Ned. Hiſt. 13. *Het begin des huwelyx*, Vondel in de Voorreden voor Joſef in 't Hof. Dusdanige woorden zyn al meeſt van dit geſlacht, als *Bederf*, *bedryf*, *Beding*, *Begryp*, *Bekyk*, *Belang*, *Beteg*, *Beleit*, *Beloop*, *Beroep*, *Beſluit*, *Beſpreek*, *Beſtant*, *Beſtek*, *Bevel*, *Bewint*, *Bewys*, *Bezit*; waer toe niet noodigh is getuigeniſſen by te halen. Zoo is het ook met veele woorden, die GE voor aen hebben als, *Geraes*, *Geſpeel*, *Gewoel*, *Geloop*, *Gezang*, komende van *Razen*, *Spelen*, *Woelen*, *Loopen*, *Zingen*. Ook ONT, als, *Ontwerp* van *Ontwerpen*, en VER als *Verwyt* van *Verwyten*. Zie Moonen p. 78.

BEHANGSEL o. *Het behangſel*, Vondel in Virg. 1 b. der Enead. Zie BEDIEDSEL.

BEITEL m. *Als met eenen beitel*, Hooft in Tacitus 247. By Vondel is 't vr. in Virg. 1 b. der Lantg. *Men kloofde het hout met de beitel.*

BEK m. *Stout in den bek*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 28. *Zy likken den ſiſſenden bek*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

BEKER m. *Eenen beker eiſchende*, Hooft in Tacitus, 180. *Drinkt malkanderen den beker toe*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

BEKKEN o. *In een zuiver bekken*, Vond. Virg. 12 b. der Eneade.

BEKOMMERING v. *Met een godtvruchtige bekommering*, Vond. in Virgilius 3 b. der Eneade. Zie AENBIEDING.

BEL v. *Klink de bel*, Vond. in Samſon p. 4. *En blinddoekt deze bel der werrelt*, Hooft in de Bruiloftdigten.

BELEG o. *D'intreé des winters deed hem beleg zwaer voorſtaen*, Hooft in de Ned. Hiſt. 293. *'T rampzalig beleg van Troie*, Vondel in 't 3 b. der Eneade. Zie BEGIN.

BELETSEL o. *Het eenige beletſel.* Vond. in den Inh. van Hekuba. Zie BEDIEDSEL.

BELHAMEL m. *Kies eenen anderen belhamel*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

BELOFTE v. *Hy ontfing de belofte*, Vond. in d'opdr. van Noë.

BELOOP o. *'T beloop der werreltſche dingen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3. *Naer het ongeſtadigh beloop der werrelt*, Vondel in zyn Toneelſchilt p. 4 Zie BEGIN.

BENDE v. *Zy doen de bende van Kleerhagen uit Gorkum vertrekken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien, 1140. *Kamille voert haer ridderlyke bendeen*, Vondel in Virgilius 7 b. der En. Ook KEURBENDE. *Men kon al de Keurbende zien*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

BERG m. *Staende op eenen hoogen berg*, Hooft in Henr. den Gr. 85. *Op den berg des verbonts zitten*, Vond. voor Luc.

BERKEMEIER m. *Met den grooten berkemeier*, Vond. in 't 2. b. der Lantgedichten.

BEROERTE v. *Zulx de gezeide Raedt hem zuiver van de beroerte ſchoude*, Hooft in de Ned Hiſtorien, 62. *Van d'oirzaek dezer ſchichtige beroerte*, Vondel in den Inh. van Virgil. 12 b. der Eneade.

BERT o. Zie SCHAEKBERT.

BESTANT o. *Gedurende het Beſtant*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Zie BEGIN.

BEU-

BEUGEL m. *Ik zal zoo ras te paerde, als hy met den voet in den beugel zyn*, Hooft in Henrik den Grooten p. 171.

BEUKELAER m. *Hy verwondert zich over den beukelaer*, Vondel in den Inh. van het 8 b. der Eneade.

BEURT v. *De wacht bewaert haere beurt*, Vond. in Virg. 9 b. der Eneade.

BEWINT o. *In 't opperſte bewint*, Vondel in den Inh. van Joſ. in Egipten.

BEZEM m. *Dan voert hy op den maſt den bezem tot een wapen*, Vondel op Tromps Afbeelding, in zyne poëzy p. 556.

BYBEL m. *Slaet den bybel op*, Vondel in zyn Toneelſchilt p. 6.

BYL v. *Met de byl ſtraffen*, Hooft in Tacit. 4 b. *Houw met de byl den wynſtok in ſtukken*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantg. Zoo ook HEIRBYL. *Ik zal u ſchenken eene tweeſnedige heirbyl*, Vondel in Virg. 11 b. der Eneade.

BISDOM o. *Het biſdom*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 18.

BLADT o. *Hoe is 't bladt omgekeert!* Hooft in 't begin des 5den b. der Nederl. Hiſtorien. *Het onfeelbare bladt te bevlekken*, Vond. in d'opdragt van Adonias.

BLAER v. *Waer in het eene ſneeuwitte blaer voert*, Vond. in Horatius 17 b. 2 Lierzang.

BLYDE, zeker ſchiettuig, v. *Gelyk een blixemſtrael uit eene blyde ſnort*, Vondel in Virg. 9 b. der Eneade, p. 435. Kiliaen zegt ook *Blye*, en legt het uit door het Latynſch woordt *baliſta*.

BLYSCHAP v. *Met eenige blyſchap*, Hooft in d'opdr. der Ned. Hiſtor. Zie Moonens Spraekkunſt p. 77.

BLIK m. *In eenen blik*, Vondel in de Beſpieg. 2 b. p. 64.

BLIXEM m. *Tot dat het ziet en voelt den blixem van myn daden*, Hooft in Granida, p. 465. *Den blixem en donder nabootſende*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

BLOEM v. *In de bloem haerder jeugt*, Hooft in Tacit. p. 182. *In de bloem zyner jaren*, Vond. opd. van Joſef in Egipten.

BLOESEM m. *Zien de hagelbuien den bloeſem treffen*, Vondel in d'opdr. van Zunchin.

BLOET o. *Het geſtoort bloet*, Hooft in de Ned. Hiſt. 78. *Het gewelt, dat het eene bloet het andere doet*, Vondel in d'opdr. van Joſef in Dothan. Men kan hier (waer van wy boven iets hebben aengeroert) in 't voorbygaen aenmerken, dat woorden van dit geſlacht dikwyls ook van artikel en uitgang veranderen *in obliquis caſibus*, of de *onrechte naemvallen*. Want dus zegt men, *Hy legt op het bedde*, en *Hy is van den echten bedde: Hy is van dat geſlacht:* en, *Van dien geſlachte*. Dikwyls, zeggenwe, maer niet, gelyk het gebruik leert, altydt. Want men zegt zelden, *Geef my den zoute: Hy ſtort in den zande: Hy legt in den watere; Hy wandelt in den boſſche:* ſchoon in gebruik is, *Het zout, het zant, het water, het boſch*. In Vondels brieven ſtaet echter: *ter zyden uit den boſch* voor *boſche*. In de beteken iſſe van een ſlechthooft of man zonder kenniſſe wordt dit woordt ook mannel. gebruikt. Hooft in Boccalins

lins 18de Nieumaer: *De ydele voorwendſelen van dezen bloet.*

BLOETVERWANTSCHAP. Zie VERWANTSCHAP.

BODEM m. *Tot den bodem toe*, Hooft in de Nederl. Hiſtor. 43. *Op den bodem van Galaad*, Vondel in den Inh. van Kon. David Herſtelt.

BODT o. *Ondank beging men met dit bodt*, Hooft Hiſtor. 119. *Dees biedt 'er ook een bodt naer*, Vondel in Horat. 111 b. 1 Lierzang.

BOEDEL m. *Bezig met den beſlommerden boedel des Ryx te redden*, Hooft in Henrik den Grooten p. 164.

BOEG m. *Over dezen boeg*, Hooft in Tacitus 4 b. *Van voor den boeg*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

BOEJER m. *Zy veroverden eenen boejer met haring*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 218.

BOEK o. *Het boek der Rechteren*, Vondel voor Jephta.

BOEL v. *Gewondt van die welzingende boel*, Vond. in Horat. 111 b. 10 Lierz. Zoo zyn de verdere namen van vrouwen, als men *Wyf* uitzondere.

BOELSCHAP v. *De loosheit van zyne boelſchap*, Vondel in d'opdr. van Samſon. Het is van dezelve betekeniſſe, als *boel*. hoewel ik meene dat het oneigentlyk genomen wordt voor eene vrou, daer men boelſchap mede bedryft.

BOETE v. *Gy leerde en oeffende ons door vaſten en gebeên, En ſtrenge boete*, Vond. in Joannes den Boetg. p. 105.

BOEZEM m. *In den boezem*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 29. *Met eenen vollen boezem*, Vondel in d'Aenl. ter Ned. Dichtkunſt.

BOF v. *De Walen ſchoten op de wilde bof*, Hooft in de Ned. Hiſt. 470.

BOGT v. *By ons gaf het voorſtellen en aendryven der noit gehoorde ſchattingen, aen de geſtalte des lants een heel andere bogt*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 288. *In de bogt aen zee*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

BOHA. Dit woort, eer een bywoort of tuſſchenwerpſel, dan te rekenen onder de zelfſtandige naemwoorden, word echter op de wyze van die gebruikt in 't mann. geſl. *Voor Groninge maekte men eenen boha met ſchieten en vuren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien, 704. *Het geen tot zoo groot eenen boha paſte*, Vondel in Horatius Dichtkunſt.

BOK m. *Om eenen bok te winnen*, Vondel voor Lucifer.

BOL m. *In haren bol*, Vondel in Joann. den Boetgezant p. 25.

BOLPEES. Zie PEES.

BOM v. *Zy zenden hier nevens de bom*, Hooft in den 95 br. *Het getrommel der bomme*, Vondel in Horat. 111 b. 15 Lierg.

BOMMEL m. *Goedt vont den bommel te laten rypen*, Hooft in de Ned. Hiſt. 523. Ook in de betekenisſe van een diertje, ook *Horzel* genaemt:

Of als zy keeren uit, met al haer burgery,
Den bommel, een gediert zoo nyver niet als zy,

Hooft aen 't einde van Geeraert van Velzen, in de Voorſpellinge van de Vecht.

BONDEL m. *Men bint in eenen bondel*, Vond. aen zyn Vrient. Hooft ſchryft *bundel* in d'opdr. der Hiſtorien, maer verandert het geſlacht: *Uit een beknopt bundel van bladen.*

BONDIGHEIT v. *De bondigheit heb ik betracht*, Hooft in de opdragt der Ned. Hiſtorien. En dus zyn alle dusdanige woorden, de uitgaen op *heit*, en afdalen van de *Adjectiva*, of onzelfſtandige woorden, als *Achtbaerheit* van *achtbaer*: *Barmhartigheit* van *barmhartig*: *Heiligheit*, van *heilig*. Dat onnodigh is verder aen te roeren.

BONTGENOOTSCHAP o. *Het bontgenootſchap*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade. Men gebruikt het ook wel vr.

BOOG m. *Een volk, dat wakker den boogh weet te handelen*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

BOOM m. *Buiten den boom*, Hooft in de Nederl. Hiſtor. 63. *Niets te eten van den boom der kennisſe*, Vondel voor Adam. zoo dat vreemt magh ſchynen dat hy aen een boom den naem van *Moeder* geeft in de Heerl. der Kerke 1. b. p. 23. eve na de woorden: *Ezechiel verheft door een gebloemt* enz.

BOOMGAERT m. *In zynen boomgaert*, Vond. in Virg. 2 b. der Lantg.

BOORT o. *Te doen leggen over 't boort*, Hooft Ned. Hiſtor. 92. Men ſpreekt dus gemeenlyk van ſchepen, en 't is door 't gebruik beveſtigt. Maer anders is *boort*, dat den uiterſten kant van eenig ding betekent, mannelyk. Zie Moonen p. 76.

BOOT m. *Zy voer met den Stygiſchen boot*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantg. Dogh in het 6 der Eneade ſtaet, *Charon voert de lichamen met het boot over:*

over: gelyk ook Hooft ſpreekt in de Nederl. Hiſto-
rien 10003, *makende het boot tot butt.*

BORDEEL o. *In 't bordeel haere kuiſcheid a-
te leggen*, Vondel voor den br. van St. Agnes.

BORG v. *Tot eene vaſte borg*, Vond. in Kor.
David Herſtelt p. 19.

BORS of BURS, of BEURS v. *Het diepſte
der borze*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 2. Dezelve
1160, *Voelende zich in de burze gegeeſſelt.*

BORST v. *Tegens de borſt*, Hooft in de Ned.
Hiſt. 7. *Zynen vyant het zwaert in de borſt duwende*,
Vond. Inh. van 't 12 b. der Eneade.

BORSTWEER v. *Ontbloot van deze borſt-
weer*, Hooft Hiſt. 124.

BOSCH o. *In 't boſch van Segovie*, Hooft Ned.
Hiſtor. 92. *In het boſch*, Vond. Inh. van Edipus.

BOSCHAEDJE. By Hooft is dit onz. in het
begin van Granida,

Het vinnig ſtralen van de zon
Ontſchuil ik in 't boſſchaedje.

Vondel in het 6 b. der Eneade, *Naer een oude
boſchaedje.*

BOSFOR of BOSFORUS m. *Den razenden
Bosforus*, Vondel in Horatius III b. 4 Lierzang.

BOTER v. *'T ſchynt dat de uitheemſchen deze
boter tot den bodem niet geboort hebben*, Hooft in den
33 brief.

BOUW m. *Tot Bruſſel was 't in den bouw van
leentafelhouders*, Hooft Hiſt. 278. *Voor den gront-
bouw der werrelt*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtv.

p.

p. 5. *Zy dreef den bouw des Ryx voort*, Vond. in
't 1 b. der Eneade.

BOUWEN m. Vondel in Hekuba p. 11.

Dat de ſluier met zyn vouwen
Gord' den neergeſlagen bouwen.

BRAEK v. *Door een andere braek*, Hooft in de
Ned. Hiſt. 386.

BRAK m. *Voor den brak*, Vondel in Joannes
den Boetg. 93.

BRANT m. *Hebbende den brant in verſcheide
huizen geſteken*, Hooft in de Ned. Hiſt. 10. *Aenſto-
kers van dezen brant*, Vondel in 't Berecht voor Lu-
cifer.

BRAVADE v. *Met een doorgaende bravade*,
Vond. in de Aenleid.

BREEDE of BREETTE v. *In de breede*,
Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

BREIDEL m. *Ontſlagen van den breidel*, Hooft
Hiſtor. 99. *Naer den breidel luiſteren*, Vondel in
Virgilius 3 b. der Eneade.

BREIN o. *In 't brein gequetſt*, Hooft Ned. Hiſt.
30. *Het wyze en geleerde brein*, Vondel in d'opdr.
van Hekuba.

BRES v. *Op de breſſe*, Hooft in de Hiſt. 1169.
Na de bres, Vondel in Hekuba p. 37.

BREUK v. *Het vullen der breuke*, Hooft Hiſt.
10. ook 43. *De hope van die breuke te ſtoppen. Door
de breuk*, Vondel in de Maegden 5 Bedryf. Zoo is
ook SCHIPBREUK. *Wy worden na zware
ſchipbreuk verraden*, Vondel in Virgil. 1 b. der En.

BRIEF m. *Verklaerde eenen anderen brief te beh.. ben*, Hooft Hiſt. 31. *Zondt hy eenen Trojaen m.. eenen brief*, Vondel in den Inh. voor Palamedes.

BRIL m. *Te zoeken met den bril*, Vondel in d.. Beſpieg. p. 110.

BROD v. *In den handel de brod brengen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 49.

BROK m. *Aen eenen voorgeworpen brok*, Vond. in Horat. VI Toezang.

BRON v. *Naer eenige bron*, Hooft in den Inh. van Granida. *De ader van eene levendige bron*, Vond. in d'opdragt van Adam.

BROOS v. *En bint de purpre broos*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

BRUG v. *Dien meenig Overſte eertyts liever een goude brug zou gebout hebben*, Hooft in den 169 br. *De Koning treedt naer de brug*, Vondel in den Inh. van Salmoneus.

BRUILOFT v. *Men hielt de bruiloft*, Hooft Hiſt. 11. *Op hunne bruiloft*, Vondel in d'Opdragt van Adam in Ballingſchap.

BUI v. *Daer men de bui tydlyk genoegh aan zag komen*, Hooft in den 86 brief. *Dat gy wilt matigen de bui van uwen toorn*, Vondel in Joſ. in Egipten.

BUIDEL m. *Die het aenritgelt in hunnen eigen buidel ſtaken*, Hooft Hiſt. 1092.

BUIK m. *De Heer van la Noue bekleedde den buik der halve maene*, Hooft Hiſt. 269. *Alleen den buik dienen*, Vondel in de Aenleiding.

BUIKLOOP. Zie LOOP.

BUIT m. *Om de helft van den buit te genieten*, Hooft in de Ned. Hiſt. 216. *Elk wapent zich met*

met den gereetſten buit, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

BUL v. *By de bulle*, Hooft N. Hiſt. 207. maer voor eenen ſtier is het m.: *Laet den bul onder den hoop ſpringen*, Vondel in 't 3 b. der Lantg.

BULSTER v. *Hy trof telkenmale de bulſter*, Hooft Med. 19. *Op eene bulſter*, Vondel in Euripid. Feniciaenſche p. 56.

BULT m. *Terwyl het op den uitſtekenden bult hangen bleef*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

BUNDEL. Zie BONDEL.

BURG m. *Den burg inkrygen*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 10. *Op den hoogen burg*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade. *Voorburg* uit dit woordt gekoppelt vind ik onz. by Hooft in Henr. den Grooten p. 86. ook by Vondel in de Beſpiegelingen p. 212. *In 't voorburg van de Hel.*

BURGERMEESTERSCHAP o. *Gedurende het burgermeeſterſchap*, Vondel in de Voorreden voor Virgilius.

BURGERSCHAP o. *Met het burgerſchap van Rome beſchonken*, Hooft in Tacitus 6 b. Het beteekent hier burgerrecht. Maer voor het getal of lichaem der burgeren mag men ook zeggen, *de burgerſchap.*

BUS v. *Met de bus onder den hoedt*, Hooft in de Hiſtor. 814. *Waer nu met deze bus?* Vondel in Salmoneus p. 56.

BUURT v. *Het vaderlant en d'oude buurt te bezoeken*, Vondel in den Inhout der Leewendalers.

C.

VAN deze letter beginnen t'onrecht, mynsoordeels, woorden in onze taele, die men beknoptelyk en beter met de K, dat meeſt, of met de S, dat minſt voorvalt, uitdrukt. Dus wordgevoegelyk geſchreven *Sieraedt* en *ſieren*, voor *Cieraedt* en *cieren*; en het onderſcheidt tuſſchen *ornare* en *fingere* zoo gemaekt, dat *ornare* zy *verſieren*, en *fingere*, *verzieren*. Minder moeite maekt, als zynde byna alom doorgedrongen, *kap*, *kat*, *koen*, *kuſt*, *kunſt*, en wat des meer is, ſchryvende byna niemant, die nu boeken hanteert, *cap*, *cat*, *coen*, *ciſt*, *cunſt*: Zoodat de letter C naeulyx ergens toe dient, dan om ons te verbeelden de helft der Griekſe χ, als in *Chriſtus*, *Chryſoſtomus*, en andere woorden van Griexen afkomſt blykt: behoudens dat men nogh eenige woorden uitzondere, die, om het ingewortelde gebruik wat te wille te zyn, liefſt met een C, ſchoon anderen hier een S of een K gebruiken, willen geſchreven zyn: als, *ceder*, *celle*, *ciment*, *cimbel*, *cingel*, *cirkel*, *citroen*, *civet*, *cypres*, en weinige meer, die my nu niet inſchieten. Hoewel de zaek recht ingezien zynde, deze woorden by ons niet t'huis hooren, en derhalven hun het burgerſchap kan ontzegt worden. Hoe het zy, deze woorden *citer*, *ciment*, *cimbel*, *civet* enz. willen in geen duitſche verwiſſelt zyn, omdat ze gevaer zouden loopen van niet verſtaen te worden. Dus dienenze, in het Duitſch ingelyft, ons by te blyven, en naar het gemeen gebruik met een C geſchreven te worden.

Want

Want voor *Celle* (daerwe van geſproken hebben) kan men een *kamertje*; voor *cingel*, *omtrek*; voor *cirkel*, *kring* of *ring* gebruiken. Maer men weet niet te blyven met de eigene namen, wanvoegelyk met een S of K geſchreven, als *Cæſar*, *Ceder*, *Ceres*, *Cicero*, *Circe*, *Cyprus* enz. hoewelze de K begeeren, zoo men agt geve op hunnen oirſprong. Zoodat vooral hier ontrent het gebruik en voorgang der beſte Schryveren, gelyk in alle talen, dient waergenomen te worden, zonder lichtvaerdiglyk eenige nieuwigheden in te voeren, of te volgen.

CEDER m. *Toorſen van welriekenden ceder*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

CEL v. *In d'onbeſmette cel*, Vondel in de Beſp. p. 186.

CHIMEER v. *Gyas voerde de Chimeer*, Vond. 5. b. der Eneade.

CIMENT o. *En d'aengename galm bleef hangen in 't ciment*, Ovidius in de Herſcheppinge, door Vondel, p. 227.

CIRKEL m. *Van dezen cirkel*, Hooft in G. v. Velzen, p. 95.

CITER v. *Op de citer te zingen*, Hooft in Tacitus 14 boek, die nogtans in het 16 boek ſchryft, *De wetten des Citers.*

CITROEN m. *Zwanger had zy zich verhit, ende heet van een' kouden citroen gegeten*, Hooft in Henrik den Gr. 118.

D.

D.

DAELER m. *Met eenen daeler*, Hooft in de Ned. Hiſt. 481.

DAET v. *Raet na de daet*, Hooft in de Ned. Hiſt. 108. *Wiens naem met de daet overeenkomt*, Vondel voor Adam. Zoo is ook *miſdaet*. *Om de miſdaet*, Vondel in Virg. 1. b der Eneade.

DAG m. *Die naeulyx met de verheevene luiden op eenen dag te noemen ben*, Hooft in d'Opdragt der Ned. Hiſtorien. *Of ze den dag waerdigh zyn*, Vondel in de Aenl. ter Dichtk. Voor geweer genomen is 't vr. *Ik ongewoon 't vuurwapen te handelen zal wiſſer met de dag treffen*, Hooft N. Hiſt. 813.

DAGERAET m. *Met den dageraet*, Hooft Hiſtor. 102. *Het ſpel begint met den dageraet*, Vondel in den Inhout van David Herſtelt.

DAK o. *Op het dak*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

DAL o. *In 't Vatikaner dal*, Hooft in Tac. 14 b. *Midden in het dal*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

DAM m. *Een hont is ſtout op zynen eigen dam*, Hooft 172 br. *Dies de Heer van Amſtel naer den dam vloog*, Vondel in den Inh. van Gysbrecht van Amſtel.

DAMP m. *Men vernam eenen glimmenden damp aen den hemel*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 308. *Kakus braekte eenen geweldigen damp te keele uit*, Vond. in 't 8 b. der Eneade.

DANK m. *Hoewel zy grooten dank hadden verdient*, Hooft in de Ned.-Hiſt. 24. *Tegens mynen dank*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

DANS m. *Zyn Ed. zag my ook geerne aan den dans*, Hooft in den 60 brief.

DARM m. *Tot in den weeken darm*, Vond. in Ovid. Herſch. 8 b.

DAUW m. *Met eenen lieffelyken dauw*, Vond. in d'Opdr. van Elektra.

DEEL o. *Het derde deel van dat Koningryk*, Hooft Hiſt. 19. *Sleepte het derde deel der ſtarren*, Vondel voor Lucifer.

DEERNIS v. Zie ARGERNIS.

DEGEN m. *Met het geveſt van den degen*, Hooft Hiſt. 1201. *Dien vervloekten degen afleggen*, Vondel in d'opdragt van Joſeph in Dothan.

DEKEN v. *Met eene deken*, Vond. in Ovidius Herſchepp. 11 b.

DELLING v. *In eene afleggende dellinge*, Vond. in Virg. En. 6 b.

DEMER, een rivier in Brabant, m. *Aen die zyde van den Demer*, Hooft in de Ned. hiſtor. p. 560.

DEUGT v. *Door de deugt*, Hooft in de Hiſt. 20. *Dat zy d'oude deugt gedenken*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

DEUN m. *Om den deun*, Hooft 182 br. *Plagt gy niet meenigen deun den hals te breeken?* Vondel in de 3 Herd.

DEUR v. *Men zag voor de deure*, Hooft in de N. Hiſtor. 27. *Voor de deur*, Vondel voor den brief van Theodore.

DEXEL o. *Het dexel*, Hooft in Tac. 2 b.

DIAMANT m. *Ik heb eens gehoort van zeker[en] diamant*, Hooft in den 24 br. Voor bergſtoffe, en[kel] diamant, genomen, is het zonder lidtwoort in gebruik, als *gout*, *koper*, *zilver*, *ſtael*, *loot* enz., dogh onzydigh. *Waerdigh om in eeuwigh diaman[t] geprint te worden*, Vondel in het bericht voor Lucifer dat van Antonides nagevolgt is in zyn Lykdicht op dien dichter:

Koloſſen, niet van erts gevormt, noch door de han[d]
Geklonken, maer gegroeit uit eeuwigh diamant.

DICHT o. *Met een goddelyk dicht*, Vondel in Virg. 6 Herderskout.

DIEFSTAL m. *Om den dieftal van zyn pu[r]peren hair*, Vondel in 't 1 b. van Virg. Lantg. Hier voor zegt men ook

DIEFTE v. *Om boertige diefte te heelen*, Vond. in Hor. 1 b. 10 Lierz.

DIENST m. *Of het niet van zynen dienſt ware*, Hooft in de Ned. Hiſt. 23. *Daer Neſſus Herkules zynen dienſt aenbood*, Vondel in Herkules in Trachin. Dus is ook GODTSDIENST. Dat niet noodigh ware te melden, dewyl zulke zamengelaſchte woorden noit of zelden verſchillen van het grontwoordt, dat hier *dienſt* is, gelyk de heer Moonen duidelyk genoeg in de verhandelinge der geſlachten aenwyſt: ten zy men tegenwoordig te boek geſlagen vond, dat het vroulyk geſlagt hier beter paſſen zoude, welk zeggen ſteunt op een bloote inbeelding, ſtrydende tegen alle regels. Waerom zou men niet

kunnen goetvinden dat men zeide *by* van Godtsdienſt, zoo wel als men in 't Latyn *ille* moet goedt vinden, *ubi ſermo eſt de cultu divino?* zeker eige wysheit maakt de menſchen veeltyts grillig. Wy mogen zulke nieuwigheden niet opwerpen, maer hebben te volgen de regels, van outs alom bekrachtigt. Anders zal men telkens op gladt ys ſtaen, en een ander vrager dagelyx voor den dagh komen, en ſtellen voor, *zou dit niet beter Duitſch weezen? zou dat niet beter gezegt zyn?* Men moet dan zonder eenige twyffeling zeggen: *De Godtsdienſt neigt ons tot aendacht: zyn vermogen is groot.* Eveneens als met het woordt *naem*, en andere van mannelyken geſlachte te handelen is. Hooft in de Nederlantſche Hiſtorie op de 29ſte bladzyde: *Welken naem* (hy ſpreekt van de *Inquiſitie*) *alzoo die, met zyn klank alleen, een geeſſel der ooren geworden, en tot de kracht van een inſcherpende beteekenis gekomen is, wy, doorgaens, onvertaelt te werke zullen ſtellen: doch, omdat* HY *meermaels ter baene komen moet, wat* HY *zy, en zeggen wil, hier op 't bondigſt en grondigſt verklaren.* Konſtantyn Huigens in het begin van zyn Hofwyk:

Wie kent den draet van 't leven,
Hoe kort hy is, hoe taei?

Hooft wederom in zyne hiſtorien: *In 't eerſt was hun de wint mede: daerna ging hy leggen.* Nogh p. 308. *Om 't zelfſte getyde vernam men eenen glimmenden damp aen den hemel: ende werd zoo 't een als 't ander voor teken zyner ſteurnis genomen.* Anderen

zouden

zouden hier zeggen *haerer*, en in 't voorgaende exempel *zy* voor *hy*. maer 't kan niet miſſen: *hy* en *zyn* moet volgen als de woorden mannelyk zyn.

DIEPTE v. *Geleken by een' grondeloose diepte*, Hooft in d'opdragt der N. Hiſtorien. *Uit de diepte*, Vond. in 't 1 b. der Eneade.

DIER o. *Dit dier*, Vondel in Virgilius 1 Herd.

DIERTE v. *Overleg de dierte*, Vond. in d'opd. der Gebroederen.

DIJK m. *De ſoldaet heeft eenen dyk geſticht*, Hooft in Tacitus 2 b. *Men droeg niettemin zooden aen den dyk*, dezelve in Tacitus 1 boek: daer hy op laet volgen: *en ze hadt de hoogte van mans borſt*, te weten de dyk; dat een miſſlag is. *Man en vrou worden op den dyk gezet*, Vondel in Horatius 11 b. 18 Lierzangh.

DIJL, een rivier, *Vindende hier de Dyle zeer gerezen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 857.

DIKTE v. *Door de dikte des pantſers*, Vondel in Virgil. 10 b. der Eneade.

DILLE v. *De blanke Naïs vlecht welriekende dille*, Vondel in Virg. 2 Herderskout.

DISCH m. *Voort ſchuptze den diſch om verre*, Hooft in de N. Hiſt. pag. 609. *Daerna dekten wy den diſch*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

DISTEL v. *De diſtel van 't gebrek te ſmoren*, Vondel in Joannes den Boergez. 3 b. p. 46.

DOEK m. *Den doek ſtofferen*, Vondel in de Poëzy p. 363. Zoo isook SCHORTELDOEK. want *het Schorteldoek* is Amſterdamſche ſtraettael, die wel vlytigh moet onderſcheiden worden van het gebruik, dat in de Spraekkunſt den ſcepter voert. Straettael is misbruik.

DOL-

DOLFIJN m. *De bruiloft van den Dolfyn*, Hooft in de N. Hiſtorien 11.

DOLK m. *Urgulania heeft haren neeve eenen dolk gezonden*, Hooft in Tacitus 4 b. *Totdat men haer eenen dolk in den hals duwde*, Vondel voor den brief van St. Lucie.

DOMMEL, een rivier in Brabant, m. *Aen den Dommel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 838. *Naer den Dommel*, Vondel in den Zegezang ter eere van Prins Frederik Henrik p. 32.

DOMP v. *Van dikke domp*, Hooft in de Ned. Hiſtorien, 10000.

DONAU m. *Opdat ik den Donau volge*, Hooft in Tacit. p. 501. *Die den diepen Donau drinken*, Vondel in Hor. 4 b. laetſte Gezang.

DONDER m. *Die van den donder geſlagen werd*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

DONS o. *In 't zachte dons*, Vondel in Ovidius Herſch. 10 boek.

DOOIER m. *Een eydop met den uitgeloopen dooyer*, Hooft in de Ned. Hiſt. 695. *Uit den dooier van het ey*, Herſch. 15 b.

DOOS v. *In eene doos geſloten*, Vondel in Herk. in Trachin p. 22.

DOOT. Dit woort is van beide de geſlachten, m. en vr. *Dat zulx den handel de doot doen mogt*, Hooft in de Hiſt. 17. *Dat wy den eeuwigen doot verdienden*, Vondel voor Adam: die ook in het Berecht voor Palamedes het vr. geſlacht gebruikt: ook daer hy de Doot als een perſonaedje invoert. Want hier van ſprekende, zegt hy ergens, *Zy mikt met haren ſchicht.*

Ick { sadt / en achter niet op / viel / compareerde / behoorde / was droeuich / moeste / roerde. } Ie { je m'assoye ou asseyoie, il ne me chaloit / cheoye ou chayoye, comparoye, deuoye, douloye, il me falloit, se mouuoye. }

Het regende. Il plouuoit.

Ick { mochte / dede gedencken / ontfinck / wiste / plachte / dochte / was weerdich / sach / woude etc. } Ie { pouuoye, ramenteuoye, reçeuoye, scauoye, souloye, valoye, voioye, vouloye &c. }

Die tijt oneyndelijck oft onsekerlick geleden. *Le temps indiffinitif.*

Terminaisons communes u, us, ut, umes, utes, utent.
i, is, it, imes, ites, irent.

Het scheen ofte bleeck. Il apparut &c.

Ick { sadt / en achter niet op / viel / compareerde / behoorde / was droeuich / moest / roerde. } Ie { je m'assis, je sis ou si, il ne me chalut, cheu, comparu, deu, doulu, il me fallut, se meu. }

Het regende / Il pleut,

Ick { mochte / dede gedencken / ontfinck / wiste / plachte / dochte / was weerdich / sach / woude. } Ie { peu, ramentu, reçeu, sceu, soulu, valu, vi, voulu. }

Die tijt volcomelick gheleden. *Le Parfaict ou participe passé,*

Het heeft gheschenen oft gheblicken / Il est apparu,
Ick hebbe geseten / Ie m'en suis assis,
Ick en hebber niet op geacht. Il ne m'ha chalu.

Ick hebbe { gevallen / gecompareert / moeten / schuldich gewees / droeuich geweest / gemoeten / } I'ay { cheut, comparu, deu, } je me suis deuilu, il m'ha fallu,

Het heeft geregent. Il ha pleu,

Ick hebbe { gemogen / doen gedencken / ontfangen / geweten / gepleegen / gedoocht / weerdigh geweest / gesien / gewilt etc. } I'ay { peu, ramentu, reçeu, sceu, soulu, valu, veu, voulu &c. }

Die toecomende tijt. *Le temps Futur.*

Terminaisons ommunes, ray, ras, ra, rons, rez, rout.

Het ſal ſchijnen oft blijcken/ Il apperra,ou apparera,
Ick ſal ſitten/oft ick ſal an- je m'aſſerray,je ſerray,ſieray ou,
ſitten/ ſeëray,
Ick en ſalder niet op achten. Il ne me chaudra.

Ick ſal { vallen/ compareren/ behoorē/ ſchuldich zijn droeuich zijn/ moeten/ roeren. } Ie { cherray, comparreray, deuray, (ou dueildray je dueilray, dueilleray, il me fauldra, je mouueray. }

Het ſal regenen. Ie pluuera,

Ick ſal { mogen/ doen gedencken/ ontfangen/ weten/ doogē/ weerdich ſien/ (zijn/ willen etc. } Ie { pourray, ramenteuray, receuray, ſcauray, vauldray, verray, vouldray &c. }

Om wat te gebieden. *L'Imperatif.*

Dat het ſchijne oft blijcke. Qu'il appare ou appere.

Siedt/ Sie,ou ſiës,
ſidt neder/ ſied-toy,ou ſieds-toy,
dat hy oft zy ſitte/ qu'il ou qu'elle ſe ſeye ou ſée,
dat wy ſitten/ ſeyons ou ſeons nous,
Sidt ghy/ ſeez ou ſeyez vous,
dat ſy oft zy ſitten/ qu'ilz ou qu'elles ſeyent ou ſe
Sidt/ T'aſſies t'aſſie, (ſeent,
dat hy oft zy ſitte/ qu'il ou qu'elle ſ'aſſie ou ſ'aſſée
dat wy ſitten. aſſeyons ou aſſeons.

Datmen niet op en achte Qu'on ne ſe chaille,
Valt/ Che,chie,ches,ou chies,
dat hy oft zy valle/ qu'il ou qu'elle chaye ou chée,
dat wy vallen/ chayons,ou cheons,
valt ghy/ chayez ou cheez, (cheent,
dat ſy oft zy vallen. qu'ilz ou quelles chayent ou

Compareert/ Compare,
Dat hy oft zy compareert/ Qu'il ou qu'elle compare,
dat wy compareren/ comparons,
compareert ghy/ comparez,
dat ſy oft zy compareeren. qu'ilz ou qu'elles comparent.

Dijſt droeuich/ Deuilles,ou dueille,
dat hy oft zy droeuich zy/ qu'il ou qu'elle dueille,
dat wy droeuich zijn/ deuillons ou dueillons,
zijt ghy droeuich/ deuillez ou dueillez,
dat ſy oft zy droeuich zijn. qu'ilz ou qu'elles deuillent ou
dueillent.

Datmen moet/ Qu'il faille,
Roert/ Meu,ou meus,
dat hy oft zy roere/ qu'il ou qu'elle mouue,
dat wy roeren/ mouuons,
roert ghy/ mouuez,
dat ſy oft zy roeren. qu'ilz ou qu'elles mouuent.

Datret regene/ Qu'il pleuue,
Vermaent oft doet gedencken Ramentois ou ramentoy,
dat hy oft zy vermane/ qu'il ou qu'elle ramentoiue,
dat wy vermanen/ ramenteuons,
vermaent ghy/ ramenteuez,
dat ſy oft zy vermanen. qu'ilz ou qu'elles ramentoiuent

Ontfangt/ Reçoy ou reçoys,
dat hy oft zy ontfange/ qu'il ou qu'elle reçoyue,
dat wy ontfangen/ receuons,
ontfangt ghy/ receuez,
dat ſy oft zy ontfangen. qu'ilz ou qu'elles reçoiuent.

Weet/ Sachez ou ſache,
dat hy oft zy wete/ qu'il ou qu'elle ſache,
dat wy weten/ ſachons,

weet ghy/	ſachez,
dat ſy oft zy weten.	qu'ilz ou qu'elles ſachent.
doocht oft zijt weerdich/	vaulx ou vaut,
dat hy oft zy dooge/	qu'il ou qu'elle vaille,
dat wy doogen/	valons,
doocht ghy/	valez,
dat ſy oft zy doogen.	qu'ilz ou qu'elles vaillent.
Wilt/	Vueille ou vueilles,
dat hy oft zy wille/	qu'il ou qu'elle vueille,
dat wy willen/	vueillons, ou veuillons,
wilt ghy/	vueillez ou veuillez,
dat ſy oft zy willen.	qu'ilz ou qu'elles vueillent.
Siet/	Voy ou vois,
dat hy oft zy ſie/	qu'il ou qu'elle voye,
dat wy ſien/	voyons,
ſiet ghy/	voyez,
dat ſy oft zy ſien.	qu'ilz ou qu'elles voyent.

Maniere om wat te wepnſchen/ die tegenwoꝛdighe tijt. Le mode Optatif, le temps preſent.

Terminaiſons communes roye, rois, roit, rions, riez, royent,

Het ſoude ſchynen oft bliſcken. Il apperroit.

Ick ſoude ſitten/ Ie ſerroye, ſieroye, ou ſeëroye, Ie m'aſſerroye, aſſieroye, ou aſſéeroye,

Ick en ſouder niet op achten. Il ne me chaudroit.

Ick ſou de { vallen/ compareren/ behooren/ droeuich zijn, } je { cherroye, compareroye, deuroye, dueilroye, dueileroye, ou dueildroye,

ick ſoude moeten	il me fauldroit,
ick ſoude roeren	je mouueroye,
het ſoude regenen	il pluuroyt,

Ick ſou de { mogen/ doen gedencken/ ontfangen/ weten/ doogen/ weerdich zijn/ ſien/ willen/ } je { pourroye, ramenteuroye, reçeuroye, ſcauroye, vauldroye, verroye, vouldroye,

Terminaiſons communes uſſe, uſſes, uſt, uſſions, uſſiez, uſſent, iſſe, iſſes, iſſions, iſſiez, iſſent.

Och of God gaue/	O Pleuſt a Dieu,
dattet ſchene oft bleke/	qu'il apparut,
dat ick ſate/	que je ſiſſe, ou que je m'aſſiſſe,
dat icker niet op en achte.	qu'il ne me chalut.

dat ick { viele/ compareerde/ behoorde/ droeuich ware. } que je { cheuſſe, comparuſſe, deuſſe. douluſſe.

dat ick moeſte/	qu'il me fallut,
dat ick roerde/	que ſe meuſſe,
dattet regende.	qu'il plut.

dat ick { mochte/ dede gedencken/ ontfinghe/ wiſte/ dochte/ ſage/ woude ꝛc. } qne ſe { peuſſe, ramentuſſe, reçeuſſe, ſceuſſe, valuſſe, viſſe, vouluſſe, ou vouluſſe

Die toecomende tijt. *Le temps Futur.*

God gene.	**Dieu vueille.**
dattet ſchÿne oft blÿcke/	qu'il appare,
dat ick ſitte/	que je m'aſſeye ou aſſée,
Dat icker niet op en achte.	Qu'il ne me chaille.
Dat ick valle/ comparere/ droeuich zÿ/ behoore.	que je chaye ou chee, compare, deuille, doiue.
dat du behoorſt/	que tu doiues,
dat wÿ behooren/	que nous deuions,
dat ghÿ behoort/	que vous deuiez,
dat ſy oft zÿ behooren.	qu'ilz ou qu'elles doiuent.
Dat ick moete/	**Qu'il me faille,**
dat ick roere/	que je mouue,
dattet regene/	qu'il pleuue,
dat ick mag/	que ſe puiſſe,
Dat ick doe gedencken/	Que ſe ramentoiue,
dat du doetſt gedencken/	que tu ramentoiues,
dat wÿ doen gedencken/	que nous ramenteuions,
dat ghÿ doet gedencken/	que vous ramenteuiez,
dat ſy oft zÿ doen gedencken.	qu'ilz ou qu'elles ramẽtoiuent.
Dat ick ontfange/	**Que je reçoyue,**
dat du ontfangſt/	que tu reçoyues,
dat hÿ oft zÿ ontfange/	qu'ilz ou qu'ells reçoiue,
dat wÿ ontfangen/	que nous receuions,
dat ghÿ ontfangt/	que vous receuiez,
dat ſy oft zÿ ontfangen.	qu'ilz ou qu'elles reçoiuent.
Dat ick wete/ dooge oft weerdich zÿ/ wille/ ſie.	Que je ſache, vaille, vueille, voye.

Participium des teghenwoordigens tijts.	*Le Participe preſent.*
Schÿnende oft blÿckende/	Apparant,
Sittende/	Seyant ou ſeant,
Aenſittende/	Aſſeyant ou aſſeant,
Niet op achtende/	Se non chalant,
Vallende/	Chayant ou cheant,
Comparerende/	Comparant,
Droeuich zÿnde/	Dueillant,
Roerende/	Mouuant,
Mogende/	Pouuant,
Doende gedencken/	Rameteuant,
Ontfangende/	Receuant,
Wetende/	Sachant,
Weerdich zÿnde/ofte vroom	Vaillant,
Siende/	Voyant,
Willende.	Vueillant ou voulant.

Dat Participium des voorledẽ tijts vint ghÿ hier te vooren in den tijt volcomelijck geleden des Indicatifs.	Le Participe paſſé trouuez vous icy deuant, au temps parfaict de l'Indicatif.

Gheuallen/	Cheut,
Gehoorlick/	Deu,
Gehoorlicke gebiedeniſſe/	Deuë recommandation,
Gheroert/	Meu,
Vermaent/	Ramentu,
Vermaende ſaecke/	Choſe ramentuë,
Ontfangen/	Receu,
Gheſien etc.	Veu &c.

Noteert dat die coniugatie van de Verba ghe-schied in sommige tijden/ ende manieren in elcken persoon/ op vier verscheyden wijsen / ende in sommige op twee wijsen/ als het blijckt.	Notez que la coniugaison des Verbes se faict en aulcuns temps & modes en chascune persone par quatre diuerses manieres,& en aucuns que par deux,comme il appert.
Affermende/	En affermant,
Ick sie/	je voy,
du siest/	tu vois,
hy oft sy siet/	il ou elle voit,
wy sien/	nous voyons,
ghy siet/	vous voyez,
sy oft sy sien.	ilz ou elles voyent.
men siet/	on voit,
Vragende oft twijfelende/	En interrogant ou doubtant,
Sie ick?	Voy-je?
siestu?	voys-tu?
siet hy oft sy?	voi-il,ou elle?
sien wy?	voyons-nous?
siet ghy?	voyez-vous?
sien sy oft sy?	voyent ilz ou elles?
sietmen?	voit-on?
Loochende/	En niant,
Ick en sie niet/	je ne voy pas,
du en siest niet/	tu ne vois pas,
hy oft sy en siet niet/	il ou elle ne voit pas,
wy en sien niet/	nous ne voyons pas,
ghy en siet niet/	vous ne voyez pas,
sy oft sy en sien niet.	ilz ou elles ne voyent pas.
men siet niet.	on ne voit pas.
Vragende met verwonderinghe/	En interrogant auec admiration
En sie ick niet?	Ne voy-je pas?
en siestu niet?	ne vois-tu pas?
en siet hy oft sy niet?	ne voit il ou elle pas?
en sien wy niet?	ne voyons nous pas?
en siet ghy niet?	ne voyez vous pas?
en sien sy oft sy niet?	ne voyent ilz ou elles pas?
Also oock in den voorleden tijt.	Ainsy aussi au temps passé,
Ick heb gesproken/	I'ay parlé,
du hebtst ontbeten/	tu has desiuné,
hy oft sy heeft noenmaelgeten/	il ou elle ha disné,
ghy hebt gehoort/	vous auez ouy,
sy oft sy hebben geslapen.	ilz ou elles ont dormi.
Heb ick gegeuen?	Ay-je donné?
hebstu geset?	has tu mis?
heeft hy oft sy gesocht?	ha il ou elle cerche?
hebben wy geweten?	auons nous sceu?
hebt ghy gemogen?	auez vous peu?
hebben sy oft sy gesien?	ont ilz ou elles veu?
Ick en hebbe niet ghedaen/	Ie n'ay pas faict,
du hebst niet gevonden/	tu n'has pas trouué,
hy oft sy en heeft niet vercocht	il ou elle n'ha pas vendu,
wy hebben niet verstaen/	nous n'auons pas entendu,
ghy en hebt niet gedroncken/	vous n'auez pas beu,
sy oft sy hebben niet gewilt.	ilz ou elles n'ont pas voulu,
En hebbe ick niet gheweest/	N'ay-je pas esté?
en hebstu niet begonst?	n'has-tu pas commencé?

en heeft hy oft zy niet gehadt?	n'ha il ou elle pas eu?
en hebben wy niet gesept?	n'auons nous pas dit?
en hebt gy niet ontfangen?	n'auez vous pas receu?
en hebben sy oft zy niet gesongen?	n'ontilx ou elles pas chanté?
Moet ick etc.	Me fault il &c.
Moet men niet?	Ne fault on pas?
Hiet/	Voy,
dat hy oft zy sie/	qu'il ou qu'elle voye,
dat wy sien/	voyons,
dat sy oft zy sien.	qu'ilz ou qu'elles voyent.
En siet niet/	Ne voy pas,
dat hy oft zy niet en sie/	qu'il ou qu'elle ne voye pas,
dat wy niet sien etc.	ne voyons pas &c.
Ick soude sien/	Ie verroye,
soude ick sien?	verroy-je?
ick en soude niet sien/	je ne verroye pas,
en soude ick niet sien?	ne verroy-je pas?
Of God gaue/	Pleut à Dieu,
dat ick sage/	que je veisse,
dat ick niet en sage/	que je ne veisse pas,
waert dat ick sage/	si je voioye,
waert dat ick niet en sage.	si je ne voioye pas.
Ick coope/	I'achete,
coope ick?	achete je?
ick en coope niet/	je n'achete point,
en coope ick niet?	n'achette-je point?
Ick coopt/	Ie l'achette,
coope ickt?	l'achette-je?
ick en coopt niet/	je ne l'achette point,
ick coope datte/	s'achette cela,
coope ick datter	achette-je cela?
ick en coope dat niet/	je n'acchette point cela,
en coope ick dat niet?	n'acchette-je point cela?
ick coope u een mes/	je vous achette vn coulteau,
coope ick v een mes?	vous achette-je vn coulteau?
ick en coope v geen mes.	je ne vous achette point de coulteau.
Coopt broot/	Achetez du pain?
Ick coops/	I'en achette?
Coop icks?	En achette-je?
Ick en coops niet/	Ie n'en achette point?
En coop icks niet?	N'en achette-je point?
Coopt appelen?	Achetez des pommes,
Ick cooper?	I'en achette?
Coop icker?	En achette-je?
Ick en cooper geen?	Ie n'en achette nulles?
En coope icker geen?	N'en achette-je nulles?
Ick ben te vreden/	Ie suis content?
Ick bens te vreden/	I'en suis content?
Ick en bens niet te vreden/	Ie n'en suis point content?
En ben icks niet te vreden?	N'en suis-je point content?
Ick ben hier?	Me voy-cy?
Ben ick hier?	Suis-je icy?
Ick en ben hier niet/	Ie ne suis pas icy?
En ben ick hier niet?	Ne suis-je pas icy?

De Verba Impersonalia. — Les Verbes Impersonels.

Il fault entendre que chacun Verbe se peut vser impersonellement, prenant de chacun tempt la tierce personne singuliere, y deuant ou derriere me tant lon, on, ou il, selon que l'vsage le requiert, comme,

Men mint?	Lon ayme?
Minde men?	Aymoit on?
Men moet?	Il fault?
Moest men?	Falloit il?

Er ce ſuyuant la tierce ſinguliere, par touts'temps & modes.

Die Verba Impersonalia zijn tweederley Actiua ende Passiua.	Des Verbes Impersonels ſi l'y ha deux sortes Actifs & Paſſifs.
Daer is/	Il y ha,
daer was/	ſi l'y auoit,
daer is geweest/	ſi l'y ha eu,
daer sal zijn/	ſi l'y aura,
dat hy maecke datter ghenoech sy/	qu'il face qu'il y ait aſſez,
Och dat daer ware/	O qu'il y eut,
Och dat daer geweest ware/	O qu'il y ait eu,
Och dat daer geweest hadde/	O qu'il y euſt eu.
Och dat daer soude zijn/	O qu'il y auroit,
Als daer sal geweesen zijn.	Quand il aura eu.

Die navolgende Verba mit Personen.		Les Verbes ſuyuants auec Perſones.	
	dunckt mp/		me ſemble,
	gedenckt dy/		te ſouuient,
	behoort hem/		luy appertient,
Het	behaecht haer/	Il	luy plaiſt,
	mishaecht ons/		nous deſplaiſt,
	voert ulieden/		vous touche,
	genoecht henlupden/		leur ſuffit,
	verdriet haerlieden/		leur faſche,
	betaemt haerlieden/		leur affiert,
	voecht haerlieden.		leur aſſied.
Het heeft	mp gedocht/	Il	m'ha ſemblé,
	dy behoort/		t'ha competé,
	hem behaecht/		luy ha pleu,
	ons mishaecht/		nous ha deſpleu,

Het heeft	ulieden gheſpeten/ henlupden verdroten/ haerlieden gheſmert.	Il	vous ha deſpité, leur ha faſché. leur ha cuit.
Het ſal	mp duncken/ v behooren/ hem behagen/ ons miſhagen/ ulieden ſpijten/ henlieden verdrieten.	Il	me ſemblera, te competera, luy plaira, nous deſplaira, vous deſpitera, leur faſchera.
Het ſoude	mp duncken/ v behooren/ hem behagen/ ons miſhagen/ ulieden ſpijten/ henlieden verdrieten.	Il	me ſembleroit. te competeroit, luy plairoit, nous deſplairoit, vous deſpiteroit, leur faſcheroit.
Dat	mp dochte/ v behoorde/ hem behaechde/ ons miſhaechde/ ulieden ſpeet/ henlieden verdroot.	S'il	me ſembloit, te conuenoit, luy plaiſoit, nous deſplaiſoit, vous deſpitoit, leur faſchoit.
In dien dat	mp duncht/ v behoort/ hem behaecht/ ons miſhaecht/ ulieden ſpijt/ henlieden verdriet.	En cas qu'il	me ſemble, te conuient, luy plaiſe, nous deſplaiſe, vous deſpite, leur faſche.
Al	dochtet mp/ behoordet v/ behaechdet hem/ miſhaechdet ons/ ſpetet ulieden/ verdrotet henlupden.	Cõbien qu'il	me ſemblat, te conuient, luy pleut, nous deſpleut, vous deſpitat, leur faſcheat.

Ick
ghy
hy oft zy | moet Il { me / te / luy } fault

Wy moeten/
Ghy moetet/
Hylieden moeten/
Sy moeten. Il { nous / vous / leur / leur } faulé.

Ick / du / hy / sy } moeste Il { me / te / luy / luy } falloit.

Wy moesten/
Ghy moestet/
Sy oft zy moesten/ Il { nous / vous / leur } falloit.

Ick hebbe / du hebst/ / hy oft zy heeft } moeten. Il { m'ha / t'ha / luy ha } fallú.

wy hebben / ghy hebt / hylieden hebben } moeten. Il { nous / vous / leur } ha fallú.

Ick sal moeten/ Il me fauldra,
du sulst moeten/ jl te fauldra,
hy oft zy sal moeten/ jl luy fauldra,
wy sullen moeten/ jl nous fauldra,
ghy sult moeten/ jl vous fauldra,
hylieden oft zy sullen moeten. jl leur fauldra.

Ick soude / du soudst / hy oft zy soude / wy sonden / ghy soudt / sy oft zy souden } moeten/ Il { me / te / luy / nous / vous / leur } faudroit.

Dat ick moeste/
dat du moester/
dat hy oft zy moeste/
dat wy mo sten/
dat ghy moester/
dat sy oft zy moesten. S'il { me / te / luy / nous / vous / leur } falloit.

God geue Dieu vueille

dat { ick / du / hy oft zy } moet/ qu'il { me / te / luy } faille.

dat { wy moeten / ghy moet / sy of zy moeten } qu'il { nous / vous / leur } faille,

Och of God gaue O Pleust a Dieu

dat { ick / d u / hy oft zy } moeste/ qu'il { me / te / luy } fallut,

dat { wy / ghy / sy oft zy } moesten/ qu'il { nous / vous / leur } fallue

Cetera pro forma aliorum Verborum.

Oft anders sonder artículen oft persooneu· Ou aultrement sans articles ou persones.

{ moet/ / moeste/ / heeft moeten/ / hadde moeten/ / sal moeten/ / soude moeten/ / hadde moeten. } Il { fault, / falloit, / ha fallú, / auoit fallú, / faudra, / fauldroit, / eust fallú, }

Als het sal hebben moeten. | Quand il aura fallú.

Op dese wijse worden oock die navolgende ghe-conjugeert/als/ | A la mesme maniere sont conjugez les ensuiuants, comme,

Het behoort/ — Il conuient,
Het staet wel/ — Il sied bien,
Het is beter/ — Il vault mieulx,
Het behaecht/ — Il plaist,
Het geschiedt/ — Il aduient,
Het berout. — Il repeut.

Vele nomina door hulpe van dat verbum substantium / Zijn/volgē na die voorschreuen conjugatien sonder seker persoonen/gelijck als/ | Plusieurs noms par le secours du Verbe substantif, Estre, imitent les conjugaisons impersonels, comme,

Het is { behoorelijck/ gheoorloft/ bequame &c. } — Il est { decent, licite, couuenable &c. }

Het { regent/ sneeut/ hagelt/ ysselt/ mist/ vriest/ } — Il { pleut, neige, gresle, verglace, bruine, gele, desgele, esclere, ou fulmine, ou est rele, claire, tempeste, tonne, vente, fait tormente, auesprit, }

Het { dopt/ weerlicht/ rijmt/ onweert/ dondert/ waept/ maect tempeest/ wort auont/ }

Het regende gisteren/ — Il plouuoit hier,

Het { sneeude/ waepde/ donderde/ onweerde/ vroos &c. } — Il { neigeoit, ventoit, tonnoit, tempestoit, geloit &c. }

Ouer jaer oft t'jarent regendet/ — Auran pleut il,

Het { sneeude/ hagelde/ waepde/ vroos/ donderde etc. } — Il { neigea, gressa, venta, gela, tonna &c. }

Het heeft { geregent/ gesneeut/ gevrosen/ gehagelt/ gedondert/ gewaept. } — Il ha { pleu, neigé, gelé, gressé, tonné, venté. }

Het sal { regenen/ sneeuwen/ vriesen/ donderen/ hagelen/ rijmen/ dopen/ droogen/ waepen. } — Il { pluuera, neigera, gelera, tonnera, gresslera, resslera, desgelera, seichera, ventera. }

Waert dat de wint veranderde — Si le vent se changeoit

Het Oude { regenen/ sneeuwen/ waepen/ hagelen. } — il { plouueroit, neigeroit, venteroit, gresleroit. }

Het is { schoon/ lieflijck/ goet; weder/; vuyl/; stockachtich/; leelijck/; onweder/; stille/; warm/; coudt/; vochtich/nat/; slibberachtich/; glat/; claer/; duyster/doncker/; coel/; drooge/stofachtich. }

Il fait { beau, plaisant, bon temps; ord, fangeux, laid, tormente; coy, calme, ou bonasse, chaud, froid, humide, moite, grillant, ou glissant, verglas, cler, brun, obscur, frez, frais, sec, poudreux. }

Wy gebruycken (by gebreken van een eyghen Verbum) dit woord Worden / in sulcker manieren als hier volgt/gelijck/

Nous vsons (faute de propre Verbe) de ce Verbe, *Deuenir*, en telle sorte ensuyuante, comme,

Het wordt { doncker/; nacht/; dach/; claer/; duyster/; spade/ } Il deuient { brun, nuict, jour, cler, obscur, tard }

Jā is { rijck; vroed; vet; schoon; leelick; gouverdich } geworden/ Iean est deuenu { riche, chiche, gras, beau, laid, superbe }

Jan sal { wijsal; vroom; geleert; gram; een krijchsman/ } worden/ Iean deuiendra { sage, vaillant, docte, courroucé, souldart }

Die Passiua zijn lichter om te begrijpen/ de wijl men daer niet meer voor stelt dan/ men/ als/

Les Passifs sont plus faciles a cõprendre, puis qu'on ne leur met rien au deuãt que, lon, ou, on, comme,

Men { doet/; segt/; preeckt/; speelt/; lupt/; spreeckt/; bringt/; sent. } On { fait, dit, presche, jouë, sonne, parle, apporte, enuoye }

Men { dede/; sepde/; preecte/; speelde/; spraeck/; lupdde/; biagt/; sandt. } On ou lon { faisoit, disoit, preschoit, jouoit, parloit, sonnoit, apportoit, enuoyoit }

Men heeft { gedaen/; gesept/; gepreeckt/; gespeelt/; gesproken/; gelupt/; begonst/; volepndt. } On ha { faict, dict, presché, joué, parlé, sonné, commençé, acheué }

Men hadde	vercocht/ gecocht/ gevochten/ verſtaen/ geſien/ gehadt/ geweeſt/ gebrocht gefonden.	On auois	vendu, acheté, combatú, entendú, veu, eu, eſté, apporté, enuoyé.
Men ſal	doen/ ſeggen/ prieken/ vercoopen/ ſpelen/ lupden/ weten/ hebben/ beginnen/ meenen/ brengen/ ſenden.	On ou lon	fera, dira, preſchera, vendra, jouëra, ſonnera, ſcaura, aura, commençera, penſera/ apportera, enuoyera,
Dattmē	doe/ ſegge/ roepe/ ſie/ betale/ hebbe/ ſp/ denckt/ roeue/ brenge/ ſende.	Qu'on	face, die, appelle, regarde, paye, ait, ſoit, penſe, attende, apporte, enuoye.
Men ſoude	doen/ ſeggen/ denckē/ zyn/	On	feroit, diroit, penſeroit, ſeroit,

Men ſoude	hebben/ winnen/ verlieſen/ gaen/ weten/ brengen/ ſenden.	On	auroit, gaigneroit, perderoit, iroit. ſçauroit, apporteroit, enuoyeroit,

Och of God gaue — O Pleuſt a Dieu

dat men	wiſte/ woude/ hadde/ ware/ mochte/ dede/ vonde/ ginge/ wonne/ brochte/ ſonde.	Qu'on	ſçeut, voulſit, euſt, fuſt, peut, feit, trouuaſt, allaſt, gaignat, apportaſt, enuoyaſt.
Men ſoude	gedaen/ geweeſt/ gehadt/ volbracht geſproken/ gewonnen/ gebrocht/ gefonden.	On hebben	faict, eſté, eu, acheué, parlé. gaigné, apporté, enuoyé.

Item pour le François,

Men ſoude	gedaen/ gewracht/ gedacht/ geweeſt/ gehadt/	hebben	faict, demandé, penſé, eſté, eu,

Men soude	verlooren gesien gesept gebracht gesonden	hebben	On eut	perdu veu dict apporté enuoyé	

Oft alsus om t' Fransois wille/ — Ou ainsi pour le François,

Men hadde	gedaen volbracht geweest gesproken gesien geschreuen gehoort verlooren gebracht gesonden.		On eut eu	faict acheué eſté parlé veu eſcrit ouy perdu apporté enuoyé.	

God gene	doe vinde berale			face trouue paye	Dieu vueille
Dat mē	wete hebbe ſy wille bringe sende.		Qu'on	ſçache ait ſoit vueille apporte enuoye.	
Al	doet soecht sept is heeft	men.	Cõbien qu'on	face cerche die ſoit ait	

Al	mach weet vraecht brengt sendt.	men/	Cõbien qu'on	puiſſe ſçache demande apporte enuoye.	
	dede wist mocht hadde verlore wonne brochte sonde.	men.	Quand on	feroit ſçauroit pourroit auroit perderoit gaigneroit apporteroit enuoyeroit.	
Al	dede wiste woude mocht ware hadde begonst socht brocht sandt.	men.	Cõbien qu'on	fit ſceut voulut peut fut eut commençaſt cerchaſt apportaſt enuoyaſt.	

Al heeft men	gedaen gesproken gewilt geweest gehadt gemogen gebracht gesonden.		Cõbien qu'on ait	faict parlé voulu eſté eu peu apporté enuoyé.	

Al heeft men	gedaen / volbracht / geschreuen / gebrocht / gesonden.	gehadt /	Combien qu'on ait eu	faict, acheué, escrit, apporté, enuoyé,
Men heeft	gedaen / volbracht / vercocht / gebrocht gesonden.	gehadt /	On ha eu	faict, acheué, vendu, apporté, enuoyé.
Al had de men	gedaen / geaccordeert / geweest / gehadt / gemocht / geweten.		Combien qu'on euſt	faict, accordé, eſté, eu, peu, ſçeu.
Men hadde	gedaen / vercocht volbracht.	gehadt /	On euſt eu	faict, vendu, acheué.
Men ſal	gedaen gesien geweest gehadt verstaen gebrocht gesonden	hebben /	On au ra	faict veu eſté eu entendú apporté euuoyé
Item om t' Franſops wil /		Item ponr le François,		
Men ſal	gedaen vercocht volbracht gebrocht gesonden.	gehadt hebben	On aura eu	faict vendu acheué apporté enuoyé.

Dese Passiua en meer ande re can mē oor na dat exempel van den Actiua / met haeren getal / persoonen oft articlen conjugieren / ende manieren van spreeken daer wt maken / als /

Ces Passifs & plusieurs aultres peut on aussi selon l'exemple des Actifs conjuger, auec leur nombres, personnes, ou articles, & en faire des Phrases a parler, comme,

Men bien get	mp /	Lon m'apporte,
	dp /	on t'apporte,
	hem / oft haer /	on luy apporte,
	vns /	lon uous apporte,
	v /	lon vous apporte,
	heulupden oft / haerlupden.	on leur apporte.

Ende alſo voort in allen tyden ende manieren.

Et ainſi en touts temps & modes.

Volgen sommige Manieren van spreken na de voorgaende Conjugatien gemaeckt.

S'ensuiuent aulcuns, Phraſes faictes ſelon les Conjugaiſons precedentes.

Ick brenge /	I'apporte,
Ick en brenge niet /	Ie n'apporte point,
Brengt men?	Apporte on?
Men brengt niet /	On apporte point
Brengstu?	L'apportes tu?
Ja hy brenget /	Ouy il l'apporte,
Brengt ghyse ons?	Nous les apporte vous?
Ghy en brengtse niet /	Vous ne les apportez point,
Brengt menſe niet?	Ne les apporte on point?
Ja men brengtse /	ouy, on les apporte,
Brengen sy se niet?	Ne les apportent ils pas?
Ja sy brengense /	ouy, ils les apportent,

bracht ick niet daeraf?	n'en apportoy-je point?
du brachtst niet daeraf/	tu n'en portois rien,
bracht men niet daer af?	en apportoit on rien?
men bracht my niet daer af/	on m'en apportoit rien,
men bragt v daer af/	on t'en apportoit,
bracht hy er veler?	en apportoit il beaucoup?
Neen/ hy brachter weynich/	Non jl en apportoit gueres,
Wy brochtender met ons/	Nous en apportions quand & nous,
Ghy en brochter geene/	Vous n'en apporties nulles,
Heb ick dat niet al daer ghebrocht?	N'y ay-je pas apporté tout cela?
Ja/ hy heeft dit al daer ghebrocht.	Ouy, jl y ha apporté tout cecy,
Men heeft al dit gebracht/	On ha porté tout cecy,
Wy hebben wat daer af gebracht/	Nous en auons apporté quelque chose,
Sy hebben niet daer af ghebrocht/	Ils n'en ont rien apporté,
Hadde ick niet daer af met gebracht?	N'en auoy-je rien apporté.
Neen/ du hatst niet vele daer af gebracht/	Non, tu n'en auois, gueres apporté,
Men hadde daer af gebracht	On en auoit apporté,
Wy hadden goeden wijn mit ons gebracht/	Nous nous auions apporté du bon vin,
Ghy hadt niet goets voor v gebracht.	Vous ne vous auiez apporté rien de bon,
Zal icks dy niet met brijngen?	Ne te l'apporteray-je pas?
Ja/ hy salt dy wel brengen.	Ouy, il te l'apportera bien,
Men salt v binnen drij dagen brengen.	On le vous apportera dedans trois jours,
Wy sullent dy morgen brenghen.	Nous te l'apporterons demain,
Sy sullent ons niet brenghen.	Ils ne nous l'apporterons point,

Na desen Exempel can men alle andere Verba veranderen.	Selon cest Exemple peut on varier touts les aultres verbes.
Die Nomina met haren Articulen.	Les Noms auec leur Articles.

Numero singulari Masculi. gen.

Ntõ	de	Meester/	le	Maistre
gtõ	vanden		du	
dtõ	tot den		au	
actõ	de oft den		le	
vtõ	o de		ô le	
abltõ	vanden		du	

Numero plurali Mascul. gen.

Ntõ	de	Meesters/	les	Maistres.
gtõ	van de		des	
dtõ	tot de		aux	
actõ	de		les	
vtò	o de		ô les	
abltò	van de		des	

Numero singulari Fœmi. gen.

N.	de	Vrouwe/	la	Dame,
G.	van de		de la	
D.	tot de		a la	
Ac.	de		la	
Vo.	o de		ô la	
Ab.	van de		de la	

Numero plurali Fœmi. gen.

Ntõ	de	vrouwen/	les	Dames,
gtò	van de		des	

Dtō	tot de	} Vrouwen/	aux	} dames	
Actō	de		les		
Vctō	o de		ô les		
Ablō	van de		des		

Als een Substantijf van tween in eener sententien gevoert/ femenin is/so en ist niet genoech datse een artikel hebbē: maer elck substantijf wil zijn eygen artikel by hem hebbē/ als hier/ Le maintien de la femme, tgelaet van een vrouwe/ la couſture de la robe de naet van den rock. Men sept niet te min oock: Le maintien de femme, couſture de robe. dit selue gheschied oock/ als dat tweede Substantijf Genitiui casus ende Masculin is/ beginnende op een vocael ofte h muto, als hier/ la prunelle de l'oeil den appel van d'ooge/ Le jugement de l'homme dat verstant des menschen. Ende dit verstaet hem alleen int Singulier. Int Plurier gheheurt dit niet. Want men sept Les gestes des femmes, die manieren van doen der Vrouwen la prunelle des yeux, den Appel van d'ooghen. Les jugemens des hommes sont diuers, die meyningen van den menschen zijn verscheyden. Het is quaet Fransſoys/ les gestes de les femmes, la prunelle de les yeux, les jugemens de les hommes, la couſture de les robbes.

Numero singulari Masc. gen.

Ntō	de welcke/	Lequel
Gtō	van den welcken/	du quel
Dtō	tot den welcken/	au quel
Actō	den welcken/	le quel
Vctō	o welcke/	ô quel
Ablō	van den welcken.	du quel.

Numero Plurali Masc. gen.

Ntō	De welcke/	Lesquels
Gtō	van de welcke/	desquels
Dtō	tot de welcke/	ausquels
Actō	De welcke/	Iesquels
Vctō	o welcke/	ô quels
Ablō	van de welcke.	desquels.

Numero singulari Fœm. gen.

Ntō	De welcke/	La quelle
Gtō	van de welcke/	de la quelle
Dtō	tot de welcke/	à la quelle
Actō	de welcke/	la quelle
Vctō	o welcke/	ô quelle
Ablō	van de welcke.	de la quelle.

Numeroi Plural. Fœm. gen.

Ntō	De welcke/	Iesquelles
Gtō	van de welcke	desquelles,
Dtō	tot de welcke/	ausquelles
Actō	de welcke/	Iesquelles
Vctō	o welcke/	ô quelles
Ablō	van de welcke.	desquelles.

Numeri singula. Masc. gen.

N.	onsen/	} goeden vrient/	De	} noſtre bon amy.	
G.	van onsen/				
D.	tot onsen.		A		

Numero Plural. Masc. gen.

N.	onse	De	noz	
G.	van onse	goede vrienden	bons	
D.	tot onse	A	amys.	

Numero singulari. Masc. gen.

N.	mijn goet	geselle/	mon de ton à son	bon compaignon.
G.	van u goet			
D.	tot zijn goet.			

Numero plural. Masc. gen.

Ntò	mijn goede		mes	bons
Gtò	van uwe goede	gesellen/	de tes	compai-
Dtò	tot zijn goede		à ses	gnons.

Numero singulari Fœminini gen.

Ntò	mijne goede		ma	
Gtò	van uwe goede	vrien/	de ta	bonne
Dtò	tot syne goede	dinne/	à sa	amie.

Numero plural. Fœmi. gen,

Ntò	mijne goede		mes	bon-
Gtò	van uwe goede	vriendin-	de tes	nes
Dtò	tot syne goede	nen.	a ses	amies.

Die Adiectiuen setmen ghemeenlijck naer de Substantiuen in d'oratie / welcke van meerder weerden zijn/als hier / Pain blanck, witte broot / pain bis, bruijn broot / vin blanck, witte wijn/vin clairet wijn claret/ vin rouge, roode wijn. In onser duytscher spraken doen wp vast contrarie als blijckt. Hier worden wtgenomen sommige Adiectiua, die by alle man na den gemeenen gebruijcke voor die Substantiua gestelt worde/ als/ bon pain goet broot/ bon vin, goeden wijn/ bel homme, een schoon man/vne belle femme, een schoon vrouwe.

Die Pronomina met haren artickelen. Les Pronoms auec leur articles.

Numero sing. comunis gen.

Ntò	Ick/	Ie, moy,
Gtò	van mp/	De moy,
Dtò	tot mp/ mijn/	A moy,
Actò	mp/	Moy, me,
Ablto	van mp/	De moy,

Num. Plur. commu. gen.

Nto	wp/	nous,	Acto	ons/ nous,
Gto	van ons	de nous	Vto	o wp o nous,
Dto	tot ons/	à nous	Ablto	van ons/ de nous,

Ntò **du**/ tu toy, C'est toy, ou tu es
du bist diet gedaen qui l'ha faict,
heeft/oft gedaen hebst/ Actò, dp/ toy, ou te,
Gtò, van dp/ de toy Vctò, o du/ o tu,
Dtò **tot dp**/ a toy Ablò, van dp/ de toy.

Plural. num, commu. gen.

Nto,	ghp	vous	Actò,	v/	vous
Gto,	van v	de vous	Vctò,	o ghp/	o vous
Dto,	v	à vous,	Ablto	van v	vous,

Soy caret Nominatiuo singulari.

Gtò **van sich**/ de soy,	Dtò **tot sich**/de soy
Hp heeft hem seluen quaet gedaen.	Il ha faict mal à soy mes- me.
Acto **sich**/ soy ou se,	Ablò, **van sich**/ de soy
hp heeft sich seluen geslagen.	Il s'ha frappé soy mesme,

Onderschept vã se ende soy Reciproquen/ Se, staet ghemeenlijck voor Verbum/ende Soy naer/als/ Qui l'ha frappé? wie heeft hem geslagen? Antwoord/ Luy mesme, ofte, Il s'ha frappé soy mesme, **hp selue heeft hem seluen geslagen.** L'amour de soy aueuglit, **die liefde die men heeft van hem seluen verblint.** Il ne tient conte de soy, ofte/ de soymesme, **hp en slaet hem seluen gheen gade.** Qui luy ha faict celã? **wie heeft hem dat ghedaen? Antwoorde/** Il se l'ha faict luy mesme. oft/ soy mesme. **hp selue heuet hem seluen gedaen.** A qui l'ha-il faict **wien heeft hpt gedaen? Antwoord/** A soy-mesme, **hp hem seluen/** de soy mesme, **wt ende van hem seluen.**

Singul. numer. Masc. gen.

Dtō. hy/ il, luy,	Gtō. van hem/ de luy,
Hy weſende in de kercke leerde	luy eſtant au temple enſeignoit
Dtō. tot hem/ à luy, luy,	Ablō. van hem/ de luy
Ick hebt van hem.	Ie le tiens de luy.

Plur. num. Maſc. gen.

N. ſy/ ils, eux,	G. van henlupden/ de leur d'eux
Als ſy dat ſagen	Eux voyants cela
ſo togen ſy wech.	ſe retirerent.
D. tot henlupden/	A eux, leurs,
Ab. van henlupden.	De leurs, d'eux.

Onderſcheet tuſſchen Leur ende Leurs. Leur ſonder s/is een Relatif ende wordt gevonden in den genitif oft datif. Maer Leurs met s / is reciproque, dwelck wederwÿſt op tſelf de dat voorgÿnck/ Exemple/ils ſont deuenus vains en leurs penſées & leur cœur qui eſtoit ſans ſapience ha eſté rempli de tenebres, Ieſus leur dit, Ce ſuis je. Maer het is quaet Francois Ieſus dit à eux, Item luy, leur, eux, zÿn relatiuen / verhalende het voorgaende Subſtantiuum/ maer il ende ilz niet /gelÿck als men vraecht/ qui m'ha frappé? daerop moetmen antwoorden lui eñ niet il oft eux eñ niet ilz. Vraecht voorder / auec quoy? waer met? Antwoorde/ de leurs eſpées met haerlieder rapieren/ So ſept men oock wel/ Ie lui ou leur ay baillé deux eſcus Ick heb hem oft henlieden twee croo
is niet wel geſept. I'ay baillé a luy, à

Singul. Fœmi. g

N. ſy/ elle	D. tot y
G. van haer/ d'elle	
Geeft haer dat/	Donne.
Abla. van haer/ d'elle	

Plural. Fœmi. gener.

N. ſy/ elles	
G. van haerlieden/	d'elles, de leurs,
van haerlieden ſelucn/	d'elles meſmes

Hy hebbent tghinge ontfan-	Elles ont reçeu nouuelles
gen van haere mannen.	de leurs maris.
D. tot haer lieden/	A elles, a leurs
Hy ſpreeckt tegen haerlie-	Il contredit a leurs
der woorden.	parolles.
Ab. van haerlieden/	d'elles, de leurs.

Singul. Maſcul. gener.

N. mÿn/mon, mien.	G. oft Ab. van mÿnen oft mÿns de mon, du mien.
D. an mÿnen oft tot mÿnen.	à mon, ou, au mien.

Numeri Plural. Maſc. gener.

N. die mÿne oft mÿne/	Mes, miens, les miens.
G. ende Ab. van den mÿnen/	des mes, des miens.
D. den mÿnen/oft tot mÿnen.	à mes, aux miens.

Singular. Fœmin. gener.

N. die mÿne/mÿne/	Ma, la mienne
G. Ab. mÿner/oft an mÿner/	de ma, ou de la mienne.
D. tot mÿner/oft mÿner.	à ma, à la mienne.

Plural. Fœmini. gener.

M.ſ. Dyn/oft die dyn/	Ton, tien/le tien
M.p. Dyne/ de dyne/	Tes, tiens, les tiens
F.ſ. Dyne/die dyne/	Ta, tienne, la tienne
F.pl. Dyne/die dyne/	Tes, tiennes, les tiennes.

M.s. Sÿn/ de zÿn/	Son,ſien, le ſien,
M.p. Syne/ de ſyne/	Ses,ſiens,les ſiens,
F.ſ. Zÿne/die zÿne/	Sa,ſienne,la ſienne,
F. p. Zÿne/die zÿne/	Ses,ſiennes,les ſiennes,
Als dat nauolgende woordt foeminini generis beginnende mit een vocael letter/ ſo ſtelt men altÿt daer voren een Pronomen Maſculÿn.als/	Quand la diction ſuiuante eſtante du genre fœminin com mençe par vne lettre voyelle donc met on là deuant vn Pronom Maſculin,comme
Mÿne onnoſelheyt/	Mon innocence,
dÿne onrechtueerdicheyt/	Ton iniuſtice,
Sÿn ſchrift/	Son eſcripture,
Wtgenomen/ Mÿn vriendin.	Excepte,M'amye.
Co. Onſer/onſe/ (ne/	Noſtre,le ou la noſtre.
C. pl. Onſe/die onſe/	Noz,noſtres,les noſtres
C. ſ. uwer/uwe/	Voſtre,le ou la voſtre,
C. p. uwe/die uwe/	Voz, voſtres,les voſtres,

Communis generis ſingularis & pluralis numeri.

Wie/wat/man ofte vrouwe/	Qui, homme ou femme,
mannen oft vrauwen/als/	hommes ou femmes,comme,
Wie oft wat man heeft het	Qui l'ha faict?
Wie zÿn ſy? (gedaen?	Qui ſont ils?
Wie is deſe vrauwe?	Qui eſt ceſte femme là?
Wie zÿn die vrauwen/	Qui ſont elles?
M.ſ. Welck/wie/wat/	Quel, le quel,
Wat bouck is dat?	Quel liure eſt cela?
Welck ghy wilt/	Le quel que voudrez,
M. p. Welcke/hoedanich/	Quels,leſquels,
Wat lupden zÿn dat?	Quels gens ſont ce?
Welcke houdt ghy voor die beſter	Leſquels eſtime vous les meilleurs?
F.ſ. Welcke/wat/	Quelle,laquelle,
Wat dwaeſheyt is dat?	Quelle folie eſt cela?
Welcke wilt ghy?	La quelle voulez vous?

F.pl. Welcke/ hoedanige/wat	Quelles,leſquelles,
Wat ſchoone woorden zÿn dat?	Quelles belles paroles ſont cecy?
Welcke hebt ghy gecocht?	Leſqu'elles auez vous acheté?
Dit/ dat/	Cecy,cela,
Dit is voor my/	Cecy eſt pour moy,
Dat ſal voor v zÿn/	Cela fera pour vous,
Ick ſelue/du ſelue/	Moymeſme,toymeſme
Hy ſelue/ſy ſelue/	Luy meſme,elle meſme
Welck woordeken/ Selue/ oft ſeluer can men na alle Pronomina ſtellen/	Laquelle diction,Meſme peut on adjouſter à tous Pronoms,
M.ſ. Deſe/ ceſtuy,	Deſe hier/ Ceſtuycy,
Die daer/ ceſtuy là,	Die/die gene/ Celuy,cil,
Deſe hier/ celuy cy,	Die daer/ celuy là,
De ſelue/ iceluy,	Die ſelue hier/ iceluycy,
De ſelue daer/	iceluy là,
Iemant/eenig/	Aucum,quelqu'vn
M. pl. Die/ deſe/ ceux	Deſe hier/ ceuxcy
Die daer/ ceux là,	Die ſelue/ iceux
Die ſelue hier/ iceux cy	Die ſelue daer/ iceux là,
Eenige oft ſommige/	Aucuns,quelqu'vns ou quelques vns.
F.ſ. Deſe/ ceſte,	Deſe hier/ ceſtecy,
Die daer/ ceſte la,	Die/ celles,
Deſe/ celle cy,	Die daer/ celle là,
Deſe ſelue/ icelle,	Deſe ſelue/ icelle cy
Die ſelue daer/icelle là,	Deſe hier/ ceſtes cy,
F.pl. Deſe/ ceſtes,	Die/ celles,
Deſe daer/ ceſtes là,	Die daer/ celles là,
Deſe hier/ celles cy,	De ſelue hier/ icelles cy,
Deſe ſelue/ icelles,	Quelque choſe,
De ſelue daer/ icelles là,	Quelqu'vne, aucune
Eenig dinck/ ofte iet/ wat/	Quelques choſes,
Eene/oft iemant van dien/	
Eenige oft ſommige dingen	

Eenige oft sommige van dien	Aucunes, quelqu' vnes ou
M.l. dese/die/ofte dat/ce, ceſt,	quelques vnes,
D. den/an desen/a ce,	G. van desen/de ce, de ceſt
Tot desen edelman/	A ce gentilhomme là
Van desen goeden Heere/	De ce bon Seigneur cy
Van dien kinde/	De ceſt enfant là
M.p. Dese/ces.	Dese lupden/ces gens.
G. Van desen/de ces.	Tot oft an desen/à ces.

Ce ende ceſt bewijsen een dinck expresselick/plat wt/ende dat voorhanden is/als/ Ce garçon desen jongen/Ceſt homme desen mensche/die beyde voor ons staen/ende persoonelick daer zijn.

Item tusschen ce, ceſt, ende cy oft icy, ende là, tselfste Substantif oft Adiectif, daer op men wijst met den vinger/moet men jupst setten in die middel/gheluck hier/ce liure cy dien boeck hier. Ce liure là, desen boeck daer/ Ceſt homme icy, desen Man hier/ceste femme là, die Vrouwe daer/Ende niet cecy liure, cela liure, ceſt icy homme, ceste la femme, welcke qualick lupden ende valsch Francops zijn.

Ce woordt gheselt voor die woorden beginnende van een/ Consonant, als/ce bon homme, desen goeden man. Ende Ceſt voor die beginnende met een vocael/als/ceſt homme, dese mensche/So dat mē niet en marck seggen/ceſt bon homme, ce homme, ce enfant. Ceſtuy-cy, celuy-cy, ceſtuy la, celuy-la besigtmen om een dinck te wijsen of te verhalen/sonder dat te noemen/gelijck als men vraecht/ Qui ha fait celar Men sal Antwoorden/ Ceſtuy-cy, ceſtuy-la, oft celuy-cy, celuy-la/dessen hier/oft dien daer. etc. Ende niet also/ceſtuy-cy homme oft ceſtuy homme-cy, noch ceſtuy la homme, oft ceſtuy homme la, noch celuy-cy homme &c.

Vier Relatiuen/verhalende dat/daer af te vooren gheſproken is/namelijck/	Quatre Relatifs referants ou repetants ce, dont on ha deuant parlé, a ſcauoir,
Daer van/daeraf/En.	Van waer/waer af/Dont.
Daer/daerin/daeran/Y.	Die/de/dat/Le, La, Les.
Comstu wt dijnen wijngaert?	Viens tu de ta vigne?
Ja ick come daer wt.	Ouy ſ'en vien.
En Ick heb papier gebreck/	I'ay faulte, de papier
Hebt ghijs gebreck?	En auez vous?
Doet dat/	Fay cela,
Ick en salt niet doen/	Ie n'en feray rien
Mijn Peerdt heeft so veel gelooven dat het niet meer en vermach/	Mon cheual ha tant courru, qu'il n'en peut plus
Comt hy van huys?	Vient il de la maiſon?
Ja hy comt van daer/	Ouy, il en vient.
Ick ben so qualijck in mp selven dat ick niet meer en vermag/	Ie ſuis ſi mal a moy que je n'en puis plus.
Draechtstu niet meer daer na?	N'en tiens tu plus grand cõpte?
Ick kenner veel daer af.	I'en cognoy pluſieurs
Dont Hy en conſt niet voort gaen/door het ſware laſt des goudts/waeraf hy beladen was.	Il ne ponuoit marcher, pour la peſanteur de l'or, dont il ſ'eſtoit chargé.
Het is die gene waer af ick u geſproken hebbe/	C'eſt celuy dont je vous ay parlé.
Y Ick houde u dese redenen voren van deser saecken/op dat ghy daerin voorsiet/ ende die wel schicket/	Ie vous tien ces propoz de ceſte affaire, afin que vous y pouruoyes, & y donnes ordre

Ick ga ter ſcholen/wilſtu ooc daer comen?	Ie vay à l'eſcole, y veux tu auſſi venir?
V vader is hy in huys/	Ton pere eſt il en la maiſon?
Ja hy iſſer/	Ouy, il y eſt.
Le. Beminſtu God?	Aymes tu dieu?
Ja/ick beminne hem/	Ouy, je l'ayme
Wilſtu dat?	Veux tu cela?
Ja ick wilt.	Ouy, je le veux
La. Eerſtu dijne Moeder?	Honnores tu ta Mere?
Ja/ick eerſe/	Ouy, je la honnore,
Les Begeert ghy die boecken?	Demande vous les liures?
Ja/ick begeerſe	Ouy, je les demande,
Hebſtu die dochters geleert?	Has tu enſeigné les filles?
Ja/ick hebſe geleert/	Ouy, ſé les ay enſeigné,

Die Aduerbia van der plaetſen/ — Les Aduerbes de lieu,

Elders/ ailleurs, autre part,	Nergents/nulle part
Van deure te deure/	D'huis en huys,
Van doze te doze	Aller mendiant
bedelende gaen/	d'huis en huis,
Van ſtrate te ſtrate/	De ruë en ruë,
Waer daer/ ou, là,	Van waer/ d'ou, dont,
Hierbinnen/ cy ceans,	Daer ick ben/ ou ſe ſuis,
Daer binnen/ leans,	Ceans, quaſi cy en, ou dedans,
Bp/ bp na/ bpeans/	Pres, preſque,
Van bp / De pres,	Wijt/verre/loing,
Heer na bp/	A peu pres,
Dat is der waerheyt naer: der oft gelycker/	Cela eſt plus pres da la verité,
Van verren/	De loing,
In/ binnen/	Dens, dedens, dedans,
Van binnen/	Par dedens,
Het doet mp wee van binnen	Il me fait mal par dedens,

Wt/bupten/	Hors, dehors,
Van bupten/	Par dehors,
Al hier/ Par icy,	Al daer/ par là,
Al ginder/ Par illec.	Van ginder/ d'illec,
Al waer/ par ou,	Van bouen/ par deſſus,
Af/ jus,	Afgaen/ aller ſus,
Synen mantel af doen/	Mettre jus ſon manteau,
Daer over/ op die ſyde/	Par delà,
Tot ouer de bergen/	Iuſques par delà les monts,
Herwaerts ouer/	Par deça,
Ouer deſe ſyde vant water/	Deça l'eaue,
Comt herwaerts/	Approche toy deça,
Herwaerts en derwaerts/	Deça & delá,
Hier ende daer/	Ca & là,
Tot daer/ juſques à la,	Tot wanneer/ juſques a quand
Tot den eynde/	Iuſques a la fin,
Van daer oft aen gene ſyde/	Delà,
Daer af iſt comen dat ick niet comen can	Dela eſt venu que ne puis venir,
An gener ſyden des waters/	Delà la riuiere,
Al waer/ par ou,	Bouen/ op/ ouer/ deſſus
Van bouen/	Par deſſus,
Ick ben tot het wterſte van mijnen ſaecken/	Ie ſuis au deſſus de mes affaires,
Onder/ deſſoubs,	Daer/ là,
Aldaer/ par illec,	Hier alhier/ cy, icy
Van hier/	D'icy ou decy
Van nu voort an/	D'icy en auant
Van nu in drp dagen/	D'icy à trois jours
Van nu in ſes Jaren/	D'icy a ſix ans
Van nu en hoe langer	D'icy à quel temps?
Nergents/	Nulle part, en nul lieu
Van allen ſyden/	De tous coſtez
Alomme/ allenthalven/	Par tout, en toute part
Ergens/	Quelque part, en aucun lieu

Waer het oock sy/	Quelque part que ce soit,
Waer henen?	Quelle part?
Waer zijn sy henen getrocken?	Quelle part se sont ils retirez?
Daer henen/	Celle part,
Sy gaen daer henen/	Ils s'acheminent celle part,
Op/Sus, sur,	Opt kerckhof/sur le cemetiere.
Op die middernacht	Sur la minuict. Onder/ soubs,
Sy voeren den krijch onder het deckſel der godtſruchtigh.	Ils font la guerre soubs le manteau de piëté,
Ouer tvelt/	Parmi les champs,
Ouer/oft achter straten/	Parmi les ruës,
Onder tvolck/	Parmi les gens,
Neder/ bas,	Beneden/ en bas, là bas
Van bouen neder/	De hault en bas,
Inden middel/	Au milieu,
Tegen ouer/	Vis a vis, a l'oppoſite
Naest/ vast an/	Ioignant, ou tenant
Rondomme/	Autour, à lentour,
Achterwaerts/	à reculons
Opwaerts/	A mont.
Opwaerts gaen/	Monter a mont,

Aduerbia des tijts. — Les Aduerbes de temps.

Wanneer/ quand,	Rarement peu de fois guere-sou
Selden/niet dickmael/	uent,
Altemet/somtijts/onderwij- len/bytijden/ somwijlen/	A la fois, parfois, aucunefois quelque fois,
Eenichdaechs/ eens/	Quelque jour,
Andermael/oft/voormaels/	Aultrefois,
Daer wy voormaels gewoont hebben/	Ou nous auons demeuré aultrefois,
Hoe dickmael/	Combien de fois, quantes fois,
So dickmael/	Autant de fois,
Dickwils/ dickmael/	Souuent, ſouuentesfois,
Menichwaerf/menichwerue/	Pluſienrs fois, maintefois,

Heden/hupden/	Huy, meſhuy,
Hupden d'daechs/	Aujourd'huy,
Den dach van heden/	Le jour d'aujourd'huy,
Morgen/ demain,	Overmorgen/ apres demain,
Des anderen daechs/	Le lendemain,
Den navolgenden dag	Le jour enſuyuant
Van dage te dage/	De jour en jour,
Dagelicks/ alle dage/	Iournellement, tous les jours,
Des dages/	Vn jour paſſé
Eenpaerlijck/ gedurichlijck/ witherdichlick.	Contiuuellement, aſſidue- lement, inceſſamment,
Altyts/altoos/	Touſiours, ordinairement.
Ghewoonelyck/na ghe- woonte/	Couſtumierement, à l'ac- couſtumé
Jaerlicx/ alle Jare/	Annuellement, tous les ans,
Alle maenden/	Tous les mois,
Alle weken/	Tous les ſepmaines,
Ghisteren/ hier — Eergisteren/	Auant hier, deuant hier, L'aultre hier,
Des auondts/	Au ſoir, au veſpre,
In den auondstondt/	ou jour falli, a nuict, fermée
Overanderen dag/	de jour à aultre,
Tegen den auondt/	Sur le veſpre,
Snachts/de nuict,	Op dage/ de jour
Ter middernacht/	A my nuict,
Nacht ende dach/	Nuict & jour
Te middag/	à my jour, à midi,
Vroech/smorgens/	Matin, ou matin, de matin
Nu/alreede/alreedts/	Ia, deſia,
Dan/alsdan/doen ter tijt/	Lors, alors, dõc, doncques pour
Van daer voort/van daer voort an/	Deſlors, deſlors en auant,
Nu voort an/ofte van nu voort an.	Deſormais, doreſnauant, ou do- reſcnauant, d'icy en auant.

Cortelijner/onlanckr/	Brief, briefuement, en brief, de
ofte eerlanck/	brief, naguerre, na guerres,
Tijdelick/vroech/ter	Tempre, tempestiuement, à
goeder tijt/	l'heure, d'heure debonne heure
Voormaels/hier voortijts/	Iadis, par cy deuant
Van oudts/	Anciennement
Te voren/	Parauant, auparauant
Hier te vooren/	Parcideuant
Oner lange/over lange tijt/	Pieça, de long temps
Voorleden/	Passé long temps
Het is een langhe wijle	Il y-ha long temps, ou
geleden/	il y-ha bonne pieçe
Hy en sal niet lange toeuen/	Il ne tardera guere ou
oft wtblijuen/	longuement
Daer en faelt oft gebreeckt	Il ne s'enfault
niet veel an/	gueres (pendant
Midler tijt/de wijle/	Pendant, cependant, ce temps
De wijle dat gheschiede/	Sur ces entrefaictes
binnen dien middelen tijt/	ou en ces entrefaites
Midler wijl oft tijt/ so lange/	Tandis, entant, tant que
Daer en tusschen/	Ce pendant que
Totter tijt toe oft so lange	Tandis qu'l fait beau
het schoon weder blijft/	temps
Totter tijt toe/	Iusques á tant
Dewijle men het siet/	Entant qu'on le voit
So vele alst in my is/	Entant qu' à moy
Nae/ daer nae/	Apres en apres
Seer haest daer nae/	Bien tost en apres
Hier nae/	Par apres, parcyapres
Daer na/naer dat/	Puis, puis apres
Na der sonnen opganck/	Puis, ou depuis le soleil leuant
Nu wel/hoe nu?	Et puis?
Sint wanneer?	Depuis quand?
Sint gisteren/	Depuis hier
Sint onlanck/	Depuis naguerre

Nu/van nu/nu van stonden an	/Maintenant, des maintenant, des à cest heure,
Euen nu/van stonden an/	Tout maintenant,
Staens voets/sonder vertoeuen.	Sur le champ.
Haestelijck/ Snellijck/ Ter stont/ Rasschelijck/	Subit, subitement, tout subitement, Soubdain, soubdainement, tout soubdainement, en haste, hastiuement, viste, vistement, tout vistement, tost, tantost, incontinent, tout à coup, prestement, couramment, à coup, promptement.
Nu/wanneer/nu dan/	Or, ōtes, ore
Wan het schoon also ware/	Ores qu'ainsy fust,
Nu eerst/	Orprime, orprimes, premier.
Nemmermeer/ noyt/	Oncques, oncquesmais, jamais.
Ick dede dat daer na niet meer/	Oncques puis je ne le fey,
Ick heb hem sint der tijt niet meer gesien.	jamais depuis je ne le vey.
Eewichlijck	à jamais, a tousiours a tousiours-mais, eternellement, sempiter-nellement, perpetuellement.
Ten laetsten	A la fin, à la parfin, en fin finale, finalement, finablement, en fin, au dernier.
Lestmael/lestent/	Dernierement, vltimement,
Van gisteren/	Des hier,
Van desen dage/	Des aujourd'huy.
Van myner Jonckheyt af/	Des ma jeunesse.
Van smorgens vroech/	Des le fin matin.
Van desen tijt af/	Des ce temps là.
Al schoon nu ter tijt/	Des maintenant, des ceste heure
Van so lāge als my gedenckt.	Des qui me souuient.

K Ouer

Ouer drij daghen/	passé trois jours, ou trois jours ha, ou, il y ha trois jours.
Nu ter tijt/	pour le present, pour l'heure presente, à present, presentement, à ceste heure,
In toecomender tijt.	A l'aduenir, pour l'aduenir.
Ouer ander dag.	De jour à aultre.
Sonder ophouden/	Incessamment, sans cesse, sans intermission, sans interualle, sans arrest.
Nu herwaerts/ nu ginswaerts.	Tant ça, tantost là.

Aduerbia des getals ende der ordeningen.	*Aduerbes* pour nombrer, & qui signifient ordre.

Eerstelijck/	En premier lieu, de prime face, de premiere entrée, tout premierement, premierement.
Ick en dorst hem eerstlijck niet anvallen/	Ie ne l'osay aborder de prime face.
Een mael/ Vne fois,	Tweemael/ deux fois.
Drijmael/ troiffois.	Viermael/ quatrefois &c,
Ten tweesten/	Secondement.
Ten derden etc.	tiercement &c.
Anderwerf/ wederom/	Derechef.
Van nieus/nieuwelijck/	De nouueau, nouuellement.
Gants nieuwelijck/	Tout de nouueau.
Naest/naestelijck/	Ioignant, ou, tenant,
Dit mael/ dese reyse/	à ce coup.
Met eener reysen/	A vn coup,
Eyndelijck/ ten laetsten/	Finalement, finablement.

Aduerbia om wat te versekeren,	*Aduerbes* pour approuuer, ou affermer.

Seker/sekerlijck/ Versekertlijck/gewisselijck/	Certes, certainement, Asseuréement, asseurement,
Voorwaer Waerlijck/	Certain, pour certain, Vrayement, pour vray, au vray.
Jae/ Ouy,	Waerom niet? Pourquoy non?
Also/ ainsy, parainsy,	
Also moet my God helpen/	Ainsy me face Dieu, ainsy me vueille Dieu aymer.
Ontwijfelicken	Indubitamment, indubitablement. sans doubte, sans faulte.
Ja waerlijck	Voire dea.
Ja en trouwen/	Ouy dea.
Het comt van den Grieken/	Il vient du Greck, ouy dea,
Ja en trouwen/ neen en trouwen/ Ma dia, ne dia.	non dea, Ma dia, ne dia.

Aduerbia om wat te loochenen oft te weygeren.	*Aduerbes* Negatifs, ou pour nier quelque chose,

Gheensins/	Nullement.
In geender maniere oft wege/	Nullement du monde.
Neen oft niet/	Non, non pas, non point. Nenny, ne, rien, riens.
Men schrijft ons niet meer dan of sy al doot waren.	On ne nous escrit non plus que si tous estoient morts.
Wilstu het niet hebben?	Ne le veux tu point?
Weetstu niet meer?	Ne scais tu plus rien?
Gaer oft gants niet/	Riens du tout, riens moins.
So boos ofte quaet alst mogelijck is/	Si mauluais que rien plus.
Hy is ons gants niet ongelijck	Il n'est en rien dissemblable à nous.

Aduerbia om wat te bewijsen	*Aduerbes* demonstatifs.

Siet hier/voi-cy	Siet daer/ voi-là.
Hier is de man/	voi-cy l'homme
Daer is de vrouwe/	voi-là la femme,
Hier is hy/	voy le cy
Daer ben ick/Me voi là	Daer is hy/voy le la
Daer ist/ le voy-la	Sulck/ tel,
Sulck is myne meeninge.	Telle est mon opinion.

Aduerbes om wat te vragen.

Aduerbes interrogatifs.

Waerom/ que,pourquoy,	Wat/ quoy.
Waerom hebstu my yet niet gesept?	Que ne me l'as tu dict?
Waegstu my wat?	Me demandes tu quoy?
Waeraf/waertoe/ waer met/	De quoy
Waer toe dient hem dat?	De quoy luy sert cela?
Daer is wel om met te betalen	Il y ha bien de quoy payer.
Waer an gebrecker?	à quoy tient il?
Waer toe dient dat?	à quoy sert cela?
Als/so gelyck/Comme.	Hoe/comment.
Ist als men sept?	Est il comme on dit?
Hoe verstaet ghy dat?	Comment l'entendez vous?
Hoe vele/hoe lange/	Combien.
Hoe vele looft ghy dat?	Combien faictes vous cela?
Hoe lange bistu wedercomen?	Combien y ha il que tu es de re
Of/ist / of sy daer is?	Si elle y est? (tour?

Aduerbia om te Antwoorden.

Aduerbes pour respondre.

Ja/ wel/ Ouy,bien.	Ja ick segt/ Ouy je le dy.
Ja oft wel het sal geschien/	Bien il fera faict.
Daerom/ om dat/	pource,pource que,parce. pourtant,pourautant.

Euen also / gelyck als/	Tout ainsy que,
Ghelyck als oft gelogen ware/	Tout ainsy que si c'estoit menty
Geerne/ met danche eñ wille/	Voluntiers,de bon gré,tout de
Ongeerne/teghen danck ende	Maulgre,bongre maulgré. (gré
wille.	

Aduerbia van der wysen ende maniere van doene/

Aduerbes de qualites.

Dese zyn ontelbick / ende eonen van alle Nomina adiecti ua gemaeckt worden/ daer toe doende ment,als / van Amable,sage. bon. Amiablement, lieffelyck/Sagement, wyselyck Bonnement, wel etc.	Ceux cy sont innumerables, & peuuent estre formez de tous noms Adiectifs. en adiou stant,ment,comme,de Amable,amiablement,sage, sagement,bon, bonnement.
Ouerandelyck/oft/ d'een na dander/	Alternatiuement. (blée.
Heymelick/diecktelick/	En cachette.par emblé,à lem-
Auerechts/oft/verkeert/	A l'enuers,a la renuerse,à rebours,
Auerecht keeren/	Tourner a rebours.
Op die nieuwe maniere/	à la nouuelle mode ou guise,
Op die oude wyse/	à l'ancienne.
Tonrecht/met ongelyck/	A tort. Op na/à peu pres
Achterwaerts/	A reculons
Gemackelyck/met gemacke/	à l'aise,aisément.
Ongemackelyck/	à malaise.
Ongeeren/noode/	Ennuy.
Op gebeurte/	A tour, par tournées.
Onmatelyck/ouerdadelyck/	Incontinement, excessiuement.
In den wtroep/met wtroep/	á l'incant,a la venduë (rant.
Met een wtroep vercoopen/	Vendre a l'incant,au plus of-
Met gereeden gelde/	tout comptant,à comptant.

Gereedt gelt maeckt mentgen te vreden/	Argent comptant ou argent manuel rend pluſieurs contents.
Met gereede gelden betalen/	Payer manuelement, ou, ſur le champ, comptant.
Al willens/ al ernſt/ ernſtlijck/ al weetens/	à eſcient, à bon eſcient, tout degré, a eſpreu, de propos deliberé
Eraſtelijck/ oft/ om gelt ſpelen	Iouer à bon eſcient.
In iock/ met geckernien/ ſpotte lick/ deur ſpel/ oft in ſpel/	Par mocquerie, par jeu, en ſouant.
Frayelick ende vuſtich gecleedt	Mignonement veſtu.
Onder tdeckſel/ bedecktelijck/	Soubs ombre, pretexte, couleur, ſmage.
Onverſiens/	a l'improuueu a deſprouueu,
Verradelijck	par trahiſon, proditoirement,
Vrienderlickerwijſe/	Par amitie.
Hatelick/ door nijdicheyt/	Par enuie.
Lieflijck/ wt lieffden/	Par amour.
Verſtoordelijck/ door gramſchap	Par courroux, choleretiquement.
Deughdelijck/	Vertueuſement,
Mannelijck/ Virilement.	Nuchteren/ a jun
Op/ oft/ ouer eynde/ de bout.	à peine, a grand' peine,
Nauwelicx/	à grand difficulté. difficilement
Swaerlijck/	Venuſtement, auec bonne grace,
Properlijck/ eerlick/ frayelick.	gentiment, gentillement.

Aduerbia bedupdende groothept oft veelheyt.

Aduerbes pour ſignifier qnantitez.

Meer/ pluis, d'auantage.	Niet veele/ guere.
Hoe langer hoe meer/	De plus en plus.
Den meeſten/	Pour le plus, tout au plus,
Den meeſten deel/	La plus part.
So vele/ ſo veere/ ſo langhe/	Tant, autant.
So veel als du wilſt/	Tant que tu vouldras,

Het regende ſo ſeere/ ende meer	Il pluuoit tant & plus,
So lange als hy mochte ofte conde/	Tant qu'il pouuoit.
Hoe wepnich het ſy/	Tant ſoit peu.
So lange als ick leue/	Tant que viuray,
Wy ſullen deen den anderen ſo vele toebrengen/	Nous apporterons d'autant, à l'vn l'aultre,
Gemint my ſo ſeer als ick v lief hebbe/	Aymé moy autant que je t'aymé.
Seer/ vele/ Moult, prou.	Seer vele/ Beaucoup.
Vele meer/	Beaucoup plus.
Te vele/ trop.	Min/ Moins.
Ghy maeckeg te vele/	Tu n'en fais que trop.
So wepnich alſt mogelijck is/	Le moins du monde.
Ten alderminſten/	Pour le moins, a tout le moins.
In clepner oft wepnigtijt/	En moins de rien.
Wepnich/ Peu.	Te wepnich/ trop peu.
Een wepnich/	Vn bien peu, quelque peu.
Op een wepnich na,	Preſque, à peu pres, quaſi.
Allenxkens oft metter tijt.	Peu a peu, petit à petit, pas à pas.
Allenxkens voortgaen/	Aller pas à pas.
Men gaet allenxkens verre.	Loing va on à petit pas.
Sachtelijck/ ſoetelijck/ heuſchelijck.	Tout bellement, tout doucement, tout bas, fort doucement, coyëment, coy ou, quoy.
Genoech/ Aſſez.	
Vroech genoech als het wel genoech is.	Aſſez toſt, ſi aſſez bien.
Int lange/ Au long.	Mit der tijt/ A la longue.
Vonen deſen	Oultre ce, oultre cela. En oultre. au ſurplus.

Aduerbia des onderscheeds.	*Aduerbes pour separer.*
Alleen, bysonder/	A part.
Ter syden/ besyden	De costé, à l'escart.
Eens deels/	En partie.
Achter/van achter/	Derriere, par derriere.
Ten achter/achterwaert/	Arriere, en arriere.
Wy zijn ten achteren/ oft verachtert/	Nous sommes en arriere.
Gaet henen achter my/	Va t'en arriere de moy.
Eer/ te voren/ Auant.	Van te vooren parauant.
Eer dat ick daer quam/	Auant que j'y vins.
Neder/om leech/ beneden/	Bas, embas, en bas.
Beneden an het water/	En bas l'eaue.
Ten alder nedersten/	Au plus bas.
Van onder an/	De puis le fin bas.
Van onder doot of in/	Par en bas.
Men salt van onder in doen/	On le mettra par en bas.
Hooch/ bouen/ lupde/	Hault, en hault.
Spreeckt lupde/	Parlez hault.
Van bouen/	Par en hault.
Ter rechterhant oft syde/	A la dextre, ou à la droicte.
Ter slincker oft luchter hant/	A la seneſtre ou a la gauche.
Deen bouen den anderen/	L'vn pardessus l'aultre.
Van onder/	Pardessoubs.
Van onder die brugge/	Pardessoubs le pont
Bysonderlyck/ principalyck/ voornt/	Singulierement, nommément, principalement, particulierement, specialement.

Om tsamen te vergaderen.	Pour assembler.
Tsamen/ te gader/	Ensemble, auec, en vn.
In een oft te samen vergaderen/	Assembler en vn.
Te gader/ gecoppelt/ (ren/	Ensemblement.
Te samen binden/	Accoupler ensemblement.
Daer met/ oft/ hier met/	A tant.
Hier met ist genoech/	A tant suffise.
Ghelyck/ tseffens/	Esgalement, pareillement.
Met eenen/ tsamen.	Ensemblement, quant & quant.

Om te vermanen oft voort te drijuen.	Pour exhorter, ou pousser.
Nu wel an/ tsa/	Or sus, or sa, or ça,
Nu wel an/ laet ons beginnen	Or sa commençons l'œuure.
Nu wel an voort/	Or auant
Voort/ Auant.	Wel an/ sus.
Wel an haest op/	Sus debout viste,

Volgen die Coniunctiones.	Les Conionctions ensuiuent.
Ende/ Et. (de/	Ock oft so wel/ aussy. (uais.
So wel die goede als die quaa	Aussy bien les bons que le mau-
Want ick heb u alsoo wel verthoont/	Car aussy bien vous ay je offensé.
Delgelycken/ diergelyken/	Pareillement, semblablement.
Hy is seer beroemt/ ende ock seer gelyckich/	Il est de grand renom, & pareillement treſheureux.
Inselyckes/ selfst/	Mesmement.
Selfst in myn huys/	Mesmement en ma maison.
Eer/ lieuer/ hoe wel/	Ainçois.
Maer/ Mais, ains.	Met/ mede/ auec, auecques.
Als ick gedaen hebbe/	Mais que j'aye fait.
Als ick ryck ben/	Mais que je sois riche.
Wyders/ bouen desen/	D'auantage.

Noch/oft/hoe wel/ Encore?
Hoe wel datter niet af en is/ Encore qu'il n'en ſoit rien.
Noch lachſtu daerom/ Encore t'en ris tu.
Hoor ick dy noch? (beter/ T'oy-ſe encore?
Ick en can niet meer/oft niet Ie n'en puis mais,
Daer is meer quaets volcx in Mais,pour/ Plus/ou / Magis/
der werelt/ il y ha mais de meſchans au mon
dan goet/ de,que de gens de bien.
Ja oock/ Voiremais,
Ofte/ ou. (ſyde/ Noch/ Ne, ny.
Noch op deen noch op dander Ne d'vn coſté ne d'aultre.
Ny,ſtaet voor een woort be- Ny,precede vne diction com-
ginnende van een vocale/als mençant par vne voyelle, com-
noch eenig dinck etc. me,ny aucune choſe,
Alſo/ der geſtalt/ De ſorte.
Anderſins/ (ſwijgen. Aultrement.
Anders will ick nemmermeer Iamais ne me tairay aultrement
Ten minſten/oft ten wepnichſten/ | Au moins, a tout le moins,du moins,pour le moins.
Dan alleen/wan niet/ Sinon, fors.
Wan niet al ten wepnichſten eenſ deels. Sinon du tout au moins en pattie.
Hoe wel/ Iacoit, ja-ſoit.
Hoe wel dat/ Cumbien que.
Het ſy ſo/wat ſchaedt dat/ Soit ainſi, ainſy ſoit.
Laet het ſo zijn/ Soit ce.
Mit ſulcken beſcheed | A condition,a telle condition, ſoubs condition, à la charge.
Wan het ſchoon ſo ware/ Poſe le cas,prenez le cas.
Of ick ſchoon gedaen hadde/ Prenez le cas que je l'aye faict.
Op dat/tot dien eynde/der oorſaecken halven/oft wille. { A fin, à fin que, a celle,ou, a ceſte fin, a ceſt effect,ou pour ceſt effect,a cauſe, a celle,ou ceſte cauſe, a cauſe de quoy, a l'occaſion,ou,moyen de quoy, a raiſon de quoy, de peur,

Op dat wy niet geſlagen en worden/ De peur que ne ſoyons batuz,
Want/ Car, Nadien/ nademael/ puis que.
Doch/ nochtans/ Toutesfois,
Nietemin/ Neantmoins.
Niet tegenſtaende/onangeſien Non obſtant.
In dien/ingevalle/ſo verre als Moyennant,en cas, ſoint.
Overmidts des gelts/ Moyennant de l'argent.
In dien dy hy zijn woord houd Ioint qu'il tienne ſa promeſſe.
Daerom/waerom/derhalven/ Parquoy,pourquoy,partant, d'autant, pourtant.
Derhalven moetmen ſeggen/ Partant fault il dire,
Derhalven dat ick niet begrijpen en can/ D'autant que ſe ne puis comprendre,
Angeſien/ (ſtaen/ Veu,pourueu,
Angeſien dat ick heb conen verſtaen/ Veu ce que j'ay peu entendre,
Angemeerckt/ Attendu, conſideré,
Gemeerckt die groote neerſtichevt die hy doet/ Conſideré la grande diligence qu'il fait.
So vele den anderen belangt oft angaet. | Quant au reſte, quant au demourant, quant au ſurplus.

Die Prepoſitiones. Les Prepoſitions.

Tot/ an/ in/ à.
Waer toe dat? A quel propos?
Met moeten/met ſtade/ A loiſir, à l'aiſe,
Tot mijnen gemaecke/ A mon-aiſe,
Op/ oft deur/ Par.
In mijnen naem/ Par moy,
Dat is uwe ſchuld/ De par moy,
Vier dagen ſanck/ Cela eſt par vous,
Op mijner eeren/ Par quatre jours,
Op mijnder trouwen/ Par mon honneur.
Op/ Aupres, jouxt, joignant. Par ma foy,
Op der maerckt/ Hier na by/ jcy aupres.
Op der poorten. Aupres du marché.
Ioignant la porte.

Ick come van der riuieren/	Ie vien d'aupres de la riuiere,
Op oft ten huyse/	Chez, Op u/ Chez vous.
Laet ons tot mijn huys gaen/	Allons chez moy,
Ten huyse van Jan/	Chez Iean,
Op haer/oft by sy/	Chez eux
Van wien comt desen dienaer hier?	De chez qui est ce seruiteur?
Tegen/ daer entegen/	Contre, a l'encontre, au contraire,
Tegen my/	A l'encontre de moy.
Tegens heuge ende meughe ende wille/	A contre cœur, a creue coeur,
Rondt om/	Entour, a l'entour, autour.
Rondt om haer/	Entour d'elle,
Hy is by synen persoon/	Il se tient a l'entour de sa perſonne.
Recht tegen ouer/	Vis a vis, a l'oppoſite.
Recht ouer onsen huyse/	Vis à vis de noſtre maiſon,
Naest/by/ vast an/	Ioignant, aupres,
Onder/ oft/ tusschen/	Entre, parmy,
Onder luyden van eeren/	Entre les gens de biens,
So goet so quaet/	Entre bons & mauuais,
D'een onder dander/	vn parmy l'autre,
Door die venster/	Parmy la feneſtre,
Op/ oft/ ouer die straten looper/	Courir parmy les ruës,
In/oft/gelijck/	En, es, Waerin/ En quoy.
In die hittichste dagen/	Es plus chauds jours.
Hy heeft gedaen gelijck een man van eeren/	Il ha faict en homme de bien,
Gheljck een schelm/	En vn meſchant,
Omtrent/	Enuiron, a l'enuiron,
Omtrent vier heuren/	Enuiron les trois heures
Binnen van binnen/	Dedans, au dedans,
Binnen der poorten/	Au dedans de la porte,
Buyten/ van buyten/	Dehors, au dehors,
Voor/ van voren/	Deuant, audeuant,

Entegen gaen/	Aller audeuant,
Midden/oft/dwersch door/	A trauers, de trauers,
Hy liep midden door dat veld/	Il courrut a trauers les champs,
Dweers/oft/ouersyde pemant ansien/	Regarder qu'elqu'vn de trauers.
Na/na dat/des volgende/	Selon, Iouxte,
Na dat ick mercken can/	Selon ce que je puis veoir.
Na den val/	Selon la fortune,
Na dat ick my te passe vinden sal/	Selõ que me trouueray diſpos,
Van Gods wegen/	Selon dieu,
Na dat beuel Gods/	Iouxte le commandement de dieu,
Langs d'water/	Du long de la riuiere.
Cranck van oogen ofte gesichte.	Malade aux yeux, ou malade des yeux,
Met hem/	Auec luy, Van hem/ d'auec luy,
Van op die wech/	Du chemin,
Op die rechte syde/	Du coſté dextre,
Van die slincke syde/	Du coſté gauche,
Ouer den berg/	Oultre le mont,
Op dees syde van den Rhijn/	Deça le Rhin,
Op geen syde van t'Schelde/	De là l'eſcauld.
Wy zijn onder die gene die bouen ons zijn/	Nous ſommer ſoubs ceux, qui ſont ſus nous,
Sint/sichtent/	De puis, des,
Van ouer vier jaren/	Depuis quatre ans
Van smorgens seer vroech/	Des le fin matin, des le poinct du jour,
Ontfangen van den menschē	Reçeu des hommes,
Het licht scheeden van der duysternisse/	Separer la lumiere des tenebres,
Sonder/	Sans, Sonder arbeid/ ſans peine,
Sonder des meesters weten/	Sans le ſceu du maiſtre,

Om/voor/	Pour,
Vwent haluen/	Om my/pour moy.
Myhent/haluen/	Pour l'amour de vous,
Omtrent/om/ van wegen/	pour mon regard,
Vwent haluen/oft/ van	Endroit, a l'endroit,
uwer syden/	à l'endroit de vous,
Wtgenomen/	Excepte, hors mis,
Wtgenomen ghy/	fors, sinon,
Na/ tegen/	Fors toy,
Wy gaen na der herbeerge toe	Vers, deuers,
Siet my an/	Nous allons vers le logis,
Laet ons die handen opheffen	Regarde vers moy,
na den Hemel/God danckē	Leuons les mains vers le
de voor alle syne genade,	ciel, remerçiant Dieu de tous
Werwaerts gady?	ses graces,
Na Vranckryck/	Deuers ou allez vous?
	Deuers France,

Vele Prepositiones zijn dickmael Aduerbia eñ die Aduerbia werdē somtijts Prepositiones.

Plusieurs Prepositions deuiennent souuentefois Aduerbes, & les Aduerbes sont par fois Prepositions.

For / is eene onscheedelycke Prepositio/ comende van dat Latijnsche woort Foras, als	For, est vne Prepositiō inseparable venante du Latin, Foras, comme
Mis doen/ mis daet/ qualyck oordeelen / na het geslachte niet arden/	forfaire, forfaict, forjuger, forligner, ou traligner.
Onedel/	Forlignant
Altemet comt daer een u by (ouermits die groote gelyckheyt tusschen o ende u) als/	Aucunefois est adiouste vn u (a cause de la conformité entre o, & u)
dwalen oft van den wech gaen/	comme, fouruoyer,
dwalinge/dolinge/	fouruoyement,

Sommige Prepositiones en de Aduerbia werden ooch gecompareert/als/	Aulcuns prepositions & Aduerbes ont aussy leur degrez de comparaison, comme,
Herwaerts an deser syden/	Deça,
meer herwaerts an deser sydē/	plus deça,
Gants oft meest herwaerts/	Tout deça,
Ouer/	Oultre,
Meer oft voorder ouer/	plus oultre,
Meest ouer/	tout oultre,
Op/ bouen/	Dessus,
Hooger op/	plus dessus,
Gants hooge/op t'opperste/	tout dessus,
Onder/	Dessoubs, embas,
Meer onder/	plus dessoubs, plus bas,
Gants onder/alder nederst/	tout dessoubs, tout au bas,
Buyten/ wt/	Dehors,
Naerder wt/meer wt/	plus dehors,
Gants wt/	tout dehors,
Spade/ late/	tard,
Spader/later/	plus tard,
Aller spadelickst/	tout au plus tard,
Goet/ Bon,	Beter/ Meilleur
Allerbest/	tresbon,
Quaet/ Mal, mauuais,	Quader/erger/ pire,
Aller quaets/	tresmal, tresmauuais,
Wel/ Bien,	Beter/ Mieulx,
Aller best/	tresbien,
Qualyck/ mal,	Erger/qualicker/ pis,
Aller qualickst/	tresmal,
Binnen/ Dedens,	Meer binnen/ plus dedens,
Gants binnen/	tout dedens,
Klepn/ petit,	Seer clepn/ fort petit,
Klepnder/minder/	Moindre, plus petit,
Die aller clepnste/minste/	tout le plus petit, tresperit,
Wepnich/ peu,	Wepniger/ Moins,

Veel/ Beaucoup,
Veel treves/
Veel meer/ Trop plus,
Veel/ Beaucoup,
Veel meer/ Beaucoup plus,
Ten aller meesten/ Tourle plus.

Hier volgt die Orthographie ende manieren om perfectelick Francoys te leeren lesen/ schrijven/ ende pronuncieren ofte uytspreken/

Cy ensuit l'Orthographie & la maniere pour parfaictement apprendre lire, escrire, parler, ou prononçer le, François.

Den ersten worden die letteren des A/ b/ c/ ghedeelt in makers Voyelles, ghenaemt/ a/ e/ i/ y/ o/ u/ Consonanten/ dat is voys mans, b/ c/ d/ g/ h/ p/ q/ s/ t/ x/ z. Halve voralen/ demy voyelles, f/ l/ m/ n/ r. Die twee Voralen/ i ende u worden oock Consonanten/ ende verkeren haer macht wanneer sy comen in een woort voor een van den anderen Voralen/ oft voor haer selven/ als hier/ Jay prins vivant, ick heb levendig ghenaughen.

Den ersten worden die letteren des A/ b/ c/ ghedeelt in makers Voyelles, ghenaemt/ a/ e/ i/ y/ o/ u/ Consonanten/ dat is voys mans, b/ c/ d/ g/ h/ p/ q/ s/ t/ x/ z. Halve voralen/ demy voyelles, f/ l/ m/ n/ r. Die twee Voralen/ i ende u worden oock Consonanten/ ende verkeren haer macht wanneer sy comen in een woort voor een van den anderen Voralen/ oft voor haer selven/ als hier/ Jay prins vivant, ick heb levendig ghenaughen.

A/ is duytsch/ ende is genaemt a Gallicè, een Voorsetsel/ oft Prepositio Dienende den Casus accusatif, als/ cela est vn sacrifice à Dieu, dat is Gode een offerhande. Dit Voorsetsel wort oock gebruyckt voor een Adverbium/ als/ ay crié à Dieu, Ick heb geroepen tot Godt. Ten derden bedupt A/ soo veele als/ heeft/ en comt uyt dat latijn Habet, als/ Quid habet ille? Wat heeft hy? Item Habet, als/ Quid habet Deus, wat heeft Godt? Die twee eerste A manierlick accent oft Prepositio is altijt ghenoeckt met een accent aldus à. Ende wanneer het van habeo, hebbe/ comt so wordt het geschreven met een voorgaende h. aldus ha, ghe wel dat die Franchoysen die h. niet en pronuncieren.

A/ is duytsch/ ende is genaemt a Gallicè, een Voorsetsel/ oft Prepositio Dienende den Casus accusatif, als/ cela est vn sacrifice à Dieu, dat is Gode een offerhande. Dit Voorsetsel wort oock gebruyckt voor een Adverbium/ als/ ay crié à Dieu, Ick heb geroepen tot Godt. Ten derden bedupt A/ soo veele als/ heeft/ en comt uyt dat latijn Habet, als/ Quid habet ille? Wat heeft hy? Item Habet, als/ Quid habet Deus, wat heeft Godt? Die twee eerste A manierlick accent oft Prepositio is altijt ghenoeckt met een accent aldus à. Ende wanneer het van habeo, hebbe/ comt so wordt het geschreven met een voorgaende h. aldus ha, ghe wel dat die Franchoysen die h. niet en pronuncieren.

C/ als sy staet voor e/ ende i/ wordt gepronuncieert als/ s/ als/ ceey/ Ditte/ voicy, siet daer/ commencer, beginnen.

C/ als sy staet voor e/ ende i/ wordt gepronuncieert als/ s/ als/ ceey/ Ditte/ voicy, siet daer/ commencer, beginnen.

Dese/ s/ genaemt by den Franchoysen ç à croc, wort oock gepronuncieert gelijck een s/ oft/ z/ als/ façon, prononcer, begin çon, prononcant/ gelijck een soo/ oft zo/ als/ façon, prononcer, begin çon, prononcant/ gelijck een zo/ oft so/ façon, prononcer, begin çon, prononcant/ gelijck een sso/ oft zzo/ als/ façon, prononcer, begin çon, prononcant/ gelijck een sso/ oft zzo/ façon.

Dese/ s/ genaemt by den Franchoysen ç à croc, wort oock gepronuncieert gelijck een s/ oft/ z/ als/ façon, prononcer, begin çon, prononcant/ gelijck een soo/ oft zo/ als/ façon, prononcer, begin çon, prononcant/ gelijck een zo/ oft so/ façon, prononcer, begin çon, prononcant/ gelijck een sso/ oft zzo/ façon.

E. met een accent gheschreven wordt altijt gepronuncieert als/ e/ in Mer/ Ver/ Fer/ Amer/ Aller/ Hyver/ Enfer/ Chanter/ Parler/ Aymer/ Donner/ Escrire/ Lire/ Escrivoir/ Escrivain/ Escrivant/ Escrivoit/ Escrivoient/ Escrivez/ Escrivons/ Escrivois/ Escrivoyes/ Escrivoyons/ Escrivoyez/ Escrivoyent/ Escrivoyoit/ Escrivoyoient/ Escrivoyez

de/La cholere, haestighe gramschap.

Wanneer voor dobbel ll/ een i staet/ dan wordt die leste l/ wtgesprokē gelijck een j Consonant/als/ Bailler, geuen. Hier worden wtgenomen/ Ville, een stadt/ Mille, duysent/Million, duysentmael duysent/Estoille, een sterre.

Qu, doet euen so vele als een k/ als/ Que dit on? wat segt mē? Quād sera ce? wāneer salt zijn? Qui est la? Wie is daer? S. besloten wesende tusschen twee vocalen / heeft een geluyt ghelijck een z/ als in raser, scheeren/ Maison, een huys/ chose, een dijnck. Maer alsser een Consone voorgaet/ soo prononceertment harder/ ende met een steercker adem/ als in haulser, opheffen/ penser, meynen/ chausses. hosen oft kausen.

X, Int eynde eins woords wordt wt gesproken gelijck een s/ als/ mes yeux, mijne oogen/deux, twee.

Diphthonguen Ai of/ay, oi, ei, eu, ou au.

Ai, oft ay, Wordt wtghesproken gelijck ei/ als / Le Maistre, de Meester/ wtghenomen wanneer daer een g, ofte l, na volgt/ als/ Ailleurs, elders/ Montaigne, een berg / peindre oft paindre, schilderen/atteindre, oft attaindre, geraken.

Oi, oft oy, Moet gants claerlijck wtgesproken worden/ghelijck die oude Grieckische oi, als/ Langue Françoise, Fransoysche sprake La foy, dat gelooue/ Le foye, die leuer.

Ei, In sommighen Verbis in den onvolcomelijck voorleden tijt/ wordt wtgesproken gelijck een i, als/ Il veit, hy sach/ Il feit, hy dede. Eu, bleu, blau/deux, twee/ceux die gene.

Ou, Wordt wtgesproken gelijck die ouerlantsche deutsche u/als/ Tout mon bien, al mijn goet.

Au, Wordt op die Latijnsche wijse wtghesproken/eñ op die Grieckische/als C'est vne grand'audace, Het is eene groote stoutichept.

Fransoyse diphthonguen Aa, Ao. Ea. Ee. Ey. ia. ie. io. oa. oe. vi.

Aa, Wordt anders niet wtgesproken dan gelijck een a/ als/ Aage, Ouderdom oft ionckheyt / des son jeune aage, van ioncks op.

Ao, Daer wordt niet meer dan die o ghehoort / als/ Aorner, vercieren.

Ea, Wordt wtgesproken als een a/ gelijck/ A Dieu est la vengeance, die wrake behoort God toe.

Ee, Die eerste é/ met den accent wordt harter wtgesproken dan die ander/als/ Elle est mariée, sy is gehijlickt

Ei, Dit is een Ei, ghelijck die Griecken hebben/ want hier hoortmen beyde die letteren/ als/ Il neige, het sneewt.

ja, Hier wordt die j, een Consonant/ als/ jamais ne veistes la pareille, du hebst der gelijcken niet gesien.

Ie, Hier moet men beyde die letteren hooren / als/ Ce n'est rien, dat is niet/chien, een hont/mien, mijn/tien, dijn.

Io, Hier moet men die i/ nauwe hooren/ als/ nous le disions bien, wy seydent wel.

Oa, Hier woordt o. ende a. beyde gehoort / als Poale / een stoue/ Foarre, stroo.

Oe, Wordt wtghesproken euen gelijck die duytsche die ö. prononcieren / als / C'est vn bel oeuure, Het is een schoon werck/Moele, marck.

ui, oft uy. Hier moetmen die letteren beyde hooren/ als/Iusques á nuict close. Tot den duysteren nacht toe/nuyre, beletten oft schaden/ennuy, verdriet. vuyde. ydel.

Volgen Triphthonguen,

Eay, eau, eoi, jei, ieu, oeu, oei, oui. oei, vuy,

Eay, Als geay, ou, gay, een kauwe/oft roctaert.

Eau, Hier worden die letteren onder den anderen gehoort/ bon eau, goet water/ veau, een kalf.

Eoi. Hier wordt die e afghebeten/ Ie suis bourgeois, ick ben burger.

Iei, Euen of die leste i daer niet en ware/ C'est vn vieillard, het is een oudt man.

Ieu, oft yeu. Gelijck die Latijnsche iu. Dieu est par tout. God is alderwegen / yeux, die oogen.

Oei, So dat men die/i/niet en hoort/ auoir l'oeil au guet, een ooge int seyl hebben.
Oeu, Alle die dry letteren onder den anderen/Ma sœur, mijn suster/ mon oeuure, mijn weerck voeux, beloften.
Oie, Euen of die i/daer niet en ware/ils vouloient, sy wouden.
Oui, oft ouy, Euen gelijck die voorgaende/als of die i/ daer niet en ware/bouilly, gesoden/bouillir, sieden/mouillir nat maken.
uei, Euen of die i/daer niet en ware/als/dueil oft doeil, droeffenisse druck/cueillir, vergaderen.
ueu, Als gueux, schudde/ deuchniet / la geule, die kele / à gueule bée met gapende mondt.
Vuy, Euen gelijck die duijtschen die/w/prononcieren/le pot est vuyde, de canne is ledig /
In die dry navolgende diphthonghen wort die eerste vocale verswegen/ als/
Ea, je mangeay, ick at / tu mangeas, ghy aet/ tu nageas ghy swemden/ nous nageasmes, wy swemden.
Eo, Als/nous nageons, wy swemmen/nous mangeons/wy etē
ue, Langue, die tonge/ quel, welck/ quand, als oft wanneer.

Die deelinge ofte scheydinge der diphthonguen geteeckent met dese .. punctkens

Ai, Wordt gedeelt in/ Païs twee sillaben/ een landt/
Au, Wordt gescheyden in/ Aüoir, hebben/ Naürer wonden/ quetsen.
Ea, Wordt ghedeylt in Feäl, ghetrouwe/ Neänt niet. C'est mon feäl amy, ou mon leäl ou loyal amy, het is mijn getrouwe vriendt / Fait neänt, vault neänt, homme de neänt, een deuchniet.
Ei, Wordt gescheyden in deïté, Godheyt/
Eu, In Leüer opheffen/ Leüres Lippen/
Oy, Wordt gescheyden in Möyse, Moyses/Löys, Lodowijck
Ou, Wordt gedeylt in oüailles, schapen ofte vee.

Ia, Wordt gedeelt in Viände cost/spijse/ diäble, de duyuel.
Ie, Wordt gedeelt in Mariër, houwen/ Niër, loochenen/furieux, dol/ liësse, genoechte.
Io. Wordt gescheyden in Phiöle, een gelas daer men water in doet oft houdt.
ui. Wordt gedeilt in Circuït, ommeganck/Püir, stincken

Sommige Triphthongen worden oock gedeilt.

Eoi, Wordt gescheyden in Veöir, sien/ Cheöir, vallen.
Ieu, Wordt gedeilt in Enuiëux, nijdich/ Odiëux, hatich.
Oie, Wordt gedeylt in Ioyë, blijschap/ Voyë, wech.

Die eerste gemeene Regule.

Vwanneer datter een woord comt waer van die leste letter een consonante is/ ende het navolgende woord begint oock met een consonante / altoos die consonante van den voorgaenden woorde moet verswegen zijn/ende niet wtgesproken / al comender oock drij oft vier sulcke woorden oft meer achter een/als hier/vous m'auez faict grād tort, quand vous m'auez prins mes liures, Alle die leste letteren van dese voorschreuen woorden moeten verswegen zijn/ wtgenomen twee / te weten/t van tort, want men daer rust / ende/ s van liures, want na s en comt geen Consonante. Hier moet men oock meercken dat die Fransoysche f,l,m,n,r, geen Consonanten/maer voor halue vocalen ghehouden worden/ghelijck te vooren geseyt is. Dese voorgaende regule heeft dan drij exceptien. Ten eersten van dese regule worden wtgenomen Consonanten van moorden daermen op rust/ als men leest/ ghelijck voorseyt is van tort, want daermen rust/ moet men prononcieren die leste letteren. Ten tweeden / wanneer die leste letter van den voorgaenden woorde is een van desen vijfen haluen vocalen oft Liquiden, f,l,m,n.r, als hier/ Le vif sera jugé die leuende sal geoordeelt werden/daer wordt f/ ende s/ mal canderen volgende beyde geprononcieert/ also/ le sel premier

sur la table, dat sout eerst op die taeffel / daer worden oock l/ ende p/ r/ ende s/ na malcanderen al geprononciert/ desgelijcks/ le nom du seigneur. de name des Heeren / daer worden oock m/ ende d/ naer malcanderen gheprononciert / mon filz, mijn sone/ daer worden n. ende s. na den anderen geprononciert. Ten derden / wanneer s comt int eynde van den naemen plu. num. dat is/ vele dinghen beteekenende /als hier/ les liures de pierre. die boecken van Pieter/ daer wordt die s/ int eynde des woordts geprononciert om datmen van vele boecken spreeckt.

Nochtans en moetmen niet perfectelijck wtspreken/ s/ in dese oft diergelijcke woorden les, mes. tes. ces. nostres. ses. vostres, elles. hoewel dat sy pluralis numeri zijn / ende een consonante daer na comt/ als hier/ mes cousins, tes douleurs, ces garçons. Hier wordt s/ van mes. tes ende ces. niet perfectelijck geprononciert / maer alleen ten haluen. Maer als daer een vocale na comt/ so wordt die selue s/ volcomelijck geprononciert/ als in mes amis. tes ennemis &c.

Die tweede Regel.

Wanneer st/ comt na een a, in een woord/ dan wordt s, geprononciert/ als/ Astrologue, Pasteur. chaste. ende diergelijcken wtgenomen/ hastif. haster. gaster. taster. chastier. daer men s, niet en prononciert.

Die derde Regel.

Wanneer st/ comt na een e/ en prononciert men s niet/ als Estreiner, handtgiften/ Estrangler, prestre. prester. feste, cest, est. prest. Wtghenomen manifester. estimer. estime. reste. peste. protester. molester, predestiner. honeste. deshoueste. deshonestement. daer men s/ prononciert.

Die vierde Regule.

Wanneer st/ compt na i/ men prononciert s/ als / distance, histoire. cisterne, &c. wtgenomen/ maistre, paistre. cloistre, croistre, ecclistre, oock wanneer st, d'eynde van den woorde is/ als/ dist, feist, vendist &c. daer en prononciert men s niet.

Die vijfste Regule.

Wanneer st/ comt na o, dan en wordt s/ niet geprononciert als nostre hoste sera tantost apostre. luttel wtgenomen/ Coste. postuler. postulation, postposer, posterité, posterieur, posteau, obstacle, obstine. obstination. obstinéement, apostat, apostolicque. poste. La poste ha parfaict la chose a ma poste. de post heeft die sake volbracht naer mijnen sin/ chose faicte à poste. een dijnck al willens gedaē. Als st/ comt na b, so wordt s/ geprononciert als in abstinence, obstiné &c.

Die seste Regule.

Wanneer st/ comt na u, dan wordt s, gheprononciert/ als/ iuste. iustice. iustement &c. wtghenomen daer ou voor staet/ als in/ coustume, accoustumer, cousturier, coustumieremét. coustumier, cousteau, coustelet, coustelas, coustillier. coust. couster. coustange. accoustumance, accoustrer. adiouster &c. Maer comende na dese twee syllaben au, eu, machmen s, wel prononcieren/ als in Austere. austerité, aussy. Ausbourg. austruche. Eustace, ende dergelijcken.

Die seuenste Regule.

Die s, voor b. c. d. f. g. m. n. p. q. r. s. in een woord / en wordt niet geheel wtgesprooken maer een weynich. Voor b, als/ desbrider. esbatre &c. Voor c, ende na e/ als esclaue. eschauffer. escume. escheuin, escouuette &c. Voor d/ als/ desdire. desdaigner &c. Voor f, als in desfairé. deffier, desflourer &c. Voor g/ als/ desgeller, desgouté &c.

Voor l, als/ Masle, mesler, eslire. isle. brusler &c.

Voor m, als/ blasmer. mesme. tesmoing. abisme &c.

Voor n/ als/ Chesne. asne, fresne, mesnage &c.

Voor p. als/ Aspre, espaule, esprouuer. Weynich wtgenomen met Crispin. crispinian. esprit, prosperité. prosperer, spirituel,

 desputer.

Voor de q/Iusques,desquelles, esquelles &c.
Voor r/desrober,desraciner &c.
Voor ſ/ desseruir,dessoubs,dessus &c.

Die achste regule.

Als m/compt in eenich woordt voor b.m. oft p. moetmen voor de m/ prononcieren n/ ghelijck in de Latijnsche sprake/ alsſt blijckt by desen exempelen oft diergelijcken: Embrocher, immortel,emprunter,imprimer &c.

Die negende Regel.

Als g/comt in een woordt voor n/men moetse prononcieren als een n/gelijck in de Latijnsche sprake/als in Cognoistre,digne, indigne,peigne &c.

Die thiende Regel.

H in de Fransoysche sprake en is oock niet gheachte voor vocale/oft consonante/ niet meer dan in de latijnsche sprake.

Die elfste Regel.

S gestelt tusschen twee vocalen heeft het gelupt van der Z. gelijck in de Latijnsche tonge/als in cause, aise,arrouse.

Die twaelfste Regule.

Na/au/ou/ende/eu/en prononciert men l niet/als/Aultre, aultrement,hault,moult,cieulx,oultre,eulx.

Die derthienste Regule,

Die vocale e/woordt in twee manieren geprononciert/wante in sommighe woorden woordt sy scheerpelijck ende volcomelijck geprononciert gheteeckent met eenen recht opgaenden Accent/aldus é/oock wat letter datter na comt/ gelijck in desse navolgende woorden/ verité. charité, aymé, iniquitéz, necessitez,perfueréz,oséz,vouldriéz,diuisés,aymée,diuisée. In sommige woorden woordt e/ slap ende onvolcomelijck geprononciert ende is ongeteeckent sonder accent e/ gelijck in desse navolgende woorden / Malice, mensonge, richesse, j'ayme,je disne,se chante,ils chantent,disnent,ayment.

Ende wanneer datter een ander woordt na comt daer van die eerste letter een van den vocalen a, e, i,y, ou/is/ dan en woordt die e/niet geprononciert/maer die syllabe welcke op a vallen soude valt op d'ander navolgende vocale/ als/ Bonne à manger,vne aultre y sera,vn liure,ou,vne vsance,honeste homme &c.

Wanneer nu twee vocalen na den anderen volgen/in twee verscheyden woorden/soo woordt die eerste namelijck a/ofte/e eñ i wechgenomen door een Figure ghenaemt Apostrophos. latende een half maentkin bouen op die naest blijuende letter als/ſ'eſtime qu'il auoit l'audace,ſ'il euſt voulu. Ick achte dat hy die stouthept wel hadde in dien hy hadde gewilt/ voor/je estime que il auoit la audace,si il eust voulu.

Daer is oock onderscheed tusschen Apostrophos.ende Synalephe. Want Apostrophos (alsso gesyt is) neemt die eynde lijcke vocale des woords gants weck/ so dat sy geensins gheschreuen noch wrghesproken en woordt/ maer Synalephe, oste Collisie laet die vocale geschreuen/ ende alleen int wtspreken woordt sy verswegen ende op geten/gelijck hier / Esperance en Dieu fault auoir Carel' vault mieulx qu'of ny auoir.

Waer die laetste vocale e in dat woordt Esperance, woordt verswegen ende opgeten int wtspreken/om dat een ander vocale het beginsel is van het navolgende woord/ende moet wt gesproken wordē Esperancen hoe wel dat men schrijuen moet Esperance en. Onderwijlen woordt oock die voornoemde e oft syltabe le/om des dichts wille/oft om het beter gelupd der pronunciatien wille/wechgenomen/gelijck in den voorgaenden dichte Car el' vault, waer el', staet voor elle gelick oor/pri' suppli', com', hom', quel',tel', recommand' voor prie supplie. comme, homme, quelle,telle, recommande, also oock Grand' chose voor grande chose, quelle qu'el' soit voor quelle que elle soit ende dit om dat die Pronuntiatie ofte wtsprake alsoo te

letter is/hueldt al geschiet door een Figure geheeten van den Grieckem Apocope een verconstinge ine eynde des woorts. Door dat woorde int midden verlort worde/ als/ latra, patra, vraiment, hardiment, donera. also doen de Latinisten/ diuum, duum, virûm, voor diuorum, duorum, virorum. Door dese selue Figure wordt een verdroht woord ock gantz met een ander sin een verreemdight/ als/ áuous, voor auez vous, qu'áuous voor qu'auez vous? máuous voor m'auez vous? náuous voor n'auez vous? Welck by den Grieken dickmael geschiet. Kaigo voor kai ego. Een derden doet dese selue Figure worden twee vocalen verlorn/ ende wrghelgenoken als maer een lange/ als/ penitez. ghelijck penéz. Pharisée voor Pharisée. dat is/ pharisæen. Alloo legt men also een/ nonnúlement, dage ou dagemaerkende van twee silleben esne/ ghelijck ock die Latijnsche schelders aëripes voor aëripes, als Antonius schrijft.

Vincunt áripedes ter terno Nestore cerui.

Dese letteren worden gheschreuen ende niet ghelesen/ bewijsende alleen den oorsprouck/ waer af die woorden sijn ghecoemen/ het sij van den Latijne ofte van den Griecksche/ als.

A. in Bailler, gapen/ oft geeuwen.
B. in Plomb, loot/ ie doods, ick maste ofte den schuldich/ prebare, proeuen.
C. in Poincte, een punt/ saincte, heylich/ saincte, ghebaen ofte gemaect. Ook int lesse van die woorden als/ een Confonne/ als in auecluy, met hem.
D. in Adiourner, voor recht ontbiet/ Aduocatier, Aduocaet

E. in je mangeay, ick ete/ vn seel, een Segel.
G. in loing, groote lange/ cognoitre, kennen.
H. in honneur, eere/ homme, menschs.
L. in eulx, haulter, sprijngen/ autre een ander.
P. in compte, rekeninge/ escripture, schrifture/ temps, tijt.
R. in arrester, arresteren/ stande ofte op houden/ ce verray, ick sal besien/ larrecin, dieuerye.
S. wordt aldermeest verschreghen/ ghelijck te voren ghesept is.
T. in Lettre, een Letter ofte Brief/ haulte, hooghe/ ingrate, onbanckbaer/ deront s'aymans, sullen haer felijen lief ghebben/ Daermen leest Seron. Moult d'autres choses, veel andere saken/ welck gelesen wordt/ mou d'autre chose, &c. als.

T, staende voor een i, als nae die selue i volcht noch een anders vocale/ dan wordt die t, ghepronuncert ghelijck een s, als in Detraction, Tribulation &c. Ghelijck ock in die ghelijckcomige Latijnsche woorden/ Detractio, Tributario &c.

V. naer een Q. oft G. wordt verswegen als in quare, querre/ qua, que, qui, ka/ ke/ ki/ bague, langue, longue, &c.

FINIS.

B	cromb	e
c	blanc, turc	che. que.
d	grand	e
e	aimé.	ée
f	fugitif, ou fuitif.	ue
g	long, maling	ue ne
i	obei	e
al	liberal	e
el	cruël	le
il	fertil	le
ol	fol	le
ul	seul	e
m	nom	o
n	voisin	e
p	loup	e
q	turcq	e
ier	mesnagier	e
jr	cuir	o
or	or	o
ur	pur	e
as	gras	se
es	espes	se
is	mis	se
os	gros	se
t	petit	e
v	venu	e
eux	courageux	se
y	amy	e
z	frez	che

Mettez Enfans voz esprits non deceuables,
A ce liuret petit, à fin de le scauoir.
Prenans en gré les opuscules prouffitables,
Puis qu'on ne peut faire que son debuoir.

PSEAVME. 112.

Humbles Enfans pleins de mansuetude
Si vous voulez auoir loz & renom,
Faites debuoir de mettre vostre estude,
De collauder du hault Seigneur le nom.

Ghedruckt tot Rotterdam by Dierick Mullem.
Anno. M.D.LXXVI.

1710 van Hoogstraten
deel 1/4

DOP m. *Door den dop breken*, Hooft in de N. Hiſtorien 42. *Den lezer met den ydelen dop paeyen*, Vondel in de Aenleidinge.

DOREN m. *Om hem dien doren in den voet te houden*, Hooft in Henr. den Grooten, 170. *Hy ſtelde den doren*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

DORP o. *De Graef ſterkte het dorp*, Hooft in de Hiſt. 255. *Ter ſchande van het dorp*, Vondel in Hor. 11 b., 13. L.

DORST m. *Om den dorſt te leſſchen*, Hooft in den Inh. van Granida. *Eene bron, die zynen dorſt leſſche*, Vond. in den Inh. van Samſon.

DRAEI m.

Ik zie de zeven ringen
Des hemels huiſtervaſt aen uw bekoorend zingen,
En hunnen draei aen tram van dat geſchal verplicht,

Hooft in de Verſch. dichten, aen Arbele. Vint men het ergens vr. by hem, men moet het rekenen voor eene drukfeil, dewyl my uit zyne ſchriften gebleken is, dat hy voor 't mannelyk geſlacht is.

DRAEK m. *Door den draek*, Vondel in 't berecht voor Luciter.

DRAET m. *By vervolg van den draet*, Hooft in de Hiſt. 59. *Let wel op den draet van uwe rede*, Vondel in de Aenleid. De Heer van Zuilichem zeker heeft 'er wel op gelet in den aenvangh van zyn' Hofwyk:

Wie kent den draet van 't leven,
Hoe kort hy is, hoe taei?

Myne

Myne meening zal men vatten uit het gene ik geteekent heb over het woort DIENST.

DRAF m. *Het verlangen dubbelt zynen draf*, Hooft in den 30 brief. *Ik zette dit vaers op uwen ruſtigen draf*, Vondel in d'opdr. van Adonias. Zoo is't ook, als 't genomen wordt voor ſpyze der varkens.

DRAGT v. *Verbiedende d'openbare dragt van geeſtelyk gewaedt*, Hooft in de Hiſtorien 712. *Hunne dragt veranderen*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade

DRANG m. *Dat zy den drang naa zich zouden ſlepen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 100. *Met eenen drang*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

DRANK m. *By den drank*, Hooft in de Hiſt. 113. *Zy zag den heiligen drank zwart woraen*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

DREIGEMENT o. *Dit dreigement*, Vondel in den Inh. van Edipus.

DREK m. *Door den drek te ſtappen*, Hooft in den 62 brief.

DREMPEL m. *Als hy de zool over den drempel zette*, Hooft in de Nederl. Hiſt. 59. *Onder dien drempel*, Vondel in Virgilius 8 Herderskour.

DRIFT v. *Met een ſchandelyke drift*, Hooft in Tac. 1 b. *Pelagius wankelde wel viermael in zyne drift*, Vondel in het Berecht voor Adam.

DRIL m. *Laet ons mee dwerlen op haren dril*, Hooft in den 126 brief.

DROES m. *Durft men den Tooneeliſten den danſſenden droes op het lyf ſchenden*, Vondel in zyn Toneelſchilt p. 8.

DROM m. *Met eenen geweldigen drom*, Hoo
in Tac. 1 b. *In eenen dikken drom*, Vondel
Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

DROMMEL m. *Te doen beloopen eenen drom-
mel van nootlykheden*, Hooft in Henr. den Grooten
109. *Zoo draeft de prins den drommel voor*, Vond
in Koning David Herſt. 33.

DRONK m. *Deurzwelgende onverſaegdeſt
den dronk, die hun de laetſte was*, Hooft in de Mec
p. 30. *Met eenen ruſtigen dronk*, Vondel in Virgilius
5 Herderskout.

DRONKENSCHAP v. *In zyne dronken
ſchap*, Vondel voor Edipus.

DROOGTE v. *De nood der driejarige droogt*
Vondel in d'Opdragt der Gebroeders.

DROOM m. *Uit den droom helpen*, Vondel in
d'opdragt van Adam.

DRUIF v. *Met krachtig nat gy zwellen doet de
druif*, Hooft in den CIV Pſalm.

DRUK m. *De verongelykten uit den druk te
helpen*, Hooft in de N. Hiſtorien 173. Ook in eene
andere betekeniſſe: *De miſſlagen in den naeſten druk*,
Vondel voor Joſef in Dothan. Zoo is ook AF-
DRUK, hier van geſproten: *Van waer de Ko-
ninglyke gezant my gewaerdigde eenen afdruk toe te
zenden*, Vondel in d'opdr. der Feniciaenſche Gebroe-
ders. Ook NADRUK: *Gebreken van kleenen of
grooten nadruk*, in d'opdragt van Koning David in
ballingſchap.

DRUP of DROP v. *Van eene drup bloets*,
Hooft Hiſt. 506.

DRUPPEL m. *Zy namen een opzet om zich
tot*

tot den laetſten druppel blocts toe te weeren, Hooft H.
219. *Het vee proefde niet eenen druppel*, Vondel in
Virgilius 5 Herderskour.

DUIF v. *Ziende de duif de wieken klappen*,
Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

DUIM m. *Als 't ſchip geenen duim boorts boven
water had*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Hiſtorien.
Van mynen duim gemeten, Vondel in d'Altaergeheim.
p. 85.

DUIN v. *De zee omhelſt de duin*, Vondel in de
Leeuw. p. 15.

DUISTERNIS v. *In dikke duiſterniſſe*, Vond.
in Virg. 6 b. der Eneade.

DUT m. *Uit den dut helpen*, Hooft in de N.
Hiſtorien 134. *Help my uit den dut*, Vondel in
Joſef in Dothan.

DUUR m. *Bewint van kleenen duur*, Hooft
in den 23 br. *Wie den duur bezet*, Vondel in de
Beſpiegelingen 2 b. p. 72.

DUW m. *Door eenen duw van minlyke aenſpraek*,
Hooft 963.

DWANG m. *Het gerucht zwol door den dwang*,
Hooft in Tacitus p. 314.

E.

EBBE v. *Nemende de ebbe te baet*, Hooft in de
Hiſt. 13. Dogh Vondel zegt in Virgilius 10 b.
der Eneade, *Het ebbe*. Ik zoude het eerſte gebruiken,
en volgen het varend volk, dat zegt *de ebbe*, *de
voorebbe* enz. Zoo doet ook de heer Moonen.

ECHT m. *Den echt t'aenvaerden*, Hooft in Henr. den Grooten 131.

EECHENIS v. *Daerna doorboortze hem zijn slinke eechenis*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

EEDT m. *Toen ontſtoeg de Keizer d'onderdanen van den eedt*, Hooft in de Hiſtorien 3. *Het welk met eenen dieren eedt beveſtigt wordt*, Vondel in de Voorreden van Joſef in 't Hof.

EEKEL m. Vondel in Ovidius Herſchepp. 7 b.

Gelyk wanneer de herfſt, in't krimpen van de dagen,
Den rotten appel van den boom ſchud, als onnut,
Of d'akkerman in 't wout den eekel nederſchudt.

EEMER m. *Met den bodemloozen eemer*, Vond. in de Herſch. 4 b. Zie EMMER.

EEMS, Een rivier in Duitſchlant, v. *Aen de Eems*, Hooft in Tacitus 1 boek.

EENDRAGT v. *Daer werd met wondere eendragt gevochten*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 786.

EER v. *Het ware dienſtigh hun d'eere te ontzetten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 51. *D'Onroomſchen ſtaen deze eer toe*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingſchap.

EEU v. *By de bedorve eeu van Noë*, Vondel in d'Opdragt van Noah.

EGGE o. *Dat d'akkerman het zware egge op holle helmen ſtoote*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten. Maer Moonen ſtelt het in zyne Spraekkunſt vrouwelyk.

EIGENDOM m. *Schynende de zee grooten eigendom te rekenen*, Hooft in de Nederl. Hiſt. 26.

EIGENSCHAP v. *Op welke eigenſchap*, Hooft in d'opdr. der Ned. Hiſtorien.

EIK m. *Op den gewyden eik*, Vondel in Virgilius 7 Herderskout.

EILANT o. *Na 't eilant*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 15. *Een eilant, dat magtigh ryk was*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

EIND o. *Het uterſte eind*, Hooft in de Hiſt. 42. *Naer het einde*, Vondel in de Voorrede voor Joſef in 't Hof.

EISCH m. *Uit den eiſch*, Hooft in de Hiſtorien 400. *Naer den eiſch*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt. *Naer den eiſch van Godts wet*, Vollenhove in zyne eerſte Predikaetſie van de Heerlykheit der R.

EL. m. *Men meet de deugt by de elle niet*, Hooft in den 35 brief.

ELEFANT m. *Een zyner ſchepen, dat men den Elefant noemde*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 307.

ELEMENT o. *Het element des waters*, Vond. in zyn Toneelſchilt p. 6.

ELENDE v. *Tot overmaet der elende*, Hooft in de Nederlantſche Hiſtorien 834. *Verlos my uit deze elende*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

ELS, een boom, m. *Op den Els*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

ELVE, een rivier in Duitſchlant, *Aen gints zyde van de Elve*, Hooft in Tacitus 2 boek.

EMMER v. *Marcellus eiſchte den emm*
Hooft in Tacit. 4 boek der Hiſtorien. *In den emm*
Vondel in Hecuba p. 23.

ENGEL m. *Uit den mont van Goát, of e*
Engel, Vondel in zyn Toneelſchilt p. 5.

ENGTE v. *D'Onderadmirael kruiſende de eng*
Hooft in de Nederl. Hiſtorien 15. *In zulk eene eng*
Vondel in Hor. Dichtkunſt.

ENKEL m. *Tot den enkel*, Vondel in d'Altaer-geheimeniſſen 133.

ENTE v. *Om een vruchtbare ente in de kloof te zetten*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

EPPE v. *Van bittere eppe*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.

ERF o. *Het vaderlyk erf*, Vondel in Horatius 12 Lierzang.

ERFGENAEM m. *'t Recht van den wettigen erfgenaem*, Hooft in de Nederlantſche Hiſtorien 26. *Denk om uwen erfgenaem*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade. Van een vrou geſproken, wordt dit woordt gebogen met een *e* achter zich, en vroulyk.

ERNST m. *Met grooten ernſt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 23.

ERTS m. *Zich vergapen aen Korintiſchen erts*, Vondel in 't 2 b. der Lantgedichten.

ESCH m. *De byl klinkt op den hoogen eſch*, Vondel in Virg. 11 b.

ETMAEL o. *Het Treurſpel eindigt met het etmael*, Hooft in den Inhout van Bato.

ETTER m. *Het aertryk vergiftigt met den etter*, Hooft in Tacitus 3 b. der Hiſtorien.

ETNA,

ETNA, een berg, m. *Men ziet den Siciliaenſchen Etna*, Virgilius 3 b. der Eneade.

EVEL o. *Van 't zelve evel ziek*, Hooft in den 181 brief.

EVENAER m. *Tegens den ſtaetyver der Chriſte vorſten, die den evenaer van de Franſche en Spaenſche mogendheden noode zagen overſtaen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 173. *Ten leſten bleef de ſchael recht in den evenaer*, Vondel in Joſef in Egipten.

EUFRAET, een rivier, m. *Op den oever des Eufraets*, Hooft in Tacitus p. 61. *Tot aen den Eufraet*, Vondel in de Voorr. voor Virgilius.

EUROTAS, een rivier in Lacedemonie, m. *By den gelukkigen Eurotas*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.

EXEMPEL o. *Van dit exempel*, Hooft in de Ned. Hiſt. 8.

EZEL m. *Springen van den os op den ezel*; Vondel in d'Aenleidinge ter Nederd. Dichtkunſt.

F.

VAN deze letter beginnen veele woorden, die, ſchoon al meeſt van onduitſche afkomſt, echter door het gebruik zyn aengenomen, en in het getal der Nederduitſche ingelyft. Het onderſcheit van beide kunnen luiden van letteren aenmerken. Wy zullen een kleene lyſt daer van opſtellen.

FABEL v. *Wy vernieuwen hier geen gryze fabel*, Vondel voor Lucifer.

FAEL v. *Om de fael door te laten ſlaen*, Hooft in de Hiſt. 464.

FAEM-

FAEM v. *Het bezwalken zyner fame*, Hoo in de Hiſt. 61. *By de Faem nagelaten*, Vonde d'opdr. van Gysbrecht van Amſtel.

FAKKEL v. *Dezelve heeft de felſte fakkel d oorloge voorgedragen*, Hooft in Tac. Hiſtorien p. 38 *Met een brandende fakkel*, Vondel in 't bercht voo Lucifer.

FEEST v. *Hy hielt de feeſt van 't gulde vlie*, Hooft in de Hiſt. 24 *Van deze feeſt*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade. Maer voor den brief van St. Katarine zegt hy, *Op het Heidenſche feeſt*. Ook in den inhout van Ifigenie, *Minerve gebiet Oreſtes een jaerlyx feeſt in te wyden.*

FEIL v. *'K vergeef hun deze feil*, Vondel in Gysbr. van Amſtel p. 15.

FENIX m. *Waer over zommigen gelooft hebben, dat deze Fenix valſch, en niet uit het lant der Arabieren geweeſt is, nochte iets gepleegt heeft van dat gene, dat d'oude gedenkenisſen beveſtigt hebben. Namelyk dat hy, 't getal der jaren vervult zynde, als zyn doot genaekt, in zyne landen een neſt ſticht, en 't zelve met teelbare kracht beſprengt, waer uit het jong ſpruit, en d'eerſte zorge des zelven, als 't groot geworden is, zoude wezen zynen vader te begraven*, Hooft in Tac. 6te. Jaerboek. *De vlam, die den Fenix verteert*, Vondel in d'opdragt van Gysbr. van Amſtel.

FILOSOOF. Dat dit woordt mannelyk is, behoeft geen bewys. Maer my luſt het aen te halen tegen de genen, die van eenen verkeerden waen gedreven, te naeu gezet zyn om het niet in Duitſch over te gieten, gebruikende hier voor *wysgierige*, *wysbegerige*, of *wysgeer*; welk laetſte het ongerymſte is. *Wys-*

Wysgierige, of *wysbegeerige*, als gekoppelt uit twee byvoegelyke woorden deugt ook niet, zoo weinig als of men wilde zeggen *rykgierige* voor begeerig naer rykdom. De begeerte is niet naer *wys*, maar naer wysheit. onze tael lydt ook zulk laffchen niet, gaende in de koppeling het zelfſtandigh woordt altydt voor het byvoegelyke. Die zoo ſtyf op de Duitsheit ſtaen, vervallen tot alle onguurheden: dat ik minſt lyden kan in mannen van geleertheit, die immers wel weten dat 'er geen tael is, of ze wort ondersteunt van woorden, die uit andere talen haer worden bygezet. Men houde dan het woort *Filoſoof*, als alom verſtaenlyk, of ſchryve met Vondel *beminner der wysheit*, in d'Opdr. van Koning David herſtelt; dat echter luttel te pas zou komen, als dit zelve woort in eene rede dikwyls zou moeten herhaelt worden.

FLERECYN o. *Doorgaens aen 't flerecyn leggende*, Hooft Hiſt. 612.

FLESCH v. *In den buik van eene fleſch*, Vond. in den 37 Pſalm.

FLITS m. *Met uwen flits*, Vondel in Edipus pag. 7.

FLOERS o. *Met het witte floers*, Hooft in Geeraert van Velzen.

FLUIT m.

Op galm van hun gelui
Schiet uit zyn' ſlaep myn fluit,

Hooft in de Zangen. By Moonen is dit woordt vr. ook by my, als ik myne meening zeggen zal.

FOK v. *Romen ſloeg 'er de breé fok by*, Hooft Hiſt. 347.

FONK-

FONK v. *Maer als men 't van de helling hiet, holp het de Konſtenaers in de fonk*, Hooft in de Hiſtorien 962.

FORM. Zie VORM.

FORTUIN v. *Naa de fortuin van Karel*, Hooft in de Ned. Hiſt. 1. zoodat men niet ſchryven moet, *het fortuin*, met het onkundigh graeu, zeggende, *In 't Fortuin*, of *daer hangt het Fortuin in*, enz. gelyk men nu onder de printen ſchryft, *De tempel van het mannelyke Fortuin*. Waerom dan ook niet, *Het tempel*, even als zekere Vrieſche Knipperdolling ſchryft, *het brief*?

FRUIT o. *Het murwe fruit*, Hooft in Geeraert van Velzen.

FUIK v. *Om de Hugenoten in de fuik te leiden*, Hooft Hiſtor. 939. *Als gy die vloot beknelde in uwe fuik*, Vondel in de Maegden 1 bedryf.

G.

GADE v. *Het miſſen zyner gade*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GAEF. Zie GAVE.

GAERDE v. *Zeker paviljoen in de gaerde*, Hooft in Henrik den Grooten 133.

GAL v. *Hebbende hunne gal uitgebraekt*, Hooft Hiſt. 276. *Met bittere gal*, Vondel in Virgil. 12 b. der Eneade.

GALEAS v. *Zy ziet de galeas in zee na van het ſtrant*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge p. 349.

GALEI v. *De zwaermoedigheit verlaet de galei niet*, Vondel in Horatius 3 b. 1 Gezang. *Voor wilt bragten die van Amſterdam hunne kleene galei in 't Sparen*, Hooft in de Ned. Hiſt. 308.

GALERY v. *Dat die hiſtorien de galery mogten bekleeden*, Vondel in d'Opdragt der Bataviſche Gebroeders.

GALG v. *Zy hadden 't preken op de galge verboden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 89.

GALIOEN o. *Onder het galioen*, Vondel in Virg. 10 b. der Eneade.

GALM m. *Als wy met gretige ooren den goddelyken galm vingen*, Vondel in d'opdragt van Hecuba.

GANG m. *Om den gang der gerechtzaken*, Hooft in de Hiſt. 51.

GANGES, een rivier, m. *Aen den Ganges*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GANS v. *Zy hadden eene gans*, Vondel in Ovid. Herſcheppinge 8 b.

GAREEL o. *De leeuwen in 't gareel*, Vondel in Virg. Eneade 3 b.

GARF v. *Zy zien de garf*, Vondel in de Altaerg. p. 67.

GARST v. *Door godtvruchtige garſt*, Vondel in Horat. 3 b. 23 Lierzang.

GAS v. *Mits dat de Koning deze gas inſloeg*, Hooft in Henrik den Grooten 180.

GAT o. *Door 't gat des dyx*, Hooft in de N.H. 960. *Het welk een vreeſelyk gat maekte*, Vond. 2 En.

GAVE v. *Die deze gave ontfangt*, Hooft in d'opdragt der Hiſtorien.

GEBEDT o. *Het gebedt op den olyfberg geſtort*, Vondel voor de Gebroeders.

GEBEENTE o. *Het gebeente wert te Nat gevoert*, Vondel in de Voorrede voor Virgilius. Zie Moonen in zyne Spraekkunſt p. 64.

GEBERGTE o. *Het hoogh gebergte*, Vondel in Virgil. 1 b. der Lantgedichten.

GEBIET o. *De treken van 't bandeloos gebiet*, Hooft in de Hiſt. 23. *Gy zet my in dit gebiet*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

GEBLAET o. *Op 't geblaet*, Vond. in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GEBODT o. *Op 't gebodt*, Vondel voor den brief van St. Katarina.

GEBOEFTE o. *Het geboefte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 101.

GEBOOMTE o. *Onder 't geboomte*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GEBOORTE v. *In de geboorte zyner grootheit*, Hooft Ned. Hiſt. 4. *Naer de geboorte*, Vond. in d'opdragt van Maria Stuart.

GEBOU o. *Dit zwaerlyvige gebou*, Hooft in d'opdr. der Hiſt. *In dit gebou*, Vondel in d'opdr. van Noë.

GEBROET o. *Het kleene gebroet te bezoeken*, Vondel in 't 1 b. der Lantgedichten.

GEBROETSEL o. *Dat heillooze gebroetſel*, Vondel op dezelve plaets.

GEBROM o. *Op dat gebrom wedergalmen*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GEBRUIK o. *Het dagelyx gebruik*, Hooft in de N. Hiſt. 28. *Het rechtmatig gebruik*, Vondel voor Lucifer.

GEBULDER

GEBULDER o. *Dat ongeſtuimigh gebulder*, Vondel in 't 3 b. der Lantgedichten.

GEDACHT o. *In 't gedacht*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 39.

GEDAENTE v. *In eene andere gedaente*, Vondel voor Faëton.

GEDARMTE o. *Een quetſuur in 't gedarmte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9. *Tuſſchen de zyde en 't gedarmte*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

GEDEELTE o. *Dat Godt zelf een groot gedeelte vervatte*, Vondel in 't Berecht voor Salmoneus.

GEDIERTE o. *Het gedierte liep hier en daer*, Vondel 6 Herderskout.

GEDRANG o. *Wat wil dit gedrang?* Vondel in Horatius 5 Toezangh.

GEDROGT o. *Dit menſchverſlindende gedrogt*, Vondel voor Edipus.

GEDRUIS o. *'T gedruis van 't ſchieten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 256.

GEESSEL m. *Dryft haer met den geeſſel*, Hooft in Tacitus 494. Zoo is 't ook. Maer by Vondel vind ik, *Tiſiphone met hare geeſſel*, in 't vrouwlyk geſlacht in Virgilius 8 b. der Eneade.

GEEST m. *Quelling ſcherpt den geeſt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 576. *In den begaefden geeſt*, Hooft in d'opdragt der Hiſtorien. *Die van zynen geeſt gedreven*, enz. Vondel in d'Aenleidinge. Ook in de beteekeniſſe van een ſchim van iemant, die reedts geſtorven is: *Driewerf greep ik vergeefs naer heuren geeſt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade,

aen 't einde. Zoo dat 'er een verzinning is by Vonde in d'opdragt van Josef in Egipten, daer dit vrouwelyk gestelt wordt: *Het beliefde de heilige Geest.*

GEETE, een rivier in Brabant, vr. *Wat over de Geete niet had kunnen raken*, Hooft in de Nederl Historien 198.

GEHEMELTE o. *Het gehemelte der ledekant*, Vondel in Hor. 12 Toezangh.

GEIT v. *De wolf volgt de geit*, Vondel in Virg. 2 Herderskout.

GEKERM o. *Om dit byster gekerm*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

GEKLANK o. *De Koribanten verdubbelen 't geklank*, Horatius 1. 16.

GEKRIJT o. *Op het gekryt*, Vondel in Virgil 2 b. der Eneade.

GELAGH o. *Die het gelagh beschaduwt*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

GELEIDE o. *Het goedt geleide der Godinnen*, Vondel in Virg. 1 boek der Eneade.

GELOEI o. *'T geloei der runderen*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GELOOF o. *Geschillen in 't geloof*, Hooft in de Ned. Historien 17. *In het geloof*, Vondel in d'opdragt van Maria Stuart.

GELT o. *Zorg en honger volgt het gelt*, Vondel in Hor. 3 b. 16 Lierzang.

GELUIT o. *Ons oor wraeke dat geluit*, Vondel in d'Aenleidinge.

GELUK o. *Daer het geluk nagh toesloeg*, Hooft in de Ned. Historien 17. *Nederduitschlant had het geluk*, Vondel in 't berecht der Misspellinge.

GEMALIN

GEMALIN v. *Om zyne Gemalin te bezoeken*, Hooft in de Ned. Historien 17. Dus zyn ook alle de namen van vrouwen, *Koningin, Vorstin, Priesterin*, waer van nochtans *Wyf* uitgezondett blyft; welk woort van het onzydige geslacht is; als ook *Maegden, Meisken*, enz. hoewel deze alleen, omdatze verkleenwoorden zyn, die alle van 't onzydige geslacht zyn.

GEMEENSCHAP v. *Zonder de Roomsche gemeenschap af te snyden*, Hooft in de Ned. Historien 89.

GEMEENTE v. *Liefde der gemeente*, Hooft in de Ned. Historien 4. *Bloedtzuipers der gemeente*, Vondel voor Josef in 't Hof. Zie Moonen p. 63 in de Spraekkunst.

GEMOED o. *Het argwanigh gemoed*, Hooft in de Ned. Historien 20. *Het gemoed der menschen*, Vondel in 't berecht voor Jephta.

GENADE v. *Wilden deze genade erkennen*, Hooft in de Ned. Historien 119. *Invloed der genade*, Vondel in 't berecht voor Adam in ballingschap.

GENOT o. *Het genot van geltstapels*, Vondel in Horat. 2 b. der Lierzangen.

GERAEMTE o. *Het geraemte*, Horatius in den 17 Toezangh.

GERAES o. *Al dat geraes*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

GERAMMEL o. *Het schrikkelyk gerammel*, 2 b. der Eneade.

GERECHT o. *De oppertoezicht over 't gerecht*, Hooft in de Ned. Historien 41. *Het streng gerecht des Allerhoogsten*, Vondel in den Inhoud van Adam.

GEREETSCHAP o. *Het dootſche gereet-ſchap*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. *Toen haelde de vermoeiden 't gereetſchap*, Vondel in Virg. 1 3 der Eneade.

GERUCHT o. *Het gerucht loopt hier*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

GERUISCH o. *'T geruiſch des jammerpoels*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

GESCHENK o. *Dit geſchenk*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

GESCHIL o. *Om dit geſchil te middelen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 18. *Men tradt tot het geſchil*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

GESCHREI o. *Het geſchrei der mannen*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

GESCHUT o. *Met een brandde 't geſchut af*, Hooft in de Ned. Hiſt. 8. *Het grof geſchut*, Vondel in den Inhoud van Zunchin.

GESLACHT o. *Van 't geſlacht van Croy*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 24. *Het menſchelyk geſlacht*, Vondel in d'Opdragt van Adam.

GESP m. *De vlechten met eenen gouden geſp opgehaekt*, Vondel in het 7 b. der Eneade. *Ontgeſpden gouden geſp*, in Herkules in Trachin pag. 29. *Met eenen gouden geſp*, in de Herſcheppinge 14 b. Zoo veele plaetſen breng ik by voor het mannelyk geſlacht, omdat men 't ook vrouwlyk by hem vint, in de En. *Een kleet met een goude geſpe opgehaekt*: maer het bykomen der *e* verandert hier 't geſlacht, dat veel gebeurt, gelyk ik elders vermaent heb.

GESPAN o. *Het heele geſpan*, Hooft in de N. Hiſt. 104. *Onder het geſpan*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

GESPREK o. *Dit geſprek*, Vondel in Virg. 6 boek der Eneade.

GESPUIS o. *Het geſpuis*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 101.

GESTALTE v. *Van de geſtalte des lants*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 37.

GESTARNTE o. *Het waterzuchtige geſtarnte*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

GESTEEN o. *Van dit geſteen*, Vondel in Virg. 12 b. der Eneade.

GESTOELTE o. *In't geſtoelte des ſchouburghs*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

GETAL o. *Het getal*, Vondel in Virgil. 1 b. der Eneade.

GETIER o. *Onder het getier*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

GETIJ o. *Om dit gety*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 27.

GETOET o. *Dit helſch getoet*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

GETRAPPEL o. *Het getrappel der voeten*, Vondel 3 b. der Eneade.

GETRIPPEL o. *Het getrippel der voeten*, Vondel in zyn Toneelſchilt p. 8.

GETUIGENIS o. *Het getuigenis*, Vondel in de voorrede van Virgilius: maer het neemt ook het vroulyk geſlacht aen.

GEVAER o. *De gelykheit van 't zelve gevaer*, Vondel in Virg. 8 b. der Eneade.

GEVAERT o. *Het weldigh gevaert*, of *geveirt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 8. *Dit gevaert is gebout*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

GEVECHT o. *Onder het gevecht*, Vondel i. den Inhout der Leeuwendalers.

GEVEL m. *In den gevel des boex*, Hooft in der 7den. brief. *De maen beſcheen den gevel*, Vondel i. de Leeuwendalers, p. 20.

GEVEST o. *Met het geveſt van den degen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1201. *Tot aen 't gevest toe*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

GEVLEI o. *Om in 't gevlei te ſpreken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 16.

GEVOELEN o. *Naer het gevoelen*, Vondel in den Inh. van Virgilius 6 Herderskout. Dit is eigentlyk een werkwoordt, genomen voor een zelfſtandigh woort, als *leven*, *ſterven*, *lezen*, *ſchryven*, *wandelen*. Want men zegt, *Het leven is kort*, *Het ſterven gaet zynen gang*, *Het lezen oeffent de jeugt*, *Het ſchryven neemt geen einde*, *Het wandelen is goet voor de gezontheit*; op de wyze der uitlantſche taelen.

GEUR m. *Dat Paulus eenen godtvruchtigen geur ontleent*, Vondel in d'opdragt van Ifigenie in Tauren. Dit geſlacht keur ik voor 't rechte, ook de Heer Moonen, gelyk nu blykt uit zyne uitgegeve Spraekkunſt: ſchoon Hooft het vrouwlyk geſlacht kieſt in zynen 48 brief, *Om de geur der Duitsheit*.

GEWAED o. *In het gewaed*, Vondel in d'opdragt van Adam in ballingſchap.

GEWAG o. *Om het minſte gewag*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 90. *Men hoort nergens geen gewag*; Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

GEWAS o. *Het weelig gewas*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

GEWEER

GEWEER o. *Het geweer te laten*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 88. *Met dit geweer*, Vondel in Virgilius Inh. van 't 8 boek der Eneade.

GEWEIJ o. *Zy halen 'er 't gewey uit*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

GEWELF o. *Beelden, die eenen balk of gewelf onderſtutten*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitſche Digtkunſt.

GEWELT o. *Al 't gewelt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Door het gewelt der goden*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

GEWEST o. *Het geweſt van Nederlant*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1. *Het geweſt overtrekkende*, Vondel in den Inhout van Herkules in Trachin.

GEWETEN o. *Hen luiden, die 't geweten ongeruſt maekte*, Hooft in Tacitus 1 b. *Onder ſchyn van hun bezwaert geweten t'ontlaſten*, Vondel in den Toneelſchilt, p. 4. Dit is eigentlyk een onzelfſtandigh of deelwoort, betekenende een geweetene zaek, of die geweten wort. Men zegt, *Het geweten ontruſt die menſchen*: dat is, de misdaden, die zy weten dat van hun bedreven zyn. Dus is het *geweten* zoo veel als het *geweten werk*, of *geweetene zaek*. Hier voor zegt men ook *Gewiſſe*, dat van het zelve geſlacht is.

GEWICHT o. *'T gewicht der dingen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 41.

GEWIN o. *Om 't gewin*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 120. *Afkeerigh van ſnood gewin*, Vondel in Horatius 2 b. 4 Lierzangh.

GEWISSE o. *Door geen gewisse afgeschrik* Vondel in Horat. 5 Toezangh. Zie GEWETEN

GEWOEL o. *Het gewoel*, Vondel in Virgil. 1 b. der Eneade.

GEWOONTE v. *Door de gewoonte*, Hooft in de Ned. Historien 74. *Uit welke gewoonte*, Vondel voor Lucifer.

GEWOUT o. *In 't gewout van anderen*, Hooft in de Ned. Historien 20. *Troje staet in uw gewout*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

GEWRICHT o. *In dit gewricht van tyd*: Hooft in de Ned. Historien 67.

GEZAG o. *Het Pauzelyk gezag*, Hooft in de Ned. Historien 2. *Het gezagh en de Kroon*, Vondel voor Lucifer.

GEZANG o. *Dit onbeslepen gezang*, Vondel in Virg. 11 Herderskout.

GEZANTSCHAP o. *Tot het gezantschap*, Hooft in de Ned. Historien 80.

GEZEET o. *Dit knarssende gezeet*, Hooft in Geraert van Velzen.

GEZELSCHAP o. *By d'eerlyxten van dat gezelschap*, Hooft in den 3den. brief. *Onder dit gezelschap*, Vondel in 't 4 b. der Lantgedichten.

GEZICHT o. *In 't gezicht der Voorstadt*, Hooft in de Ned. Historien 7. *In 't gezicht van zyn hof*, Vondel in d'opdragt der Gebroeders. En dus zyn alle werkelyke naemwoorden van twee letter-grepen, die met haer onscheidbaer Voorzetzel GE beginnen, als Moonen wel aenmerkt. Hoedanige onder de bygebrachte zyn *Gebiet*, *geblaet*, *gebodt*, *gebou*, *gebroet*, *gebrom*, *gebruik*, *gedacht*, *gedrang*, *gedruis*,

gedruis, *gekerm*, *geklank*, *gekryt*, *gelagh*, *geloei*, *geloof*, *geluit*, *genot*, *geraes*, *geruisch*, *geschenk*, *geschrei*, *gespan*, *gesprek*, *getal*, *getier*, *getoet*, *gevaer*, *gevecht*, *gevlei*, *gewag*, *gewas*, *geweer*, *gewei*, *gewelf*, *gewicht*, *gewin*, *gewoel*, *gezang*, *gezicht*, enz. Maer ik merke hier in 't voorbygaen aen, dat Vondel by *gezicht*, dat hy in 't onzydige geslacht stelt, als het lidtwoordt uitwyst, voegt een byvoegelyk woordt in 't vrouwelyk geslacht. Maer men stoote zich hier niet aen, dewyl hy spreekt van het Gezicht, vertoont in de gedaente eener vrouwe. De plaets is voor d'Altaergeheimenissen aen 't einde:

't Gezicht betrout haer oogh.

En dus vervolgt hy ook het Geloof, mede dus afgebeelt: *Zoo ras als sint Aquyns orakel door haer spreekt. door haer*, dat is, door 't Geloof.

GIER m. *Door den gragen gier verslonden*, Hooft in Penta. *De gier doorpikt met zynen bek de lever*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

GIS v. *By de gis*, Vondel in Virg 3. b. der Eneade. Dat zoo veel is, als *by gissing*.

GIT v. *Vonken fooly van die git*, Hooft in de zangen.

GLANS m. *Tot grooten glans*, Hooft in de Ned. Historien 795. *De poëzy haren vollen glans te geven*, Vondel in de Aenleidinge ter Dichtkunst.

GLAS o. *Ziende door het glas*, Hooft in den Inhout van Granida.

GLIMP m. *Onder den glimp van zorge*, Hooft in de Ned. Hist. 23. *Wy werden zynen glimp gewaer*, Dezelve in den 48 brief.

GLOET m. *Veele menſchen vergingen in d' gloet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 471. *Van de gloet verſlonden*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

GLORI v. *Naeryverende de glory zyner voorzaten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1005. *Wien de laurier een eeuwige glory heeft toegebracht*, Vondel in Horatius 2 b. 1 Lierzangh.

GLOS v. *Als zy de glos den gaſten overbriefden*, Vondel in d'Altaergeheimeniſſen 1 boek.

GOO! v. *Thans kregen burgerrecht, vrydommen, en hantveſten de gooi*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 278.

GORDEL m. *Lumey, latende door deze en duſdane woorden, zich't hart onder den gordel ſteken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 231. *De Heldin geſp. den gouden gordel*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

GORDIJN v. *De gordyn vegen*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 1170. Echter heeft hy het onzydig in de Hiſtorien van de Medicis p. 19. *Hy trek't het gordyn op.*

GOUT o. *Het geſmolten gout*, Vondel in Virg. 8 b. der Eneade. Zoo zyn alle namen van metalen, als *zilver*, *koper*, *ſtael*, *yzer*. ook *glas*, *kriſtal*, *kriſtalyn*.

GRAED m. *In den derden graed*, Hooft in Tac. p. 5.

GRAEN o. *'T meeſte graen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1065. *Het graen*, Vondel in Virg. 10 b. der Lantgedichten.

GRAEU o. *Onder 't graeu*, Hooft in de Ned. Hiſtorien

Hiſtorien 28. *Het opgehitſte graeu*, Vondel in den Inhout van Palamedes. Dogh genomen voor een ſchorre rede, den verſtoorden ontvallen, is het m. *Die met eenen graeu aen Keizers en Koningen 't hart in de ſchoenen doen zinken*, Hooft in den 48 brief.

GRAF o. *Het heilig graf*, Vondel in d'opdragt van Elektra.

GRAFT v. *Op den kant van de graft*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 10. Anderen ſchryven GRACHT, als Vondel in Joſef in 't Hof: *Langs de gracht.*

GRAMSCHAP v. *Zy zyn de gramſchap onderworpen*, Vondel in Virgil. 4 b. der Lantgedichten.

GRAS o. *Het gras maejen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6. *Het gras erkaeuwen*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunſt.

GREEP v. *Uit de greep*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 769.

GRENS v. *Over de grens van zyne kintsheit*, Vondel in het Berecht voor Adam.

GREPPEL v. *Aen d'ooſtzyde van de greppel*, Hooft in den 4 brief.

GRIJNS v. *Met een looze gryns*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

GRIL v. *De ſchaemt behindert deze gril*, Vondel in Ovid. Herſcheppinge 10 b.

GRIM v. *Ryſt en valt op de grim*, Hooft in den VII Pſalm.

GROEF v. *Bezorg dat gy de groef met aerde dekt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

GROETE

GROETE v. *Het grof geſchut brult een gruwzame morgengroet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1004.

GROEZE v. *De groeze door de kudde laten afweiden*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

GRONT m. *Bedorf het in den gront*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Den gront met aſch en ſteenen beſluiten*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

GROOTTE v. *Kruiden van ongemeene grootte*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

GROP v. *Vesa groef eene grop in der aerde*, Vondel in Horatius 5 Toezangh.

GROUWEL of GRUWEL m. *Tegens zoo eenen gruwel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30.

GUIG v. *Zuetge niet, hoe de voorbygaende luiden u de guig naſteken?* Vondel in Horatius 4 Toezang.

GULDEN m. *Een diſcretie van eenen gulden zes of acht*, Hooft in den 23 brief.

GUNST v. *Welke gunſt niet zullen genieten de ballingen van Napels*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 18. *Of hy de gunſt der aenſchouweren verdient*, Vondel in d'opdragt voor Joſef in Egipten. *Met aenbiedinge van alle goede gunſte*, Mr. Antonis de Hubert in de Voorrede zyner Pſalmen.

HAEG

H

HAEG v. *Dit kint wert in de haege gevonden*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers. Dus moet men ſpreken, en by gevolg ook, als men gewag maekt van 's Gravenhage, zeggen, *Ik ga naer de Haeg, Die man woont in de Haeg*, enz. Nu zegt men door misbruik, *Naer den Haeg*, en *in den Haeg*. Maer deze plaets is genoemt naer eene haege, of boſchachtige plaetſe, in den beginne zoo niet bebout, als nu, gelyk het Boſch tegenwoordigh dat genoeg bewyſt; als zeide men *de Haeg des Graven*, of *de Haeg der Graven*, of met Weſterbaen in zyn Okkenburg, *der Graven Haeg*. Waer in met dezen Ridder ſtemt de Ridder Jakob Kats in zyn' gedicht op het zelve Okkenburg:

Voor my, 'k wenſch met geen Haeg voortaen te zyn gemoeit,
Als met een haeg alleen, die hier by wyken bloeit.

Dus heeft eene andere Nederlantſche ſtadt den naem van *'s Hartogen Boſch* gekregen, dat even zoo veel is als *'s Hartogen Haegh*, plaetſen, daer de Nederlantſche Vorſten gewoon waren te jagen, en zich te verluſtigen. Dit aengemerkt zynde, kan het geſlacht hier niet verandert worden, ſchoon het gemakkelyk geluit deze verandering heeft ingevoert. Want *in den Haeg* is zachter, dan *in de Haeg*, of *in den Hage*. Hooft in de Ned. Hiſtorien 565. *De Gyzelaers quamen in den Hage*. Vollenhove in zyn Lo:dicht

Lofdicht op de Beſchryvinge van 's Gravenhage door den Heer Jakob vander Does, *In den Haeg*. Dat ook in den 4den. naemval, *Gy zult hier liever ons Haeg bezoeken*. Hooft in de Ned. Hiſtorien 372. *Met het overſchot vukte hy na den Haeg*. Heemskerk in de Bataviſche Arkadia, *Tot aen 't huis, dat den hooffſchen Haeg, en 't wysheitlievende Leiden van malkanderen deelt*. Nergens komt ons evenwel den *Haeg* vremder voor, dan in den *Noemer* of eerſten naemval, *Den Haeg is het luſtprieel van Holland*: gelyk ook Antonides dit gebruikt heeft,

Gins kaetſt den Haeg het licht der Zuiderzon weêr af

Ook Vollenhove, die anders ons voor leitsman kan ſtrekken op deze wegen, op de huisvrouwe van Thadeus de Lantman:

Dus zag den Haeg
Dees perle ſtaeg
Godtvruchtig en aenminnig.

Dezelve op den geboortedagh van Mejoffer van Achtienhoven:

't Hof en al den Haeg krygt vooten,
Om met heilwenſch haer te groeten.

Nogh in zyne Lykklagt op den Sekretaris Wolffen:

Wat miſt den Haeg, ons heerlyk Statenhof,
Met al den ſtaet der zeven vrye landen!

En

En dus bederft men ook den uitgang van het Adjectivum, of byvoeglyk woordt, *Den ganſchen Haeg ſtuet over end*, enz. Myne gedachten hier over latende gaen kan ik niet vatten waerom *de Haeg* harder van uitdrukking is dan *de hemel*, waer in zich niemant onzer beſte Schryveren vergiſt, zynde nochtans de blazinge in *haeg*, en *hemel* van eene zelve kracht, en moetende met het zelve gewelt uitgeſproken worden. Tot beſluit dezer aanmerking moet ik nogh zeggen dat Vondel dit woort gebruikt, als alle de namen der ſteden, in het onzydigh geſlacht, dat ſtrak kennelyk is, als 'er een byvoegelyk woort bykomt. Want hy zegt in de Beſpiegelingen 3 b. p. 121.

Om 't vrye Gravenhaeg te wekken met zyn komſt.

Vollenhove ook op den Lof van 's Gravenhage: *'s Gravenhage met zyn' naem.*

HAEK m. *Wen het ſchoon den haek ontginge*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1004. *Zy neemt den eemer van den haek*, Vondel in Ovidius Herſch. 8 boek.

HAEN m. *De Koningin van Navarre droomde datze ter werrelt gebragt had eenen jongen haen*, Hooft in Henr. den Grooten p. 2.

HAENEKRAEI m. *Men zagh en hoorde den haenekraei*, Vondel in 't berecht voor Salmoneus.

HAER of HAIR o. *Wat is 'er onſterker dan het haer?* Vondel in d'opdragt voor Samſon.

HAERT m. *By den haert en 't vuur*, Hooft in Tacitus p. 1032. *By den haert*, Vondel in Virg. 5 Herd.

HAERVLECHT v. *Deze haervlecht wyde*

ik

ik Pluto toe, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

HAES m. *Gelyk een gezwinde jager den haes na-zet*, Vondel in Horat. 37 Gezang. Deze gezwinde jagers hebben hier in een misbruik, datze zeggen, *Daer is veel haes in dat lant*, in plaets van, *Daer zyn veele hazen:* even als men zegt, *In dat water is veel visch*; wordende het woort dan *collectivè* gebruikt, gelyk de Latynsche Spraekkunstenaers zeggen.

HAET m. *Gesteken van den ouden haet*, Hooft in de Ned. Historien 5. *In den haet gebracht*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes.

HAG v. *De zaek in de hag stellen*, Hooft in Tacitus p. 186.

HAGEL m. *Tegens allen hagel van mosketterye*, Hooft in de Ned. Historien 997. *Van den hagel geslagen*, Vondel in Horatius 1 Gezang 3 boek.

HALFTER m. *Een paert van den halfter losbrekende*, Vondel in Virgil. 12 b. der Eneade.

HALM m. *Een Korenplaeg verteerde den halm*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

HALS m. *Hy strykt hem een bloedige keten van den hals*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Met gevaer van den hals te breken*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

HAMEI v. *Hebbende de hamei met boomen doen oploopen*, Hooft in de Ned. Historien 403. *Het schuiven der hameie*, Vondel in Ovid. Herscheppinge 14 boek.

HAMEL. Zie BELHAMEL.

HAMER m. *Met den hamer van Godts woort*, Vondel in Joannes den Boetgezant 1 b. p. 18.

HANDEL

HANDEL m. *Van den zeer breeden handel*, Hooft in de Ned. Historien 19. *Te zien den handel der Grooten*, Vondel in d'opdragt van Edipus.

HANT v. *Van de zienlyke hant*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Historien. *Over de werken van uwe hant*, Vondel in 't berecht voor Adam in ballingsch.

HANTSCHOEN v. *Hebbende een bekende hantschoen laten vallen*, Hooft in de Ned. Historien 451. Maer myns oordeels volgt dit woort het enkele *schoen*, en is derhalven m. dat ook Melis Stoke bevestigt in zyne Rymkronyk ỳ. 1630. Zie SCHOEN.

HANTVATSEL o. *Het hantvatsel*, Vondel in Virgil. 1 b. der Lantgedichten.

HANTVEST v. *Hy belooft de krutsgenooten by de hantvest te hanthaven*, Vondel voor Zungchin.

HARING m. *Mus borg gestelt wierde voor den haring en 't zout*, Hooft in de Ned Historien 1032.

HARNAS o. *Om 't harnas aen te schieten*, Hooft in de Ned. Historien 8. *In 't blanke harnas*, Vondel in d'opdr. voor Jozef in Dothan.

HARP. By Hooft vind ik dit woort mann. in zyn gedicht aen den Baron van Asperen,

Ghy stort zoo Duitsch als Fransch, dat na de glory staet
Van den Hebreeuschen harp.

maer ik houde het met Vondel, die het vr. stelt in d'opdragt zyner Gebroeders, *Zonder zyne Goddelyke harp.* Ook hout het Moonen met hem, wiens Spraekkunst men zien kan.

HARPOEN m. *De Schryver van den Harpoen*, Hooft in den 49 brief.

HART o. *Aen 't hart leggen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 5. *Het weelig hart*, Vondel in 't berecht voor Jephta. Ook voor een beeſt genomen, *Het ſnelle hart*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

HARTEWEE o. *Ontſla my van dit hartewee*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

HARTOGDOM o. *Naerdien dit hartogdom vry bleek*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 70. Zoo zyn ook *Heiligdom*, *Menſchdom*, *Engelsdom*, *Vorſtendom*, enz. dogh niet alle van deze uitgangen, als blyk: aen *Ouderdom*, *Maegdom*, *Vrydom* enz.

HAVE v. *Uit al hunne have*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 69. *Ik bekommerde my met geene have*, Vondel in Virgilius 1 Herderskout.

HAVEN v. *In deze haven*, Hooft in d'opdr. der Ned. Hiſtorien. *In de haven gelant*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

HAVIK m. *Die den havik op den tuin hebben*, Hooft in den 86 brief. *Dedalion hervormt in eenen havik*, Vondel in Ovid. Herſcheppinge 10 boek.

HAZELAER m. *Fillis benaut den Hazelaer*, Vondel in Virgilius 7 Herderskout.

HEBRUS, naem van eene rivier in Tracie, m. *By den killen Hebrus*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

HECHT o. *Het hecht der Heerſchappye*, Hooft in Tacit. 3 boek. Dit, meen ik, is eigentlyk een byvoeglyk woort, als blykt aen de Spreekwyze, *Dat werk is hecht en vaſt*. Zodanige woorden voor zelfſtandige gebruikt zyn, gelyk in andere talen, van het onz. geſlacht, als, *Hy ſchiet naer het wit*; *Hy*

Hy legt uitgeſtrekt in het hol, *Die man heeft veel goeds*, *Hy kan het quaedt niet laten* enz.

HEERSCHAP. Zie AENBIEDING.

HEERSCHAPPIJ. Zie ABDY.

HEF v. *Die niet uit de hef der gemeente was opgeborrelt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 102. Dit heeft Vondel onz. *Zoo haeſt de vaten op het hef loopen*, Vondel in Horat. 35 b. der Lierzangen.

HEGH v. *Uit eene hegh*, Vondel in de Leeuwendalers, p. 24.

HEIDE v. *Over de drooge heide*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 703. *Op de heide*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

HEIDENDOM o. Zie HARTOGDOM.

HEIJ v. *Daerze de hey der bergen ontfingen*, Hooft in Tacit. 1 boek der Hiſtorien.

HEIL o. *Gevoelende het heil*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 20. *Naerdien aen het wel en qualyk regeren het heil en onheil des volks hangt*, Vondel in het Berecht voor Faëton.

HEIR o. *Al 't heir*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 8. *Indien het heir d'overhant behielt*, Vondel in den Inh. voor Jephta.

HEIRSPITS v. Zie SPITS.

HEK o. *Wanneer de ſtier het hek opſtoot*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten. By Hooft echter in de Nederlantſche Hiſtorien 802. vinde ik *de ſchofhek*.

HEKEL m. *Met het hooft tegens den hekel te loopen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 494. En dus ook 731. *Over den hekel te halen*, Vondel in de Voorreden voor Virgilius.

HEL v. *Die zoo lang in de hel verkeert heeft*, Hooft in den 13 brief. *De koorden der hel*, Vondel in den Inhoud van Lucifer. Zoo dat hy vr. is. Waerom ik my verwondere, dat Hooft zegt in de Ned. Hiſtorien 1000. *Dat de hel zyn kaken ſcheen op te ſperren*, voor *hare*. De Heer Vollenhove zet dit woordt wel duidelyk onder de vrouwelyke. Waer van men zyne Aentekeningen zien kan over het Gedicht aen de Nederduitſche Schryvers, te vinden onder zyne Mengeldichten. En van geen ander gevoelen is de Heer Moonen in zyn Spraekkunſt.

HELFT v. *De helft der zuivere winſte te trekken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 960. *Zoo een gewelt u, de helft myner ziele, wechrukt*, Vondel in Horatius 2 b. 17 Lierzangh.

HELIKON m. *Zet uwen Helikon open*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

HELLEBAERT m. *Met den hellebaert in der hant*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 699.

HELM m. *Door't planten van den helm*, Hooft in den 10 brief. ook voor eenen ſtormhoed, in Tacitus 156. *Hy bracht hem een wonde door den helm*, Vondel ook in Virgilius 1 b. der Eneade, *Met de pluimaedje op den helm.*

HEMEL m. *De doorluchtigheit des perſoons, die hier zyn treurtoneel, den hemel, bekleet*, Vondel in d'opdr. van Lucifer.

HEMT o. *Dianier zont Hercules het hemt*, Vondel voor het 9 boek van Ovidius Herſcheppinge.

HENGST m. *Teruyl een ander dichter den hengſt*

hengſt flagt, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitſche Digtkunſt.

HERBERG v. *De Groningers vervorderden zich de gemagtigden der ommelanden in hunne herberge met wacht te verzekeren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 546.

HERFST m. *De gure herfſt komt met zyn buien aen*, Hooft in Granida 1 Bedryf 1 Toneel. *Omtrent den herfſt*, Vondel voor Faëton.

HERSSEBEKKEN o. *Dat het herſſebekken kraekte*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

HEUP v. *Hy ſchrabde de heup van den grooten Achates*, Vondel in Virgil. 10 b. der Eneade.

HEUVEL m. *Achter eenen heuvel*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 459. *Op eenen heuvel*, Vondel in den Inh. der Maegden.

HIEL v. *Een mosketſchoot nam de hiel wech van Gonzaga*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 829. *En treet het misbruik van Godts ſchepſel op de hiel*, Vondel in de Beſpiegelingen 98.

HINDE v. *Al ſchoot hy de hinde*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

HISTORI v. *Ik zal die hiſtori hooger ophalen*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

HITTE v. *Tegens de Spaenſche hitte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Eneas vervolgt in zyne hitte den verbaesden*, Vondel in Virgil. 12 b. der Eneade.

HOED m. *Dat de Paus den rooden hoed overzond*, Hooft in de Ned Hiſtorien 27. *Zy ſcheet de Vryheit op den hoed*, Vondel in 't Graffchrift op Muſch.

HOEDE v. *Onder hare hoede*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. Dit is een der woorden, die

vrouwelyk worden door het aennemen der e, want *Hoed* is by verkorting niet anders dan *hoede*, die ons hoed of beſchermt tegen de lucht. Van dusdanige veranderinge van geſlacht in een en zelve woordt moet nagezien worden de ſchryver der Spraekkunſtige ſchetſe, door my in de Latynſche Sprake uitgegeven; pag. 18.

HOEF m. *Een rechtſchapen hengſt ſchrapt met den hoef*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

HOEFIJZER o. Zie YZER.

HOEK m. *In dien hoek*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 15. *Aen den hoek*, Vondel in den Inhout van Noach.

HOEP m. *Of dreef den rinkelenden hoep*, Vondel in zyn Poëzy pag. 59.

HOEST m. *Van eenen hoeſt*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

HOEVE v. *Uit zoo veilig een venſter als dat van de hoeve*, Hooft in den 18 brief. *Op onze hoeve*, Vondel in Virg. 8 Herderskout. Men zegt gemeenlyk, *Egmont op den hoef*: dogh het zal moeten zyn, *Op de hoeve*: gelyk ik ook nu vinde in Brants Hiſtorie der Reformatie 32. b. p. 924. *Egmont op zee, en op de hoeve.*

HOF, in 't Latyn *aula*, o. *In 't hof van Rome*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 31. *Het hof van hunnen ſtedehouder*, Vondel in d'Aenleidinge ter Ned. Dichtkunſt. Genomen voor een tuin is het m. *In den hof*, Vondel in Virg 7 Herderskout. Zoo ook *lusthof*, *bloemhof*; zoodat my verwondert dat men zegt *op het Kerkhof*, (men vint het zelf by Vondel in den Inhout

Inhout van David in Ballingſchap: *Op het kerkhof der aertsvaderen*) voor *op* of *in den Kerkhof*. Jan Vos zegt in de beſchryving van zekeren dans, *Uit het luſthof*; een geluit, dat het oor wraekt.

HOK o. *In het hok*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

HOL o. *Dit hol deed hy in 't ronde uitſchuren*, Hooft in d'opdr. van Henr. den Grooten.

HONGER m. *Om uwen honger te boeten*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

HONIG m. *Als zy yverig den klaren honig vaten*, Hooft in Geraert van Velzen. *Met den honig van vermakelykheit*, Vondel voor Faëton.

HONK o. *Dit was het honk*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

HONT m. *Hekuba verandert in eenen hont*, Vondel in den Inhout van Ovidius Herſcheppinge 13 boek. Genomen voor eenen ſtroom (want dezen naem voert ook een arm der Schelde ten weſten van Zuitbevelant, voorby Vliſſingen in zee ſtortende) is het by Hooft vr. *Zynde de Honte opgevaren*, in de Ned. Hiſtorien 369. Maer Antonides ſchynt door zyne zinſpelinge het mannelyk geſlacht te behouden in het 111 boek des Yſtrooms:

En 't Schelde ſlaept geruſt op 't baſſen van zyn' hont.

HOOFT o. *Het hooft*, Hooft in de Ned. Hiſt. 7. *Voor 't hooft geſlagen*, Vondel in d'opdragt van Joſef in Egipten. Men zegt ook *uit dien hoofde*, op de wyze van meer onzydige woorden, als alom getoont wordt.

HOOGTE v. *Aen de Pauzelyke hoogte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 27. *In de hoogte opvaerende*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

HOOI o. *Op het hooi om den haert leggende*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

HOON m. *Hem eenigen hoon toe te dryven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 38. *D'ander beſteent luiden hoon*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

HOOP v. *Zy beveinsden de hope*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 4. *Op deze hoop*, Vondel in d'opd. voor Lucifer. Voor *meenigte* genomen is het mannelyk: *De dwaesheit van den meeſten hoop*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 5. *Van den gemeenen hoop*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt.

HOP v. *Daer gy bittere hop plukte*, Vondel in in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Als dit woort eenen vogel betekent, is het mannelyk. *Tereus verkeerde in eenen hop*, Vondel in den Inh. van Ovidius Herſch. 6 boek.

HOREN m. *Wrong hem den ſlinker horen af*, Vondel in den Inhout voor Herkules in Trachin.

HOU m. *Daer zy den vollen hou zouden vinden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 5.

HOUT o. *Het hout, waer van deze vloot gehout wert*, Vondel in den Inhout van het 8 b. der Eneade. Ook genomen voor een boſch, dat een plaets vol hout is. Dus zegt men qualyk, *In den Haerlemmer Hout: Zy wandelen in den Hout*, enz. Want dat dit woort uitgeſproken wort met dezen artikel, beeld ik my in daer van daen te komen, dat men het in de onrechte naemvallen gebruikt heeft op de wyze van meer onzydige woorden, *Het*

Het vermaek van den Houte, en *het vermaek van het Hout*. Hoedanige voorbeelden wy hebben aengeteekent, als *van den Ryke*, *van den bloede*, *van den bedde*, *uit dien hoofde* enz. Altyt Hooft ſchynt dit te ſtemmen, daer hy in Tacitus 2 boek dus ſchryft: *De ſlagorde had het voorſte van den Houte in*. De Ridders Jakob Kats en Daniel Heins gebruiken het ook onz. in hunne Nederduitſche gedichten. Kats: *Wilje een lyſter uit het hout?* Heins:

Ik ging heele dagen dwalen
In het Hout, dat aen den kant
Van den Hage ſtaet geplant.

dat ik alleen bybrenge, om te toonen dat men overlang dus geſproken heeft.

HOUWER m. *'K had nu door Meeſters laſt den houwer opgeſteken*, Vondel in Peter en Pauwels. Het is hier mede als met het woort WAEJER: dat men nazien kan.

HUIF v. *Met de huif*, Vondel in de Beſpiegel. 4 boek p. 129.

HUIJ v. *Met vette huy*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

HUIK v. *Onder de enkele huik*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 519.

HUIS o. *Het huis*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

HUISRAEDT m. *Onder diergelyken zinnelyken huisraedt*, Vondel in d'opdragt van Joſef in Dothan.

HUIT v. *De dingen door de huit zien*, Hooft

in Tacitus 5 boek. *Dat het zwarte bloet by de huit nederloopt*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

HULK v. *Zy bragten 't met de hulk zeer na aen den dyk*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 449. *Een eenig roer regeert de hulk*, Vondel in de Beſpiegelingen 2 boek.

HULP v. *Voor alle hulpe*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 10. *Ik verzoek uw hulp*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

HUT v. *Zy hyzelden de hut in top*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 317. *Zal ik myn' arme hut wederzien*, Vondel in Virg. eerſte Herderskout.

HUWLIJK o. *Dat hy 't huwlyk ongeraden vont*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 34. *Die het huwlyk zocht door te dryven*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

I.

JAER o. *Het jaer der verloſſinge*, Vondel voor Adam in Ballingſchap.

JAERGETYDE o. *Dit heiligh jaergetyde*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

JAGT v. *Op de jagt afgedwaelt*, Hooft in den Inhout van Granida. *In zyn boek van de jagt*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Genomen voor een vaertuigh is het onzydigh.

JAK o. *Dit fraei jak*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis p. 18.

JAMMER o. *D'oirzaek van het groote jammer*, Vondel in d'opdragt van Joſef in Dothan.

JASPIS m. *Van geelen jaſpis*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

IBER, een rivier, m. *Den Iber voor altoos dien roem te laten*, Vondel in de Begroetinge van Frederik Henrik p. 106.

JEUGT v. *Het groenſte zyner jeugt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 2. *Naer de Trojaenſche jeugt*, Vondel in den Inhoud van het 7 b. der Eneade.

JICHT of GICHT v. *Om zyne jicht*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 14.

IJ, een rivier voor Amſterdam, o. *Aen de Ooſtzyde en den oever van 't Y*, Hooft in de Ned. Hiſt. 64. *In zuiderzee verdrinkt het Y*, Vondel voor Antonides Yſtroom.

IJL v. *In alle yl*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 29. *In aller yl*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

IJSSEL, een rivier, v. *Over de Yſſel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 590. Dit volgt ook Moonen. De nieuſte Spraekkunſtſchryver melt 'er niet van. Ik houde het voor mannelyk.

IJVER m. *Om den yver te ſtyven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9. *In uwen eerſten yver*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunſt.

IJVOIR o. *Het yvoir*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

IJZER o. *Het yzer*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten. Zoo ook alle namen van metaen. HOEFIJZER behout dit geſlacht; *Het hoefyzer vertrappelt den gront*, Vondel in Virgil 8 b. der Eneade.

INBOEDEL m. *Het dierbaerſt van den inboedel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 104.

INBORST v. *Hebbende de beſte kennis van de inborſt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 127. Doch in Tacitus p. 32. ſtaet dit woort in 't mann. geſlacht: *Dat hy van burgerlyken inborſt was.* En dit ſchynt my beter: ſchoon Vondel het ook vr. heeft in Horatius IV b. 4 Lierzangh. *De ondeugden onteeren de goede inborſt.*

INBREK m. *Met een' ſchielyken inbrek*, Hooft in Tacitus 1 boek. Zoo ook AFBREK. Doch Vondel zegt INBREUK in 't zelve geſlacht, *Sleepte met zich dien bloedigen inbreuk*, in d'opdragt van Zungchin.

INGEWAND o. *Het ingewand verladen met twiſt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 16. *Het ingewand der aerde*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

INHAM m. *In eenen diepen inham*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

INHOUD m. *Een antwoort van dezen inhoud*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 42. Maer men gebruikt het ook o. *Uit het inhoud*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 1188. *Het inhoud van dit Treurſpel*, Vondel in den Inh. van David in ballingſ. en zoo heeft hy 't ook in de vertaelde getuigeniſſe van A. Gellius voor Elektra. Ik zou 't eerſte kiezen: het zy het waerlyk mannel. is, het zy het, als onzydigh, geſtelt worde voor *inhoude*, naer den aert der onzydige woorden, *van dezen inhoude.*

INRIDT m. *Zyn' Hoogheit deed alzoo haren inridt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 807.

INTREDE v. *Drong op gewapende intrede*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 485. Naer myn gevoelen ook is dit woort van het vrouwlyk geſlacht. Doch

Doch Vondel verkort het, en gebruikt het in 't mannelyk. *Den grooten intre om prys te vieren*, in 't Berecht voor Salomon.

INVAL m. Zie VAL.

INVOER m. *Tot nieuwen invoer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 567.

INZICHT o. *Tegens het inzicht*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 35. *Beneffens dit inzicht*, Vondel in d'opdragt van Gysbrecht van Amſtel.

JORDAEN, een rivier in Kanaan, v. *Aen den oever der Jordane*, Vondel in d'opdragt der Gebroeders.

JOUW, een woort dat men in 't beſchimpen van iemant met kryten en roepen gebruikt, waer van men heeft *uitjouwen*, v. *Daer op ſchreeuden de ſoldaten een lange jouw, van de veſten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 766.

ISER, een rivier, v. *Tot in de Iſer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 161.

ISTER, een rivier, voerende nu den naem van Donau, m. *Langs den wederſpannigen Iſter*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

JUK o. *Het juk der ſlavernye*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. Dit zelve exempel heeft Vondel ook in den Inhout van Jephta.

K.

KABINET o. *'K ontſluit het kabinet*, Hoo in den brief van Men. aan Helena: *In't hemelſ kabinet der geeſten*, Vondel in de Beſpiegelingen p 39.

KABBELJAEU m. *Nocht zich ſchamende eenen Kabbeljaeu tot tweeentwintigh gulden te betalen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1160. Dit ſtemt oo Antonides, die hem eenen watervorſt noemt, in het eerſte boek des Yſtrooms:

Dan zal de Kabbeljaeu, een watervorſt geboren,
Met liefflyk voedſel weêr uw oogh en mont bekoren.

KAEDE v. *De weghuyzer vooruitgetrokken om zekere kaede door te ſteken, ging daer nevens leggen ſlapen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 374.

KAEI v. *Te Antwerpen aen de kaei geſloten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 307. *Of huppele op myn Keulſche kaei*, Vondel in den Rynſtroom.

KAEK v. *Op de kaek te zeiten*, Hooft in den 22 brief. Ook in de betekenis van een wang, by Vondel in Ovid. Herſcheppinge 15 boek.

Hy ſchreide; en ook Heleen, nu dor en ſchor van wangen,
Moſt weenen, toenze zwak in haren ouden dagh,
De rimpels op de kaek in beek en ſpiegel zagh.

KAEP v. *Aen de Kaep*, Vondel in den Inhout van Herkules in Trachin.

KAERS v. *By de kaers arbeiden*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KAES v. *Hoewel ik vette kaes perſte*, Vondel in Virg. 1 Herderskout.

KAF o. *Het lichte kaf*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KAIJ of KEIJ m. *Met eenen kay getroffen*, Vondel in 't berecht voor Salomon.

KAJUIT v. *In de kajuit*, Hooft in den brief van Men. aen Helena. By Vondel in den Lof der Zeevaert pag. 152 ſtaet: *De wachter van 't kajuit*, daer beter ware, *De wachter der kajuit*, gelyk even te voren, *De ſtuurplecht, de kajuit.*

KALANDER v. *De kalander legt hier haer granen*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KALF o. *Die een groot kalf verbeten heeft*, Vondel in Virg. 11 b. der Eneade.

KALMTE v. *De kalmte te verwachten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1176.

KAM m. en v. Want Hooft zegt in de Ned. Hiſtorien 514. *Don Johan vermat zich Matthias en de Lantzaten over eene kam te ſcheeren.* Ook p. 215. *Waer by de ſtadt Montvoort en d'Edelen over een zelve kam geſchoren werden*, Vondel in tegendeel in Virgil. 7 b. der Eneade: *Op den driedubbelden kam.* Met wien het Moonen hout.

KAMER v. *Daer Burgermeeſters hunne kamer hebben*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 57. *Onder in de kamer*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

KAMP m. *In eenen kamp vol boomen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 767.

KAMPANJE v. *Eneas lagh en ſliep op de hooge kampanje*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

KAN v. *In de kan*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers pag. 26.

KANDELAER m. *De kaers op den kandelaer*, Hooft in den 59ſten brief. *Op eenen kandelaer*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke pag. 15.

KANS v. *De Lantvoogdes de kans aen 't keeren ziende*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 124. *Ziet anderen die kans af*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

KANT m. *Op den kant*, Hooft in de Ned Hiſt. 10. *Zyn party hem nu van dezen, nu van dien kant beloerende*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

KANTEEL m. *Hoe Keizer en Paus zoo beroit van gelde waren, dat zy eerder 't laetſte verquiſten zouden, dan eenen kanteel der veſten inkrygen*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis pag. 16.

KAP v. *Op de kap te laten vallen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 34. die echter dit woort in de betekeniſſe van vrouwelyk hooftſieraet, in het onzydige geſlacht gebruikt in Geraert van Velzen:

Myn ſluier en het kap nogh wat verſchikt zyn moeſten.

KAPPEL v. *Tot de Kappel*, Hooft in Tacitus 12 boek. *Dat die van Eolie Palamedes eene Kappel toewydden*, Vondel in 't berecht voor Palamedes.

KAR v. *Zoo lang de morgenſtar de kar der zonne opwekken koom'*, Vondel in Ovidius Herſchepping 4 boek pag. 122.

KARBONKEL m. *Eenen karbonkel in 't voorhooft voeren*, Vondel voor Hekuba.

KAR-

KARKANT m. *Of zy haren karkant verkoght hadde*, Hooft in Tacit. 16 boek. *Behalven dit nogh eenen ſcepter, en eenen karkant van paerlen*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

KARROS v. *Tuſſchen de karros en de winkels*, Hooft in Henr. den Grooten. *Rydt in de karros*, Vondel in Horatius 4 Toezang.

KAS v. *Hy ſcheen de kas berooit te willen maken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 469.

KAT, een Krygswoort, v. *Hy ſtichtte op 't verlaten ravelyn een platte kat van zakken vol aerde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 302. Zoo is 't ook in de betekeniſſe van een dier.

KATTOEN o. *Het dunne kattoen*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

KEEL v. *Schulden zoo hoogh loopende, datze ons aen de keele komen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 49. *Spant de keel niet uit hare kracht*, Vondel in d'Aenleidinge ter Ned. Dichtkunſt.

KEER m. *Nam ſchielyk zynen keer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 10. *In wat geweſt Merkuur zynen keer neme*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten. Maer men zegt gemeenlyk: *Dit of dat ſcheelt my zoo veel in de keer.* En zoo vint men 't by Hooft in de Ned. Hiſtorien 932. *Wat ons haar voorſtant of vyantſchap in de keer wilde ſchelen.*

KEIZERDOM o. *Tot het keizerdom*, Vondel in d'Opdragt van Lucifer. Van dit geſlacht zyn de woorden van dezen uitgang, die eene meenigte betekenen, als *Menſchdom, Burgerdom, Engelsdom*: hoewel *Keizerdom* hier genomen wort voor de Keizerlyke waerdigheit.

KELDER m. *In eenen donkeren kelder*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. *Gy moet den Falerniſchen kelder niet braveren*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantg.

KELK m. *Ten zy ik dien kelk drinke*; Vondel voor de Bataviſche Gebroeders.

KENNIP m. *De Spaenſchen, zich dienende van den kennip*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 434.

KERF v. *Uit de kerf gaende*, Hooft in den 17 brief. *Uit alle kerve*, in Tacit. pag. 91.

KERK v. *De Geeſtelykheit maekte de kerk tot een argernis*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 5. *De Vaders der oude kerke*, Vondel in den Inh. voor Lucifer.

KERKER m. *Uit den kerker*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. *In den kerker*, Vondel in d'Opdragt van Noah. Zoo ook in zyn Toneelſchilt p. 6. *Men ziet Petrus in den kerker*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerd. p. 18. Dit woort leit Oudaen af van het Latynſch woort *Carcer*, in de Roomſche Mogentheit 266. Maer dewyl ik hier in van hem verſchille, moet ik in 't voorbygaen zeggen dat de rechte oirſprongh te zien is in het Gothiſch Euangeli, waer in men leeſt het woort KARKAR, waer aen ons Duitſch nader komt. Want het verſchilt niet van *Kerker*, niet meer zeker dan *Kaizar* (gelyk Hooft en anderen ſchryven) verſchilt van *Keizer*.

KERN v. *Om den ſmaek van de kerne*, Vondel in de voorr. voor Ovidius.

KETEL m. *Terwyl het wyf den heeten ketel ſchuimt*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KETEN v. *Hy ſtrykt hem een bloedige keten van den hals*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien

Gelyk

Gelyk de eerſte ſchakel eene lange keten naſleept, Vondel in 't Berecht voor Adam.

KEUKE v. *Achter door de keuke*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 135.

KEUR v. *Om de keur op hem te doen vallen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3.

KIEL v. *De koopman kalfatert zyn lekke kiel*, Vondel in Horat. 1 b. der Lierzangen.

KIES v. *Den leeu de kies ontrukken*, Vondel in Davids 57 Harpzang.

KIEUW v. *Uit zyne kieuw*, Vondel in zyn Gedicht, De vrye Zeevaert.

KIJF v. *Der Staten magt in de kyve ſtellen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1188. *Daer zyn plaetſen genoegh uit de kyf*, Dezelve in den 59 brief. Men zegt ook, *Die zaek is buiten kyf*, dat is, *Daer is niets tegen te zeggen*. Dogh deze ſpreekwys gevalt my niet.

KIL m. *Vlietende met eenen doorgaenden kil*, Hooft in Tacitus 2 boek. Maer Vondel ſtelt het vrouwlyk: *De zon kookte de kil der holle vlieten*, in Virg. 4 b. der Lantgedichten. En zoo ook in Horatius III b. 29 Lierzang. *Die met zyne kil in de zee loopt*. Zelf Hooft in de Ned. Hiſtorien 307. *Als de ſtroom een nieuwe kil gemaekt had*; en zoo ook elders. Waerom ik giſſe dat 'er een drukfout is in de plaets van Tacitus.

KIM v. *Benede de kim*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KIN v. *Toen ſneed Rythoove hem een lok van de kin*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 605. *Van de kin op de ſchenen*, Vondel in Virg 3 b. der Lantgedichten.

KINT o. *Waer in het kint lag*, Vondel in 't berecht voor Salomon.

KIST v. *Bet dan drie voeten hoogh ſteeg 't water in de kerke tot Schevelinge, en baerd' 'er zulk een kracht, dat het een zwaere kiſt van yzer omſmeet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 217. *Een ander lichaem in de kiſt*, Vondel in 't Zeemagazyn pag. 268.

KISTJE o. *Het rieten kiſtje*, Vondel in 't berecht voor Salmoneus. Dus zyn (gelyk alom blyken kan) alle de namen van verminderingh, zelfs die der ſexen ingeſloten, als *het manneken, het vroutje, het boekje, het doekje, het koekje.*

KLADDE v. *Deze kladde uitwiſſchen*, Hooft in Tacitus 1 Jaerboek.

KLAIJ o. of v. *Die het klay affpoelt*, Vondel in Virg. 1 Herderskout. *De nieuwe klay*, in Virg. 1 boek der Lantgedichten. Op dezelve plaats p. 33. *Opdat het ſteken der zomerzonne de klay kooke.* Welk laetſte ik voor beſt zoude keuren.

KLANK m. *De langkheit van den klank*, Vondel in het Berecht over de Miſpellinge. By Hooft vinde ik het vrouwlyk in de Hiſtorie van de Medicis p. 8. *Door de klank zyner fame.* Ook in de N. Hiſtorien 522. *Om hem de quade klank te vertoonen.* Maer ik volg liefſt Vondel. Men leze ook de Spraekkunſt van Moonen.

KLAP m. *Ydelen klap te boek ſlaen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 91. *Wech met dien zotten klap*, Vondel in Hekuba pag. 31.

KLAVER v. *In groene klaver*, Vondel in Virg. 1 Herderskout.

KLEED

KLEED o. *Het hairen kleed*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6. *Waer over hy het kleed ten beſte gaf*, Vondel voor Joſef in Egipten.

KLEM m. *Was 't werk zynen klemquyt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 36. Maer in zynen 180 brief heeft hy het vroulyk. *Zonder 't welke alle hant de klem quyt is.* En zoo is 't ook by Vondel in den 33 Harpzang. *Toen myne ziel was in de klem.* Onzydigh luit het allervremſt: gelyk het my in Oudaens Roomſche Mogentheit byſter voorkomt. Want daer zegt hy pag 65. *Het klem der regering.*

KLEPEL m. *Als hy den dooden met den klepel dus beluit*, Vondel in Ovid. Herſcheppinge 11 boek.

KLEUR o. *Zy kreeg 't eene kleur op 't ander*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. Ik kan dit niet goet vinden. Men moet zeggen, *d'eene kleur op d'andere.* Dit ſtemt ook Moonen, die in zyne Spraekkunſt te zien is.

KLIF o. *Aen de zyde van 't klif*, Hooft in Tacitus 3 boek der Hiſtorien.

KLIMOP o. *Staetzuchtigen ſlagten het klimop*, Vondel voor de Geb. van Th. Dit woort, een naem van een kruit, geſproten uit den aert van het zelve, is eigentlyk geen zelfſtandigh woort, maer ſamengeſtelt uit een werkwoort, en het deeltje *op*, zoodat het is KLIM OP; hoedanige woorden, gelyk in andere talen, van het onzydige geſlacht zyn. Zoo zeggen de Latynen,

Vix illud potui dicere triſte vale.

Ter naeuwernoot zeide ik het allerlaetſt vaer wel.

dat onze Antonides nagevolgt heeft in zynen Yſtroom:

Daerze moé rinkinkens zich vaſt ſcheep
Begeven, en geſiert met purper en oranje
Het allerlaetſt vaerwel afroepen van 't kampanje.

KLING v. *Die de blanke kling in de vuiſt had*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis pag. 34. *Met zyn uitgerukte kling*, Vondel in Virgilius 9 b. der Eneade.

KLINK m. *Thraſea had den klink gekregen*, Hooft in Tacitus 3 boek der Hiſtorien. Vondel zegt in het andere geſlacht by Horatius in den 25 Lierzang: *De deur, die den meeſten tyd op de klink ſtond.* En in deze laetſte betekeniſſe is het vrouwelyk.

KLIP v. *Van de klip afſmyten*, Hooft in d'opdr. der Ned. Hiſtorien. *Van de klippe*, Vondel in den Inh. van Edipus.

KLIS m. *Die aenhangt eenen klis van zwarichêen.* Hooft in Geraert van Velzen.

KLOK v. *Met de klok wapen te kleppen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 118. *Hy ſtak zulk eene afgryſelyke klok op*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

KLOMP m. *Met eenen klomp zwart pek*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KLONT *Met zandige klonte beſtroit*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KLOOF v. *Om een vruchtbare ente in de kloof te zetten*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

KLOOT

KLOOT m. Dit blykt aen de woorden hier van ſamengelaſcht, als *werrelkloot*, *aerdkloot*. *Die den ganſchen werrelkloot omtrok*, Vondel in d'opdr. der Leeuwendalers. *Onder den aerdkloot*, in 't 4 boek der Lantgedichten. Schoon het vroulyk is by Hooft in de Ned. Hiſtorien 80. *Met een houte kloot.*

KLOP v. *Deze beeft de klop der aderen betaſt*, Hooft in Tacitus pag. 163.

KLOS m. *De lepel met den klos*, Vondel in het 2 deel zyner Poëzy.

KLUFT v. *Onder elke kluft*, Vondel in Virg. 10 b. der Eneade.

KLUWEN o. *Om aen 't kluwen te raken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 59. *Dedael beſtelde Theſeus het kluwen*, Vondel in Virg. 6 boek der Eneade.

KNEEP v. *Dat de Hooftluiden de kneep der oorloge zwaerlyk uitſtaen zouden*, Hooft in Tacitus 4 boek der Hiſtorien.

KNEPPEL m. *Den tienden man met den kneppel dooden*, Hooft in Tacitus 3 boek.

KNIE v. *De agtbaerheit der regeringe op de knie helpen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 180. *Met zyne knie tegens de aerde*, Vondel in Virg. 12 boek der Eneade.

KNIJF o. *'T welk hem 't kryf in de vuiſt geduwt waer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 485.

KNIK m. *Het heur, 't welk dezen knik der zaken voor geenen aenvang van overhant wiſt aen te nemen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 90.

KNODS v. *Met een kwaſtige knods gewapend*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

KNOOP m. *In den knoop van haer hair*, Hooft in Tacitus 3 boek. *Van den knoop der ondertrouwe*, Vondel voor den brief van Lucye.

KNOP m. *Zoo moet geen ſtorm den knop bederven*, Vondel in Ovid. Herſcheppinge 14 boek.

KOE v. *Zy hebben de koe by de hoornen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 231. *Ik zal dees jonge koe opzetten*, Vondel in Virg. 3 Herderskout.

KOEGEL of KOGEL m. *Maar als hy boven den koegel was*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 14. *Het loot van eene koegel*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge, daer het vroulyk is.

KOEK m. *Gy moet u met dezen koek vrolyk maken*, Vondel in Virg 7 Herderskout.

KOELTE v. *Met een wakkere koelte*, Vondel in Virgil. 3 b. der Eneade.

KOERS m. *Waer wy onzen koers zullen zetten*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

KOETS v. *Ziet gy die ryke koets*, Hooft in 't Bruiloftd. op Reael. *Voor de koets te ſpannen*, Vondel in Horatius 16 Lierzang.

KOG v. *Vrankryk en Nederlant plagten aen eene kog te reden*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 972.

KOKER m. *Toen rukken die van Barlemont het zinkroer uit den koker*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 516. *Trek eenen pyl uit den koker*, Vondel in Virg. 11 der Eneade.

KOLDER m. *Hy ſchoot zynen kolder uit*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

KOLF

KOLF v. *Met een ruwe kolf in de vuiſt*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

KOLOM v. *Tegens een vreeſſelyke kolom*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

KOMEET v. *Het verſchynen eener yſſelyke komete*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 546.

KOMMER m. *Dat zy hem dezen kommer uyten mogt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 107. Ook 733. *Den kommer der Nederlanderen kon men niemant toeſchryven, dan alleen den Raat van Spanje.*

KOMPAS o. *De pen van 't kompas*, Hooft in den 103 brief. *'T kompas kanze brengen door ongebaenden plas*, Vondel in de Zeevaert pag. 158.

KOMST v. *Om de komſt van de Lantvoogdeſſe te vorderen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 85. *Met de komſte*, Vondel voor Joſef in 't Hof.

KONING. Zie AENBIEDING.

KONST v. *Naer de konſt*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Hiſtorien. *Door hulp van de kunſt*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunde. Dusdanige namen toelatende de *e* in den noemer van 't enkel getal (want men zegt ook *konſte*) zyn van 't vrouw. geſlagt: gelyk Hooft daer van de bepalinge gegeven heeft in de XIII Waerneming, te vinden voor den eerſten druk van dit boekje, daer meer dusdanige woorden, *jonſte*, *beede*, *reede*, *zede*, enz. zyn aengetogen.

KOOI v. *Door de kooi der ſlavernye booren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 542. *In de kooi*, Hooft in Geeraert van Velzen. Vondel ook in Virgilius 7 Herderskout.

KOOL v. *Het ſop is de kool niet waerd*, Hooft

in den 10 brief. Ook genomen voor vuur, *M kruipende kool*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 714.

KOON v. *De ſuikere koon van een dochte kuſſen*, Vondel in de Bruiloftgedigten pag. 760.

KOOP m. *Door overeenſtemmen van Italie, den koop verſoeide*, Hooft in Tacitus 3 boek d Hiſtorien. *Laet ſchoonvader en ſchoonzoon op d koop vry paren*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

KOOR o. *In 't koor*, Hooft in Henrik de Grooten pag. 13. *Uit het koor*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

KOORD v. *Zy kregen aen hunne koorde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 58. *De herder ſloegh het een koorde door de voeten*, Vondel voor Edipus.

KOORTS v. *Overleeden aen een brandend koorts*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9. *In hunne ra zende koortſe*, Vondel in d'Aenleid. ter Ned. Dichtkunſt.

KOP m. *Alva doet hem by den kop grypen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 202. *Den kop in d lucht ſtekende*, Vondel in den Inhoud voor Adam in Ballingſchap. Ook genomen voor een drinkvat. *Uit eenen gouden kap te drinken.* Dat ook Vondel heeft in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

KOREN o. *Hier benevens ſloegh het koren zee op*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 834. *Het koren*, Vondel in Virgil. 1 b. der Lantgedichten.

KORF m. *Binnen den korf*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

KORK o. *In ruig kork gewonden*, Vondel in Virg. 11 b. der Eneade.

KORNET v. *Juliaen Romero ontbiet de korn van*

an Mendoſa, Hooft in de Ned. Hiſtorien 462. *Onder de Trojaenſche kornet*, Vondel in d'opdragt van Adonias.

KORST v. *Alzoo zy door de korſt heen ſtapten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 309. *Met een harde korſt begroeien*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

KORTOU, of, als anderen ſchryven, KARTOU, *Onder de krakende korton*, Vondel in de Beſpiegelingen pag. 180.

KOSSEM m. *Hy ſtreelt den koſſem*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 7 boek.

KOST m. *Op den gewonnen koſt noodigen*, Vondel in Virg. 4 boek der Lantgedichten. Dogh Hooft zegt in den 21 brief, *Meer ſmaex vinden in d'oude koſt.*

KOU, anders KOY, v.

Wat vraet zou nu verwaten
Een' vogel eten, dien hy aesde in zyne kou?

Vondel in 't 15 boek van Ovidius Herſcheppinge.

KOUDE v. *Tegens de konde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 613. *Voor de koude*, Vondel in Virg. 7 Herderskout.

KOUT m. *Van gemeenen kout afgeſcheiden zyn*, Vondel in den Inhout van Jephta. Echter ſchynt hy het ook vroulyk te nemen in het einde van Virg. 1 b. der Eneade, daer hy dus ſpreekt: *D'ongelukkige Dido broet mede den nacht over met alderhande kout*; of 't moſt (wie weet?) een drukfeil zyn. Maer Hooft heeft in de Ned. Hiſtorien pag. 831: *In gemeenzame*

meenzame kout, en pag. 837. *Door geduurige kout.*

KOUTER o. *Het kouter*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedigten.

KRACHT v. *Met ſchier onweêrſtandelyke kracht*, Hooft in d'opdragt der Nederl. Hiſtorien. *Spant de keel niet uit haere kracht*, Vondel in d'Aenl. ter Nederd. Dichtkunſt.

KRAEG m. *Naer den kraeg*, Vondel in Palamedes pag. 52.

KRAEI v. *Dan vangt hy eenen haes, of overzeeſche kraai*, Vondel in Horatius 2 Toezang.

KRAEM v. *Dat het tyt was de kraem op te breken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 101. Huigens zegt in zyn gedicht voor Weſterbaens Okkenburgh, *In 't kraem te leggen*, dat een byſter ongeluit is. Nogh vinde ik het in de Invallende gedachten van Kats: *Ik ſtont een uyl ontrent het kraem.* Ook in Dekkers Lof der Geltzucht, niet verre van het einde:

Dit ganſche poppekraem getaſt op eenen hoop
Staet voor myn munte veil.

'T is ook by Oudaen in de Roomſche Mogentheit pag. 308.

De teedere erfgenaem
Verſchrikt en ſtuipt en nygt voor 't opgeſchikte kraem.

KRAEN, een vogel, v. *Het koſt een Strymoniſche kraen treffen*, Vondel in Virgilius 11 b. der Eneade.

KRAK m. *'T uitheemſch gewelt en vrouloosheit der bontgenooten hadden den Roomſchen Staet byna eenen krak gegeven*, Hooft in Tacitus 3 boek der Hiſtorien. *Zietge niet dat de maſt eenen krak wech heeft?* Horatius in zynen 14 Lierzang door Vondel vertaelt.

KRAKKEEL o. *In het krakkeel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6. *Naerdien het krakkeel aengroeide*, Vondel in 't berecht voor Palamedes.

KRAMP v. *Zonder nieuwe kramp*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 501.

KRANKTE v. *De kraftigheit der krankte*, Hooft in Tacitus 2 Jaerboek.

KRANS m. *Met den krans om 't hooft*, Vondel in Virg. 6 Herderskout.

KRAT o. *Op het krat van Doris wagen*, Hooft in zyn Gezang, *In het Idaliſch dal* enz.

KREEFT m. *Voor den brandenden kreeft*, Vondel in Virg. 6 Herderskout.

KREEK v. *Mondragon beſtond de kreek te ſluiten met palen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 445. *Verlos my uit die kreke*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

KREET m. *Door dien kreet opgewekt*, Vondel in Virgil. 3 boek der Eneade. Hooft gebruikt het vrouwelyk in den 70 brief. *Naer de dagelyxe kreet.*

KREITS m. *In dezen kreits*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 98. *De Maen, die om de maent haren kreits voltrekt*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

KREUK v. *Met een' zelve kreuk*, Hooft den 189 brief. *Indien het voorhooft zet een nieuwe kreuk*, Vondel in de Roomse Lier.

KRIBBE v.

Verwacht in uwen schoot het Drietal, dat van't Oosten Zich boog voor d'arme kribbe,

Vondel in de Maegden.

KRIJG m. *Ten einde van dezen kryg*, Hooft in de Ned. Historien 20. *Uitkomst des krygs*, Vondel in den Inhout van Virg. 2 boek der Eneade.

KRING m. *In eenen kring*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

KRITS m. *In zynen vollen krits*, Vondel in Lucifer pag. 55.

KROES m. *Als oft hy een' gouden kroes gestolen hadde*, Hooft in Tacitus pag. 326. *Hy brengt den vollen kroes*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedigten. Evenwel Hooft moet het twyffelagtigh geseit hebben, dewyl hy in Tacitus ook pag. 107 duidelyk zegt: *Dat d'oude man d'ontfange kroes aen Drusus gelevert hebbe.*

KRONYK v. *Mogt het u beuren de kronyk van onze zwarigheit aen te hooren*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

KROON v. *Zynde het der kroone te nae*, Hooft in de Ned. Historien 1. *Die met kennisse de Kroon uitreiken*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederl. Dichtkunst. *Adonias kost het den hals, dat hy met looze lagen Salomon naer de kroon durft steken*, Vorlenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 15.

KROO

KROOS, o. *Boven op het kroos*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 6 boek.

KROOST o. *De Dardanen kennen hunne voorouders aen het kroost*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

KROP m. *Dat hun dit leet in den krop stak*, Hooft in de Ned. Historien 64. *Paris oordeel stak haer nogh diep in den krop*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

KRUIK v. *Met de kruik*, Hooft in Bato. *Die den stroom uit zyne kruik giet*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

KRUIN v. *Van de kruin*, Hooft in de Ned. Historien 30. *De kruin om hoogh steken*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

KRUIS o. *Onder het kruis*, Vondel in d'opdr. van Maria Stuart.

KRUIT o. *De dieren in het kruit*, Hooft in 't 1 bedryf van Granida. *Door kracht van dit kruit*, Vondel in Virg. 8 Herderskout.

KRUL v. *Ik zie de krul in iemants neuze*, Hooft in zyn Gedigten.

KUDDE v. *Een schaep van de kudde*, Vondel in Virg. 3 Herderskout.

KUIF v. *Bekoort door deze kuif*, Vondel in de Bruiloftdigten pag. 680.

KUIL m. *Het lyk in eenen kuil te werpen*, Vondel in d'opdr. voor Jozef in Dothan.

KUIT v. *Een koegel, die de kuit quetste*, Hooft in de Ned. Historien 1087. *Verneemtze flux hoe hout en schors de kuit beweven*, Vondel in Ovidius Herscheppinge pag. 335.

KUNDE

KUNDE v. *Mits de kunde der plaetſen*, Hooft in Tacitus 6 boek. Het blykt ook uit ONKUNDE. *Over d'onkunde aen zynen Vader*, Vondel in het Berecht voor Faëton.

KUNST. Zie KONST.

KUS m. *Men zegt dat hy zyne gemalinne eenen kus afgeſlagen hebbe*, Vondel in Horatius III boek 5 Lierzang. Ook in de Beſpiegelingen pag. 212. *Zoo wort de Heilant hier met eenen kus verraden.* By Hooft is 't vrouwelyk, *Na een' korte kus*, Hooft in Tacitus pag. 215.

KUSSEN o. *Op dat kuſſen te raken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 29. *Dees naer het kuſſen ſtaende*, Vondel in Horatius III boek 1 Lierzang.

KUST v. *Hier toe geviel 't dat d'Onderamiraal de kuſt aendeed*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 14. *Aen de kuſt der oude Kureten*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

L.

LACH. Dit woort ſchynt twyffelachtig. My ſtaet het mannelyk geſlacht met Vondel beſt aen, *Mengt het bitter met eenen zoeten lach*, in Horatius 2 boek 16 Lierzang; dat ik ook van Moonen beveſtigt vinde in zyne Spraekkunſt. Hier van ſchynt Hooft te verſchillen in zynen 139 brief: *Maer mogen z' al deur voor menſchen, die de lach, een' eigenſchap der menſchelykheit verzaken?*

LADDER v. *Tegens 't beklimmen met de ladder*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9 *Aertsvader Jakob zagh te Bethel in den droom eene ladder*, Vondel in zyn Toneelſchilt pag. 6.

LADE v. *Het werk, geſlagen met de lade*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 6 boek.

LAEGTE v. *Uit de laegte*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

LAERS v. *Hy ſtampte met de laers*, Vondel in Zungchin 25.

LAGE v. *Van de lage gehoort hebbende*, Hooft in Tacitus 14 boek. *Hy leit zich daer in de lage*, Vondel in den Inhout van Virg. 11 boek der Eneade.

LAK m. *Een nieuwen lak op den hals te werpen*, Vondel in Virgil. 2 b. der Eneade.

LAM o. *Dit onnoozel lam*, Vondel voor den brief van Agnes.

LAMP v. *In de brandende lamp*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

LANDOU v. *Over de omleggende landouwe*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 31. *Men ziet de dorſtige landou quynen*, Vondel in d'opdragt der Bataviſche Gebroeders.

LANS v. *Farneze vat flux de lans in de vuiſt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 557.

LANT o. *In 't lant*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 12. *Het platte lant*, Vondel in d'opdragt van Adam in ballingſchap. My luſt in 't voorbygaen aen te merken, dat de laetſte opſteller der Nederd. Spraekkunſt zegt dat dit woordt den noemer in het meervouwig getal maekt *landeryen*: dat niet alleen ſtryt tegen de regelmatigheit (hoewel dat ſomtyts wel gebeurt) maer tegen alle voorbeelden. *Lam* maekt *landen*. En *landeryen*, gelyk de zaek ſpreekt, komt van *landery*. Die 't niet gelooft, zie Hooft na in

de Ned. Hiſtorien 267. *Tot dat zy in de lant[e] van Guiſe zouden gekomen zyn.*

LANTAERNE v. *Zy noemden hem groote lantaerne zonder licht*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 493.

LANTSCHAP o. *Over 't heele lantſchap*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1179.

LASCH v. *De laſch uit Tacitus vergeten hebt op 't einde van 't blat geklampt*, Hooft in den 54 brief. Ook voor een heimelyk gedeelte des lichaems, *In de ſchaft getroffen en de laſch*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 12 boek.

LAST m. *Tot zulk eenen laſt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3. Dus ſpreekt hy te regt. Ook pag. 105 *Gevraegt na hunnen laſt*: maer t'onrecht, als hy daer op laet volgen: *antwoordde d'een met een ſtoute leugen, datze daer was*, te weten *de laſt* voor *dat hy daer was*. Uit andere exempelen, doorgaens bygebracht, blykt dat hy zich verzint. *Met den laſt*, Vondel in d'opdragt voor Joſef in 't Hof. By misbruik der koopluiden is het, voor een maet van graen genomen, onzydigh. En men dient hen te volgen, als men in zulk een geval verſtaen wil zyn. Hooft in de Ned. Hiſtorien 1159. *De Rog quam ontrent achthondert guldens 't laſt te koſten.*

LASTER m. *Een ſtamk van onafwiſſchelyken laſter*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 63.

LAURIER m. *Den laurier verdienende*, Vondel in den Inhoud van Virg. 4 Herderskout. Zoo is ook

LAUWER m. *Dees boom gelykt den lauwer*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

LEDEKANT v. *Uit de ſaffrane ledekant*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Dit volgt ook Moonen. Anderen zeggen *het ledekant*.

LEEM o. *Waer op eens van Antonio geantwoort was, dat hy zoo onderdanigh aen zyne Majeſteit zou blyken, als 't leem aen de hant van den potbakker*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 521. *Het taeje leem*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 9 boek.

LEEN o. *Het leen van zyne kroone*, Vondel in d'opdragt van David in ballingſchap.

LEER v. *Tegens de Roomſche leere*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 4. *In haere leere kan niets gevonden worden*, Vondel voor Adam.

LEEST v. *Ik ben van die leeſt niet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 992. *Spreuken naer de leeſt van elx lyf te paſſen*, Vondel voor Jephta.

LEEU m. *Eerſt verſcheurde hy eenen jongen brullenden leeu*, Vondel voor Samſon.

LEEURIK m. *Scille verkeerde in eenen leeurik*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 8 boek.

LEGER o. *In 't leger gekomen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 12. *Wat gevaer het leger liep*, Vondel in den Inhout der Maegden.

LEIJ v. *Hy had een goede ley*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 171. Ook genomen voor eenen ſtroom, *Over de Leye*, Dezelve 699.

LEK o. *Het Albaenſche lek*, Vondel in Horatius IV boek 1 Lierzang. Maer voor een rivier, by ons bekent is het vroulyk. *Op de Lek*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 256.

LEL v. *Zy gilt met haere lel*, Vondel in Ovid. Herſcheppinge 3 boek.

LELI v. *Wanneerge met uw lip de leli leeft* [illegible] *rozen*, Vondel in de Begroetinge van Frederik Henrik pag. 108.

LEMMER o. *Hy bint het Griexé lemmer op* [illegible] *zyde*, Vondel in Virgil. 2 b. der Eneade. Maer genomen voor een ſtreek lants dus genoemt, is 't vr. *Uit de Lemmer*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 436.

LEMMET o. *Aen het lemmet*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

LENGTE v. *Omdat hy van wanſtallige lengte was*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 91. *In de lengte*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

LENTE v. *Tot de toekomende lente*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 97. *In de lente van hun leven*, Vondel in d'opdragt van Joſef in Egipten.

LERP v. *Om de ſlagen eener lerpe t'ontfangen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 231.

LES v. *Uit de leſſe dezer punten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 348.

LETTER v. *Dat Uw E. de duiſtere letter wil indachtigh zyn*, Hooft in den 1 brief. *Met de letter*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke pag 12.

LETTERGREEP v. *De klank der lettergreepe*, Vondel in 't Berecht over de Miſſpellinge.

LEVEN o. *Het heerlyk leven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 5. *Dit leven te verſmaden*, Vondel in d'opdragt van Maria Stuart. Dit woort is eigentlyk een werkwoort. Zie GEVOELEN.

LEVER v. *De gier verlaet de lever van Tityus niet*, Vondel in Horatius III boek 4 Lierzang.

LEUGEN v. *Dat het der leugene aen geen kundig litteken ontbrak*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 423.

LICHAEM o. *Dat ganſche lichaem vervalt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 32. *Het lichaem gepynigt*, Vondel voor den brief van Sint Barber.

LICHT o. *Dat zy het licht vlooden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 87. *In het licht te brengen*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vrient.

LIDT *Het eerſte lidt der Staten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 28.

LIEDT o. *Voor aen met pleghtige pracht gaen de Papen, opzingende een heiligh liedt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. *Het onvolvrochte liedt*, Vondel in Virg. 9 Herderskout.

LIEFDE v. *Door de liefde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 26. *Uit blinde liefde*, Vondel in d'opd. voor Lucifer.

LIER v. *Muzyk onder de lier*, Vondel in Virg. 6 boek der Eneade.

LIEVEREI v. *Uitgeſtreken met deze lieverei*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 605.

LIJ v. Dit wil ook een zelfſtandigh woort zyn: ten minſten het wort zoo gebruikt. *De gemeente was byſter in de ly*, Hooft in Tacitus 3 boek der Hiſtorien. Zie van dit woort den Zeeman van Winſchoten.

LIJF o. *Dingen, die niet om het lyf hebben*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

LIJFTOCHT v. *Regel in 't rekken der lyftocht*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 92.

LIJK o. *Het lyk in eenen kuil te werpen*, Vondel in d'opdr. voor Jozef in Dothan.

LIJN v. *Aen hunne lyn te krygen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 25. *Daerna ſchotenze buiten de lyn*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

LIJNI v. *In rechte of byzydige lyni*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1020.

LIJNWAET o. als zynde, meen ik, zoo veel als *lyngewaedt*. *Bekleet met zuiver lywaet*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

LIJST v. *Een jagtrok met een geborduurde lyſt*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

LINDE een boom, v. *Onder een groene linde*, Vondel in Horatius 1 b. 1 Lierzang.

LINGE v. *Leerdam op de Linge gelegen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 377.

LINNEN o. *Bekleet met dun waterblaeu linnen*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

LIP v. *Bytende op de lip*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 8 boek. Ook in de betekeniſſe eener riviere, *Over de Lip*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 702.

LIST v. *Gianibelli vergde zyn zinnen nieuwe liſt te verzieren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1003.

LOEF v. *Het Spaenſch voetvolk ſteekt het Franſche de loef af*, Hooft in den 52 brief. *Zoo krygt men, recht voor wint, de loef van zyn party*, Vondel in Adonias pag. 13.

LOF o. *Naer 't lof der Naſſauſche lauweren*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. Ook in de betekeniſſe van pryzinge: *Van dit werk komt het voorneemſte lof toe den yver des Heeren van Lokkegem*, Dezelve

Dezelve in de Ned. Hiſtorien 27. Maer ook ſtact in Tacitus, door hem vertaelt, pag. 99: *Met eenen verhief by den lof van Sejanus*. En dus ſpreekt ook Vondel (van wien men evenwel heeft HET LOF DER ZEEVAERT) in het Berecht voor Palamedes: *Zynen lof aen te roeren*; en met hem de beſte der hedendaegſe ſchryveren.

LOG o. *De Italianen rukten door 't log in*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1088. *Zy ſteekt de duimen in het log van wederzy*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge pag. 411.

LOIRE v. *De ſtroom der Loire*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 156.

LOK v. *Men ſcheert ook baert en ruige lok*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedigten.

LOMMER v. *In de lommer*, Vondel in d'opdragt voor Adam in Balingſchap.

LONDT v. *Met de bernende londt in de hant*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 242.

LONG v. *Weshalven een pyl de long doodlyk quetſte*, Vondel in Virg. 9 b. der Eneade.

LOOF o. Hier voor hebben wy zoo even gehadt LOF. *Het loof verciert de boomen*, Vondel in d'opdragt van Samſon.

LOON m. *Tot eenen trooſtelyken loon*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Elders zegt hy met anderen, *het loon*.

LOOP m. *Door 't afkeeren van den geſtadigen loop*, Hooft in Tacitus 4 boek. *Nadien hy den loop der zonne naſpoorde*, Vondel voor Faëton. *Zy zetten 't flux ten lande in op den loop*, in Ovidius Herſcheppinge 11 boek. *Dat heele mylen volx het zetten*

op den loop; in de Beſpiegelingen pag. 9. Zoodat de artikel verkeert geſtelt wort, als men zegt, *Hy is op de loop: hy heeft de loop*; dat elk in den mont heeft; zoo verre ook dat Hooft en Vondel zich ongevoelgh van dezen ſtroom hebben laten medeſleepen. Hooft in de Ned. Hiſtorien pag. 8. *Kramers, zoetelaers ſtaken op de loop.* Vondel in Virg. 2 b. der Eneade in de Hiſtorie van Laokoön; *Als hy op de loop geraekt.* Zoo ook in het 3 boek: *Toen zetten wy het op de loop.*

LOOZE of LEUZE v. *Die juſt de looze van hun niet halen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 36. *Zoo ras zy de leus hoorden*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

LOT o. *Van het toekomende lot bewuſt*, Vondel in den Inhout der Maegden. Zoo is ook NOODLOT. *By het Noodlot niet gezien*, Vondel in Virg 4 b. der Lantgedichten.

LOTERIJ. Zie ABDIJ.

LUCHT v. *Uit de letters der lucht Godts ongena te ſpellen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 45. *Den kop in de lucht ſtekende*, Vondel in de Aenleid. ter Ned. Dichtkunſt. *De geeſtelyke boosheden in de lucht*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 17.

LUIM v. *Zy lagen ſtadigh op hunne luim*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 317. *Met een even goede luim*, Vondel in den brief aen zynen afwez. Vrient.

LUISTER m. *De ſpraek verlieſt haren luiſter*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitſche Digtkunſt. *Van al dien aerdſchen luiſter ontbloot*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 11.

LUIT

LUIT v. *Overmits Polymnia my op hare luit ſpelen laet*, Vondel in Horatius 1 Lierzang.

LUST. Dit ſtelt Hooft v. *'T zy dat de Rechters hier aen hunne luſt geboet hebben*, in de Ned. Hiſtorien 26. Zoo gebruikt hy ook *onluſt* in Henrik den Grooten pag. 165. *Door afkeer van de onluſt.* Maer ik ſchryf liever met Vondel, *Zynen luſt boeten*, in den brief aen zynen afw. Vrient. Nochtans zet deze WELLUST in het vr. geſlacht in d'opd. van David in ballingſchap: *De korte welluſt te genieten.* Ten zy het miſſchien een drukfeil is: want hy zegt in den Inhout van Salomon, *Salomon ſchepte zynen welluſt in duizent Heidenſche Vorſtinnen.* En dus gebruikt hy, anders als Hooft, *onluſt*, in den Inh. van Palamedes. *Zoo poogdenze dien onluſt te voeden.* Zeker de Heer Moonen ſtelt *luſt* wel duidelyk onder de woorden van 't mannelyk geſlacht.

M.

MAEG v. *Het walgen der mage*, Vondel in Horatius 9 Toezang.

MAEGDOM m. *De aenſlagh op den zoo dapperlyk verdadigden maegdom*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 609. *Ten loon van haren geſchaekten maegdom*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

MAEGSCHAP. Het is, dunkt my, vrouwel. Schoon Hooft het onzydigh ſtelt in Henrik den Grooten pag. 2. *Het maegſchap van Eneas.* Dus zegt hy ook *het ballingſchap*, gelyk op zyn plaets te zien is. Vondel ook ſtelt dit onzydigh in d'opdragt der Bataviſche Gebroeders. Anderen nemen 't,

zoo als 't vait, of onzydigh of vrouwelyk. Men zie, wat de Heer Moonen zegt in de Spraekkunst.

MAEKELAER. Dit woort niet noodig aengeroert te worden, als behoorende onder de naemen van mannen, breng ik alleen by om in het voorbygaen te zeggen, dat het komt van MAEKELEN, en niet van MAEKEN, niet anders als *Kaekelaer* komt van *Kaekelen*: het welk blykt aen het woort MAEKELSTER, by Hooft in de Ned. Histor. 1060 gebruikt, van het zelve werkwoort MAEKELEN afkomstig, ook by Hooft gebruikt in den 133 brief: *Dat ik schyne gemaekelt te hebben*; even als *handelaer* van *handelen*, en *wandelaer* van *wandelen* komt. Zoodat omverre valt de vinding van zommige Maekelaers hier ter stede, die, ik weet niet op wiens voorgang, op de posten hunner deuren schryven niet MAEKELAER, maer MAEKKLAER, als of het zoo veel ware, als MAEK DEN KOOP KLAER. Hoe fraei luidt het dan, als men zegt: *Die man is een maek klaer:* of *daer woont een maek klaer*? wat my belangt, ik kan het zonder lachen niet lezen. Want wie schryft anders als *makelaer* buiten deze neuswyzen? Hooft in de Ned. Historien 725. *Twee Raedsmannen 's Hoofs van Utregt hadden gedient tot makelaers dezer koopmanschappe.* En waer komt ook het woort *makelaerdy* by Hooft in de Ned. Historien 1035. anders van daen; waer voor deze menschen *klaermakery* zouden zeggen?

MAEL v. *Hy zal de der demael zynen wapenroof ophangen*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade. Dus is het als het, gelyk de Heer Moonen zegt, ge-

genomen wort voor eene bepalinge des tyds. maer voor *maeltyt* genomen aenvaerd het het onzydige geslacht.

MAELTIJDT. Dit woordt wort vr. genomen. *Op eene maeltyt*, Vondel in den Inh. van Edipus. TYDT nochtans is mannelyk. Waerom ik niet vat hoe het vrouwelyk geslacht hier is ingeslopen. Want *maeltydt*, zoo ik 't wel hebbe, is niet anders dan de *tyt van te malen*, dat is, *eten*. Zoodat my de uitdrukking des Heeren Rorgans in zyne Boerekermis gevalt:

Den maeltydt, dien hy gaf aen zes of zeven vrinden,
En wat men at en dronk, zult gy in 't lietje vinden.

MAEN v. *Die de wassende maene dede stilstaen*, Hooft in den 8 brief. *De horens zyner halve maene*, Vondel in d'opdragt van Joseph in Dothan. *Versiert met die heldere mane en flikkerende starren*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 22.

MAENT v. *Op den zes en twintigsten der maent*, Hooft in de Ned. Historien 104. *Ten vierden dage der maent*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedigten.

MAERE v. *Op die maere*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Zoo ras Sages deze maere brengt*, Vondel in den Inhout van Virgilius 12 boek der Eneade.

MAES v. *Op de Maeze*, Hooft in de Ned. Historien 1166. *De stroomgodt van de Maeze*, Vondel in d'opdr. der Leeuwendalers.

MAET v. *Door 't nemen van de maete*, Hooft in de

de Ned. Hiſtorien 2. *De volkomenheit overtreft de maet*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunde.

MAGISTRAET is by Vondel m. Voor de Batav. Gebroeders: *Aen den Magiſtraet van Amſterdam.* By Hooft vr. in de Ned. Hiſtorien 255. *Van de Majeſtraet.* Ook 581. *Uit de Majeſtraet.* Nogh 230. *De Majeſtraet marde met antwoorden: thans ziet zy ook om een goet heenkomen.*

MAGT v. *Met alle hunne magt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 8. *Het ſtondt in de magt*, Vondel voor Adam in Ballingſchap.

MAJESTEIT v. *Van de Majeſteit*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 4. *Aen uwe Keizerlyke Majeſteit*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

MAIN, een rivier, v. *Aen d'oevers van de Main*, Vondel in de Keurgedigten.

MALUWE v. *In groene maluwe*, Vondel in Virg. 2 Herderskout.

MAM v. *Houdende Antwerpen voor de mildſte mamme*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 911.

MANDER, een vliet, v. *De brug, die over de Mander lagh*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 699.

MANDT v. *Waer heenen met die mandt eieren?* Hooft in Henrik den Grooten 103.

MANGEL o. *De oirzaek van dit mangel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1001. *Om dit mangel te boeten*, Vondel in d'opdr. van Maria Stuart.

MANIER v. *Van de manier*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 37. *Over de manier*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

MANKOP, een kruit, o. *Mankop, dat ſlaep*

ſlaep verwekt, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

MANTEL m *Onder den mantel ſchuilen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 91. Zoo ook by Vondel, als blykt aen DEK MANTEL. *Met dezen dekmantel*, in Virgilius 1 b. der Eneade. *Dat prieſterlyke ſieraedt van den mantel der gerechtigheit*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 25.

MARIOLEIN v. *Op zachte mariolein*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

MARKT v. *Op de groote markt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 103. *De zon zal u de markt zetten*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Derhalven niet *het markt*: gelyk men te Groeningen ſpreekt.

MARMER o. *Het vlakke marmer*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

MARS v. *Het topzeil wort op de mars neergevelt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 370. *Geſtegen in de mars*, Vondel in het 1 deel zyner Poëzy pag. 88.

MASKER o. *Hy worp nu 't masker daer heen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1147.

MAST. By Vondel is dit m. *Men is bezigh om den maſt op te zetten*, in Virgilius 5 boek der Eneade. By Hooft v. *Met de zeilen voor de maſt*, in den 173 brief. Zoo ook in de Hiſtorien 17. *Voor de maſt.*

MAT v. *De wilge bedſteé lagh gedekt met eene mat*, Vondel in 't 8 boek van Ovidius Herſchepp.

MEENIGTE v. *Door de groote meenigte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9. *Op de meenigte*, Vondel in Virgilius 7 Herderskout.

MEER o. *Het meer barnde en bruiſchte*, Vondel in

in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Maer Hooft ſeſt het v. *In de meere zelf*, in Tacitus pag. 201. Dat my ongevoegelyk voorkomt, gelyk ook de dagelyxe ſtraettael, *de Diemermeer*, *de Haerlemmermeer*, voor *het Diemermeer* enz.

MEESTERSCHAP v. *Onder uwe meeſterſchap*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

MEISKEN o. *Een meisken zoo kintſch, dat het dikwyls vraegde*, Hooft in Tacitus 5 boek. *De zeſtienjarigh boermeisken, overtreffende, in edelaerdigheit en moedt, zyn ſoort en ouderdom, verbeet zyn weeën klaegd' het meer zyner ziele, dan zyn oogen*, Dezelve in de Ned. Hiſtorien 608.

MELK v. *Kannen, die van verſche melk ſchuimen*, Vondel in Virg. 5 Herderskout.

MENSCH m. *Toen hy den menſch geſchapen zag*, Vondel voor Lucifer. *Vroumenſch* wort echter onzydigh gebruikt.

MERG o. *Om zich met hun merg der gemeente te meſten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 670. *Zoodra dit vier het merg ontvonkt*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantgedichten.

MERK o. Zie OOGMERK.

MES o. *Zy grypt een mes, en jaegt het hem door de ribben*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 609. *Met het mes ſnyden*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

METAEL o. *Van het zelve metael*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. Zoo zyn ook alle de namen van metael, *Gout, zilver, koper, tin*, enz.

MIDDEL o. *Het eerſte middel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 121. Vondel ook in de Voorrede van

van zyn Treurſpel, Joſef in 't hof. Doch in d'Aenl. ter Ned. Dichtkunſt ſtaet, *door dien middel*, dat my niet wel voorkomt, en gezegt ſchynt *door dien middele*, van welken uitgang wy hier en daer over de onzydige naemwoorden geſproken hebben. In de beteekeniſſe van een gedeelte des lichaems is dit woort by Vondel in Virg. 2 b. der Eneade van het vr. geſlacht: *Nadat zy zich om zyne middel ſlaen*. En zoo houd het ook Moonen in zyne Spraekkunſt pag. 74.

MIEDE. v. *Zal ik mynen vader deze miede brengen*, Hooft in Tacitus 1 boek.

MIER v. *De mier, langs haer ſmal padt loopende*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

MIJN v. *Alhoewelze nogh de myne niet ontdekken*, Hooft in den 34 brief. *Indien de roode haen ontſteekt een helſche myn*, Vondel in de Beſpiegelingen pag. 9.

MIJTER m. *Die den myter onder de kin knoopt*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade. Zoo ook in Ovid. Herſcheppinge 10 boek. *Hy poogt zyn ſchande met den myter af te keeren*. Maer Hooft kieſt het vrouwelyk geſlacht in de Ned. Hiſtorien 30: *In top der myter*.

MIN v. *Om de minne Godts*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 80. *Van razende minne*, Vondel in den Inhout der Maegden.

MIRT, een boom, m. *Met eenen groenen mirt*, Vondel in Horatius 1 boek 4 Lierzang.

MIS v. *Na de mis*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 11.

Wan-

Wanneer Urbaen met d' Aertsgeheimenis
Der feeſtelyke in top gezonge mis,
Op 't grafaltaer, het koor hebb' begenadigt,

Vondel in d'Altaergeheimeniſſen, pag. 95.

MISBAER o. *Het misbaer en de tranen*, Vondel in d'opdragt der Bataviſche Gebroederen.

MISBRUIK o. als GEBRUIK. *Het misbruik der Toneelkunſte*, Vondel voor Lucifer.

MISQUAEM o. *Het misquaem te keeren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 83.

MIST m. *Met den miſt der opſprake*, Vondel in d'opdragt van Maria Stuart. By Hooft vinde ik het vr. in Henrik den Grooten pag. 94 *By gunſt van een dikke miſt.*

MODDER m. *Door den modder jagen*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten. *In de modder*, zegt Hooft evenwel in 't vroul. geſlacht in de Ned. Hiſtorien 8.

MOED m. *Met zynen brandenden moed*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 8. *De vroomheit ontvonkt den moed*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

MOEDERSLAGT v. *Om zich van zyne moederſlagt te zuiveren*, Vondel in den Inhout van Ifigenie. Maer zie VADERSLAGT, dat hy mannelyk ſtelt.

MOEITE v. *Van de moeite*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 63. *Wy zullen deze moeite niet qualyk beſteedt achten*, Vondel voor Adam in ballingſchap.

MOER v. *Waer uit men ſpeuren kan; op welke moer 't werk gelegen hebbe*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 421.

MOERAS v. *Het duiſtere moeras*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. By Hooft is 't vr. *Door de moeras*, in de Ned. Hiſtorien 8.

MOES o. *Uit het mengelmoes*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 502.

MOEZEL v. *Om de Moezel en Arar ſamen te knoopen*, Hooft in Tacitus 229. *De Moezel met haer appelviechten*, Vondel in den Rynſtroom.

MOGENHEIT v. *Tot een der krachtigſte blyken van dat 'er niet zoo onbeſtendigh ende tydeloos is als geleende mogenheit*, Hooft voor Henrik den Grooten. *Gelyk de Goddelyke Majeſteit in een ongenaekbaer licht gezeten is: zoo zit ook de werreltſche Mogenheit, die haer licht uit Godt ſchept, en de Godtheit afbeelt, in haren glans verheerlykt*, Vondel voor Lucifer.

MOKER m. *De Krygsgodt wrong Vulkaen den moker uit zyn vuiſten*, Vondel in Horatius 1 boek der Lierdichten pag. 366.

MOLEN m. *Om 't water naer zynen molen te leiden*, Hooft in den 58 brief. *Gy draegt ons koren van den molen*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers pag. 30.

MOND m. *Daer het geluk nogh toeſloegh, dat Adriaen van Utrecht op den Roomſchen ſtoel raekte; van wien te vermoeden ſtond, dat hy, als een maekſel zyner handen, hum zoude naa den mondt zien*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 2. *Die den mond vergeet toe te doen*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt.

Hooft weder in den 40 brief: *Daer is 'er niettemin die honig en melk voor de twee lieffelykſte lekkernyen a lants van beloften houden, en alsze gemengt zyn, zon den 'er geenen mont aen ſteken.* Welke laetſte plaet my luſt met voordacht aen te halen, omdat ik zie, dat niemant onzer Spraekkunſtenaren, hoe hoogh ook de Ridder Hooft by hen te boek ſtaet, der moeite waerdigh geagt heeft, deze woortvoeging van *Daer is 'er* voor *Daer zyn 'er*, dat den Nederlanderen vremt in d'ooren moet klinken, aen te roeren, daer my dunkt dat het wel noodigh was: dewyl Hooft, zulk een aenzienlyk lidt van het lichaem der Tael- en Dichtkundigen, zich zoo dikwyls van deze ſpreekwyze bedient heeft, dat hy 'er ſcheen vermaek in te ſcheppen. Eene plaets brengh ik noch by uit de Rampzaligheden van den Huize de Medicis: *Daer was 'er evenwel, die, ofte uit nyt, ofte uit bedunken, den Hartoge in 't oor bliezen*, enz. De lezer, bedreven in zyne ſchriften, zal 'er zelf meer vinden. Want zy komen alom voor in zyn dicht en ondicht, inzonderheit in het eeuwige werk zyner Nederlantſche Hiſtorien, dat geene pen der volgende eeuwen oit evenaren zal. Onze hedensdaegſe Schryvers, niet onderſcheidende wat uitmuntend of gemeen, wat laegh of verheven is, ſtooten zich aen dit geluit, en wraken het als baſtaerttale. Maer de Droſſaert, gewoon, als de byen uit allerhande bloemen, alle ſoort van wel zeggen op te garen, uit Nederlantſche niet alleen, maer uitheemſche ſchriften, Griexſche, Latynſche, Italiaenſche, Françoiſche, vatte wel haeſt de Atheenſche aerdigheit, lang voorheen nagevolgt van Propertius in het III boek zyner gedichten:

Eſt

Eſt quibus Eleæ concurrit palma quadrigæ:
Eſt quibus in celeres gloria nata pedes;

en ten toon geſtelt van zynen geleerden Uitlegger, den Heere Joan van Broekhuizen, het waerachtige beeld van dien Latynſchen digter, dien men op de gemelde plaets kan nazien. De Françoiſen zeker, veel werx makende van het verryken hunner moederſprake, hebben 'er den zwier ook van uitgedrukt in hunne ſpreekwyzen: *Il y en a de ceux, qui ſoutiennent:* en *il y en a qui ſoutiennent*, &c. Maer wy volgen hen niet, dan in dingen, waer in wy hen minſt volgen moſten.

Omnia Græce,
Quum ſit turpe magis noſtris neſcire Latine.

Luiden der Latynſche tale magtigh kunnen my begrypen, meer ook, als ze hier mede vergelyken het ſchoon gedicht van onzen Antonides, dat den titel voert van *Oorſprong van 's Lants ongevallen.* Zoodat Hooft, myns oordeels, dank heeft verdient door het overbrengen dezer maniere van ſpreken in onze taele, die, als wel geaert naer de Griexe, zich daer wonder naer ſchikken kan. De lezer houde my deze uitweidinge ten beſte, dewyl ik my tot zyn beſte daer door heb laten van den wegh ſlepen.

MOOLIJK m. *Aen eenen moolyk van ſtroo*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 18.

MOORT m. *Aen de verwoetheit van den moort en den brant*, Hooft in den 23 brief. *Wy zien den*

moort der amptlieden, Vondel in de Voorrede voor Joſef in 't Hof.

MORGEN m. *Het Treurſpel eindigt in den morgen*, Hooft in Geraert van Velzen.

MORGENSTOND m. *De zonnepaerden voerden den morgenſtond aen*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

MOSKET o. *Hy werpt het mosket daer heen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 441.

MOST m. Zoo ſtelt het ook Moonen. Vondel in Virgil. 1 b. der Lantgedichten: *Terwyl het uit zoeten moſt opziedt*, Hooft heeft het v. in den 138 brief: *Ons beſcheidelyk dronken te zuipen aen de ſmaekelyke moſt.*

MOU v. *Op de mou geborduurt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 38. *Men mogt het voor een gemaekte mou houden*, Dezelve in den 127 brief. Hier van ſchynt hy in den 16 briefte verſchillen, ſchryvende: *Op den mou*, Ook in Henrik den Grooten pag. 121. *Dat hy ſcheen middelen in den mou te hebben, om alle duin tot del, en vliet tot velt te maken.*

MOUT o. *Op het mout*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 919.

MUIL m. *Den eenen een brok van drie duizent kroonen geeſtelyk inkomens, den anderen van vier duizent guldens erffelyk in den muil geworpen, zoudenze ſtom maken*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 114. *Wroeten met den muil*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

MUIS v. *De muis bout haer ſchuuren*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

MUNT v. *Van de munte*, Hooft in de Ned. Hiſto-

Hiſtorien 48. *Gelt van gangbare munte*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunſt.

MUSCH v. *Ik ſcheld den loggen ſtruis, noch lichte muſch niet quyt*, Hooft in Paris oordeel. Vondel op de Muſch van Suzanne Bartelot:

Hier leit een muſch, Suzannes tytverdryf en bel,
Suzan, het tytverdryf der muſſche, acht dit voor ſpel.

Hy toont het ook aen HOFMUSCH in 't Graffchrift op Muſch:

Hier leit de Hofmuſch nu en rot,
Zy broeide ſlangen in haer pot,
Leiceſters en Ducdalfs gebroet.
Zy ſcheet de vryheit op den hoet enz.

MUTS v. *Die hem een zwarte muts op 't hooft zetten*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 191. *Met zyn bonte muts*, Vondel in den Inhout van Ovidius Herſcheppinge 14. boek

MUUR m. *Onder den muur*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 10. *Langs den geſloopten muur*, Vondel in den Inhout van Virg. 2 boek der Eneade.

MUZIJK v. *Een klank, die de muzyk der taele bederft*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunſt. Doch in de Opdragt der Leeuwendalers ſtelt hy het onzydigh: *Het goddelyk muzyk.*

N.

NACHT m. *Beſpied hebbende eenen nacht*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Al wat den nacht toegedoemt zy*, Vondel aen zynen afwezenden Vrient. Men vint plaetſen in Hooft, die hier van afwyken. maer het mannelyk geſlacht moet hier gelden. De Heer Moonen zegt het ook duidelyk in zyne Ned. Spraekkunſt. En Vondel hout, dat iemant vremt magh toeſchynen, het mannelyk geſlacht ook, als hy van den Nacht ſpreekt, voorkomende als eene Heidenſche Afgodin: *Ten dienſt van den Nacht, moeder der Razernyen*, in Virgilius 6 boek der Eneade.

NACHTEGAEL m. *Den nachtegael overtreffende*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

NADRUK. Zie DRUK.

NAELD v. *Met een gloeiende naelde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 529. *Het onderkleedt is met de naelde geſtikt*, Vondel in Virgilius 11 boek der Eneade.

NAEM m. *De boekſtaven van den glorywyken naem*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 94. *Op mynen naem*, Vondel aen zynen afwezenden Vrient.

NAEUTE v. *Tot de naeute van Propontis*, Hooft in Tacitus 2 boek.

NATUUR v. *Die de natuur te baet heeft*, Vondel in de Aenl. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

NAVEL m. *Tot den navel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 14. *Tot den navel toe*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

NEDERLAEG v. *Aen deze nederlaeg*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 14. *Om de nederlaeg*, Vondel in d'opdragt van Koning David herſtelt.

NEEP v. *Dat de manlyxſte harten van dit neep ſchenen te quynen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 91.

NEK m. *Te hove met den nek aengezien*, Hooft in Henrik den Grooten pag 17. *Gy keert my den nek toe*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout. *Over den blanken nek*, Dezelve in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

NEKKER, een rivier, m. *Aen den Nekker*, Vondel in zyn Lykoffer van Maegdenburgh.

NEKTAR m. *Met louteren nektar*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedigten.

NERING v. *Stilſtant der neringe*, Hooft in Henrik den Grooten, pag. 157.

NEST o. *Ik heb het neſt gevonden*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

NET o. *Een ander werpt het net*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

NEVEL m. *Wat nevel met zyn laeuwe bron*, Hooft in zyne Zangen. *Met eenen zwarten nevel*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

NEUS m. *Hy zet den neus van 't aenzicht afgeſneden*, Vondel in Virgil. 6 b. der Eneade. Daer Hooft van afwykt in de Ned. Hiſtorien 22. *De neus in diens huishouding te ſteken.*

NIJDT m. *Tegens den genakenden nydt*, Hooft in Tacitus 4 boek. *Verre boven den nydt geſtegen*, Vondel in d'opdragt van Virgilius.

NIJL m. *Germanikus voer den Nyl op*, Hooft in Tacitus 2 boek. *In den nageboortſten Nyl*, Vondel in

1710 van Hoogstraten
deel 3/4

't berecht voor Salmoneus. Zoodat de regel eenige letterkundigen, die zegt dat alle namen der vloeden, uitgezeit de *Ryn* alleen, tot het vrouwelyk geslacht behooren, niet aen te nemen is. Maer de Heer Moonen geeft ander licht in zyne Spraekkunst. Men zie hem daer op de 60 en 61 bladtzyden.

NOOD m. *Maekt een deugt van den nood*, Hooft in de Ned. Historien 13. *In den nood gelaten*, Dezelve in dezelve 14. *Uit hoogdringenden nood*, Vondel in d' Opdragt van Koning David Herstelt.

NOOT v. *Men ent de noot op den ruigen Haegappelaer*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

NOOTDRUFT v. *Onder gelaet van eenige nootdrufi toe te voeren*, Hooft in de Ned. Historien 577. *Met alderhande nootdrufi*, Vondel voor Koning David Herstelt.

NOP v. *Zonder eene nop van 't kleedt te zengen*, Vondel in Gysbrecht van Amstel.

NOT o. *Het snoode not*, Hooft in de Ned. Historien 1160.

NUK v. *Wy kennen dezen nuk*, Vondel in Salmoneus pag. 25.

O.

O is de veertiende letter van ons ABC. Waer van de namen vrouwelyk zyn, als blykt uit dit exempel van Hooft in Henrik den Grooten pag. 76. *De derde O, al staetze in mynen naem niet, zy staet op myn hooft.*

OAXES, een rivier, m. *Naer den gezwinden Oaxes*, Vondel in Virg. 1 Herderskout.

OCEAEN m. *Om den Oceaen ryk te maken*, Hooft in de Ned. Historien 76. *Die zich te diep op dezen Oceaen wagen*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

ODER, een rivier, v. *Frankfort aen de Oder*, Hooft in den 68 brief. Dogh men hoort dagelyx in het mannelyk geslacht zeggen, *Aen den Oder.*

OEFFENING v. Zie AENBIEDING.

OEST of OOGST m. *Van den gelukkigen oest*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *In den oogst der zielen*, Vondel in d'opdragt van Zungchin; die ook *oest* gebruikt;

Ontrukt den Teems dien ryken oest,

in 't lykdigt op Tromp. dogh daer schynt het om het rym dus te staen. Hy zegt ook *Oegst*, *Dien schoonen oegst maejen*, in Virgilius 1 Herderskour.

OEVER m. *Op den oever*, Hooft in de Ned. Historien 12. Zie dit ook in Vondels Berecht voor Palamedes. Hoewel hy met de geslachten van dit woort schynt te spelen, gebruikende die alle drie, zoo als 't hem voorkomt. Want voor Palamedes heeft hy 't mannelyk. En in den Lof der Zeevaert heeft hy 't vroulyk en onzydigh te gader. Want zoo spreekt hy daer pag. 154.

Die zich beroemt en pocht
Dat hy op d'oever 't zant, de starren aen de locht,
In zee de baren telt'.

En 155.

Langs 't zandige oever.

OFFER o. *Pan ſchortte het offer*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers. Van dit geſlacht zyn ettelyke woorden, die een zyn met de gebiedende wyze van het werkwoort, daerze van afkomſtigh zyn, gelyk hier blykt, *Pan ſchortte het offer*: en *Offer Pan een ſchaep*. Men zegt dus: *Het bekyk was groot*: en *Bekyk dat werk eens*: *Het onthael was goedt*: en *Onthael dezen vrient wel*: *Het gerief is gemakkelyk*: en *Gerief dezen man eens*: zoodat deze woorden in verſcheiden zin genomen zelfſtandigh zyn en werkelyk. Anders is het egter met *ontfang*, *knoop*, *koop*, *loop*, en andere, welker geſlachten het gebruik toont. Want men zegt, *Zy hebben den ontfang*; dat Hooft ook ſtemt in zynen zevenden brief, *Van zoo treffelyken ontfang*, makende het gebruik deze uitzondering. Zoo zegt men ook niet *Dit knoop*, *dit koop*, *dit loop*, maer *deze knoop*, *deze koop*, *deze loop*, ſchoon dit ook een gebiedende wyze is der werkwoorden, *knoopen*, *koopen*, *loopen*. *Offer* evenwel wort als *ontfang* mannelyk gevonden by Vondel in Horatius 5 Toezang. *Een vloek wort met geenen offer verzoent*. Ook in Virgilius 8 boek der Eneade: *Zegen ons, en uwen offer*.

OFFERHANDE v. *Door eene koſtelyke offerhande*, Vondel in Horatius III b. 23 Lierzang.

OIEVAER m. *In eenen oievaer verandert*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 6 boek.

OIR o. *Zonder manlyk oir*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 215. *Hy trout het eenigh oir geboren tot de kroon*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 14 boek.

OLIE v. *Als zy de olie in de brandende lamp zagen ſperken*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Maer

Maer hy gebruikt ook OLI m. *Hy giet vetten oli over het ingewand*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade. Zoo ook in de v Herderskout, *Met vetten olyfoli*. Dit mydt Vollenhove te recht in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 17. *Overgoten met die geurige zalfoly*.

OLIJF m. *Voor den blonden olyf*, Vondel in Virg. 5 Herderskout.

OLM m. *Op den luchtigen olm*, Vondel in Virg. 1 Herderskout.

ONDERHOUT o. *Het onderhout der plakkaten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 23.

ONDERSCHEIT o. *Filips tekende 't onderſcheit op in zyn hart*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 108. *Wie dit onderſcheit vat*, Vondel voor Lucifer.

ONDERSTANT o. *Dat de ſchatkamer op dit onderſtant ſteunde*, Hooft in Tacitus 1 boek. dien ik hier niet volgen zou, maer het mannelyk geſlacht kiezen, gelyk *ſtant* mannelyk is, ook *toeſtant*, hier uit gekoppelt, en meer andere woorden.

ONDERWYS o. *Het goedt onderwys der gemeente*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 48. Dit is weder zoo als daer even met *offer*. Want het betekent *doctrina* en *doce*, *Onderwys de gemeente*. En niet anders is het gelegen met *onderhout*, en *onderſcheit*, woorden, die hier mede voorkomen.

ONDIER o. Zie DIER.

ONGEDIERTE. Zie GEDIERTE.

ONKUNDE. Zie KUNDE.

ONLUST. Zie LUST.

ONTBIJT m. *Onder den ontbyt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 647.

ONT-

ONTFANG m. Zie OFFER.

ONTHAEL o. Zie OFFER.

ONTHIET o. *Het onthiet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1140.

ONTSTELTENIS. Zie ARGERNIS.

ONTUCHT. Zie TUCHT.

ONWEDER. Zie WEDER.

ONTWERP o. *Als men't ontwerp den Koning toeſchikte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 79. Vergelyk weder OFFER.

ONTZEG o. *Het ontzeg van zitting*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1232.

ONTZIG o. *'T gewelt en't ontzig*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 15. Anders zegt men *ontzag*.

OOFT o. *Met dit ooft*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

OOG o. *Het oog open te houden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Naer 't zedigh oogh der maegdelyke moeder*, Vondel in de Altaergeheimeniſſen pag. 33. Leupenius wil dat men ook zeggen magh *de oogh*, gelyk *de oor* enz. Ik kan het niet aennemen. Maer Vondel ſchynt het toe te ſtemmen, die dit woort met het byzetten der *e* vrouwelyk gebruikt in de Altaergeheimeniſſen pag. 76.

Het breken van 't gezicht der alziende ooge.

OOGENBLIK m. even als BLIK. *Dido kon niet eenen oogenblik ſluimeren*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade. *In den leſten oogenblik*, in 't 6 boek der Eneade. Maer Hooft neemt het onzydig in de Ned. Hiſtorien 91. *Op het zelfde oogenblik.*

OOG-

OOGMERK o. *Het oogmerk der Treurſpelen*, Vondel voor Lucifer.

OOGST m. Zie OEST.

OOR o. *Apollo trok my by het oor*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.

OORBER m. Dit is zelfſtandigh, of het wort ten minſte zoo gebruikt. *Den meeſten oorber des lants betrachten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1109. *Den oorbaer met het genoegelyk mengelen*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt. Ook is 't onz. *Om het oorbaer met den honig van vermakelykheit te mengen*, Vondel in d'opdr. voor Faëton. Maer dit komt by, omdat het een byvoegelyk woort is, dat voor een zelfſtandigh genomen, dus geſtelt wort, als *Het nat*, *het hol*, *het wit*, *het goedt*, *het quaedt*. Dus zegt men *Het nut met het vermakelyk mengen*, voor *De nuttigheit met de vermakelykheit*. Derhalven zou men der naeukeurigheit plaets gevende liever zeggen, *Het meeſte oorber des lants*, en *Het oorbaer met het genoegelyk*. Maer het ingeſlopen gebruik ſleept ons mede.

OORD m. *Langs den oordt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Naer den oort*, Vondel in den Inhout van Virg. 11 boek der Eneade. Dus gebruikt men het tegenwoordigh meeſt. Maer de Schryver, dien wy verſchuldigt zyn de Schetſe der Nederduitſche Spraekkunſt, vermaent my des, en is geheel voor het onzydigh geſlacht: dewyl het in de Zweedſche tale, waer van daen het regelrecht tot ons gekomen is, ook zoo gebruikt wort; even als het Gottiſch *Aurth* dit geſlacht aenneemt uit de nature zyns uitgangs *th*. Als men ten einde van 's Gravenwegh

venwegh naer Gouda den dyk opryt, heet die ſtreck, *aen den korten oorde* (waer voor de lantluiden daer zeggen by verkorting *aen korten oorde*) hoedanige uitgangen men aen de onzydige naemwoorden in dien naemval geeft, als *van den bedde, van den bloede.* T'Alkmaer is een ſtraet niet van de geringſte, die men *het dronken oort* noemt en ſchryft. Anderen zyn voor 't vrouwelyk geſlacht omdat men het vint uitgaende op *e*: gelyk in de Hantveſten onzer ſtadt uitgedrukt ſtaet *Toorde*, en in de Rymkronyk *ten oirde.*

OORDEEL o. Zie ONTHAEL.

OORLOF m. *Nam haren oorlof van den zelven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3.

OORLOG. Dit woort ſchynt in alle de geſlachten gebruikt te worden. In het mannelyke by Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Al 't geweit van den oorlogh.* In het vrouwelyk by den zelven in Tacitus pag. 9. *Uit de burgeroorlog*: gelyk ook in Henrik den Grooten pag. 136. *'T uitbarſten dezer oorloge, hoewelze met beknopte toerusting was aengevangen, klonk over Europe.* Dogh hy gebruikt het meeſt altyt onzydigh, als in d'opdragt der Nederl. Hiſtorien, *Dit jegenwoordigh oorlog.* Ook in Henrik den Grooten pag. 116. *Hy had veelyts in den mont, dat de dapperſte mannen de laetſte zyn om tot oorlogh te raden, al zyn zy de eerſte in het uit te voeren.* Het laetſte (waer in hy van velen gevolgt wort) komt my niet wel voor: waerom ik het altyt gemyd hebbe in den eerſten naemval te gebruiken. Want *Den oorlogh duurt lang*, magh men niet zeggen. *De oorlogh duurt* maekt een wangeluit (zoo men lette op

op de gewoonte der dagelyxe ſprake, daer men nochtans over heen moet ſtappen, als de zaek het vereiſcht, gelyk zy het ſcheen te vereiſchen aen Vondel in Horatius VI boek 3 Lierzang: *De oorlogh zal hem niet aen het kapitool toonen*, en in Virgil. 12 b. der Eneade, *Dan wil 'er een tweede Trojaenſche oorlogh opryzen*; daer de Heer Vollenhove ook wel op gelet heeft in zyne Lykpredikaetſie over Koning Willem. *Een jammerlyke oorlogh*, zegt hy, *rees hier uit.* (De plaets is op de derde Blatzyde) en *het oorlogh* ſtryt tegen het dagelyx gebruik van ſpreken; waerin nochtans Vondel Hooft ſomwylen gevolgt heeft. In Virgilius 1 boek der Eneade: *Hy zal een vreeslyk oorlogh voeren*: en in d'opdragt der Batavieſche Gebroeders: *Na een bloedigh oorlogh.* maer beter in Virg. 11 b. der Eneade: *De klaroen blaeſt den oorlogh.* dus ook elders. Op welke plaetſen *den* een teken is van den vierden naemval, gelyk dit litje in den eerſten naemval noit anders is dan *de.* Waerom te wraken is de uitſpraek, die men dagelyx hoort, *den Haeg, den Briel, den oever, den aers*, te weten als men die op papier zal brengen: want de tong volgt gemakkelykſt, dat lichſt uit te ſpreken is. Duidelyk blykt dit aen dezen regel uit Vondels byſchrift op de afbeeldinge van den Dagh:

Gy zyt de dagh, of voert den dagh in uw gezicht.

Want dat Vondel in het 3 boek der Beſpiegelingen pag. 109. hier tegen aengaet in dit vaers,

Bewyſt dat Godt alleen den albeweger is,

daer

daer in is hy niet te volgen, als gebruikende eene
te groote en by hem ook ongewoone vryheit in
litwoort, door gunſt eener Nazettinge, of Parag
ge, daer men niet reukeloos toe komen moet,
die hier hem enkel dient om het vaers te ſtutte
Maer ik ga hier, zonder dat ik het voele, te verr
Men vergelyke met deze Aenmerkinge het geen v
my gezegt is in het Berecht voor den eerſten dru
dezer Geſlachtlyſt. Dewyl evenwel het woort *oo*
logh ons brengt tot deze overweginge, ſtaet hi
nogh by te voegen, dat het willen toeſchryven va
het mannelyk geſlacht aen *oorlogh* zich ſterkt doo
zwak bewys, als men voor reden wil geven (gely
de laetſte Schryver der Spraekkunſt doet) dat *krygh*
mannelyk is, en daerom *oorlogh* ook zoo zyn moe
Gaet dit door, zoo magh men in Latyn ook ſchryve
hæc bellum. Waerom niet? men zegt, *hæc mili*
tia.

OORSPRONG m. *Van waer de man zynen oorſprong had*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 27. *Uit welke gewoonte de Treurzangen hunnen oorſprong namen*, Vondel voor Lucifer. Zie SPRONG.

OORZAEK v. Zie ZAEK.

OOTMOED m. *In onderdanigſten ootmoed*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien.

OOVEN m. *Achter den ooven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 113. *In den geſloten ooven*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten. *Engelen bewaren Daniel in den leeuwenkuil, zyne drie vrienden in den vierigen ooven*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 18.

OPBREK. Zie AFBREK.

OP-

OPDRAGT v. *Brieven dezer opdragt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3.

OPROER m. *Tot ſtilling van den Gentſchen oproer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 17. Dogh hy gebruikt het ook onzydigh in Tacitus pag. 34. *Van dit oproer*. Vondel ook in den Inhout van Virg. 7 b. der Eneade, *In dat oproer*. Ook Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 16. *Hy dempt het oproer in zyn gemoedt*.

OPZET o. *Hy voerde dit opzet uit*, Vondel in den Inhout der Gebroeders van Thebe.

OPZICHT o. *Onder 't opzicht*, Vondel in den Inhout van Joſef in Egipten. dat Hooft vrouwelyk gebruikt in de Ned. Hiſtorien 212. *Aen de opzicht*.

ORAKEL o. *Het allerwaerachtigſte orakel*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

ORDE v. *Heilzame orde te geven*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Let op de orde*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt. Dus is het een valſch geluit, als men hoort zeggen, *Het orde der Dominikanen*, gelyk men tans al geſchreven vint.

ORGEL o. *'T gewelt van 't mondigh orgel*, Hooft in Paris oordeel. *Het orgel in den rou*, Vondel in het 2 deel zyner Poëzy pag. 39. Dit volgt ook Moonen. Maer 't is ook mannelyk.

OS m. *Springen van den os op den ezel*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitſche Digtkunſt.

OSSA, een bergh in Theſſalie, m. *Zy beſtonden den oſſa op den Pelion te wentelen*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Dus zyn alle de namen van bergen.

OUDE v. *Men vint de middelbare oude*, Vondel in den Inhout van Jephta.

OUDERDOM m. Eenige Letterkunſtenaers willen dit vrouwelyk hebben, nevens *rykdom* en *maegdom*; maer zy bedriegen zich. Het is met de gemelde woorden mannelyk. *Van hoogen ouderdom*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

OVERDAET v. *In magtige overdaet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 26.

OVERLEG m. *Na langen overleg*, Hooft in Tacitus pag. 147.

OVERSCHOT o. *Het overſchot zyns levens*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 4. Dus heeft het ook Vondel in d'opdragt van Ifigenie in Tauren.

OVERVLOEDT m. *Tot den overvloedt*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Verlaet den walgenden overvloedt*, Vondel in Horatius 3 boek 29 Lierzang.

OUTER. Zie AUTAER.

P.

PADDE v. *De padde leit in haren kuil gekropen*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

PADT o. *Het pryslyk padt*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien.

PADUS of PO m. *Dat hy in den Padus neder-plompt*, Vondel voor Faëton. Zoo zegt Hooft in Henrik den Grooten pag. 143. *Te Some, op den Po*.

PAEL m. *Aen eenen pael*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 694. *Aen dien gevloekten pael*, Vondel in d'Altaergeheimeniſſen pag. 126.

PAER o. *Om dit paer aen den lyve te ſtraffen*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 606. *In dit paer*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers.

PAERDT o. *Van't paerdt werpen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9. *In het groote paerdt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

PAERLE v. *Met deze paerle*, Hooft in den 67 brief.

PAIS m. *Om eenen pais te bemiddelen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6. *Om den pais te ſteuren*, Vondel in Virg. 7 boek der Eneade.

PAK o. *Dat pak van alles te beſtieren*, Hooft in Tacitus pag. 7. *Ik zal u van dit pak ontlaſten*, Vondel in Virg. 9 Herderskout.

PAKKAEDJE v. *Onder de belemmering der pakkaedje*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 151.

PALEIS o. *Het paleis van Godt den Vader*, Vondel voor Faeton.

PALEIJ v. *Dat hy de paleye ontgaen moge*, Hooft in den 13 brief.

PALISSADE v. *Een Romain draegt de paliſſade*, Vondel in Horatius 9 Toezang.

PALM m. *Om door den edelen Palm verheven te worden*, Vondel in Horatius 1 Lierzang.

PAN v. *En trapt Godts vyanden de pan in dertigmael*, Vondel in d'opdragt van Joannes den Boetgezant. Ook voor bakgereetſchap: *Met een koopere pan*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 526.

PANDT o. *Door dat pandt*, Hooft in Tacitus 3 boek. *In oorlogh is geen heil: wy bidden u om vree, met een om 't eenige en onſchenbare pandt des vredes*, Vondel in Virgilius 11 b. der Eneade.

PANNEEL o. *Op het panneel*, Vondel in d'opdragt van Herkules in Trachin.

PANTSER o. *Maer hy vereert hem, die door zyn dapperheit den tweeden prys verdiende, een kostelyk en steekvry pantser; het welk hy zelf Demoleus van het lyf rukte*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

PAPEGAEI m. *Eurytion schiet den papegaei af*, Vondel in den Inhout van Virgilius 5 boek der Eneade.

PAPIER o. *Beveel het papier niet terstont al wat u in den zin schiet*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

PARADIJS o. *Het weeligh paradys*, Vondel in den Inhout van Lucifer.

PARNAS m. *Gy zegent den Hollantschen Parnas*, Vondel voor Elektra.

PARS v. *In de pars der dienstbaerheit*, Hooft in den 101 brief.

PART v. *Wen zy ons de part speelde*, Hooft in de Ned. Historien 938.

PARTIJ v. *Omdat hy de party gevolgt heeft*, Hooft in de Ned. Historien 18. *Tegens een ongelyke party*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

PAS, dat is, *stond*, o. *Op dat pas*, Hooft in den 9 brief. *Op dit pas*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 15 boek. Ook voor een doortogt of veer genomen: *Over 't pas*, Hooft in de Nederl. Historien 1163. dat Vondel mannelyk gebruikt in het Keurgedicht op Mauritius 281. *Prins Maurits vaegt den pas.*

PAUSDOM o. *Het Pausdom*, Hooft in de Ned. Historien 4.

PEES

PEES m. *D'ander zet den pyl op den pees*, Vondel in Virg. 10 boek der Eneade. Maer in Lucifer pag. 54 heeft hy het vrouwelyk: *Gelyk een vlugge pyl gedreven van de pees*: gelyk hy ook *bolpees* vrouwelyk stelt: *Die de bolpees gevoelt heeft*, in Horatius III boek 5 Lierzang. *De pyl van de pees gedreven*, in Virg. 12 boek der Eneade. Hooft stelt het ook vrouwelyk in de Bruiloftdigten, *Eer gy de pees laet glippen.*

PEIL o. *Boven het peil*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

PEKEL v. *In de pekel laten steken*, Hooft in den 50 Brief. Men zegt ook *het pekel*: dat de Poëten veel gebruiken voor *zee*. Antonides voor zynen Ystroom:

Het zyze alleen om winst het schuimend pekel klooven.

PELION, een bergh in Thessalie, m. Zie OSSA.

PEN v. *De overmagtigen hebben niet even veel voordeels met de pen, als met het zwaert, op hun minder*, Hooft in de Ned. Historien 744. *Ofze der penne waerdigh zyn*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

PENNING m. *Afbiddende den hondersten penning*, Hooft in Tacitus 1 boek.

PENSEEL o. *Het penseel leit zyn oordeel te werk*, Vondel in d'opdragt der Batavische Gebroeders. *Met die penseel te spelen*, Hooft in den 161 brief: daer 't vrouwelyk is.

PERK o. *In het perk*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

PERKET o. *In dat perket*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1038.

PERRUIK of PARUIK v. *Aen de perruik van Rykheldin*, Hooft in den Inhout van Bato.

PERS v. *Onder de perſe*, Hooft in den 203 brief. *Hy moet de pers treden*, Vondel in de Beſpiegelingen pag. 211. Zie PARS.

PERSOON m. *Den perſoon van Filips uit te beelden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 19. *De rei neme den perſoon eens ſpeters aen*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunſt. *Tegens eenen perſoon alleen*, Mr. Antonis de Hubert voor zyn Lotboek.

PERSOONAEDJE v. *Booze Heiden hebben hunne perſoonaedje geſpeelt*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Genomen voor eenen man heeft het Hooft mannelyk in den 37 brief: *Het leven van zoo doorluchtigh eenen perſoonaedje.*

PEST v. *Alzoo zyn Schipper de peſt gekregen hadt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 346. *Met eene zware peſte*, Vondel voor Edipus.

PETERCELIE v. *Laet geene groene petercelie gebrek zyn*, Vondel in Horatius 1 boek 36 Lierzang.

PIEK v. *'T punt van eene piek*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

PIJ v. *Hy draegt een ſtordige py*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade.

PIJL m. *Hy wert met eenen pyl geſchoten*, Vondel in den Inhout voor Herkules in Trachin.

PIJLAER m. *Aen den pylaer*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

PIJL-

PIJLKOKER m. *Met eenen pylkoker*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

PIJN, voor eenen boom genomen, is 't m. *Waerom drinken wy niet onder dezen pyn?* Voor moeite, arbeit, of ſmart, vrouwelyk. *'T was niet der pyne waerdt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 453. *Over haer zoons onverdiende pyn ontſteit*, Vondel in Virgil. 12 boek der Eneade. *Door de pyne van zyn bloedige wonde genoegh wederlegt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 13.

PIJP v. *Met uwe valſche pyp*, Vondel in Virg. 3 Herderskout.

PIT o. *Het pit der Germanen*, Hooft in Tacitus pag. 12. *De ſmaek van het rechte pit*, Vondel in de Voorreden voor Ovid. Herſcheppinge.

PLAEG v. *Deze plaeg hebben zommigen gezocht af te koopen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. *De Nymfen zonden uwe byen die jammerlyke plaeg over den hals*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

PLAET v. *Aen d'eene zyde der plaete*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 437. *Op eene plaet*, Vondel in Salmoneus pag. 39. *Met die goude plaete*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 17.

PLAETS v. *Deze plaets in te nemen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 8. *Op hunne plaets*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingſchap. *Julius Cezar wou liever in arme boerehutten op d'Alpes d'eerſte plaets bekleeden, dan binnen Rome de tweede*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 2.

PLAKKAET o. *Men heeft dit plakkaet gedrukt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 32.

PLANEET v. *Laet uwe planeet niet lezen*, Vondel in Horatius 1 boek 2 Lierzang.

PLANTAGIE v. *In ſchaduwe van de plantagie*, Vondel in Zungchin.

PLAS m. *Door den ongeſtuimigen plas*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

PLEIT o. *Ten einde van 't pleit toe*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 18. *Uit een verwart pleit redden*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunſt.

PLEK v. *Over deze behavenſte plek*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 1.

PLICHT m. *Op hunnen plicht te paſſen*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Hy verlieſt zynen vaderlyken plicht*, Vondel voor Jephta.

PLOEG m. *Voor den ploeg*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

PLOIJ v. *Natuur geeft ons eene ploy*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunſt. Met hem ſtemt Moonen. Maer by Hooft in den 11 brief is 't mannelyk: *Van dezen ploy.*

PLONDERAEDJE v. *Om de plonderaedje*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

PLUIMAEDJE v. *Met de pluimaedje*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

PO. Zie PADUS.

POEL m. *In den poel des Afgronts*, Vondel voor Lucifer.

POLEY v. *Plukkende wilde poleye*, Vondel in den Inhout van Virgilius 12 boek der Eneade.

POLS,

POLS, of ſpringſtok, m. Vondel in Gysbrecht van Amſtel pag. 48:

Hy kan met zynen pols een burgwal over ſpringen.

Zoo ook voor een ſlagader. Vondel in Ovidius Herſcheppinge 1 boek.

Hy voelt nogh aen de ſchors den pols, en't kloppend hart.

PONJAERT m. *Met den ponjaert*, Hooft in de eerſte Nieum. van Bocc. *Hy ſmyt den ponjaert neder*, Vondel in Zungchin pag. 49.

POORT v. *Voor de poort*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 90. *Uit zyne poorte*, Vondel in den Inhout van Jephta.

POORTAEL o. *Voor het poortael*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

POOS v. *Na een lange poos*, Vondel in Virg. 3 boek der Eneade.

POP v. *Zou zulk een Godt zich aen een waſſe pop vergapen?* Vondel in de Maegden, 2 bedryf. Zie ZINNEPOP.

POST m. Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade, in rym vertaelt:

Prins Turnus trots ten ſtryde
Neemt eene ontſteeke toorts, en kliſt haer in de zyde
Des torens, dat de vlam door 't ſtooken van den wint
En 't flakkren vatten aen den poſt en planken vint.

PRACHT v. *Met de pracht*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6. *Om deze ydele pracht*, Vondel in Horatius 5 Toez. *Deze waerdigheit hangt aen geen werelſche pracht*, Vollenh. in de Heerl. der Rechtv. p. 30.

PRAEL v. *Lepidus heeft de prael zyner voorouderen ter eere gebracht*, Hooft in Tacitus 3 boek.

PRAET m. *Eindlyk viel zy weder op den vorigen praet*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 67. *Ik zuyg van andren praet*, Vondel in de Leeuwendalers pag. 24.

PRANG v. *Dus werden de Bruſſelaers van dezen prang verloſt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 832.

PREEK v. *Om de preeke met gewelt te ſteuren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 89.

PRIEEL o. *Dat prieel des aertbodems*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 259. *In een genoegelyk prieel*, Vondel in Horatius 1 b. 5 Lierzang.

PRIESTERDOM o. *Zynen zoon aen 't prieſterdom helpen*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Met al het prieſterdom*, Vondel voor Salomon. Het eerſte beteekent het ampt, het laetſte de perſonen, die 't bekleeden.

PRIESTERSCHAP o. *Door 't inſtellen van 't prieſterſchap*, Hooft in Tacitus 1 boek. Men gebruikt ook *de prieſterſchap*, van het lichaem der prieſteren, gelyk *de vroedſchap* enz.

PRIJS m. *Dien prys uit der hant te werpen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9. *Behielden den verdienden prys*, Vondel in de Aenl. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

PRIKKEL m. *Zy vergiftigen u met haren prikkel*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

PROEF v. *Tot d'uiterſte proeve*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 4. *Om zulk een harde proef uit te ſtaen*, Vondel in d'opdragt der Bataviſche Gebroeders.

PROFECY v. Zie ABDY.

PRONK m. *Met ydelen pronk van woorden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 669.

PSALM m. *Eenige toekykers hieven den hondert en dertigſten pſalm aen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 712.

PUY v. *Een zuil van koper aen de puy van 't magtigh Ryk*, Hooft in de verſcheide Gedichten, aen den Baroen van Aſperen. *Op de puy van 't Stehuis*, Vondel in Virg. 2 boek der Lantgedichten.

PUIK o. *Al 't puik der Ridderſchap*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9. *Het puik der goederen*, Vondel in de Beſpiegelingen pag. 150.

PUIN o. *Daer by duizent vyanden met zich in het puin overſtulpt*, Vondel in Samſons Graffchrift. Hooft heeft het vrouwelyk in Tacitus pag. 275: *Om 'er de puin in te brengen*, gelyk in de Nederl. Hiſtorien 1159: *'T kruit wies over de puin heen.* Moonen volgt Vondel.

PUNT o. *Op 't eerſte punt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 39.

PURMER v. *Door de Purmer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 421.

PUT m. *Joſef wert in eenen put gelaten*, Vondel voor Jozef in Dothan. Hooft heeft het vrouwelyk in de Hiſtorie van de Medicis pag. 18: *Laurens ſmeet het jak in de put van den huize.*

Q.

Hier te verhandelen of men deze letter in onze tale zal behouden, of wechwerpen, gelyk eenigen doen, is myn werk niet. Wy houden, gelyk in onze exempelen, het spoor van Hooft en Vondel, by welke zy gebruikt wort, als hier nevens blykt. Die hier over bekommert is, ga te rade met oude en nieuwe Spraekkunstenaers, onder welke laetste de Heer Moonen goedt berecht geeft; met wien ik volkomen hier in eens ben.

QUAEL v. *In een ongeneesselyke quael te verkeeren*, Hooft in de Ned. Historien 49.

QUEL v. *Door moejelyke quel*, Hooft in Granida.

QUELLAEDJE v. *Zelfs de Wethouders droegen hun deel van de qnellaedje*, Hooft in de Ned. Historien 223. *Dido openbaert deze quellaedje*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

QUELLING v. Zie AENBIEDING.

QUETSUUR v. *Daer wert bestemt tot d'eerste quetsuur het zinkroer te gebruiken*, Hooft in de Ned. Historien 813. *En strek een balsem aen die levende quetsuur*, Dezelve in het Bruiloftdigt op Huigens. *Hy tastte naer de quetsuur*, Vondel in Virgil. 9 boek der Eneade.

R.

R.

RADT o. *Het radt van avonture*, Vondel in d'opdragt van Koning David herstelt.

RAE v. *De zeilen aen de rae te slaen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Een scheepswoort is 't, dat men nazien kan in Winschotens Zeeman.

RAEDT m. Dit woort is van dit geslacht, het zy het betekene eene Raedtsvergaderinge, of den raedt, dien iemant geeft, of ook den persoon, die raedt geeft, den raedtsheer. Het eerste heeft Hooft in de Ned. Historien 41: *Verzeindende na den Raedt in Spanje.* Het tweede in de zelve Historien 20: *Waerdoor hy zynen raedt luttel gehoors gaf.* Vondel ook in den Inhout van Palamedes: *Zonder zynen raedt.* Het derde is ook by Vondel in d'opdragt van Hekuba: *Den Heere Mr. Antonis de Hubert, ouden Raedt en Schepen der stede Zierikzee.* Waerom het afwyken hier van wanvoegelyk voorkomt by Hooft in de Ned. Historien 1017. *De Griffier der Raedt van State.* Vollenhove is ook voor 't mann. geslacht in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 5: *In Godts eeuwigen en onveranderbaren raedt.* Men ziet het ook aen HOFRAEDT by Vondel in het Berecht voor Jephta: *In den Hofmeester en eersten Hofraedt.*

RAEDTSEL o. *By gebrek van het raedtsel*, Vondel in den Inhout van Samson.

RAET v. *Honigh uit de raet*, Vondel in Virgil. 1 boek der Lantgedichten pag. 114.

RAGH

RAGH o. *Beweven van het ragh*, Vondel in de Bruilofdigten pag. 720.

RAK o. *'T rak van den langen wegh*, Hooft in Tacitus pag. 371. *Hy liep om dit rak*, Vondel in 't 5 boek van Ovidius Herscheppinge.

RAM m. *Wraek den ram*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedigten.

RAMP m. *Door gelyken ramp*, Hooft in de Ned. Historien 26.

RAND m. *In den rand*, Hooft in de Nederl. Historien 78. *Die den rand vergulde*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

RANK v. *Druiven aen een taeje rank*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten. Zoo ook WYN-RANK. *Eer gy de vrolyke wynrank in d'aerde legt*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

RANSOEN o. *Opdat 'er aen 't ransoen geen mangel viele*, Hooft in de Ned. Historien 324.

RAVE v. *Ik zal de krassende rave opwekken*, Vondel in Horatius 3 boek 27 Lierzang. Hooft heeft het mannelyk in Henrik den Grooten pag. 164. *Koning en Koningin waren in hunnen slaep gesteurt van eenen nachtraven.*

RAVELYN o. *Om't ravelyn te beuken*, Hooft in de Ned. Historien 269.

REAEL m. *Op peene van een' gouden reael*, Hooft in de Nederl. Historien 459.

RECHT o. Dit is, eigentlyk onzelfstandigh of byvoegelyk, in gebruik op de wyze der zelfstandige woorden, gelyk men zegt, *Het wit, het zwart, het nat* enz. *Het recht t'ontwassen*, Hooft in de Ned. Historien pag. 1. *D'Onroomschen staen dit recht*

recht toe, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap.

RECHTTE v. *In de rechtte, of door omwegen*, Hooft in de Ned. Historien 622.

REDE. Dit woort, het zy betekenende in 't Latyn *sermo*, het zy *ratio* (dat anderen in het Duits dus onderscheiden dat *rede* zy *ratio*, en *reden*, *oratio*, of *sermo*, anderen weder recht anders) is vr. Het eerste heeft Vondel in de Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst: *Let wel op den draet van uwe rede:* Het tweede voor Palamedes: *De rede beftelt ons Filostratus.*

REE, of RAE, gelyk wy boven gehadt hebben, v. *Hy beveelt de zeilen aen de ree te staen*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

REEDE v. *Dies deed hy de zynen in zekere raezeils treden, die daer op de reede lagen*, Hooft in de Ned. Historien 148. *De vloot zal op de reede leggen*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

REEP v. *Sommigen rukken den reep af*, Hooft in de Ned. Historien 483.

REET v. *Door de reete der tweedragt*, Hooft in de Ned. Historien 55.

REGEL m. *Met den regel der nature*, Hooft in de Ned. Historien 747. *De leergierige volge dezen regel*, Vondel in de Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst.

REGEMENT o. *Het Zeeusche regement*, Hooft in de Ned. Historien 1141.

REGEN m. *Overmits den regen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 167. *Door den regen uitgebluscht*, Vondel voor den brief van St. Tekla.

REGENVLAEGH v. *Wanneer de reizende man de regenvlaegh ontſchuilt*, Vondel in Virg. 10 boek der Eneade.

REI m. *Met den geheelen rei*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

REIGER m. *Ardea verkeerde in eenen reiger*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 14 boek.

REIS v. *Die de reize aennam*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 37. *Zyne reis te voltrekken*, Vondel in den Inhout van Ifigenie in Tauren.

REN m. *Hy ſtortte met eenen ren op den vyant*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 70 *Met vollen ren*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

REST v. *De reſt te verhalen*, Hooft in Tacitus 1 boek pag. 2. *Turnus ging met de reſte ſtryken*, Vondel in Virgilius 11 boek der Eneade.

REUK m. *Anderen mompelden dat zy in de harſſenen vergeven ware door den reuk van een paer hantſchoenen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 10. *Dewyl gy uwe reuk onder een mengt*, Vondel in Virg. 2 Herderskout.

REUTEL m. *Met den reutel in de keel*, Vondel in de Fenic. Gebroeders pag. 53.

RHOSNE, een rivier, o. *Over de Rhoſne*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 151.

RIB v. *Tuſſchen de derde en vierde rib*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 181.

RIDDERSCHAP v. *Van de voorneemſten der verbitterde Ridderſchap*, Hooft in den Inhout van Geeraert van Velzen. *Onder onze jonge Ridderſchap*, Vondel in d'opdragt van Adonias.

RIEM m. *Zulx de verbolgenheit hun't hart onder den*

den riem ſtak, Hooft in de Ned. Hiſtorien 103. *Ik ſteek u een hart onder den riem*, Vondel in Virgil. 12 boek der Eneade.

RIET o. *Het dunne riet*, Vondel in de voorreden van Virgilius.

RIF o. *Laet myn onbegraven rif geen aerde gebrek hebben*, Vondel in Horatius 1 boek 28 Lierzang. Ook genomen voor een ſmalle ſtrook zeils, *Bint een rif in*, Dezelve in Horatius 11 boek. 10 Lierzang. Dit laetſte geven anderen den naem van *reef*, ook Winſchoten.

RIJ v. *Een ſtam, die eene lange ry van brave mannen uitleverde*, Vondel in d'Opdragt van Samſon.

RIJK o. *Hy verkieſt hallingſchap voor 't ryk*, Hooft in den Inhout van Baeto. *Uit het geheele ryk*, Vondel voor den brief van Katarine.

RIJKDOM m. *Om den rykdom van volk*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 5. *Arm by den rykdom*, Vondel in d'Opdragt van Virgilius. *Een ryke roeme niet op zynen rykdom*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 30. By anderen wort dit t'onrecht vrouwelyk genomen.

RIJM o. *Men magh om het rym de tael niet verualſchen*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

RIJN m. *Daerenboven had Civilis een dwars hooft in den Ryn geworpen*, Hooft in Tacitus pag. 479. *Gy gaet den bevrozen Ryn bezoeken*, Vondel in Virg. 10 Herderskout.

RIJP m. *Daer by dien ryp ziet leggen*, Vondel in de Altaergeheimeniſſen pag. 16.

RING m. *In eenen ring*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Midden in den ring*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade. Dit woort is niet te tellen onder de woorden, van de werkwoorden afkomſtigh, in dezen klank eindigende, als *Verachting*, *Bezoeking*, *Verloſſing*, enz. die wy gezegt hebben vrouwelyk te zyn.

RIST v. *De erffenis eener riſte van Vorſtendommen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 2.

RIT m. *Met geezwinden rit*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1179.

ROBIJN m. *Zoo wat metael den edelſten robyn*, Vondel in de Altaergeheimeniſſen pag. 8.

ROEDE v. *Een ſtaertſtar, die haere roede uit het Weſte na 't Ooſte ſtrekte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 546. *Circe ſloeg den Koning met haer goude roede*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

ROEF v. *Met een toeloopende roeve*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 999.

ROEM m. *Met eenen roem*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 66. *Met al hunnen roem*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

ROEMER m. *De Heer van Schagen magh hem wel een' fraeien roemer op de hant zetten*, Hooft in den 48 brief. Zoo begrypt het ook Vondel, als uit het koppelwoort blykt, *Geef ons eenen avontzoemer*, by Horatius in 't III boek 19 Lierzang.

ROEP m. *Op dezen roep*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 101. *Magh men den roep gelooven*, Vondel in Virg. 3 boek der Eneade.

ROER o. *Het roer*, Hooft in d'opdragt der Nederl. Hiſtorien. *Toen ik op het roer leunde*, Vondel

Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade. Ook genomen voor ſchietgeweer: *Met het roer op den hals*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 320. Genomen voor een rivier van dien naem is 't vrouwelyk: *By de Roer*, Vondel in de Klinkdichten pag. 301.

ROEROM m. *Tot eenen roerom*, Hooft in de de Ned. Hiſtorien 269. Dit is eigentlyk geen zelfſtandigh woort, maer gekoppelt uit twee andere ſtemmen, een werkwoort en voorzetſel.

ROEST m. *Gelyk de roeſt zyn' tant zet in metael*, Vondel in de Altaergeheimeniſſen 1 boek pag 53.

ROGGE v. *Men verboodt de gemeene rog, hooger dan tot twee gulden en vyftien ſtuivers te geven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 959. *Met vette rogge te voeden*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

ROK m. *Een ſlip van den rok ſcheuren*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 28. *Den rok beſtrykende*, Vondel in den Inhout van Joſef in Dothan.

ROL v. *Ook ſpeelde hy de rol*, Hooft in Tacitus pag. 128. *Zal een ander uwe rol verſtaen*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt.

ROMP m. *De vlam vermeeſterde den geheelen romp*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Maer Hooft heeft het vrouwel. in de Ned. Hiſtorien 10: *Omdat de Engelſchen den Francoiſen de woeſte romp gelevert hadden.*

RONDAS v. *Met de rondas aen den arm*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 336. *Zy polyſten de ſchrikkelyke rondas*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

RONDE v. *Terwyl hy de ronde deed*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 830. *Aen den hemel ronde doende*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

ROOF m. *Den ſmaek des roofs wech hebbende*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Mits de Lantvoogt het koopen van den roof verbood*, Dezelve in de Ned. Hiſtorien 251. *Zyn klaeuwen in dien vetten roof te ſlaen*, Vondel voor Joſef in Dothan.

ROOK m. *Door eenen vuilen rook*, Vondel in d'opdragt van Zungchin.

ROOM m. *Gezoogt met den room der zinlyxſte zeden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 778.

ROOS v. *Onder de roos*, Hooft in den 66 brief. *Aen de roos van uw kerkgewelf*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

ROOSTER m. *Toen Karel Spinola den gloeienden rooſter van den heiligen Laurens, dien grooten martelaer, verdoofde*, Vondel voor Zungchin.

ROOZELAER m. *Voor den rooden Roozelaer*, Vondel in Virgilius 5 Herderskout.

ROOZENGAERT m. *Hoe 't paradys den rozengaert der Kerke afbeeldde*, Vondel in de Altaergeheimeniſſen pag. 24.

ROS o. *'T gezwinde ros*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 109. *Een Traciſch ros, dat twee witte voeten heeft*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

ROT, in de betekeniſſe eener menigte, v. *In de billykſten van deze rot*, Vondel in de Beſpiegelingen 4 boek pag. 137.

ROTS v. *Op eene rots*, Vondel in den Inhout van

Edipus. Zonder lidtwoort, als men de rotſige ſtoffe betekent, gebruikt men 't onzydigh: *Uit louter rots geklonken*, Vondel in de Beſpiegelingen pag. 179. gelyk ook Antonides in het eerſte boek des Yſtrooms:

Het Hof des Yſtrooms ſchynt uit louter rots geklonken.

Vergelyk hier mede het geen wy over het woort DIAMANT gezegt hebben.

ROU. Dit woort gebruikt Hooft vr. Vondel m. Hooft in Tacitus 1 boek, *Bedaring van de rouwe*, Vondel in d'opdragt van Koning David herſtelt, *De nevel van den vaderlyken rouwe.*

RUG m. *Toen lieten de Spaenſchen den rug zien*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1095. *Zynen rug met een vacht dekken*, Vondel in Virgilius 4 Herderskout.

RUIGTE v. *Deze hadden magtige moeite om door de ruigte te raken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 439. *In de ruigte van het boſch*, Vondel in Virg. 11 boek der Eneade.

RUIJ v. *Op deze ruy*, Hooft in Geeraert van Velzen.

RUIMTE v. *In deze ruimte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 48. *In de ruimte heen te zweven*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

RUIN m. *Daer zat hy ruſtigh op zyn' Amſterdamſchen ruin*, Grol pag. 15.

RUIT v. *Aen d'allerkleenſte ruit*, Vondel in Gysbrecht van Amſtel pag. 17.

RUL v. *Met dezelve rul loopenze naer 't hui*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 242.

RUST v. *Hebbende zynen zoone de ruſt van Nederlant bevolen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 4. *De hoop der aenſtaende ruſte*, Vondel in den Inhout van Virgilius 1 b. der Eneade.

RUSTING. Zie AENBIEDING.

S.

SABEL m. by Hooft in Tacitus 12 boek. *Hy rukt den ſabel uit.* Vrouwelyk by Vondel in Virg. 3 boek der Eneade, *Met de ſabel.* Zoo ook elders.

SAIZOEN o. *Naer het ſaizoen*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vrient.

SALET o. *In 't ſalet*, Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 99.

SAP o. *Het ſap*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

SARNUS, een rivier, m. *De velden van den Sarnus bewatert*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

SCHACHT v. *De ſchacht gaet haren gang*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

SCHAEDE v. *Het ſmarten dier ſchaede*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 27. *Auguſtus belette die onwaerdeerbare ſchaede*, Vondel in de voorrede voor Virgilius.

SCHAEDUW v. *In de ſchaeduwe*, Vondel in d'opdragt voor Adam in Ballingſchap.

SCHAEK-

SCHAEKBERT o. *Aen 't ſchaekbert*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 25.

SCHAEL v. *In de ſchael hangen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 37. *In de ſchaele*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt. *Waer de rechtvaerdige dus overweegt, daer komt geen werreltſch goet op de ſchale, noch tegen hem, noch met hem*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 12.

SCHAEMTE v. *Zoodatze haere belofte brekende de ſchaemte uittrok*, Vondel in Virg. 4 boek der Eneade.

SCHAEP o. *Van het ſchaep viteden*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

SCHAER v. *Zy porden de ſchaer aen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 100. *Onder deze ſchaer doolde Dido*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade. Dus is dit woort ook, als het genomen wort voor een yzer werktuig, daer men iets mede afknipt of doorſnydt. Zoo is ook VIERSCHAER. Want *Vierſchaer* is een *ſchaer* of vergadering van outs van vier menſchen, by een gekomen om een vonnis over perſonen te vellen. Dit woort *vierſchaer* evenwel heeft Vondel tot myne groote verwonderinge onz. in den Lof der Zeevaert pag. 153: *Het vierſchaer eiſcht zyn recht.* Waer in hem Antonides, zyn groote navolger, echter niet gevolgt heeft, in het lykdicht, hem ter eere gemaekt. Want daer zegt hy:

Men doet den Krygsraed, en een valſche vierſchaer ſpannen;
niet *een valſch vierſchaer.*

SCHAKEL v. *Van de ſchakel*, Vondel in 't Keurgedicht pag. 274.

SCHANDAEL o. *Dat uy dit ſchandael vernietigen*, Vondel in Virgilius 11 boek der Eneade.

SCHANDE v. *De Dienaers hadden de ſchand.*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 48. *Schut uwe ſchand.*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

SCHANS v. *Men greep de ſchans Rysbank aen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 10.

SCHAT m. *Derhalven was yder even heet in de begeerte, om zoo dierbaer eenen ſchat den nakomelingen zonder afbrek achter te laten*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 33. *Toen Ulyſſes zekeren ſchat hadde laten begraven*, Vondel in den Inhout van Palamedes.

SCHAVOT o. *Het hooft, datze op een ſchavot liet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 11. *De rompen bleven op 't ſchavot*, Dezelve in de Ned. Hiſtorien 183.

SCHEEDE v. *Teruyl 't zwaert uit de ſcheede was*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1235. *Met een yvoire ſcheede*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

SCHEEL o. *Zekere kiſt met een gat in 't ſcheel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 147.

SCHEL v. *Hier ſteekt men de ſchel van eenen boom in*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten. Ook genomen voor een tuig, dat aen de deuren hangt, om door het trekken daer van ingelaten te worden.

SCHELDE, een rivier, v. *De Vliſſingers hadden de Schelde gekropt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 307.

Anto-

Antonides gebruikt ook het onzydigh geſlacht, gelyk meer anderen, in zynen Yſtroom:

En 't Schelde ſlaept geruſt op 't baſſen van zyn Hont.

Ook in de Mengeldichten:

Indien ik my getrooſt den wachter van het Scheld,
Den Hont, te hooren.

SCHEMERING v. *In de ſchemering*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade. Zie AENBIEDING.

SCHENKAEDJE v. *Deze volkomenheit beſtondt in eene overnatuurlyke ſchenkaedje*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingſchap.

SCHENKEL v. *Een der welke met een loot haren arm trof, dat het in de ſchenkel ſteken bleef*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 338.

SCHEPSEL o. *Dit ſchepſel*, Vondel in de Beſpiegelingen 1 boek.

SCHEPTER m. *Nogh eenen ſchepter, die Ilione, Priaems aunſte dochter, plagh te dragen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. *Met den koningklyken ſchepter*, Vollenhove in de Heerlykheit der Regtvaerdigen pag. 18.

SCHERF v. *Met de ſcherf*, Vondel voor den brief van Sint Barber.

SCHERM m. *Te leven onder dien ſcherm*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 41.

SCHERMER v. *Langs de Schermer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 421. Maer betekenende iemant, die ſchermt, is het m: gelyk alle de namen van mannen.

SCHETS v. *Hoewel het zyner schetse gantschelyk met geleek*, Hooft in de Ned. Historien 1002. *Ik hebbe deze Aenleidinge, gelyk eene ruwe schets, ontworpen*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Digtkunst.

SCHEUR v. *Deze behendigheit schynt de scheure tusschen Luttersen en Kalvinischen dapper gewydt te hebben*, Hooft in de Ned. Historien 87.

SCHEUT. Zie SCHOOT.

SCHICHT m. *Totdat Eneas hem met eenen schicht treft*, Vondel in den Inhout van Virgilius 10 boek der Eneade.

SCHIJF v. *Die dikuyls de schyf geworpen heeft*, Vondel in Horatius 8 Lierzang.

SCHYN m. *Van haren schyn*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *In dien droeven schyn*, Vondel in d'Opdragt van Koning David in ballingschap.

SCHIK m. *De raetsheeren wel in hunnen schik*, Hooft in Tacitus pag. 309. *Aceftes is met het ryk wel in zynen schik*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

SCHILT m. *Op eenen diamanten schilt*, Vondel voor Lucifer. Het is ook onzydigh, byzonder in de betekeniffe van het vlak, daer een wapen op ftaet, als *Het schilt van Vrankryk*, enz.

SCHIM v. *Van de schim des overledens*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

SCHIP o. *Het schip*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *De golf slingert het schip*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

SCHOEN

SCHOEN m. Vondel in de Altaergeheimeniffen pag. 87 :

Het zy de vlam uw Koopstat leit in kolen,
Met Godts kappel en 't heilygh pauweljoen;
Daer zelf de gloet der zerken nogh den schoen
Der burgren blaekt.

Zoodat by my het meesterlyk zeggen van den laerften Schryver der Spraekkunft, HANTSCHOEN *is vrouwelyk, hoewel schoen mannelyk is*, niet doorgaet; zoo weinig als de vraegh, gedaen aen den ongenoemden Schryver der Spraekkunftige Schetse : *Waerom magh* SCHOEN *niet zoo wel manlyk zyn, als vrouwelyk?* Hy *acht dat verschil ook geenen twift waerdt* : ik wel. Ik zal ook vragen : *Waerom is* MENSA *in 't Latyn niet zoo wel mannelyk als vrouwelyk?* gelyk hy ook TAFEL in onze tale mannelyk ftelt. Hy zoude misschien antwoorden, dat de Roomsche spraek een doode tael is, en de onze nogh levende, en dat yder daer mede magh omspringen naer zyn believen. Dan zullen de regels wonder wel ingaen, en alle leerlingen maer hunne zinlykheit volgen, en vragen : *Waerom magh dat dus niet zyn : waerom magh dat zoo niet zyn?* Iemant magh zulk een vrage opwerpen : maer eenen, die voor Spraekkunftenaer t'scheep wil komen, paft het geenzins. Myns oordeels is dat de Spraekkunft in de Spraekkunft te zoeken maken, en los werk. Zie HANTSCHOEN, en de plaets van Melis Stoke, daer aengerogen, in 't leven van Florens den vyfden.

SCHOFT v. *In zyne rechte schoft*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 4 boek.

SCHOK

SCHOK v. *Tegens de ſchok der wederſpoed*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1163.

SCHOOF v. *By deze ſchoof*, Vondel in d'Amaergeheimeniſſen.

SCHOOL v. *Een hooge ſchool te ſtichten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 23. *Men gaet van de hoogſte in de laegſte ſchole*, Vondel in de Aenl. tot Nederduitſche Dichtkunſt. Dus ſpreken de beſte Schryvers: maer het is ook onzydigh. *Het Emblemſche ſchermſchool*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunſt.

SCHOOT m. *In den ſchoot*, Hooft in Tacitus 1 boek. *In den ſchoot der Zanggodinnen*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt. In de beteekeniſſe van ſchieren is het ook mannelyk. *Pan ſchutte dien ſchoot*, of, gelyk 'er ſtaet, *ſcheut*, by Vondel in den Inhout der Leeuwendalers. Op dezelve wyze ſpreekt Hooft in de welkomſt aen den Prins van Oranje, *Schuttende dien ſcheut*. Zoo is 't ook, als 't genomen wort voor een ſcheeptou, dat de zeilen aenhaelt, *Den ſchoot eenigermaten te vieren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 974. *Hy viert den ſchoot*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. Maer vrouwelyk is het, als het genomen wort voor de opſchietinge van eenen tak.

SCHOP of SCHUP v. *Roerende de ſchup*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1011. *Met heure yzere ſchop*, Vondel in Horatius 5 Toezang. Dit ſtemt ook Moonen, die *ſchop* in eene andere beteekeniſſe mannelyk ſtelt, nevens Hooft in Henrik den Grooten pag. 107: *Eenen ſchop te geven*, daer Vondel in de Bataviſche Gebroeders pag. 53. by verzinning van afwykt:

afwykt: *Yder gaf ons huis de ſchop*; dat quaet Duits is, zoo wel als *op de loop*.

SCHOR o. *Een beſpreyding op 't ſchor gemaekt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1165.

SCHORS v. *Als een felle wint de ſchors des waters komt ſcheuren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 292. *Onder de ruwe ſchorſſe*, Vondel voor Virgilius.

SCHOTEL v. *In een houte ſchotel over ſtraet te kruipen*, Hooft in den 48 brief. *In eene ſchotel*, Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 94.

SCHOU, anders, PONT, v. *Een muil, die reedt de voorſte voeten in de ſchou had*, Hooft in de Hiſtorien van de Medicis pag. 9.

SCHOUBURG m. Vondel in Virg. 1 b. der Eneade: *Om den ſchouburgh daer op te zetten.* 'Klaerder nogh in d'opdragt van Jephta:

De ſchouburgh zal in zyne handen klappen.

Vollenhove ook in zyn 1 predikaetſie van de Heerlykheit der Rechtvaerdigen, *Geene ſtem op den ſchouburgh klinkt hem zoo aengenaem in d'ooren.* Maer Hooft heeft het doorgaens vrouwel. In Tacitus p. 34. *De ongebondenheit der ſchouburge.* En kort daer aen: *In de ſchouburge ſpelende.* Hoewel men ook plaetſen by hem ontmoet, die het mannelyk geſlacht voorſtaen. Zoodat eene verzinning hem en Vondel zomwylen van den wegh leit. Ik moet met Pels zeggen:

Het

Het moeit me in 't hart, als Hooft en Vondel somwy- missen.

Maer wie kan dat van de menſchelykheit afſcheiden? Zie BURG.

SCHOUDER v. *Leunende op de ſchouder der prinſen van Oranje*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3. *Op de rechte ſchouder van hare Kamenier leunende*, Vondel in d'opdragt der Bataviſche Gebroeders. Een botterik in Vrieſlant, te kennen aen zyn uithangbort, teken van ontſtelde harſſenen, ſchryft, *het ſchouder.*

SCHRAEG v. *Met den ploeg op de ſchraeg*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout.

SCHRAEP of SCHRAP v. *Om hun eenige ſchraep te geven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 70. Vondel zegt SCHRAB: *Themille had hem eerſt een lichte ſchrab gegeven*, Vondel in Virg. 9 boek der Eneade.

SCHREEDE v. *De ſchreede te doen naer dat de beenen langh zyn*, Hooft in Boccalins 1 Nieumaer.

SCHREEUW m. Vondel in de Lykklaght over Don Antonio de Gamarra:

Zoo komt de jonge leeuw,
Voor zon, uit zynen leger brullen,
Woeſtyn en wildernis vervullen
Met zynen nuchtren ſchreeuw.

SCHREUM-

SCHREUMTE v. *Of dat eenige ſchreumte maken mogte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 84.

SCHRIFT v. *Uit de heilige ſchrift*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 578. *Een gedeelte der heilige ſchrift*, Vondel in 't Berecht voor Salomon. Hooft wederom 863: *Ettelyke plaetſen der heilige ſchrift.* Anders is 't ook 0. *Dat ſchrift*, zegt men, *is fraei* enz. Ten zy dat genomen worde voor *geſchrift* by afkapping.

SCHRIJN o. *Men breekt in 't ſchryn der Vorſtinne*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis, aen 't einde.

SCHRIK m. *Die eenen ſchrik hadden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 29. *Dat gaf eenen nieuwen ſchrik*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

SCHUBBE v. *Hy wryft de ſchubbe op d'aerde*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 3 boek.

SCHUIT v. *Hy liet d'eene korenſchuit aenvoeren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 386. *Charon ſteekt de ſchuit met den boom af*, Vondel in Virgil. 6 boek der Eneade.

SCHULP m. *Te drinken uit eenen ſchulp*, Hooft in den Inhout van Granida. Dit keurt Moonen voor goet. Maer by Vondel vind ik, *Uit een ruive ſchulp*, in de poëzy pag. 367.

SCHULT v. *Gezuivert van de ſchult*, Hooft in Tacitus 1 boek pag. 15. *Die hunne ſchult bekenden*, Vondel ind'opdragt van Noah. *Van de ſchult zyner zonden heeft Chriſtus hem ontlaſt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 19.

SCHUP: Zie SCHOP.

SCHUUR

SCHUUR v. *In de ſchuur*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

SCORPIOEN o. *Tuſſchen de Maegt en het Scorpioen*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

SEINE, een rivier in Vrankryk, v. *Tot aen de Seine*, Hooft in Henrik den Grooten pag 143.

SERPENT o. *Het geweldige ſerpent*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

SIERAEDT o. *Met groot ſieraet van wel zeggen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3. *Het ſieraedt onzer eeuwe*, Vondel in 't Grafſchrift van Maria Stuart.

SIER v. *Met geen gelyke ſiere*, Hooft in den 65 brief.

SIKKEL v. *De majer met de ſikkel*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

SLAEP m. *Rycheldin verſchynt hem in zynen ſlaep*, Hooft in den Inhout van Bato. *Hektor waerſchuwt Eneas in den ſlaep*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. *De zege- en gloritekens van den heit Miltiades wekten Themiſtokles uit den ſlaep*, Vollenhove in zyne 1 Predikaetſie van de Heerlykheit der Rechtvaerdigen.

SLAG m. *Ontzeggen met den ſlag*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6. *Wie daer den ſlag van heeft*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt. Zoo zyn ook *aenſlag*, *miſſlag*, *veltſlag*. Genomen voor een ſoort wil het onzydigh zyn: *Dit ſlagh van menſchen*, Vondel in Virgil. 3 boek der Lantgedichten. Echter gebruikt Hooft het zelve in deze betekeniſſe in het mannelyk geſlacht, dogh zonder lidwoort voor

voor aen, in den 27 brief: *Met iets van anderen ſlagh*; daer hy anders zeggen zou, *van ander ſlagh*: gelyk men zegt *van ander water*, *van ander vuur*, *van ander broot* enz. Voor een werktuig om brant te verwekken is 't by hem in de koppeling ook onz. in de Ned. Hiſtorien 1000: *Eenige ſchryvers willen dat het vuurſlagh zich vergiſte*. Maer als men de zaek wel inziet, zal blyken, dat dit woort, als het onzydigh genomen wort, niet anders is dan *ſlacht*, getrokken uit *geſlacht*, waer van by voortkruipende verkortinge *ſlagh* is overgebleven, dat ook de laetſte Schryver der Spraekkunſt niet ongemerkt heeft laten voorbygaen.

SLANG v. *Die de verkleumde ſlang in den boezem ſtooft*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1027. *Op de glimmende ſlang te letten*. Vondel in Virg. 1 b. der Lantg.

SLEDE v. *Van de ſleé op den wagen*, Hooft in den 132 brief. *Op hare ſlede*, Vondel in Virg. 5 b. der En.

SLEEP m. *Afgedwaelt van haren ſleep*, Hooft in den Inhout van Granida. *Gevolgt met eenen ſleep maegden*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

SLEET v. *Na groote ſleet in zyn volk*, Hooft 58 br.

SLETER m. *Met eenen ſleter vels*, Vondel in Palamedes pag. 78.

SLEUR v. *Om de ſleur te volgen*, Hooft voor Henrik den Grooten pag. 158.

SLEUTEL m. *Zy waenden raedt om den ſleutel te weten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 402. *Maer geen van allen vond den ſleutel van dit ſlot*, Vondel in de Beſpiegelingen 3 boek pag. 91.

SLIB o. *Het warme ſlib*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Hooft zegt in den 27 Brief: *In den ſlib der hope*. Dat zoo veel is, denk ik, als *in den ſlibbe*.

SLIJK o. *Uit het ſlyk*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien.

SLIJM o. *Het warme ſlym*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

SLINGER tw. *Deze doot gaf eenen grooten ſlinger aen de zaken van Vrankryk*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 47. *Met de Baleariſche ſlinger*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten. Moonen volgt Vondel.

SLIP v. *Een voorneemlyke ſlip van 't vervaamſchap te ſcheuren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 124.

SLOEP v. *Die met hem in de zelfſte ſloep overvoer*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis aen 't einde.

SLOF v. *Door de gemeene ſlof in de goede kunſten*, Hooft in Tacitus 11 boek. Dit woort is ook byvoegelyk. *Hy is ſlof*, zegt men, *in die zaek*.

SLOOT v. *Hy ſnevelt in de ſloot*, Hooft in Geeraert van Velzen. *In de ſloot*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

SLOT o. *Het ſlot*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 10. Dit geſlacht heeft hier plaets, het zy het een Kaſteel betekene, of iets, daer men mede ſluit.

SLUIER m. *Beſloten in eenen ſluier*, Hooft in den Iahout van Baeto. *Buiten den ſluier*, Vondel in d'opdragt van Koning David Herſtelt.

SLUIS v. *Door de ſluis*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 308. *Ontrent de kopre ſluis*, Vondel in Salmoneus pag. 23.

SMAED v. *Door de ſmaed verhit worden*, Hooft in Tacitus 1 boek. Dit geſlacht keurt ook Moonen voor beſt, en zonder twyffel ook Vondel. Maer Antonis de Hubert ſtelt het doorgaens mannel. in zyn Lofboek.

SMAEK

SMAEK m. *Een keerne van goeden ſmaek*, Vondel in de Aenleid. tér Nederd. Dichtkunſt. Zoo wil her ook Moonen hebben: maer Hooft wykt hier van af in de Ned. Hiſtorien 22: *Waer in de grootmoedigheit de meeſte ſmaek vint.*

SMAK m. *Verwekt door den ſmak*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 308. *De verheve torens ſtorten met eenen ſmak ter neder*, Vondel in Horatius 11 boek.

SMART v. *Geprikkelt door de ſmart*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 13.

SMET v. *Om deze ſmet der ketterye te ſmoren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 51. *Vry van de ſmet der bloohartigheit*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

SMIDS v. *In hunne ſmidſe geſmeed*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

SNAB anders SNEB v. *In eene dikke ſnab verandert*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 2 boek pag. 47.

SNAER v. *Deuyl men begoſt had die ſnaer te roeren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 493. *Hier zuitge ſpelen op eene Teiſche ſnaer*, Vondel in Horatius 17 Lierzang. Als het aengehuwde maegſchap betekent, in den zin van *nurus*, blykt het geſlacht van zelf.

SNEB. Zie SNAB.

SNEDE v. *Om de ſnede van 't vernuft niet te verſtompen*, Vondel in d'opdragt voor Elektra.

SNEEU. Dit woort ſchynt alle de geſlachten aen te nemen. Het manneiyke by Vondel in Virg. 10 Herderskout: *Gy gaet den ſneeu bezoeken*. Het vrouwelyke by Hooft in de Ned. Hiſtorien 308:

1710 van Hoogstraten
deel 4/9

Door 't ontlaten der ſneeu: welk geſlacht ook aen dit woort gegeven wort door Chriſtiaen van Heule in zyne Spraekkunſt. Het onzydige by Vondel in Virg 3 b. der Lantgedichten: *Het ſneeu.*

SNIK m. *In den laetſten ſnik*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 158. *De ſtier geeft den leſten ſnik*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

SNIRS m. *Met eenen ſnirs drinken*, Vondel in Horatius 1 boek 36 Lierzang

SNOER o. *Middlertydt waren een deel Grooten aen 't ſnoer geraekt*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 91. *Het linnen ſnoer*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

SNOF of SNUF m. *De jonge koey had den ſnof al wech*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. By Hooft is 't in den 19 brief vrouwelyk: *Gunt 'er ons de ſnuf af.*

SNUIT m. *De walviſch vat met zynen ſnuit*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

SOM v. *Verſchietende de ſom*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 57.

SOORT v. *Of men van gelyke ſoort ware*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 73.

SPAA v. *Met de ſpaa in d'aerde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1163. Dit is in een getrokken uit SPADE. *De kluit met de ſpade gebroken*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

SPAREN, een rivier, o. *In 't Sparen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 308.

SPEELTUIG v. Zie TUIG.

SPEEN v. *Van zyn moeders roſſe ſpeen afgerukt*, Vondel in Horatius 4 b. 4 Lierzang.

SPEER

SPEER v. *D'ongelukkige knaep ſteept zyn omgekeerde ſpeer door het zant*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

SPEL o. *In 't ſpel komen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6. *Het ſpel bleef ſteken*, Vondel in het Berecht voor Jephta.

SPELD v. *Goedt vindende zyne ſpelde uit het ſpel te trekken*, Hooft in den 32 brief.

SPELONK v. *Van eene ſpelonk*, Vondel in d'Opdragt van Adam.

SPELT v. *Wilt gy zware ſpelte in d'aerde werpen*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

SPIEGEL m. *In den ſpiegel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 59. *Als in eenen klaren ſpiegel*, Vondel in d'opdragt voor Joſef in Dothan. Men vint geſchreven *het ſpiegel*. Hoe komt men daer aen? Het gebruik is 'er voor, zegt men. Waer? in dat geweſt, daer men woont. Maer dat is misbruik. Zekere Knipperdolling ſchryft ook *het brief*. Waerom? omdat men in zyn Pontus dus ſpreekt. Wech met de vodden. Het gebruik moet men by de ſtraet niet zoeken, maer halen by de goede Schryvers.

SPIER v. *De wormen teeren op de ſpier*, Vondel in Horatius Lierdigt pag. 520.

SPIETS v. *De Koning ſprak van twee duizent edelmannen de ſpiets in de hant te geven*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 166. *Pyrrhus doorſtoot hem met de ſpiets*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

SPIJKER m. *Den ſpyker op 't hooft ſlaen*,

Hooft in de Ned. Hiſtorien 123. *Met eenen ſpyke*, Vondel voor Faëton pag. 27.

SPIJS v. *Die geene onreine ſpys zoude proeven*, Vondel in den Inhour van Samſon.

SPIJT v. *De Hartog kon niet beveinzen de ſpyt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 14. *Van vinnige ſpyt ontſteken*, Vondel in Virgil. 11 boek der Eneade. Maer Hooft is zich zelven ongelyk in Tacitus pag. 38. *Hy zelf ook ontſtak hunnen ſpyt.*

SPIL v. *Die de ſpil en naelde hanteerde*, Vondel in d'opdragt van Herkules in Trachin.

SPIN v. *De bloem der wysheit uitgezogen by de ſpin*, Vondel in de Beſpiegelingen 4 boek.

SPINNEKOP v. *Indien een ſpinnekop hier venyn uittrekke, het komt hy haren aert toe*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers.

SPIT o. *Het ſpit*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

SPITS v. *De ruiter wert door de nieuwe ſpits in verwarring gebracht*, Hooft in Tacitus 1 boek. Vondel houd dit geſlacht als blyke aen *Heirſpits. Meſſapus en Atinas houden de heirſpits des vyants ſtaen*, in Virgilius 12 b. der Eneade. Hoewel hy in het 2 boek zegt, *Men biede het ſpits*: niet anders als Hooft in de Ned. Hiſtorien 227. *Om 't ſpits af te byten.*

SPLEET v. *Door de ſpleet*, Vondel in de Beſpiegelingen pag. 10.

SPLITS v. *Om de ſplitze in 't geloove gebeelt te hebben*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 54.

SPOEDT v. *Met kleene ſpoedt*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 64. Zoo gebruikt hy ook *Voorſpoedt*,

Voorſpoedt, in de Hiſtorie van de Medicis, *Met engelooffelyke voorſpoedt*, pag. 2. en *Tegenſpoedt* in Henrik den Grooten pag. 92. *Door inzigt der tegenſpoedt.* Maer Vondel zegt in Virgilius 5 boek der Eneade in 't m. *Uit hunnen voorſpoedt.*

SPONDE v. *Knielende tegens de ſponde van zin bedt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 847. *De Koningin was op de goude ſponde aengezeten*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

SPONGJ v. *De ſchilder worpt van ſpyt de ſpongi*, Vondel in de Beſpiegelingen 24.

SPOOK o. *Dan zaet hy allerlei ſpook*, Vondel. in Virg. 7 boek der Eneade. Ook VOORSPOOK *Ik zie een wonderlyk voorſpook*, Vondel in Virg. 3 boek der Eneade.

SPOOR o. *Zoo hy dat ſpoor volgde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 13. *Die dit ſpoor onlangs begoſten te leggen*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

SPOT is zonder tegenſpreken m. ſchoon Hooft in Tacitus 3 boek zegt, *De ſpot dryven.*

SPRAEK v. *Een bal, of tongſchroef van hout, ſluit hun de ſpraek*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. *Wat onze ſpraek belangt*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt.

SPREE, een rivier, v. *Aen d'oevers van de Spree*, Vondel in de Poëzy pag. 666.

SPREIJ v. *Bevloeit de garſche ſprey*, Hooft in de Bruiloftdigten.

SPREUK v. *Gedenkende aen deze lang geſlete ſpreuk*, Vondel in d'opdragt van Adonias.

SPRIET m. *Uit den ſpriet*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 14 boek.

SPRING m. *Zoo myn kamerling had toegeſt: den ſpring*, Hooft in Bato, 1 Bedryf. *Door d' ſpring der baren*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 4 boek.

SPRONG m. *De beroerten namen eenen yſſelyken ſprong*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 83. Zoo is ook TWEESPRONG, DRIESPRONG enz. *Op eenen drieſprong*, Vondel in den Inhout van Edipus.

SPRUIT v. *Ook zagen de volken Iſmarus, een edelmoedige ſpruit*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

SPUIJ ik houde dit voor o. gelyk Hooft in de Ned. Hiſtorien 246. *Op het Zuider en Noorder ſpuy*, hoewel hy het vrouwelyk geſlacht heeft pag. 1162. *Door de ſpuy van Blaakenberg*.

SPUIT. Zie WATERSPUIT.

STADT v. *Aen d'eene zyde der ſtadt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Nadien zy deze ſtadt aen hunne nakomelingen verbonden*, Vondel in d'Opdragt van Samſon.

STAEF v. *Teffens bieden de deizers weêr 't hooft, en maken d'andere ſtaef der nyptang*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 459. *Zy keeren de ſtaef met de tange*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

STAEL o. *Tot wat overmaet de ſteurniſſen daer geſtegen waren, zal dit ſtael uitwyzen*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 604. *Uit dit ſtael*, dat is, uit deze proeve, Vondel in d'opdragt der Bataviſche Gebroeders.

broeders. Zoo is het ook in de betekeniſſe van metael.

STAERT m. *Met twee ſlangen in den ſtaert*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 86. *Lucifer ſleepte eenen ſtaert van het derde deel der ſtarren*, Vondel in d'opdr. voor David in Ballingſchap.

STAET m. *Van dezen ſtaet*, Hooft in d'opdr. der Ned. Hiſtorien. *Hy lette op den ſtaet*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt. *Groote perſonazen voeren grooten ſtaet*, Vollenhove in de Heerlykheit der Regtvaerdigen pag. 18.

STAETSY v. *De omſlagh van Heeren, die de ſtaetſy vereerden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 507. *Met zyn jhergetydige ſtaetſie*, Vondel in d'opdragt van Herkules in Trachin.

STAF m. *Als niemant aen den ſtaf der Geeſtelykheit haſſen darde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 576. *Ik ſpreke nu van Mozes alleen niet, die ontelbare wonderen door zynen ſtaf werkt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 28.

STAL m. *In den ſtal*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout. By Hooft is 't vrouwelyk in den 31 brief: *Nu 't de lucht van de ſtal in den neus krygt*.

STAM m. *Tegens eenen ſtam*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantgedichten. *Twee waerdigheden mogten eenen menſch, noch eenen ſtam, naer Mozes wet, niet teffens verſieren*, Vollenhove in der Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 18.

STAND m. *De zaken zetten zich in eenen anderen ſtand*, Hooft in de Ned. Hiſtorien pag. 17.

STANDAERT m. *De ſtandaertdrager heeft den ſtandaert omgevoert*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Tegen den ſtandert van 't kruis*, Vondel in d'opdragt voor Jozef in Dothan.

STANG v. *In de ſtang van Agrippa*, Hooft in Tacitus 15 boek. *Eneas kon de ſtang met geen gewelt uit den ſtam rukken*, Vondel in Virg. 12 b. der Eneade.

STANK m. *Lumey ſprak van de ſtadt in bram te ſteken, en met dien ſtank te ruimen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 32. *Zy laten den vuilen ſtank na van een quaet geruchte*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 35.

STAP m. Hooft in Geeraert van Velzen 2 Bedryf:

Toen ik in myn gemoedt, verbolgen boven maten,
Beſloot te doen den ſtap, die my aen't gliſſen bragt.

Vondel in de Feniciaenſche Gebroeders pag. 17. *Met eenen zuren ſtap.*

STAPEL m. *Daer men eertyts den ſtapel der Franſche wynen gehouden had*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1173. *Die eenen ſtapel boeken naliet*, Vondel in zyn Toneelſchilt pag. 1.

STAR v. *Op de ſtar van een witte koe*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

STEDE v. *Op hare ſtede*, Vondel in den Inhout van Hippolytus.

STEEK m. *Met eenen ſteek doorſtooten*, Hooft in Tacitus 11 boek. *Ontveinzende den ſteek*, Vondel in Zungchin. Hooft echter verkeert het in

't vrouwel. geſlacht in de Hiſtorie van de Medicis pag. 182. *In 't brengen der ſteeke.*

STEEL m. *Gelyk een verſtenſte viool, of quynende Maybloem, die een maegt van haren ſteel plukte*, Vondel in Virgilius 11 boek der Eneade.

STEEN m. *Hoe de hoogſtgedachte Vorſt den eerſten ſteen van dezen Staet geleit heeft*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Breekt de vruchten met den ſteen*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

STEIGER m. *Anderen plantten drie baſſen op den ſteiger*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 137.

STEILTE v. *Men klimt de ſteilte van Parnas op*, Vondel aen zynen afwezenden Vrient.

STEL m. *Op den ouden ſtel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1166. *De Kerk op haren ſtel geraekt*, Vondel in de Altaergeheimeniſſen pag. 105.

STELLAEDJE v. *De Staten van Brabant, hebbende dus lang gebeit op deze ſtellaedje, daelden af*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 806. *D'aertsengelen komen de ſtellaedje ſtofferen*, Vondel voor Lucifer.

STEM v. *Met ongelyke ſtem*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1004. *Een goedt zangmeeſter kent zyne ſtem*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

STENG v. *Jan Harink, die de vlag van de ſteng rukte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 337.

STERFTE v. *Hy valt op de ſterfte*, Vondel in den Inhout van Virg. 3 boek der Lantgedichten.

STEVEN m. *Den ſteven naer lant toe wenden*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

STEUN m. *Luiden, die geenen ſteun hadden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 620.

STICHT o. *Het Stucht Kolen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 696.

STIER m. *By eenen ſtier geleken*, Vondel in den Inhout van Herkules in Trachin.

STYL m. *Vryheit van mynen ſtyl*, Hooft in d'opdragt der Nederl. Hiſtorien. *Naer den ſtyl*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt. Zoo ook Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen 34. Ook genomen voor een poſt van een deur: *Achter eenen ſtyl*, Vondel in de Leeuwendalers 48. *De ſtyl wert van drie of vier groote kogels gekorven: voort ſmeet hem de wint om ver*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 317.

STILTE v. *In groote ſtilte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 72. *Dit antwoort, in de ſtilte ontfangen*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

STOEL m. *Toen Adriaen van Utrecht op den Roomſchen ſtoel raekte*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 2. *Van zynen ahornen ſtoel*, Vondel in Virgil. 8 boek der Eneade. *Op den ſtoel der zelve heerlykheit*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 15.

STOEP v. *Buiten de ſtoep zyner woonſtede*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 104.

STOET m. *Elke ſchaer praelde met grooten ſtoet*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 166. *De zoon verzagh zich van eenen ſtoet*, Vondel in den Inhout van Koning David in ballingſchap.

STOF v. *Hy had den Prinſe zonderlinge ſtof gegeven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 34. *Dat moet uit de ſtoffe geboren worden*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt. In de andere betekeniſſe

niſſe is het onzydigh. *In het ſtof kruipen*, Vondel op dezelve plaets.

STOK m. *Aen hunnen ſtok te baffen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1069. *Op eenen ſtok leunende*, Vondel in den Inhout van Edipus.

STOLP v. *Op eene ſteene ſtolp*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 124.

STOMP v. *Ja hy ſchudde nogh de ſtomp*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 905.

STOND. 'T is mannelyk. Zie *Morgenſtond*. Maer Hooft maekt het vrouwelyk. *Met erinnering van de genakende ſtonde*, in de Ned. Hiſtorien 60.

STOOF v. *Zy ſtelden een houte ſtoof toe*, Hooft in de Ned Hiſtorien 426.

STOOT m. *Dat weenigh dyken of ſluizen den ſtoot konden uitſtaen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 217.

STOPSEL o. *Het bepekte ſtopſel*, Vondel in Horatius III boek 8 Lierzang.

STORM m. *Zy bragten eenen fellen ſtorm aen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 770. *Na het uitharden van dien ſchrikkelyken ſtorm*, Vondel in d'Opdragt van Joſef in Egipten.

STRAEL m. *Teruyl een eenigh oordeel maer een' eenigen ſtrael uitſchiet*, Vondel in d'Opdragt van Virgilius.

STRAET v. *De zeeman, die zich in de ſtraet waegt*, Vondel in Virg. 1. boek der Lantgedichten. Zoo ook van eenen wegh met ſteenen beleit. *Op de ſtraet*, Vondel in de Maegden 1 bedryf. Die van der Goude zeggen, *Het wydſtraet*, voor, *de wyd-ſtraet*,

ſtraet, of *de wyde ſtraet*; gelyk men t'Amſterdam, en elders zegt, *de breeſtraet*, of *breede ſtraet*, *de hooge* of *hooge ſtraet*.

STRAF v. *Gelyk Godts rechtvaerdigheit den Nederlanden de ſtraffe der verwarringe ſchuldig was*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 56. *Thaddeus ontvoert de ſtraf*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

STRANDT. Dit woort vinde ik in alle de geſlachten. Hooft in Tacitus pag. 370. m. *Den ſtrandt te genaken*. Ook pag. 503. *Aen den ſtrandt*. Maer in de Ned. Hiſtorien 13: *Langs de ſtrandt*, in 't vrouwelyk geſlacht. Vondel heeft het onzyd. in d'Opdragt van Jozef in Egipten: *Langs het ſtrandt*.

STREEK v. *Laet meer dan zyn halve ſtreek over*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

STREEM v. *Zyn voorbarigheit gaf zyner achtbaerheit een afzichtige ſtreem*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 80.

STRENG v. *Om hunne ſtreng te ſtyven*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 79.

STRIJDT. *Schroomende den ſtrydt te weigeren*, Hooft in d'opdragt der Nederl. Hiſtorien. *Sint Jan beeft den ſtrydt uit*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

STRIK m. *In den ſtrik*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 195. *De Koningin knoopt eenen ſtrik aen den balk*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

STRONK m. *Uit eenen ſtronk*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

STROO

STROO o. *Het ſtroo*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

STROOM m. *In den koelen ſtroom*, Vondel in Virgilius 5 Herderskout. Zoo gebruikt hy ook te recht MAELSTROOM. *In den diepen maelſtroom*, in Virgilius 3 boek der Eneade. Maer Hooft heeft het vrouwelyk in de Ned. Hiſtorien 7: *Over de ſtroom*.

STROP m. *Met den ſtrop gewurgt*, Hooft in Tacitus 6 boek. *Amate eindigde haer leven aen eenen ſtrop*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

STROT m. *Met den ſtrot in 't geweer gevallen*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis pag. 22. *Met afgeſteken ſtrot*, in Tacitus pag. 78. *Laet den gewyden ſtrot uitbloeden*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

STRUIK m. *Uit eenen zelven ſtruik*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vriend. Hooft maekt het vrouwelyk door het byvoegen der *e*, in Tacitus 12 boek: *Dat hy de vyantlyke ſtruike te lyve hielt*.

STRUIS m. *Ik ſcheld den loggen ſtruis, noch luchte muſch niet quyt*, Hooft in Paris oordeel.

STUIP v. *In zyne doodſtuip*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 12 boek.

STUIVER m. *Eenen ſtuiver uit te ſchieten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 942. *Penningen van eenen ſtuiver*, Dezelve in de Ned. Hiſtorien 615.

STUK o. *Het ſtuk was verbrodt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 12. *Wie dit ſtuk wat nader inzien*, Vondel in d'opdragt van Joſef in Egipten.

STULP

STULP v. *In eene boere ſtulp*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout.

STUT m. *Zoo zoude de party van Momorancy eenen ſtyven ſtut quyt wezen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 24.

STUURPLECHT v. *Van de ſtuurplecht*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

SUIKER v. *In de ſuiker uwer zoetigheit*, Hooft in den 98 brief. Evenwel zegt hy in den 156 brief, die nu in den laetſten druk de 162 geworden is, *Die daer uit den lekkerſten ſuiker behoorden te kaeuwen.* Maer *de ſuiker* ſmaekt my beter, en met my den Heer Moonen.

SYNODE o. *Het Synode van Dordrecht*, Vondel in 't Berecht voor Salomon.

T.

TABBAERT m. *Dat zy den tabbaert hadden moeten zien*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Tot den tabbaert*, Vondel in Virgil. 1 boek der Eneade.

TAEG, een rivier, m. *Wanneer het Y zal doen verſlaeuwen den Liſſebonſen Taeg*, Hooft in Geeraert van Velzen. *Aen den Taeg*, Vondel in de Begroetinge van Frederik Henrik.

TAEK v. *Gelyk een vrou, die hare dienſtmaegden met de lange take bezig hout*, Vondel in Virg. 8 boek der Eneade.

TAEL v. *In onze tael*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *De muzyk der taele*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt.

TAFEL v. *Op de tafel*. Hooft in de Hiſtorie van de Medicis pag. 22. *Zoo ſprakze, en plengde d'eerſte een luttel wyns, ten drankoffer op de tafel*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade. *Onder het waernemen van allerhande plichten, zoo der eerſte, als der tweede tafel*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen, 1 Predikaetſie. Hoe de laetſte Spraekkunſtſchryver aen het mannelyk geſlacht komt, weet ik niet. Hy ſchynt daer geheel voor te zyn, en laet dat ook blyken, in de tweemaendelyke Uittrekſelen, en Loopmaren. Onze uitſpraek is 'er heel en al tegen.

TAFEREEL o. *Het gewyde tafereel*, Vondel in Horatius 8 Lierzang.

TAK m. *De duiven wyzen hem den gouden tak*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

TALENT m. *Pytias, die Simon voor eenen talent geſnoten heeft*, Vondel in Horatius Dichtkunſt.

TANDT m. *De lantman wet den ſtompen tandt van het kouter*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten. Hier van is ook DRIETANT m. *Met zynen drietant*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

TANG v. *De ſtaef der nyptang*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 459. *Met de tang*, Vondel in Virg. 4 boek der Lantgedichten.

TARWE v. *Het veertel der beſte tarwe*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 855. *Het onkruit onder de tarwe*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

TASCH v. *Met uw ryke taſch*, Vondel in de klagten pag. 147.

TAST m. *Die hem zoeken by den taſt*, Vondel in de Beſpiegelingen 2 boek.

TEELINGK m. *Om eenen teelingk*, Vondel in de Leeuwendalers pag. 30.

TEELT v. *Ik ben door myne teelt zoo veel gebukkinger*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 6 boek.

TEEMS, een rivier, m. *Aen den Teems*, Vondel op Tromp pag. 63.

TEEN m. *Op den teen te treden*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 109. *Ik ſteek den teen in't water*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 5 boek pag. 154. Maer in de betekeniſſe van *turg* is het vrouwelyk: *Om een taeje teen te rukken*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

TEGENWEER v. *Zonder veerdige tegenweer*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 49. Vondel zegt hart in de Klagten pag. 155: *Na landuurig tegenweer*: of hy moet het nemen voor *tegengeweer*. Want zulke woorden zyn onzydigh.

TEIKEN o. *In het teiken van den leeu*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 45. *Door dit teken*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade. *Hy hadde het teken ontfangen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 7.

TEIL v. *Zy ſchonk haer eene teil vol moes*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 5 boek.

TEIRLING m. *Aen den teirling te ſtellen*, *Met den verboden teirling*, Vondel in Horatius 3 boek 24 Lierzang.

TEKEN. Zie TEIKEN.

TELG v. *Het noodlot zal deze telg laten zien*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

TEM-

TEMPEL m. *Uit het hof in den tempel*, Vondel voor Salomon. *Tot het herbouwen van Jeruzalem, en zynen tempel*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 18.

TEMPER m. *Naer den ongelyken temper der harſſenen*, Vondel in 't Berecht voor Salmoneus.

TENT v. *Vrankryk en Nederlant plagten aen eene kog, eene tente, te reeden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 972. *Waer is de man te vinden, die in de tente des Heeren verkeeren zal?* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 49.

TEPEL m. *Onder den tepel*, Vondel in Virg. 11 boek der Eneade.

TEUG v. *Doordien hy daer een goede teugh uit deed*, Hooft in Tacitus 4 boek.

TEUGEL m. *Luiſteren na den teugel*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Verwart in den teugel*, Vondel in den Inhout van Hippolytus.

TEXT m. *Op dien text*, Vondel in Maria Stuart 5 bedryf. *Gelyk de heilige ſpreukſchryver by onzen text voegt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 32.

THYMBER m. *De helm met den koninglyken thymber*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 171.

THYRS m. *U ter eere droegze den zachten thyrs*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

TIBER m. *Om 't overvloeyen van den Tiber*, Hooft in Tacitus pag. 35. *Aen den Tiber*, Vondel in d'opdragt van Gysbrecht van Amſtel.

TIER v. *Sint den hoon van Steenwyk had hy noit rechte tier gehad*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 783.

TIGER, een rivier, m. *Den Tiger drinken*,

Vondel in Virgilius 1 Herderskout. Ook voor een dier genomen: *De tiger lei zyn' aert voor Konings voeten af*, Vondel in Lucifer. pag. 3.

TIJDING v. Zie AENBIEDING.

TIJDT m. *Men had den tydt wel korter mogen beſpreken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6. *Voor dezen tydt*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederd. Digtk.

TIJM m. *Theſtylis ſtampt wilden tym*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout.

TIJTEL m. *Die dien tytel won*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Deuyl de kerk dien tytel voert*, Vondel in 't Berecht voor Adam. *Dat 'er niet weinigh behoort tot dien tytel*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 47.

TIMAVUS, een rivier, m. *Boven den befaemden Timavus*, Vondel in Virg. 8 Herderskout.

TIMMERAEDJE v. *De treffelyke timmeraedje te ſteuren*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *De vlam in de houte timmeraedje geſlagen*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

TIN o. Zie KOPER.

TINNE v. *Ter tinne toe*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Van de tinne van het ſlot*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

TITEL. Zie TIJTEL.

TOELEGH m. *Pogende den toelegh hem betaelt te zetten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1. *Myn hant begunſtige mynen toelegh*, Vondel in Virg 10 b. der En.

TOERUSTING. Zie AENBIEDING.

TOESTEL m. *Dien toeſtel te paſſen op de overoude fabel*, Vondel voor Salmoneus. Maar voor Adam zegt Vondel ook, *Om dit toeſtel*. Zie STEL.

TOETS

TOETS m. *Louter gout blinkt heerlyk op den toets*, Vondel in d'Opd. van Koning David herſtelt.

TOEVERLAET m. *'T verſtek van dezen toeverlaet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 125.

TOEVLUCHT m. *De vervolgde Koningin nam dan in noodt haren toevlucht in Engelant*, Vondel in den Inhout van Maria Stuart. *Vlucht* evenwel hout hy vrouwelyk: gelyk men zien magh.

TOEVOER m. *Om den toevoer te beletten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1197.

TOEZEGH m. *Arenbergh begon te duchten, dat het uit den toezegh varen zou*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 149.

TOGT m. *Dewelke de hope van dezen togt verſtikten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 15. *Op zynen ongelukkigen togt*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

TOL m. *Een hondert duizent gulden te lichten op den tol der lakenen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1075. *Den opgeleiden tol te betalen*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade. Ook genomen voor Kinderſpeeltuigh. Zie den zelven in Horatius 3 boek 24 Lierzang.

TOMBE v. *De tombe te vernieuwen*, Hooft in Tacitus 2 boek.

TON v. *Twaelf ſtuivers op elke tonne zeeps*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 720.

TONDER o. *Het tonder omvonken*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

TONEEL o. *Perſonaedjen, die dit toneel betraden*, Vondel voor Lucifer.

TONG v. *De ſcherpheit van een gladde tong*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 36. *Met zyn oproerige tonge*, Vondel voor den brief van Apollonia.

TOOIJ v. *Kerken en Klooſters in volle tooi*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 584.

TOOM m. *Met den toom der lantvoogdye*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 34. *Met een gouden toom*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingſchap.

TOON m. *Om dezen werke den toon te geven*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis pag. 27. *Den toon naer den aert der zake weten te ſchikken*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

TOOREN m. *Door eenen onbewaerden tooren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 9. *By trappen klimt men eenen tooren op*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt. *Laet ons eenen tooren bouwen*, Vollenh. in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 5.

TOORN m. *Koningen, die gy in uwen toorn geeft*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 89. *Godt beſpotze in zynen toorn*, Vollenhove in de Heerlykh. der Rechtvaerdigen pag. 36.

TOORTS v. *By de toortſe*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. *Zy ſtak hem een brandende toorts in den boezem*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

TOP m. *Dragende den top*, Hooft in Tacitus 3 boek. *D'een bereikt langſaem den top*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

TOPPET o. *Met dit toppet*, Hooft in Bato pag. 144.

TORN m. *Met eenen torn deurſcheurt*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Met eenen torn om hals gebrogt*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

TOU

TOU o. *Kapt het tou*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

TRAEN v. *Met de traen in 't ooge*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 77.

TRALI v. *Uit eene trali*, Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 81.

TRANS m. *Aen den trans*, Vondel in de Beſpiegelingen pag. 33. *Ik zie in dat ſtarlichte gewelf nog iet mindert, dan den laegſten trans van ons vaderlyk huis*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 22.

TRANT m. *Daer 't beſtier van alle omleggende plaetſen zynen trant na zette*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis. *Hoe zal men met een' braven trant het Staetgezantſchap beſt geleiden?* Vondel in de Kunſtkroon voor den Koning van groot Britanje.

TRAP m. *Op den naeſten trap*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 47.

TRECHTER m. *Door een' dubbelen trechter*, Hooft in den 99 brief. *Door dien trechter*, Vondel in Palamedes pag. 29.

TREDT m. *Om ons te leeren, dat de tydt zynen tredt gaet*, Hooft in den 31 brief. *Gy waert volſchapen in uwen tredt*, Vondel voor Lucifer. Echter gebruikt Hooft het woort *Hertredt*, hier uit ſamengeſtelt, vrouwelyk in de Ned. Hiſtorien pag. 766. *'T welk den ſtedelingen de hertredt ruedt*; en zoo ook elders.

TREK m. *Dezen trek had Ferdinand Gonzaga den Koning geraden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Met eenen trek tot de kunſt geboren*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vriend.

TRIOMF m. *Door den Dalmatiſchen triomf*, Vondel in Horatius II boek 1 Lierzangh. *Prins Frederyk Henryk heeft zyne laurieren met eenen eenigen vredetriomf gekroont*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers. Maer dit woort wort vrouwelyk door het byvoegen der *e*. *In de triomfe des geloofs*, Vondel in d'opdragt van Noah.

TROCH m. *Nu vervalt gy tot den troch*, Vondel in zyn Kerkd. pag. 534.

TROEP m. *Dat memant van den troep hadt af te wyken*, Hooft in Tacitus pag. 172. *In eenen troep*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

TROM v. *By uittroep met de trom*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1164. *Op de trom*, Vondel in d'opdragt van Joannes den Boetgezant.

TROMMEL v. *Gy roert al weêr de trommel*, Vondel in Horatius IV boek 1 Lierzang.

TROMP v. *Hy zelf biet den genen, die de wacht hadden, de tromp*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 516.

TROMPET v. *Thans liet de Graef met de trompet afblazen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 249. *Of men de trompet ſtak*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

TRONIJ v. *Dat Angouleſme de trony afdweilde*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 20. *Met de trony*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

TROON m. *In zyuen troon*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3. *Toegang tot haren troon*, Vondel in d'opdracht voor Lucifer. *Op den troon*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag 18.

TROOST

TROOST m. *Ziende kleenen trooſt te gemoete*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 35. *Op den trooſt*, Vondel in d'opdragt van Noah. *D'onfaelbare zekerheit van dien trooſt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 5.

TROS m. *Cezar ſtichtte eenen tros van wapenen*, Hooft in Tacitus 2 boek.

TROTS m. Dit woort wort zelfſtandigh gebruikt voor trotsheit. Vondel in zyn jammerklagt op den brant van Londen: *Uit dartlen trots.*

TROU v. *Tot getuigen myner trouwe*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

TUCHT v. *Door enkele tucht*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 31. Ook Vondel, als blykt by ONTUCHT: *Stel uwe eerlooze ontucht mate*, in Horatius III boek 15 Lierzang.

TUIGH o. *Het harde oſſeleere tuigh*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

TUIN m *Een havik op den tuin*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 58. *De pynboom in den tuin*, Vondel in Virgilius 7 Herderskout.

TUIT v. *Zy droogt en net de groene tuit*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 2 boek.

TUK, een zelfſtandigh woort, genomen voor iemants aert of geſtelrenis, m. *Niet veraert van zynen tuk*, Vondel in Elektra pag. 1. Als dit zelve woort byvoegelyk is, betekent het *bedreven* of *afgerecht*.

TULBANT m. *Op den tulbant*, Vondel in den 71 Harpzangh.

TURF m. *Van eenigen turf te ſteken*, Hooft in den 4 brief.

TWEEDRAGT v. *Uit den brant der twee-dragt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1196. *Zulk een tweet van geene tweedragt*, Vondel in Virgilius 2 b der Lantgedichten.

TWEESPALT v. *'T einde der tweeſpalt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 15.

TWENTE, een lantſchapje in Nederlant, v *In de Twente*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 671.

TWIST m. *Door den twiſt in 't geloove*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 47. *Montagne wil den gebroedertwiſt verſchoonen*, Vondel in d'opdragt der Feniciaenſche Gebroeders.

V.

VACHT v. *In de vacht*, Vondel in de Heerl. der Kerke pag. 54.

VADERSLAGT m. *Om dezen vaderſlagt*, Vondel in den Inhout van Edipus.

VAEG v. Dit is zoo veel als *bloem* of *bloei*. *In de vaeg zyner jaren*, Hooft in Tacitus pag. 382. Vondel in de Altaergeheimeniſſen 1 boek:

De zon brengt zoo, na 's winters gure vlaegh,
Geen groey en geeſt en levendige vaegh
In al wat dor en doot lag en begraven.

VAEK m. *Het gezichte wert van een' yſren vaek verovert*, Hooft in Geeraert van Velzen 5 bedryf. *Die nogh den vaek zocht te verdryven*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

VAEN

VAEN v. *De vaene te eiſchen*, Hooft in Tacitus 1 boek. Vondel in de Maegden, 1 bedryf.

Een weeligh luchje ſpaelde, en vloog vaſt af en aen,
En vulde nu het zeil, en krulde dan de vaen.

VAERS o. *Het vaers*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt. Brederode zegt in zyn Liedboek:

Nu wacht ik van myn Heer op deze vaers beſcheit:

dat zoo veel is, denk ik, als dezen vaerze.

VAERT v. *Men voltrok de vaert*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 27. Zoo ook het daer uit gemaekte *welvaert*, gelyk ſtrak hier volgt, *Tegens de gemeene welvaert aen*. En zoo is ook *Uitvaert*, dat hier onder volgt; en wat men verder hier uit ſamen ſtellen wil. Vondel gebruikt evenwel het woort *vaert* in eene betekeniſſe, die een luttel verſchilt, in het mannelyk geſlacht, *Moedt ſcheppende uit zynen eigen vaert*, in Virgilius 5 boek der Eneade. Evenwel ook vrouwelyk, *'T welk de vaert verachterde*, in 't zelve boek.

VAERZE v. *Met een gekeelde vaerze*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

VAL m. *Een voorſpook van den val des rvx*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Chriſtus ziet mede op den val*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer. Zoo is het ook met de hier uit gekoppelde woorden *afval*, *toeval*. Men zegt wel, *Het voorval*, *het toeval*. Maer ik zoude met Hooft in den 58 brief zeggen,

zeggen, *deze toeval*, gelyk *deze voorval*. Dus ſchryft hy te recht in den Inhout van het 5 boek der Hiſtorien van Tacitus: *By dien voorval*: en in de Ned. Hiſtorien 672.: *Door dus eenen toeval*; dat ook Vondel volgt in de Beſpiegelingen 2 boek: *Zyn lotter wezen veegt den toeval uit.*

VALK m. Vondel in Lucifer pag. 57.

Als of men hemelwaert
Een' valk zagh van om laegh, op zyne wakkre vennen
Zich geven in de lucht, eer hem de reigers kennen.

VALREEP m. *Turnus vliegt den valreep op*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

VANGST v. *Wy hebben met de vangſt haer majeſteit vereert*, Hooft in Bato.

VAT o. *Het uitgekoren vat*, Vondel in d'opdragt van Ifigenie in Tauren.

UCHTENT m. *Van den uchtent tot den avont*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 45.

VECHT, een rivier, v. *De Stroomgodt van de Vecht*, Hooft in den Inhout van Geeraart van Velzen. *De voorſpellinge van de Vecht*, Vondel in d'opdragt van Gysbrecht van Amſtel.

VEDEL v. *Hem alleenlyk de vedel aa te dragen*, Hooft in Bocc. 18 Nieuwmaar.

VEDER m. *Met geen gemeene veder*, Vondel in Horatius 2 boek 2 Lierzang.

VEDERBOS m. *Daer brant de vederbos, en niemant ſteekt hem aen*, Hooft in Bato.

VEE

VEE o. *Het onvernuftige vee*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 117. *Het redenlooze vee*, Vondel in 't Bereecht voor Adam in Ballingſchap.

VEEG m. *Met eenen veeg*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 176. *Hy neep met eenen veeg den kop uit*, Vondel in Virgil. 1 boek der Eneade.

VEEM v. *Dees gaet by Imbize, en anderen dier veeme*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 604.

VEEN o. *Het veen der moeraſſen*, Hooft in Tacitus 1 boek.

VEER o. *Beſchimpende 't veer dat de Ridderſchap voerde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 37. *Dit veer*, Vondel in den Inhout van Herkules in Trachin.

VEERTEL o. *Het veertel der beſte terwe*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 855.

VEETE v. *D'onverzoenlykheit der veete*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 101. *Door onmenſchelyke veete*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Anderen zeggen *veede*, daer Antonides op rymt,

D'oude veede
Van wrokkende Eris, die, uitbuldrende en 't ontvrede
enz.

en lang voor hem Melis Stoke in Floris den V:

Wie ten anderen doe droech vede.

Men zie den fraeijen druk des Heeren Alkemade. Maer *vede* dient miſſchien by deze twee Schryvers om het rym te hulp te komen. Want Melis laet hier ſtrak buiten dien noodt *veete* op volgen, *Ende*

ſine

ſine vete dan wil wreken. Ook op de 98 bladzyde: *Die grote vete te leggen ave.* Weder in rym pag. 106:

Ende ſoenden onder hem die veten,
Dat menze vrienden mogten heten.

VEIL, een kruit, o. *Dat dit veil zich om uw hooft krinkele*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

VEL o. *Het vel van een wilt dier*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Zy ſtroopen het vel van de ribben*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VELT o. *In 't kale velt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 274. *Op het velt*, Vondel in d'opdragt van Zungchin.

VELUW v. *Op de Veluw*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 855.

VENDEL o. *Hy heeft het vendel na den oever gewend*, Hooft in Tacitus 1 boek.

VENYN o. *Hoe woed dit venyn!* Vondel in Horatius III Toezang.

VENSTER. Het is vrouwelyk of onzydigh. *Nadat heel Europe uit de venſter gelegen had*, Hooft in den 58 brief. *Natuur ſchiep geene venſter*, Vondel in Zungchin pag. 10. *Die aldaer had zitten kraſſen aen 't venſter*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 177.

VERBANT. Dit is onz. als VERBONT, ſchoon BANDT mannelyk is. *Het verbant*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1135.

VERBLIJF o. *By 't verblyf der gelieven*, Vondel in den Inhout van Virg. 6 boek der Eneade.

VER-

VERBODT o. *Daer 't verbodt van bouwen op ſogde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 64. *Het verbodt van de veelheit der vrouwen*, Vondel in d'opdragt van Zungchin.

VERBONT o. *Zoo leit het verbont in ſtukken*, Vondel in Virg. 4 boek der Lantgedichten.

VERDEK o. *Het meeſte volk op 't verdek*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 345.

VERDIENSTE v. *Askaen zal nimmermeer uw groote verdienſte vergeten*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

VERDING o. *Het verding*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 18.

VERDRAGH o. *Volgens 't verdragh*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 15. *Het verdragh des Konings*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

VERDRIET o. *Dit verdriet deed hen uitvaren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 41. *Of de Fortuin Sinon in dit verdriet brogt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

VERF v. *De Moeder verzierde haren zoon met een gloejende verf*, Vondel in Virg 1 b. der Eneade.

VERGETENIS v. *De nacht der vergeteniſſe*, Vondel aen zynen afwezenden Vrient.

VERGIF o. *Het vergif der hoovaerdye*, Vondel voor Adam.

VERGRIJP o. *Vergeef hem dit vergryp*, Vondel in de Poëzy pag. 568.

VERHEMELTE o. *Het verhemelte*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 171.

VERLAET o. *Ontrent het verlaet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 767.

VER.

VERLIES o. *De maere van dit verlies*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 11. *Door 't verlies*, Vondel in den Inhout van Virgilius 12 boek der Eneade.

VERLOF o. *Belangende 't verlof*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 96.

VERLOOP o. *Het verloop der jaren*, Vondel in d'opdragt der Bataviſche Gebroeders.

VERNUFT o. *Oeffening en wakkerheit wetten het vernuft*, Vondel in den brief aen zynen afweezenden Vrient.

VERRAET o. *Het verraet der Grieken*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VERREKIJKER m. *Met den verrekyker*, Vondel in zyn Toneelſchilt pag. 9. Hier is 't mede gelegen als beneden met WAEJER.

VERSCHIET o. *Men ziet 'er door eene poort in 't verſchiet*, Vondel in d'opdragt der Bataviſche Gebroeders.

VERSTANT o. *Het voor beſt gekoren verſtant*, Hooft in de Ned. Hiſtorien pag. 2. *Niet zonder heimelyk verſtant*, Vondel in d'opdragt van Adonias.

VERTOOG o. *Uwer Majeſteit dit vertoog over te ſchikken*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 39.

VERTREK o. *Dat de vurigheit hunner liefde de ſmart van dit vertrek zeer gevoeligh vont*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 24. Voor een kamer genomen is het van 't zelve geſlacht: *Al wat 'er in het glazen vertrek was, zat ſtom*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

VER-

VERVOLG o. *Het vervolg der ketteren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 51. *Het vervolg van zaken*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt.

VERWANTSCHAP o. *Een voorneemlyke ſlip van 't verwantſchap te ſcheuren*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 124. Dogh het wort ook vroulijk gebruikt: *De ſchadelyke verwantſchap der Vorſten*, Vondel in Horatius 2 boek 1 Lierzang. Zoo is ook BLOETVERWANTSCHAP. *Het bloetverwantſchap hier uit geboren*, Vondel voor Joſef in 't Hof. en, *De hartstogten barnen heftigh door d'onderlinge bloetverwanſchap.*

VERWE v. *Met eene zekere verwe*, Vondel in 't Berecht voor Faëton.

VERWIJT o. *Verovert van dit verwyt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 171.

VERZOEK o. *Naer 't verzoek van de herroeping*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 69. *Niet vremt van dit verzoek*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

VERZUIM o. *Filips gaf van dat verzuim den ondank aen Renard*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6.

VEST v. *Dicht onder de veſte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 12. *Aen de veſt te raken*, Vondel in Joſef in 't Hof.

UIER m. *Met den vollen uijer*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantgedichten. Dit woort gebruikt de heer Moonen onzydigh in zyn 2 Herd.

'T gezwollen vjer wort met volgeſlagen hant Gemolken.

Echter volgt hy Vondel, en ſtelt het mannelyk in zyne Spraekkunſt pag. 73. zonder van 't onzydige geſlacht te reppen.

VIERSCHAER v. *Aen de vingeren der vierſchaer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 30. *De vierſchaer ſpannen*, Vondel in Virg. 1 boek der Eneade. Zie SCHAER.

VIJANTSCHAP v. *Laet uwe vyantſchap niet verder gaen*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

VIJG v. *Daer de bruine vyg haren ſtam verſiert*, Vondel in Horatius 16 Toezang.

VIJL v. *Al't welk genoegſaem melt, dat de Koningin, hier in, hem als een doove vyl van 's jongens boejen beziete*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 780.

VIJVER m. *Om den verſchen vyver*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

VINGER m. *Daer de vremdeling den vinger in boort, krygt hy dikwyls 't heele lyf*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 260. *Met den vinger te wyzen*, Vondel in d'opdragt van Gysbrecht van Amſtel.

VINGERLING m. *En ſteek aen deze hant, die beeſt, den vingerling*, Vondel in Gysbrecht van Amſtel pag. 39.

VISCH m. *By Scheeveringe werd gevangen een vremde viſch. Hy had een krommen bek*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 119. *Zulx dat het onderſte in eenen miſmaekten viſch eindigde*, Vondel in Hor. Dichtkunſt.

UIT-

UITHAM m. *Op eenen uitham van ſtrant*, Hooft in Tacitus 1 boek.

UITLEGGER, zeker vaertuig, m. *Die van Noordhollant herriepen den uitlegger, die dus lang den mont der ſtroomen bewaert had*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 590.

UITSTEL o. *Welk uitſtel in het licht ſtaet*, Vondel voor Jephta. By Hooft is 't mannelyk in de Ned. Hiſtorien 208: *Deuyl de geltnood geenen uitſtel leed.* Zoo wort TOESTEL ook mannelyk gevonden.

UITVAERT v. *Hy hielt de uitvaert zyns Vaders*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 17. *Zyne broeders quamen zyne uitvaert bekleeden*, Vondel in den Inhout van Samſon.

UITVOER m. *D'Algemeene Staten deden allen uitvoer van ſpyze verbieden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1032.

VLAG v. *Onder die vlag*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 1052. *Auguſtus maieſteit ſtreek de vlag niet*, Vondel voor Virgilius.

VLAKTE v. *Maſſikus doorſnyt de vlakte*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

VLAM v. *Zy weerde de vlam uit het aengezicht*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 265. *In de vlamme des altaers*, Vondel in den Inhout van Samſon.

VLECHT v. *Om haren hals en blonde vlecht*, Vondel in Ifigenie pag. 15.

VLEESCH o. *Zy beginnen't met den geeſt, en eindigen 't met het vleeſch*, Hooft in den 82 brief. *Ten opzicht van het vleeſch*, Vondel voor Adam.

VLEGEL m. *Wanneer het koren onder den vlegel kraekt*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

VLEK v. *Met eeuwige ſchandvlek*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 682. Voor een plaets genomen is 't onzydigh. *Aen d'andere zyde van 't vlek*, Dezelve in de Ned. Hiſtorien pag. 280. Maer 601. zegt hy, *Een halve myle van de vlek.*

VLERK v. *Overſte eener vlerke*, Hooft in Tacitus pag. 370. *Met hare vlerk*, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 9 boek.

VLEUGEL m. *Die zuivere en ſneeuwitte duiveveder, getrokken als uit den vleugel der hemelſche duive*, Vondel in d'opdragt der Bataviſche Gebroeders.

VLIES o. *Alle ridders der orde van't gulde vlies*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 21. *Het gulden vlies*, Vondel in d'opdragt voor Virgilius.

VLIET m. *Aen den vliet*, Vondel in den Inhout van Koning David herſtelt. Maer Hooft zegt, *Aen de vliet*, in de Ned. Hiſtorien 699.

VLIJT v. *Zonder de groote vlyt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 35. *Hy oeffent met alle vlyt zyne krachten*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

VLOED m. *Wie in den vloedt dezer pennen zwemt*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt. Maer by Hooft vint men het vrouwel. *Uit vreeze voor de vloedt*, in de Ned. Hiſtorien 441.

VLOEK m. *Vellende 't volk eenen vloek*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 61. *Of hy zich uwen vloek op den hals haelde*, Vondel in Virg. 11 boek der Eneade. *Zy laten hunnen naem Godts uitverkorenen tot eenen vloek na*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerd. 35.

VLOER

VLOER m. *Op den bloedigen vloer*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis pag. 22. *De deur ſtort op den vloer*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

VLOGEL m. *De wacht van uwen vlogel*, Vondel in Davids 56 Harpzang. Zie VLEUGEL.

VLOK v. *Met het ſneeu van zyne vlok*, Vondel in de Altaergeheimeniſſen pag. 122.

VLOOT v. *Hy brengt de Keurbenden met de vloot over*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Hoe men de vloot toeruſtte*, Vondel in den Inhout van Virg. 4 b. der Eneade.

VLUCHT v. *De vlucht kiezen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 8. *Eneas kieſt de vlucht*, Vondel in den Inhout van Virgilius 2 boek der Eneade.

VOCHT o. *Wier heldere ſtarre het vocht van de klippen doet vaſſchieten*, Vondel in Horatius 12 Zang.

VOEDER o. *Het voeder van Troje*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VOEDSEL o. *Groot voedſel vonden deze klapperuyen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 28. *Zet dit voedſel voor de bykorven*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

VOET m. *Op den voet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1. Maer in Tacitus pag. 6. zegt hy, *Onder de voet geſmeten:* dat zoo een gemeen zeggen geworden is, *Als op de loop zyn*, enz. Men moet het mannelyk geſlacht houden. Vondel in 't Berecht over de Miſſpellinge: *Schoon men dezen voet volgde.*

VOETSTAL m. *De voetſtal was achter ledigh: van vooren had hy, in koper, dit opſchrift*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 223.

VOGEL m. *Nopende dien vogel*, Hooft in den Inhout van Tacitus 6 boek. *De ſchutter kon den vogel niet raken*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

VOLK o. *De Vorſt is voor 't volk gemaekt. Denkt hy anders, hy is een dwingelant*, Hooft in de vertalingen uit Guicciardin pag. 403. *Het volk raekt op hollen*, Vondel in de voorrede voor Joſef in 't hof.

VOND m. *Met zynen vond*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 25. *Wie dan dit onderſcheit vat, zal dezen kerkelyken, ja goddelyken vont, een eerlyke uitſpanninge, de jeugt niet misgunnen*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

VONDELING m. *Die den vondeling opvoeden*, Vondel voor Edipus. Dogh men zie AENBIEDING.

VONK v. *Met deze laetſte vonk*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 11.

VONNIS o. *Het glorryk vonnis*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 4. *Toen de rechters over dit vonnis zaten*, Vondel in den Inhout van Palamedes.

VONT v. *Gewaſſchen op de vont*, Vondel in de Beſpiegelingen pag. 191.

VOOGDY v. Zie ABDY.

VOORHAEL, *In de voorhael*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 220.

VOORHOF o. *Het tooneel is op het voorhof*, Vondel in Zungchin.

VOOR-

VOORNEMEN o. *Het zelve voornemen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Het is hier mede, als met GEVOELEN, dat te zien ſtaet.

VOORSPOOK. Zie SPOOK.

VOORSTEL m. *Na dezen voorſtel*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 7. Het volgt het enkele STEL. Maer zie UITSTEL. Vondel maekt dit woort ook onzydigh in Horatius Dichtkunſt: *Het nutkundigh voorſtel.*

VOORTOGT m. Zie AFTOGT.

VORE v. *Het ploegyzer in de vore*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

VORK v.

Neptuin, die d'aerde ſchokt,
Met zyne vork van onder,

Vondel in Herkules in Trachin 16.

VORM m. *In zynen vorm*, Vondel in Virg. 6 Herd. Dogh Hooft heeft het vrouwelyk: *'T voorneemſt der vorme te bootſen*, in den 86 brief. En zoo gebruikt hy ook *form*: *De Hartogin ontworp een nieuwe form van eedt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 128.

VORST m. *Het ſnippen van den vorſt*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten. Maer Hooft zegt, miſſchien om onderſcheit te maken, *Met een heftige vorſt*, in de Ned. Hiſtorien 716. Want dit betekent anders den naem van man. Waerom eenigen tot onderſcheit willen geſchreven hebben *vroſt*, als afkomſtigh van vriezen. Myns oordeels komt het 'er ook van daen. Want *vorſt*, een naem van waerdigheit en bewint, komt van *voorſt*, dat is

voorſte, *primus* of *princeps*. Gelyk wy dan dit woort *voorſt* intrekken, en daer voor *vorſt* ſchryven: zoo ſchynt my *vroſt* ook veel te hart voor onze uitſpraek. De zin moet ons de betekeninge geven, en deze *Metatheſis* of omzettinge, waer van men ook voorbeelden heeft in andere talen, ſchynt gevonden om het gemak der uitſprake.

VOS m. *Het hol bewaert den vos*, Vondel in de Beſpiegelingen 3 boek pag. 105. Men mogt zeggen dat ik hier van afga in het aenhangſel der fabelen in mynen Fedrus, daer ik dit woort vrouwelyk neme. Maer de zaek wyſt daer zich zelve, dewyl het dier in eene Koningin herſchapen van Jupiter, noodzakelyk het vrouwelyk geſlacht moet aennemen: dat echter in de Latynſche tale gemakkelyker toegaet, omdat het daer van zelf vrouwelyk is.

VOUW v. *Slaende alles in de beſte vouw*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1105. *Ik weet deze afſcheitrede in haere vouw te ſchikken*, Vondel voor Faëton pag. 26.

VRACHT v. *Toen kraekte de ſchuit van die vracht*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

VRAEG m. *Om op de vraeg te antwoorden*, Hooft in Geeraert van Velzen pag. 95. *Hy keerde zich niet eens aen myne ydele vraeg*, Vondel in Virgil. 2 boek der Eneade.

VREDE m. Dit woort is van het mannelyk geſlacht, ſchoon by Hooft in de Ned. Hiſtorien p. 6. ſtaet, *Om de vrede te treffen*, en hy ook elders het vrouwelyk geſlacht behout. Wy houden het dan met Vondel, die in d'opdragt der Leeuwendalers zegt, *Wy hooren de zilvere vredetrompet den vrede inblazen.*

En

En hem volgen de beſte Schryvers. Vollenhove in zyn Gezang van Pilatus en Herodes,

Omhels den vreé, dat waerdſte pant.

Moonen in het lykgedicht op de Koninginne van Engelant:

Al 't Chriſtenryk gezaligt met den vreé.

Onze laetſte Spraekkunſtſchryver kan zoo verre niet komen dat hy dit toeſtemt, maer volgt zyne zinlykheit.

VREEMDELING. Zie AENBIEDING.

VREES v. *'T zy dat de Geeſtelykheit zoo verre de vrees in hem had*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 52. *Het aertryk zal van langdurige vreeze ontſlagen worden*, Vondel in Virgilius 4 Herderskout. *Godt beſpot daer hunne vreeze*, Vollenhove in de Heerlykh. der Rechtvaerdigen pag. 36.

VREUGT v. *Van dartele vreugde*, Vondel in Horatius 11 boek 3 Lierzang.

VRIENTSCHAP v. *Zyne vrientſchap te vieren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 19. *Of hy hunne vrientſchap waerdigh zy*, Vondel in Horatius Dichtkunſt.

VRIJAEDJE v. *'T einde myner vryaedje*, Vondel in Horatius IV boek 2 Lierzangh.

VRIJBURG. Zie BURG.

VRIJDOM m. *Aengewende middelen holpen de gevangene aen geenen vrydom*, Vondel in d'opdragt van Maria Stuart.

VROEDSCHAP v. *In de vroedſchap*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 91.

VRUCHT v. *In Salomons oordeel wil de rechte de valſche moeder liever haere vrucht ten eigendomme toeſtaen, dan die met den zwaerde laten deelen*, Vondel in Koning David herſtelt.

VUILNIS v. *De Staten hadden hem den naem van Algemeenen Lantvoogt gegeven, om, onder dat dexel, hunne vuilnis op hem te werpen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1127. *De zielen leggen al haere vuilnis met af*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

VUIST v. *De Grooten loegen in de vuiſt*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 36. *Jupyn ſchoot met zyne ſchitterende vuiſt*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

UUR. Het ſchynt zoo wel vrouwelyk te zyn als onzydigh. Het laetſte komt alom voor. Het eerſte heeft Vondel, behalven op andere plaetſen, in Horatius 11 boek 17 Lierzang: *Een deel van d'ure der geboorte.*

VUUR o. Vondel ſchryft *vier*: maer men wil het onderſcheiden hebben van het telwoort *quatuor*. Waerom eenigen *vyer* ſchryven. Het is van het onzydigh geſlacht. *Het vuur der tweedragt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 43. *Hy verborg het vier*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

W.

W.

WACHT v. *De wacht bezetten*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 10. Genomen voor eenen man, die de wacht heeft, is 't mannelyk. Vondel voor Adam in Ballingſchap pag. 55:

Hoe wakker heeft dees wacht zyn hofwacht nu bewaert!

WADDE o. *Hy laet Sergeſtus op het wadde*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

WAEDE v. *Met zyn afgehouwe waede*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

WAEG v. *'S namiddags te dryen quam Leepoogh met het vendel op de Waege trekken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 135. *De Graef van Holland zet vergeefs zich in de waeg*, Vondel in d'Opdragt van Joannes den Boetgezant.

WAEJER m. Dit woort is zonder twyffel van dit geſlacht, omdat het eigentlyk een naem is van een man, willende zoo veel zeggen, als iemant, die waeit; komende af van *waejen*, gelyk *ſchryver* van *ſchryven*, *lezer* van *lezen* enz. *Met eenen waejer in 't aenzicht waejende*, Vondel voor de Bataviſche Gebroeders. Zoo is ook *evenaer*, als men van gewicht ſpreekt; nemende dit tuig den pticht waer van iemant, die iets event of effent, dat is, gelyk ſtelt.

WAEKE v. *Ende was wel waer, dat zoo veel wederwils, in den boezem van den nieuwen ſtaet, ernſtige waeke, orde, en tegenzorg vereiſchte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 29.

WAEL,

WAEL, een rivier, v. *Hier op voerenze de Wael over*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1064.

WAEN. Hooft heeft dit in Tacitus 15 b. vr. *Waer door wy ons de waen ontgeven mogen*, hier in gevolgt van Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 2. *Waer door de menſch zich, als een waterbel, opblaeſt met ydele waen van ingebeelde hoogheit.* Maer Moonen ſtelt het mannelyk in zyne Spraekkunſt, even als Vondel, die in de voorreden van Virgilius zegt: *Uit geenen ydelen waen.*

WAERANDE v. *'T recht van de waerande der Graeffelykheit*, Hooft in den 23 brief.

WAERDE v. *Boven hare waerde*, Hooft in den 68 brief. *In groote waerde gehouden*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

WAERDY v. Zie ABDY.

WAEROM. Dit woort, geen zelfſtandigh, maer bywoort, wort als een zelfſtandigh woort in het mannelyk geſlacht gebruikt. Hooft in de Ned. Hiſtorien 52: *Alsdan zou men hun den eigentlyken waerom hunner beroepinge openbaren.* Hoedanig een ſpreekwyze de Latiniſten ſomtyts uitwerpen, *Omne quare habet ſuum quia.* Dat my te eer te binnen ſchiet, omdat ik bezigh met uitgeven der Latynſche gedichten van den Heere Joan van Broekhuizen gedenk aen zyn kluchtig uitſmyten dezer woorden, toen twee geleerde luiden al de werrelt met hunne geſchillen bezigh hielden:

Ego tibi reddidi meum QUIA *pro tuum* QUARE.

WAES

WAES m. *Die rype geeltjes met haren waes*, Hooft in den 92 brief.

WAESSEM m. *Die al dezen waeſſem deed opdroogen*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 1197. *Een aerde, die dunnen waeſſem van zich geeft*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

WAGEN m. *Den wagen gement te hebben*, Hooft in den 5 brief. *Op zynen wagen*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

WAL m. Hooft by Tacitus pag. 14: *Buiten den wal.* Vondel in den Inhout van Virg. 8 b. der En. *De Trojanen, die den wal manden.*

WALGE v. *De walge ſteken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 173.

WALMTE. Zie BADTSTOOF.

WANDEL m. *Van woeſten wandel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 28. *Zy verlieten den heiligen wandel*, Vondel in den Inhout van Noah.

WANDT m. *Dees rukt al verbaeſt den helm van den wandt*, Vondel in Virg. 8 boek der Eneade.

WANG v. *U. E. had een pleit aen de wang*, Hooft in den 31 brief. *Hy kuſt de tranen af en vaegtze van de wang*, Vondel in Joannes den Boetgezant 5 boek pag. 85.

WANSCHEPSEL o. *Het Kretenſer wanſchepſel*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

WANT o. *Een ander ſmyt het want uit*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten. Dit is een ſcheepswoort, als te zien is in den Zeeman van Winſchoten; betekenende daer nevens ook een hantſchoen; het welk in geſlacht verſchillende

(want

(want dan is het vrouwelyk: *Met de harde offeleere want vechten*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade) van het bovenſtaende *wandt*, dat een muur beteken, wel moet onderſcheiden, en op een byzondere wyze geſpeit worden: gelyk wel aengemerkt is van Samuel Ampzingh in zyn Taelbericht, in den jare 1649 uitgegeven. Dit echter verzuimt Hooft in Tacitus p. 275. als hy zegt, *Dat de huizen met geen' gemeene wanten moeſten beheint worden.* Ook in de Nederl. Hiſtorien 136. *'T geweer van de want.* Daer het geſlacht ook verſchilt van het geen wy op zyn plaets uit Vondel hebben bygebracht.

WAPEN o. *Het wapen van Pallas*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

WAR o. *De quaedaerdigheit van dien heer heeft het war alle zyn leven gezogt*, Hooft in den 45 brief. *Men magh zoo groot een zaek wel in 't war houden*, Vondel in Virg. 7 boek der Eneade. T'onrecht hoort men dan dikwyls zeggen, *In de war*. Maer terwyl ik dit ſchryve, ontmoet het myne geheugeniſſe echter in Henrik den Grooten pag. 42: *Zy hielden verſcheiden oorden in de war.* Nogh in dezelve Hiſtorie 130: *In de war raken.* Joachim Oudaen ook in de Roomſche Mogentheit pag. 54: *Dat zyn haer in de war raekte.*

WASCH o. *Het klevende waſch*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

WASCHBADT o. *In het zuivere waſchbadt*, Vondel in d'opdragt voor Zungchin.

WASDOM m. *Tot den wasdom van Amſterdam*, Hooft in Geeraert van Velzen. *Indien zulke telgen haren wasdom bereiksen*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

WATER

WATER o. *Door 't water*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 8. Zoo ook Vondel voor Noah.

WATERSPUIT v. *Met een geſlete waterſpuit*, Vondel voor de Bataviſche Gebroeders.

WEBBE o. *Deuyl 't web niet ſcheen te gapen*, Hooft in den 56 brief. *Het webbe opzetten*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten. Antonides zegt *de webbe* in 't Lykdicht op Vondel: *Zoo weeft de tydt in 't eind de webbe uws levens af.*

WED o. *De Ruiters zyn door 't wed gevolgt*, Hooft in Tacitus 14 boek. *Zoo dra de hinde quam, en lobberde in dit wedt*, Vondel in de Leeuwendalers.

WEDDE v. *De kleenheit zyner wedde*, Hooft in de Ned Hiſtorien 57. *Het wedde zyner Doorluchtigheit.* De Heer Moonen ſtelt dit woort vrouwelyk.

WEDER o. *'T goed weder van de voorlede week*, Hooft in den 59 brief. *Tegens het natte weder*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

WEDERGA v. *Zyne wederga te zullen gemoeten*, Vondel in d'Opdragt van Virgilius.

WEDERSPALT v. *De ſtokers der wederſpalt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 114.

WEDT v. *Daerze in de wedt zongen*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

WEEDOM m. *Zy worſtelde met dus eenen weedom*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 265.

WEEK v. *Van de week*, Hooft in den 59 brief.

WEELDE v. *Tder, maer meeſt de vorſt, moet hem wachten, van geweekt te werden door de weelde*, Hooft uit Lotrinus No. 19. *In de weelde*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

WEE-

WEENIGTE v. *Verſmadende de weenigte, die hun 't hooft boodt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 309.

WEER v. *Tegens elkanderen in de weer*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 43. En, *Na eenige weere*, in de Hiſtorie van de Medicis pag. 4.

WEERELT v. *Het byſter woelen der werrelt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 600. *By alle de werelt*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitſche Digtkunſt. *Des grooten Alexanders groothartigheit vint een ganſche werrelt voor zich te naeu*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 2.

WEERSMAEK m. *Uit eenen weerſmaek*, Hooft in Henrik den Grooten. Zoo is ook *ſmaek*, ſchoon hy dit ſomtyts vrouwelyk ſtelt.

WEERSTUIT m. *Door de weerſtuit*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. Zoo is ook STUIT.

WEERZIN m. Zie ZIN.

WEET v. *Dat men den gekoorlingen zou de weete doen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1111.

WEEZER, naem van een rivier, v. *Tuſſchen de Weezer en de heuvelen*, Hooft in Tacitus tweede boek.

WEGH m. *Den bequaemſten wegh miſſen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 7. *Datze eenen langen wegh bewandelt*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade. *Op den wegh*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 7.

WEIDE v. *Om de weide der beeſten*, Hooft in de Ned. Hiſtorein 590. *In zulk een vette weide*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

WEIRDT v. *Om de weirdt te beſchermen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1167.

WEITE v. *De dienaers leggen de weite uit de korven*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

WEL v. *Deze wel ſtoppen*, Vondel in Gysbrecht van Amſtel.

WELDAET v. *Want de koning verſtak een groot getal perſonen van deze weldaet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 984. *Dankbaerheit voor zulk een hemelſche weldaet*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers.

WELFSEL o. *Op het welffel*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 290.

WELLEKOOM. Het ſchynt my mannelyk te zyn. Hooft in den Inhout van Granida: *Dieze met blyen wellekoom onthaelt*.

WELLUST. Zie LUST.

WELSTANDT. Zie STANDT.

WENK m. *Jupyn, die met eenen wenk alles beſtiert*, Vondel in Horatius III boek 1 Lierzang. Maer Hooft zegt, *Die aen de wenk der lantsheeren hing*. Dus verſchilt hy ook van Vondel in het volgende

WENSCH Want men leeſt in d'opdragt zyner Hiſtorien en elders, *Met welke wenſch*. Vondel (dat ik volgen zou) heeft het mannelyk in den Inhout van Herkules in Trachin: *Naer zynen wenſch*. 'T geen van Moonen voor goedt gekeurt wort.

WERF v. *Dat nochte eigenaer, nocht pachter de werf wiſt na te ſpeuren, waer op hy gezeten was*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1159. *Brengenze geen ſchepen van de werf?* Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

WERK o. *Dat dit werk geuracht is van dezienlyke hant Goods*, Hooft in d'opdragt der Ned. Hiſtorien. *Om het werk uit te drukken*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitſche Dichtkunſt. Dit geſlacht heeft het ook, als het genomen wort voor grof vlas: *Het werk, waer mede de naden gedreven waren*, in Virgilius 5 boek der Eneade. Over dit woort ſtaet aen te merken, gelyk wy van eenige andere onzydige gemelt hebben, dat men zegt: *By het werk*, en *by den werke*. Welk laetſte, *by den werke zyn*, veel genomen wort voor, *By der hant, vaerdig, tegenwoordigh of gereedt zyn*. Waer uit blykt het quaet gebruik hier ontrent, als men zegt, *By de werke te zyn*, in plaets van *by den werke*. Zie dit ook beveſtigt in de Hiſtorie van de Medicis 27: *Om dezen werke den toom te geven*. En in de Ned. Hiſtorien 785: *Als nu 't gerucht zich verhief, was daerlyk by den werke heer Goodevaert Montens*. Nogh in Henrik den Grooten pag. 110: *Vury, die by den werke was*.

WET v. *De wet ſtellen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 13. *Onder de wet*, Vondel voor Joſef in 't Hof. *Al wat Godt in de wet voorſchryft*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 6.

WEZEN o. Dit is eigenlyk een werkwoort van de onbepaelde wyze: hoedanige woorden, alsze dus genomen worden, van dit geſlacht zyn, als we eldere getoont hebben. *Het enkele en eenige wezen der Godtheit*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers.

WICHT o. *Dit onnozele wicht*, Vondel in den Inhout

Inhout van Edipus. Dit woort is van het onzydigh geſlacht, omdat het een verminderinge betekent, gelyk alle zodanige verkleenende woorden dit geſlacht aennemen, als *Het hontje, het katje, het leeutje, het bokje*, enz. daer men nochtans zegt, *De hont, de kat, de leeu, de bok*. Want deze vermindering wechgenomen zynde, verandert dit woort, als de gemelde, aenſtonts van geſlacht, gelyk blykt aen *booswicht*. Want men zegt niet, *het booswicht*, maer *de booswicht*, als men van eenen man ſpreekt, die boosheit bedryft. *Rhadamant pynigt den booswicht*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade. En *Het booze wicht* zegt men weder in de betekeniſſe van een kint. De Ridder Hooft, anders zeer opmerkende hier omtrent, vergiſt zich dan, als hy in Tacitus pag. 257 zegt: *Een meisken in het twintigſte jaer haers ouderdoms*, voor *zyns ouderdoms*. Want het ſtemt niet over een met het geen wy over het woort MEISKEN hebben aengetekent, nochte met deze plaets in zynen 117 brief, die my hier luſt aen te halen. *Myn huisvrouwe*, zegt hy, *bragt den onydigen brief te rugge; en daer nevens deze tydinge: dat Krombalghs oudſte dochtertjen, een voeglyk meisken, krank aen de poxkens, op de moeder verzocht had, de koeken, die, na zyn overlyden, en 't gebruik aldaer, den buurkinderen zouden verſchenen zyn, by zyn leverant te deilen. 'T welk geſchiedt zynde, zeid' het, als thans meer niet te doen hebbende, gereedt te zyn tot ſterven; en gaf, vier uren daerna, zynen geeſt.*

WIEG v. *In de wiege*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 142. Ook in den 69 brief: *Uit*

uwe wieg, Vondel in Ovidius Herſcheppinge 4 boek.

WIEK v. *Dat het met d'eene wiek maer klept*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 860.

WIELING. Zie AENBIEDING.

WIER o. *Wanneer het wier op haere borſt breekt*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

WIEROOK m. *Van Sabeeſchen wierook*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade. Maer hy heeft het ook onzydigh in Adonias pag. 6. *Hoe dikwyl zwaeide haer myn hart het wierook toe!* Maer Moonen hout het mannelyk.

WIJF o. Dit, ſchoon een vrouwelyke naem, is onzydigh, en moet aldus gebruikt worden. Hooft in de Hiſtorie van de Medicis ſprekende van Katarine Sforza: *Jaa 't overſors wyf, tot beurs dat het niet om zyn kinderen gaf, hief de kleederen op* enz. daer men gemeenlyk ſchryven zoude, *dat het niet om hare kinderen gaf*; want de plaets maekt gewagh van de kinderen dezer vrouwe. Nogh eens: *Groenevelt, wetende wat de weemoedt der wyven vermagh om de mannen murw te maken, ſchikte flux het zyne ter ſtadt uit*, in de Ned. Hiſtorien 1163: Echter ſchynt hy dit te verwaerloozen, en meer op de kunne te zien, dan op het woort, in Tacitus pag. 226: *Toen 't wyf vry was, gaetze uitſtel zoeken.* Nogh eens op dezelve bladtzyde: *Want waerom was 'er niemant anders uitgekoren, om den onkuiſchen wyve in haer woeden zyn ſtem te verſtrekken?* hoewel deze uitdrukkinge hier wel noodigh ſchynt te zyn om de dubbelzinnigheit te myden.

WIJK

WIJK v. *Granvelle aldus de wyk genomen hebbende*, pag. 45. *In de wyk*, zegt Vondel in den Inhout van Virgilius 6 boek der Eneade. Evenwel vind ik in Hoofts Henrik den Grooten p. 107. *Alles begoſt zynen wyk te kiezen.* Dit met eene andere ſtem gekoppelt ſchynt in de betekeniſſe van eenige plaets ook het onzydigh geſlacht aen te nemen, als *Het naburig Katwyk, het vermakelyk Noortwyk* enz. *Katwyk* is zoo veel als *De wyk der Katten*, en zoude aldus ſchynen te hellen naer het vrouwel. geſlacht. Maer men weet met andere naemwoorden in deze betekeniſſe dus geenen wegh. Van Beverwyk evenwel ſprekende zegt byna yder, *de Beverwyk*, niet *het Beverwyk*: *Hy woont in de Beverwyk*, of *in de Wyk.* Waer van ook blyk is by Hooft in de Ned. Hiſtorien 296. en 330, ſtaende op beide die plaetſen ook, *In de Beverwyk.* Gelyk ook in den 12 brief van den laetſten druk. Het onzydigh geſlacht heeft evenwel, eveneens als men de namen der ſteden ſchryft, Antonides in 't 1 boek zyns Yſtrooms:

Mits gy voor Amſterdam komt ſtreven
Van 't groene Beverwyk.

En dus zegt men ook *te Beverwyk*, gelyk *te Katwyk*, *te Noortwyk* enz. Antonides in 't 4 boek,

Eer d'Ygodt uit zyn kil te Beverwyk gereden
Te rugge keert enz.

Gelyk men ook de namen der Steden zonder lit woort gebruikt, zoo leeft ook Hooft met dezen naem in de Nederl. Hiſtorien 480: *Al over eenige dagen verlieten de Spaenſchen Beverwyk.* En kort daer aen, *Die van Beverwyk*: gelyk *Die van Amſterdam, die van Haerlem* enz.

WIJL v. *Het geen zy een goede wyl te vore ſpelden*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers.

WIJN m. *De kout is de zael van de bezoeken, gelyk de vreugt die van de banketten. Die neſtelt zoo wel in't papier, als deez' in den wyn*, Hooft in den 32 brief. *Verheugt van den wyn*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

WIJNGAERT m. *Gelyk druiven den wyngaert vercieren*, Vondel in Virgilius 5 Herderskout. *De edele wynſtokken, daer Godt zynen wyngaert zorgvuldigh met beplant heeft*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 49.

WIJNKAN v. *Een groote wynkan hing aen haer geſleten oor*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.

WIJNRANK. Zie RANK.

WIJNSTOK. Zie STOK.

WIJSGEER. Zie FILOSOOF.

WIJTE v. *Renard gaf den Biſſchop de wyte*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 6.

WIJZE v. *Zy verzocht een affchrift van de wyze*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 55. *Op deze wyze*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer. *Naer de wyze van ſpreken*, Antonis de Hubert voor zyn Lofboek. *Op dezelve wyze*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 5.

WIL m. *In zyne wille*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3. *Om uwen wil te vatten*, Vondel in Virgilius

Virgilius 3 boek der Lantgedichten. *Op den wil*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 7.

WILT o. *Om het wilt op te ſnuffelen*, Vondelin d'opdragt van Elektra. Dit wort, daer het anders byvoegelyk is, zelfſtandigh gebruikt, gelyk in 't Latyn *fera*. Zie HECHT.

WILTBRAET o. *Van 't vette wiltbraet*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

WILTVANGK o. *Indien ik uwe altaeren met eenigh wiltvangk vercierde*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade. Hooft heeft het mannelyk.

WIMPEL m. *En draegt uwen wimpel*, Hooft in de Verſcheide Gedigten in 4°. pag. 36.

WIND m. *In den wind ſlaen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 25. *In den wint geſtroit*, Vondel voor Lucifer.

WINDVANG m. *Aen al den wintvang*, Hooft in de Verſ. Gedigten in 4°. pag. 355.

WINKEL m. *In zynen winkel*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 1080. *Van den ſmitswinkel der reuzen*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

WINKET o. *De Calviniſchen breken 't winket open*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 132.

WINST v. *Om deel aen de ſchynbare winſt te hebben*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 64.

WINTER m. *Tegens den winter*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 794. *In den kouden winter*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout. *In den winter*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 24.

WIP v. *De reſt der Gallien ſtaet op de wip*, Hooft in Tacitus pag. 429.

WISSEL v. *De onderhandeling van de wiſſel*, Hooft in den 46 brief.

WIT o. *Strenghett heeft geenen duur, nochte d'uitheemſche ſoldaten ander wit, dan eige baet*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 117. *De voorredenaer zal het wit ontvouwen*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers. Dit wort weder genomen, gelyk hier boven WILT; en betekent een voornemen, by overbrenginge ontleent van een doelwit, dat men voorneemt te beſchieten.

WOEDE v. *Om de Spaenſche woede te weeren*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 585.

WOEKER m. *Met geenen billyken woeker*, Hooft in den 190 brief. *Vry van allen woeker*, Vondel in Horatius 2 Toezang.

WOESTYN v. *Maer hy bevont, dat het tot noch toe in de woeſtyne gepreekt was*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 517. *In deze woeſtyne*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

WOL v. *Van de overfyne wolle*, Hooft in de eerſte Nieuwmare van Bocc. *Wu van zachte wol*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

WOLF m. *De norſſe Leeuwin volgt den wolf*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout.

WOLFSMUTS v. *Een deel bedekt het hooft met een roſſe wolfsmuts*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade. Zie MUTS.

WOLK v. *Hoe de wint deze duiſtere wolk voortdryve*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

WOND

WOND v. *Het verborgen houden eener wonde*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 49. *De Koningin voedde die wonde*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

WOON v. *Met der woon*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

WOORT o. *De Koning gaf het woort over*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 3. *Het menſch geworden woort*, Vondel voor Lucifer. *Omdat gy het woort myner lytſaemheyt bewaert hebt*, Volienhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 611.

WORM m. *Geen vroom geweten kan hierom den worm ontgaen*, Vondel in Joannes den Boetgezant 2 boek pag. 30.

WORP m. *Voor den laetſten worp*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1204.

WORPPIEK m. *Die den worppiek geworpen heeft*, Vondel in Horatius 1 boek 8 Lierzang. Maer het enkele PIEK hebben wy gezien dat vr. is. Moonen hout het 'er ook voor. Des zal beſt zyn, dat dit koppelwoort het enkele volge.

WORTEL m. *De vorſt moet voor zyn werk behouden te zorgen voor den wortel van den Staet, en tot andere zaken anderen gebruiken*, Hooft in d'Achtnemingen van Lottinus No. 1. *Om de kettery met haren wortel uit te rooyen*, in de Ned. Hiſtorien 164. *Kook den wortel in geurigen wyn*, Vondel in Virg. 4 boek der Lantgedichten.

WOUT o. *In 't wout van vrou Cybele*, Vondel in den Inhout van Virg. 8 b. der Eneade. *Al 't geboomte van het wout*, Antonis de Hubert in den XCVI Pſalm.

WOUW v. *'T zy de vogels verkleumt waren, of gejaegt van eenige wouw*, Hooft in de Ned Hiſt. 769.

WRAEK v. *Ter eere van de wrake*, Hooft in Tacitus 3 boek. *Wie zagh de Goddelyke wraek zich ſchrikkelyker openbaren?* Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

WREVEL m. *In zynen wrevel*, Vondel in den 73 Harpzangh.

WROK m. *Zonder ouwden wrok*, Hooft by Tacitus in 't leven van Agricola. *Door Junoos onverzetbaren wrok*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade. *Hoe deerlyk moet Jakob zuchten, en duchten en vluchten voor den wrok van broeder Ezau!* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 33. Moonen ſtelt dit woort ook mannelyk in zyne Spraekkunſt, en gebruikt het ook zoo ſtip in zyne ſchriften. Weshalven my mishaegt in Hooft, dat hy zich ontvalt in de Nederl. Hiſtorien 25, daer hy 't vrouwelyk geſlacht gebruikt. *Deze wrok*, zegt hy, *hoe zy met ſchooner gelaet bedekt wert.*

X.

XANTHUS, een rivier, m. *Het zal u aen geenen Xanthus ontbreken*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

Z.

ZADEL m. *In den zadel te raken*, Hooft in den 183 brief.

ZAET o. *Tot ſtroien van 't eerſte zaedt*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 11. *Eenigh zaedt, dat te zyner*

zyner tydt opkomt, Vondel in het Berecht voor Jephta.

ZAEG *Met de zaeg*, Vondel in d'Opdragt van Joannes den Boetpzant.

ZAEK v. *Als men eens beraden is, zoo moet men daer by blyven en de zaek vervolgen, ten zy nieuwe zwarigheit opſta*, Hooft uit Lottinus No. 87. *Ziende de zaek dieper in*, in de Ned. Hiſtorien 42. *Naer den aert der zake*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt.

ZAEL v. *Tot ſieraedt dezer zale*, Hooft in den 53 brief. *Midden in de zael*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade. De Vrieſche Vrolykaert ſchryft *het boekzael*. Is dat niet fraei?

ZAK m. *Met eenen natten zak*, Hooft in den 58 brief. *Riſpe ſpreidde eenen zak*, Vondel in den Inhout der Bataviſche Gebroeders. Antonis de Hubert ook in zynen 35 Pſalm:

'K hebbe, als zy waren ziek en zwak,
'My overkloedt met eenen zak.

ZALVE v. *Mengende de zalve met het zeer*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 93.

ZANDT o. *Op het zandt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 265. *Die het zant in den wint ſchrabt*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

ZANG m. *Zy korten de moejelykheit des wegs met hunnen zang*, Vondel in den Inhout van Virg. 9 Herderskout.

ZEDE v. *Tegens de zede der gehoorzaemheit*, Hooft in Tacitus 1 boek.

ZEE v. *De toevallen der zee*, Hooft in Tacitus pag. 276. *In de ryke zee*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitſche Dichkunſt.

ZEEL o. *De muis verloſt, knagende 't zeel, den leeu*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 765. *De hant aen het zeel ſlaen*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

ZEER o. *Wroetende in 't zeer*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 676. Men neemt dit anders byvoegelyk. Men zegt: *Hy heeft een zeer been*, of *een zeere hant*. Dit zoo zynde moet men het aenzien als boven van WIT en WILT gezegt is.

ZEESCHUIM o. *Het zeeſchuim met haere borſt doorſnyden*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

ZEESTEIGER m. *In voornemen den Engelſchen, nadien zy zich aen dit oorlogh hadden laten houwelyken, de ſtadt Cales, hunnen zeeſteiger in Vrankryk, afhandigh te maken*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 10. Zoo ook OPSTEIGER: *Om den opſteiger te verzekeren*, in de Ned. Hiſtorien 197. Zie STEIGER.

ZEGE v. *Ophuppelende om de zege*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Dit woort, betekenende overwinning, wort onderſcheiden van *zegen*, waer van wy hebben *zegenen*, ſchoon anderen *zegen* in beide de betekeniſſen nemen. In het voorbygaen zegh ik hier, dat het woort *zegepralen* uit dit, en uit *pralen* gekoppelt, afgekeurt wort van de voornaemſte Taelkundigen, als t'onrecht en tegen orde ſamengeſtelt, zynde het niet anders als *overwinningpralen*, dat immers niemant zou durven ſchryven.

Noch-

Nochtans vint men het veel in de ſchriften van fraeie luiden, die hier van gewaerſchuwt het te overwegen hebben. Maer *zegeprael*, uit twee zelfſtandige woorden ſamengevoegt, dult beter deze koppeling.

ZEGEL o. *Het zegel te voorſchyn gebracht*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 3.

ZEGEN m. Dit verſchilt van *zege* in geſlacht, zoo dat het geen een en zelve woort is. Hooft in de Ned. Hiſtorien 3: *Toen zette de Keizer den Koning in zynen troon, gaf hem zynen zegen, en vertrok.* Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten: *Door uwen zegen.* Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 21: *Een godlooze ontfangt Godts gaven; maer een rechtvaerdige alleen zynen zegen.* *Zege* is dan wat anders als dit. Men wil dus ook *Rede* en *Reden* onderſcheiden, dat het eene zy *ratio*, het andere *ſermo*, of *oratio*: gelyk blykt by Vondel in Koning David in Ballingſchap, in het 5 bedryf:

Die rede ſchynt bekleet met ſchyn van rype reden.

Hier is het eerſte *oratio*, het laetſte *ratio*. Maer ik zie niet dat dit alom doorgaet. Ook weet ik niet, of men het niet magh behandelen, als de Grieken hun λόγος, dat *ratio*, of *ſermo*, of *oratio* betekent. Op deze wyze onderſcheiden ook onze Schryvers *have*, in 't Latyn *peculium*, en *haven*, *portus*.

ZEIL o. *Oog in 't zeil te houden*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 135. *Nu zoude ik het zeil ſtryken*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

ZEI-

ZEILAEDJE v. *Men zonde de zeilaedje vry hebben*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 430.

ZEIN v.

Dan zal men zwaerden in ploeghyzers zien verkeeren,
Den wapenſmit de ſpeer in eene zeim herſmeên,

Vondel in de Zeevaert.

ZEISSEN v. *Dat niemant de zeiſſen in de atren ſla*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

ZENUW v. *Met eene goede zenuwe*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 259. *Met eene hangende zenuwe*, Vondel in Horatius 12 Toezang.

ZERK m. *T'overdekken met eenen zerk*, Vondel voor Faeton pag. 35.

ZET m. *Dat zesduzent Zwitſers met eenen zet derwaerts daelden*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 172.

ZETEL m. *Dien zetel te verwoeſten*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 109. *Wy willen onverſuft ons in dien zetel zetten*, Vondel in Zungchin pag. 49.

ZEUG v. *Nu zult gy een geweldige zeuge vanden leggen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

ZICHT v. *Niemant ſla de zicht in't rype koren-laen*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

ZIEKTE v. *Die vied hem den Koning met een gemaekte ziekte te paejen*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 80. *D'oirzaek der ziekte*, Vondel in Horatius 11 boek

11 boek 2 Lierzang. *Ziekheit* zegt Melis Stoke in Florens den V.

ZIEL v. *De ernſthafugheit eener ziele*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 60. *Die zyn groote ziel ten beſte gaf*, Vondel in Horatius 12 Lierzang.

ZIJDE v. Het zy dit beteken *Sericum* in 't Latyn, of *latus*, het is van 't vrouwelyk geſlacht. Zoodat men niet zeggen moet met het graeu, *Aen dit zyde* enz. Hooft in de Ned. Hiſtorien 7: *Aen de zelve zyde*. Vondel in d'Opdragt van Joſef in Dothan: *Die U E. op de zyde hangt*. En in d'andere betekeniſſe, in 't Berecht voor Adam: *Sint Jan gedenkt de witte zyde*.

ZIJP v. *Tot aen de Zype*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 436.

ZIN m. *In zynen zin*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 8. *Al wat u in den zin ſchiet*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt. *Hier op openbaert Godt Abraham, wat hy in den zin heeft*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 24. Door een misbruik zegt men veel, *Hy heeft dat in 't zin*. Het is ſtraettael. Evenwel vint men het in de Andromache van het Kunſtgenootſchap, *Nil volentibus arduum*: *Gy hebt in 't zin niet te verdienen*. En Oudaen, anders een beroemt Schryver, is 'er niet vremt van, gelyk in zyne ſchriften te beſpeuren is. Dogh de oirſprong van dit wangeluit is van hooger tyden. Te weten van outs plagh men dit woort ook vrouwelyk te gebruiken, *In de zin*: waer voor allengs by verkorting gezegt wert *in d'zin*, en entlyk om 't gemak *in 't zin*; dewyl de *d* geſtelt voor de *z* al te hart was om

in

in ſtant te blyven. Nu blyft het mannelyk geſlacht hier onwrikbaer.

ZINNEPOP v. *In een geeſtelyke zinnepop*, Hooft in den 58 brief.

ZOEN m. *Men had geveinſt den zoen met de Pompejaner partye*, Hooft in Tacitus 6 boek. Vondel in de Altaergeheimeniſſen pag. 61.

Daer 't onrein hart beſmet dien loutren zoen.

ZOG o. *Dees huurling onttrekt den lammeren het zog*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

ZOLDER m. *By den opperſten zolder*, Vondel in Virg. 2 boek der Eneade. Maer Hooft heeft het vrouwelyk in de Ned. Hiſtorien 423 : *Op de zolder*. Zoo ook pag. 983. Moonen volgt Vondel.

ZOMER m. *In den zelven zomer*, Hooft in Tacitus 13 boek. *Wanneer de Weſtewint den zomer inlokt*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten. *Gelyk ſneeuw in den zomer paſt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 38.

ZON v. Hoe vremt het ook ſchynen magh, dit woort is vrouwelyk. *Met de zon*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 45. *Anderen ſchilderen de zon met houtkole*, Vondel in d'Aenleidinge ter Ned. Digtkunſt. *In haer heeft hy der zonne een hutte toebereit*, Antonis de Hubert in den 19 Pſalm. En niemant, die gevordert is in de ſchriften van Hooft en Vondel, en andere opbouweren onzer tale, heeft het oit anders gebruikt. Vollenhove in zyne Kruistriomf: *Met de middagzon*. Antonides voor den Yſtroom : *Gelyk de noortzee de zonne blind*. Moonen

Moonen in de Lykpredikaetſie over de Koninginne van Engelant : *Het weldadig licht der zonne*. Huigens in den Goeden Vrydagh : *Wat let de middagzon? hoe? luſt haer niet te blinken?* Geeraert Brant in zyn Morgenzang :

De loop der zon in hare baen
Leer tydt en ſtonden gade ſlaen,
Om in uw' dienſt te leven.
Haer glans verbeelt de majeſteit
Der allerzaligſte eeuwigheit.

Jeremias de Dekker in zynen lydenden Chriſtus:

Gerezen voor de zon.

Laurens Bake in 't Hooge Liedt:

Daer palm noch mirt de ſtraelen ſtuiten
Der zuiderzonne.

Lukas Rotgans in zynen brief aen Vollenhove :

Gebraden door de zon.

Myn zalige Vader ook, wiens nettigheit hier omtrent ik niet zie, waerom ik behoeve t'ontveinzen, in het begin van zyn Voorhof der Ziele :

Nu ik de ſchaduwe den rugge keer, verlicht
De zon met haren glans myn dompig aengezicht.

ZONDE v. *Dat hy zynen zoone de zonde vergeven wilde*, Hooft in de Hiſtorie van den Huize Medicis pag. 26. *Door de zonde quam de doot*, Vondel voor Adam. *D'overblyffels der oude zonde*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 7.

ZONDT v. *'T ſluiten der Zondt*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 1159.

ZOODE v. *Cezar heeft d'eerſte zoode geleit*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Brengt hier een groene zoode*, Vondel in Horatius 19 Lierzang.

ZOOL v. *Als hy de zool over den drempel zette*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 59. *Met gezwinde zool*, Vondel in Hippolytus pag. 12.

ZOOM m. *Ter wederzyden heeft het een' veenigen zoom*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 82. *De ſpeer klieft den zoom van het pantſer*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

ZORG v. *Door zonderlinge zorge*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 26. *Ik draeg geen mindere zorg*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. *Goederen met angſtige zorge bewaert*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 30.

ZOUT o. *Voor den Haring en 't zout*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 103. *Het zout der wysheit*, Vondel in d'opdragt van Salmoneus.

ZUCHT, voor *gemutis* genomen, is 't m. *Alcides ſmoorde den zwaren zucht*, Vondel in Virgil. 10 boek der Eneade. Voor eene begeerte is 't vr. *Met een wytlaftigh verkundigen zyner zucht*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 24. *Al te groot eene zucht*, Vondel in Horatius 111 boek 3 Lierzangh. *Eene hart-*

hartgrondige erkentenisſe van de goede zucht, Antonis de Hubert in de Voorreden van zyn Lofboek.

ZUIL v. *Schop de ſtaende zuil niet om verre*, Vondel in Horatius 1 boek 35 Lierzang.

ZUIVEL o. *Dit ſmydigh zuivel*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 161.

ZWAEL] m. *Hy nam eenen zwaey tot defliger dingen*, Hooft in Tacitus 6 boek. *Met eenen geweldigen zwaey*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

ZWAEN v. *Daer Klimene Cycnus in eene zwaen ziet veranderen*, Vondel in den Inhout van Faëton.

ZWAERT o. *Die hun geloof afgingen, zouden 't zwaert krygen*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 81. *D'offerprieſters verbergen het zwaert*, Vondel in d'opdragt van Koning David herſtelt.

ZWAERTE v. *De peenen zouden de zwaerte der misdaden niet opwegen*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 95. *Om de zwaerte van het ſchip*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

ZWALUW v. *Eene zwarte zwaluw met hare ſlagpennen*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

ZWANG m. *Heeren van den meeſten zwang te hove*, Hooft in de Ned. Hiſtorien 981.

ZWARM m. *Wanneer gy den zwarm ziet vliegen*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

ZWAVEL v. *Met roode en blaeuwe zwavel*, Vondel in Lucifer pag. 85.

ZWEEP v. *Met de zweep*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantgedichten.

ZWEER v. *In zekere loopende zweer*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis pag. 10.

ZWEET o. *Toen brak my het koude zweet uit*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

ZWENK m. *Om eenen zwenk over 't vervolg te laten gaen*, Hooft in den 110 brief.

ZWERK o. *Wanneer de rey der Pleiaden het zwerk ſcheurt*, Vondel in Horatius 4 boek 14 Lierzang.

ZWIER m. *In den zwier van 't pryken*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 175. *Zich met eenen luſtigen zwier omkrullen*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

ZWIJM v. *Tot verquikking der zwyme*, Hooft in Tacitus aen 't einde van 't 6 Jaerboek.

ZWIJN o. *Het zwyn komt t'huis*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

ZWOORT o. *'T zwoort van den velde*, Hooft in den 10 brief.

BRIEF

VAN DEN HEERE

ARNOLD MOONEN

AEN DEN OPSTELLER

DEZER AENMERKINGEN

OVER DE

SCHETSE

DER

NEDERDUITSCHE SPRAEKKUNST,

onlangs in de Latynſche tale uitgegeven.